

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Η ΛΑΪΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ

“Ένα εξαιρετο
έπιστημονικό
ανάγνωσμα

★

Τὰ θαύματα
τῆς λαϊκῆς
μας τέχνης

★

ΟΙ ΑΚΡΙΔΕΣ

“Ένας άδυσώ-
πητος έχθρός

56

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

Μέ το Περιεχόμενο

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΑΥΪΔ

Καιροί αναταραχής και κρίσεως οι καιροί μας. Άλλοι εϋχονται να μάς θυγούν σε καλό, άλλοι είναι απογοητευμένοι, άλλοι το ελπίζουν. Οι τρομαχτικές ώρες που έζησε η ανθρωπότητα θυμίζουν σε αναλογία κοσμογονικές ανακαταστάσεις, γεωλογικές μεταβολές, ημέρες άλλου είδους φόδου. Κι' άκόμα δεν καταλαβαίνουμε τι ακριβώς ήταν αυτό που έγκυμονούσε ή τερατώδης αυτή εποχή. Έγκυμονούσε μια διέξοδο προς την τελική εύτυχία του ανθρώπινου γένους, μια μεγάλη καταστροφή, ή τη συντέλεια του κόσμου μας; 'Ο καρπός αυτής της όδυνης είναι κοντά και όπως δείχνουν τα σημεία, δεν είναι ούτε το δεύτερο, ούτε το τρίτο ενδεχόμενο. Έλπιζουμε πως είναι το πρώτο. Και το σημείωμα αυτό δεν θα είχε σήμερα τη θέση του, αν η μεταδοτική αυτή εποχή είχε όριστεί τελειώσει κι' είχαν πάψει πιά να κάνουν την εμφάνισή τους τα συγκλονιστικά της συμπτώματα. Συμπτώματα που μάς θυμίζουν ως πίο σημείο έφτασε ή ήθικη κρίση και ή διάλυση των ήθικων εννοιών.

Ανάμεσα σ' αυτή τη μεγάλη περιπέτεια βρέθηκε και ή πατρίδα μας, ο μικρός αυτός Δαυΐδ με τη σφεντόνα του. 'Ο βασιλιάς αυτός των βασιλέων από την άποψη της δόξας, κι' από την άποψη των μαρτυριών. Έγινε ένας μεγάλος πόλεμος που άπείλησε τον πολιτισμό, που άπείλησε με εξαφανισμό και τα τελευταία ίχνη του ανθρωπισμού κάτω από τη μαστίγα μιας χωρίς προηγούμενο τυραννίας. 'Ο Δαυΐδ πήρε τη θέση του στα ελληνοαλβανικά σύνορα. Άμελητάς ποσότης. Μικρός το δέμας. Κι' όμως ο Δαυΐδ κάνει όλκληρη την ανθρωπότητα να στρέφει τα βλέμματα της άπάνω του.

— Μπαρδo Δαυΐδ!

— Νά μάς ζήσεις Δαυΐδ!

Ή σφεντόνα του άστράφτει. Πέρα από τον ώκεανό ακούγονται φωνές έξαλλου ένθουσιασμού.

— Όταν ο πόλεμος θα τελειώσει, θα ζεύσουμε τον ώκεανό να 'ρθούμε να σε προσκυνήσουμε. Και ο πόλεμος έτελείωσε. Άλλά εκείνοι δεν ήρθαν.

Οι ελληνικές θυσίες, είναι υποθέσεις χρέους. Καλό είναι οι θυσίες να αναγνωρίζονται αλλά κι' όταν αυτό δεν γίνεται, μάς μένει τουλάχιστον ή μεγάλη ικανοποίηση: «Έπράξαμε το καθήκον μας». Καθήκον προς τις παραδόσεις μας, προς την καρδιά μας, προς την ανθρωπότητα. Άπαιτούμε όμως σε κάθε περίπτωση το μικρό άπαράγραπτο δικαίωμα του στοιχειώδους σεβασμού. Είμαστε μικροί κι' άποδειχθήκαμε μεγάλοι. Κι' ή άπαιτήσή μας είναι να μη μάς σέβον-

ται, έστω, σαν μεγάλους. Νά μάς σέβονται τουλάχιστο σαν μικρούς. Άλλά δεν υπάρχει πίο μάταιο πράγμα, από το να ζητάς το δικιο σου από κεί που ή δικαιοσύνη δεν έχει πιά νόημα σαν πραγματική ανθρώπινη δικαιοσύνη. Που τα πάντα έχουν διαδραματίζονται. Που ο πολιτισμός δεν είναι παρά μια υπογιατισμένη μάσκα παλιάτσου.

Δεν υπάρχουν μωρά παιδιά που να ξέρουν να διαδάζουν και να μην ξέρουν τί ήταν και τί είναι ή Κύπρος. Και τα ζώα αν διέθεταν στοιχειώδη λογική, θα έπαναλάβαιναν σ' όλους τους τόνους των κελαηδισμών, των αύρλιαγμάτων και των γκαρισμάτων: «Ή Κύπρος είναι ελληνική». Κάποιος όμως δυνατός και καπάτσος στο να άδι- κεί τους άλλους, την υποδούλωσε κάποτε. Ύστερα την πούλησε. Κι' έτσι στο δικαιο αίτημα ενός λαού, παρεμβαίνουν ο άγοραστής και ο πωλητής. 'Ο νοικοκύρης δεν πρέπει να έχει γνώμη. 'Ο νοικοκύρης πρέπει να κάθεται σ' αυγά του — σ' αυγά της σκλαβιάς του δηλαδή. (Πρώτο προσκύνημα του Δαυΐδ για τις υπηρεσίες που πρόσφερε στον άγώνα — υποτίθεται — της έλευθερίας).

Άλλά να που ή αναισχυντία δεν έχει όρια. Χθεσινόι μας έχθροί και σημερινοί μας σύμμαχοι — που μάς αγαπάνε — κάνουν μια πρώτη κρούση κι' ότι γαεί. Τα Γιάννενα, ή Κόνιτσα, ή Πρέβεζα δεν είναι τόποι Έλληνικοί, αλλά Άλβανικοί. (Άρχίζουμε από πάνω και βλέπουμε. Αύριο φτάνουμε και στο Μαυριά). Και δώ πρόκειται πιά για τα ίμάτια του Δαυΐδ. Πρόκειται για τον άνασκολοπισμό του. Πρόκειται για το διαμελισμό των μικροσκοπικών του μελών. Οι τρίχες του Δαυΐδ σηκώνονται. Δίνονται οι σχετικές εξηγήσεις. Πρόκειται για μια κατά λάθος σφυγμομέτρηση (μάς συγχωρείτε). Ή ελληνική υπόθεση άποτελεί μια λεπτομέρεια μέσα στο σύγχρονο παγκόσμιο σάλο. Το πνεύμα του καλού, το πνεύμα του ανθρωπισμού, το πνεύμα της αξιοπρέπειας το άντιπροσωπεύει — σε διεθνή κλίμακα — ένας μικρός Δαυΐδ. Το πνεύμα του κακού είναι ένας κολοσσός Γολιάθ. Άλλά άς μην άπατάται κανείς από τα έξωτερικά φαινόμενα. 'Ο ανθρωπος φέρνει την καλή μοίρα της σωτηρίας μέσα του. 'Οτι κι' αν γίνει, ή σφεντόνα του Δαυΐδ θα κινηθεί στο τέλος. Το τελευταίο «μπράβο» θα το άκούσει αυτός ο άκατάβλητος, αυτός ο αιώνας, αυτός ο μικρός πολίτης του κόσμου. 'Ο άπό αιώνων σωτήρας. 'Ο Δαυΐδ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

— Δεν μπορούμε να εκδώσουμε το μυθιστόρημά σας, λέει ο εκδότης στον νεαρό συγγραφέα, γιατί περιέχει άπίθανα πράγματα.

— Και ποιά είναι τα άπίθανα; ρωτά ο συγγραφέας.

— Νά, λέτε πως ή ήρωίδα έπί χορδία όλκληρα κρατούσε ένα.. μυστικό!

★

— Είναι αλήθεια πως φαίνομαι τριάντα χρονών;

— Άν βγάλεις τις ρυτίδες και τα άσπρα σου μαλλιά, ούτε είκοσι χρονών δεν σε κάνει κανένας...

★

Από φίλοι συναντώνται στον δρόμο. 'Ο ένας έχει μαύρα χάλια. Το κεφάλι του είναι δεμένο, το δεξί του μάτι πρησμένο και το πρόσωπό του γεμάτο γρατσουνιές.

— Ποιος σ' έκανε σ' αυτά τα χάλια; — Ή γυναίκα μου! — Μα άσροφύσα πως ή γυναίκα σου έλειπε στην έξοχή... — Κι' εγώ έλειπα!

★

Μια κυρία έλεγε σε κάποια φίλη της: — Άρχισα από την περασμένη έβδομάδα, μαθήματα πιάνου και σε λίγο καιρό θα καλέσω τις φίλες μου στο σπίτι για να δώσω ένα κοντσέρτο.

— Μαρδó! της άπαντά ή άλλη. Θα είναι μια μοναδική ευκαιρία να μάθεις ποιές είναι οι πραγματικές φίλες σου!

★

Κάποιος λέγει σ' ένα φίλο του: — Την γυναίκα μου την αγαπώ κι' ενδιαφέρομαι για την εύτυχία της.

— Άν είναι έτσι — παρατηρεί ο φίλος — γιατί έβαλες ιδιωτικό ντέντεκτιβ να την παρακολουθεί;

— Για να εξακριβώσω τα αίτια της εύτυχίας της!

★

Παραπονείται ένας καταστηματούχος: — Οι δουλιές δεν πάνε διόλου καλά. Τα έξοδα ανεβαίνουν, ή κατανάλωση πέφτει... Κάθε μέρα έχω ζημία.

— Και γιατί δεν κλείνεις το κατάστημα σου; τον παρατηρεί κάποιος.

— Καλός είσαι του λόγου σου! άπαντά ο καταστηματούχος. Μα άν κλείσω το κατάστημα, πως θα ζήσω;

★

Κάποιος πρόκειται να παντρευτεί κι' ένας φίλος του τον συγχαίρει:

— Θεωρώ συγχαρητήρια, φίλε μου. Ή σημερινή ήμέρα είναι ή εύτυχέστερη της ζωής σου. Δεν θα ξαναδείς ποτέ σου τέτοια εύτυχη ήμέρα!

— Μα δεν παντρεύομαι σήμερα, αλλά αύριο...

— Γι' αυτό ακριβώς σου λέω ότι δεν θα ξαναδείς άλλη εύτυχη ήμέρα σαν τη σημερινή!

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 56

ΚΟΣΜΟΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Έκδότης — Διευθυντής
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής συντάξεως
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Έπιμελητής ύλης
ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

Γραφεία — Τυπογραφεία
Πατησίων 63β τηλ. 813.180
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 4
ΑΘΗΝΑΙ

21-28 Ιουνίου 1960

ΜΕ την ευκαιρία των γυμνασιακών και πανεπιστημιακών εξετάσεων πρέπει να τονισθεί ή σοβαρότητα με την οποία οι περισσότεροι νέοι μας άσχολούνται με τη μόρφωσή των, με πόση άφυσίωση προσπαθούν ν' άνταποκριθούν στο σπουδαστικό έργο, με πόση ύψηλη συνείδηση εύθύνης αντίλαμβάνονται την άκαδημαϊκή σταδιοδρομία των. Γράφονται συχνά στις έφημερίδες τα έργα και οι μέρες των αλητοπαίδων, ώστε να λησμονούντα οι αξιόλογοι νέοι που άποτελούν την άληθινή πρωτοπορεία και την πραγματική έγγύση του μέλλοντος ενός λαού. Έδώ, εύτυχώς λίγοι είναι οι αλητόπαιδες. Και πολλοί είναι όσοι, με μύρια βάσανα και πικρές στερήσεις, φροντίζουν ν' άνοίξουν τον δρόμο της ζωής των παλεύοντας με τα επίδεξια χέρια ενός τεχνίτη ή το έρευνητικό, το άνήσυχο πνεύμα ενός διανοούμενου.

★

ΟΙ μεγάλοι οικονομικοί οργανισμοί της χώρας, δημόσιοι και ιδιωτικοί, κάνουν κάθε χρόνο ένα λεπτομερέστατο άπολογισμό της δραστηριότητάς τους. Άνημοεύουν τα «έκρη» και τας ζημιάς», καλούν τους μετόχους να εισπράξουν τα μερίδιά τους και προγραμματίζουν νέες επενδύσεις, νέα κέρδη, νέα μερίδια. Κι' ώστόσο, πουθενά δεν έχουμε προσέξει ότι οι μεγάλοι οικονομικοί οργανισμοί μας έχουν διαθέσει σε βάστα — ή έστω μικρά — ποσά για να συμβάλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη ενός καθυστερημένου τόπου. Νομίζει κανείς ότι οι μεγάλoχημοί οργανισμοί, που έχουν ή επιδιώκουν τη μονοπωλιακή έκμετάλλευση του εθνικού πλού-

του, άπεχθάνονται όσους τομείς δεν άποφέρουν στους «ήμετέρους» και τους μετόχους άμεσο οικονομικό όφελος.

★

ΑΝ άπομακρυνθεί κανείς από την άστραφτερή, αλλά και τόσο άπατηλή προθήκη του κέντρου της ελληνικής πρωτεύουσας, για να γνωρίσει τα κράσπεδα των μεγάλων πόλεων, τις μυρμηγκιές των συνοικισμών, είτε τα άπομονωμένα χωριά μας, τα κρεμασμένα ανάμεσα ούρανό και γής, κυριολεκτικά θα φρίξει μπρος στο άπογυμνωτικό θέαμα της άθλιότητάς. Ώστόσο ή πυρμαίδα του προκλητικού πλούτου ύψνεται με τους δείκτες των πολυκατοικιών και τις διαστάσεις των επαύλεων μιας προνομιούχου μερίδας της ελληνικής κοινωνίας, τόσο πίο πολύ ή φτώχεια ξεθεμελιώνει τα χωριά μας, συντρίβει κάθε δεσμό που δένει τον άνθρωπο με τη γή του και τόν έκτινάσσει, αντίκειμενο έξευτελισμού και σκήνωμα θανάτου, σαν καταδίκη μιας όλκληρης κοινωνίας.

★

ΤΗΝ άφάνταστα θλιβερή αυτή πραγματικότητα, την ξανάφερε στη μνήμη όλων ή επώνυμη δήλωση ενός Έπισκόπου. Σε πολλά χωριά της Κρήτης όλκληρος ο πληθυσμός τους πάνω από 1000 κατοίκους, δεν διαθέτει μετρητά ούτε το ποσό των 500 δραχμών! Δεν πρόκειται να γίνει σύγκριση με τα άμύθητα ποσά που ξεδοίνουν οι προνομιούχοι στίς βραδυνές τους διασκεδάσεις και την άτελεύτητη κοσμική κίνηση. Είναι έξοργιστική ή άνισότητα ανάμεσα στους πεινασμένους των χωριών και των συνοικισμών και των όλίγων εκείνων, που μονοπωλούν σταθερά τον εθνικό πλούτο. Το έρώτημα που μπαίνει μπροστά σ' όλους — γιατί άφορά τον καθένα προσωπικά κι' επηρεάζει άμεσα το μέλλον μας — είναι: Μπορεί να συνεχίζεται επ' άπειρον μια τέτοια κατάσταση; Κι' άν έκμμεδνισθούν από την άνείχεια και την άπόγνωση τα κύτταρα του εθνικού μας οργανισμού, τότε πως θα προχωρήσει ο τόπος μας σ' έναν κόσμο άμείλικτο και σκληρό; Πως θ' άνταποκριθεί στον άδυσώπητο συναγωνισμό των Μεγάλων, που μάς θέλουν όργανα, άν όχι υπηρέτες της εθνικής τους οικονομίας;

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Οι πύραυλοι και οι δορυφόροι, τα άριστουργηματικά έπιτεύγματα της εποχής του Άτόμου συμβόλιζον όχι μόνο το άσύγκριτο μεγαλείο του ανθρώπινου πνεύματος, αλλά και μάς ήπνεθυμίζουν τον ολοκληρωτικό δ- λειρο, που βαρνεί την ανθρωπότητα από τον κίνδυνο χρησιμοποίησως πυραύλων με άτομική γόμωση. Ή τραγική έπέτειος της Χιροσίμα άπο- κάλυψε ένα άπόσπασμα της ζωής μας για τον κάθε άνθρωπο, για κάθε λαό.

Β.ΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕ.ΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Φρ. Τ.Σ.Ι.δ.β.

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45573

60' ΣΗΜΕΡΙΝΟ Τεύχος

Τα δυό άποκαλυπτικά και σημαντικά άρθρα «Ή άνοδος των Κιτρίνων» και «Χιροσίμα» διαφωτίζουν την έκρηκτική πολιτική και κοινωνική ψυχολογία των Λαών της Άσίας και μάς παρέχουν την πραγματική εξήγηση των κοσμογονικών ζυμώσεων, που συντελούνται μέσα στα πλαίσια του άμερικανοσοσιετικού άνταγωνισμού.

★ ★ ★

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έπικαιρότητες

ΕΙΔΙΚΟΥ: Ή άνοδος των Κιτρίνων Σελ. 4

ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ: Τ' άριστουργήματα της χειροτεχνίας » 18

ΚΝΕΜΠΕΛ ΚΑΙ ΜΠΕΪΛΥ: Χιροσίμα » 26

Έπιστήμη και τεχνική

★ Σπίτια έτοιμα από τα έργοστάσια » 14

★ 'Ο «Ρομπότ - υπηρέτης» » 16

★ Πώς θ' άδυνατίσετε χωρίς υπερβολές » 24

★ Ή Τρίδυμος νευραλγία » 39

ΚΛΩΝΤ ΕΝΤΕΛΜΑΝ: Άκρίδες, τα τέρατα της άποκαλύψεως » 42

Ίστορία και τέχνη

ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Γιάννης Κονδυλάκης » 22

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Το έργο του Ρενουάρ » 34

ΑΘ. Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ή σπουδαιότερη έπιγραφή του 5ου π.Χ. αιώνα » 45

Διάφορα άρθρα

W: Το λιμάνι » 8

★ Ή Λεσχομανία » 10

★ Ή άνατομία της ζηλοτυπίας » 41

Άναγνώσματα

Δ. Κ. ΤΖΑΡΒΙΣ: Λαϊκή Ίατρική (Α'. Οι Φυσικοί Νόμοι της Ζωής) » 11

Μυθιστορήματα

ΑΡΘΟΥΡ ΚΟΝΑΝ ΝΤΟΥΓΛΑ: Ή Χαμένος Κόσμος » 29

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Μουλέν Ρουζ » 37

ΔΑΦΝΗΣ ΝΤΥ ΜΟΡΙΕ: Ή Λαίδη κι' ο πειρατής » 47

Κορέα, Κίνα, Ίαπωνία... Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀναφέρονται κάθε μέρα στὴν εἰδησεογραφία τοῦ Τύπου. Ἡ μακρυνὴ Ἀσία προκαλεῖ, τὸν τελευταῖο καιρὸ, σταθερὰ τὸ ἐνδιαφέρον μας. Οἱ λαοὶ τῆς, ἡ κίτρινη φυλὴ, μᾶς ἀπασχολοῦν διαρκῶς μετὶς ἐκπλήξεις τους. Εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἐποχῆς μας. Καθυστερημένοι, σχεδὸν βάρβαροι ὡς χθὲς ἀκόμα, διεκδικοῦν τώρα μιὰ σημαντικὴ θέση στὴν παγκόσμια σκηνή. Ὁκτακόσια ἑκατομμύρια εἶναι τὸ ἕνα τρίτο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς καὶ μιὰ ἀπέραντη ἡπειρος, ἡ Ἀσία, εἶναι ἡ περιοχὴ τους. Ἀποτελοῦν ἤδη μιὰ μεγάλη δύναμη. Ἀξίζει ἀσφαλῶς νὰ τοὺς γνωρίσουμε καλύτερα.

Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΚΙΤΡΙΝΩΝ

Οἱ κοσμογονικὲς ζυμώσεις ποὺ συντελοῦνται στὴν Ἀσία ἀποτελοῦν τὸ σημαντικώτερο φαινόμενο τῆς ἐποχῆς μας καὶ φέρνουν στὸ προσκήνιο τῆς ἱστορίας μιὰ νέα μεγάλη δύναμη.

Ἔρευνα τοῦ «ΕΙΔΙΚΟΥ».

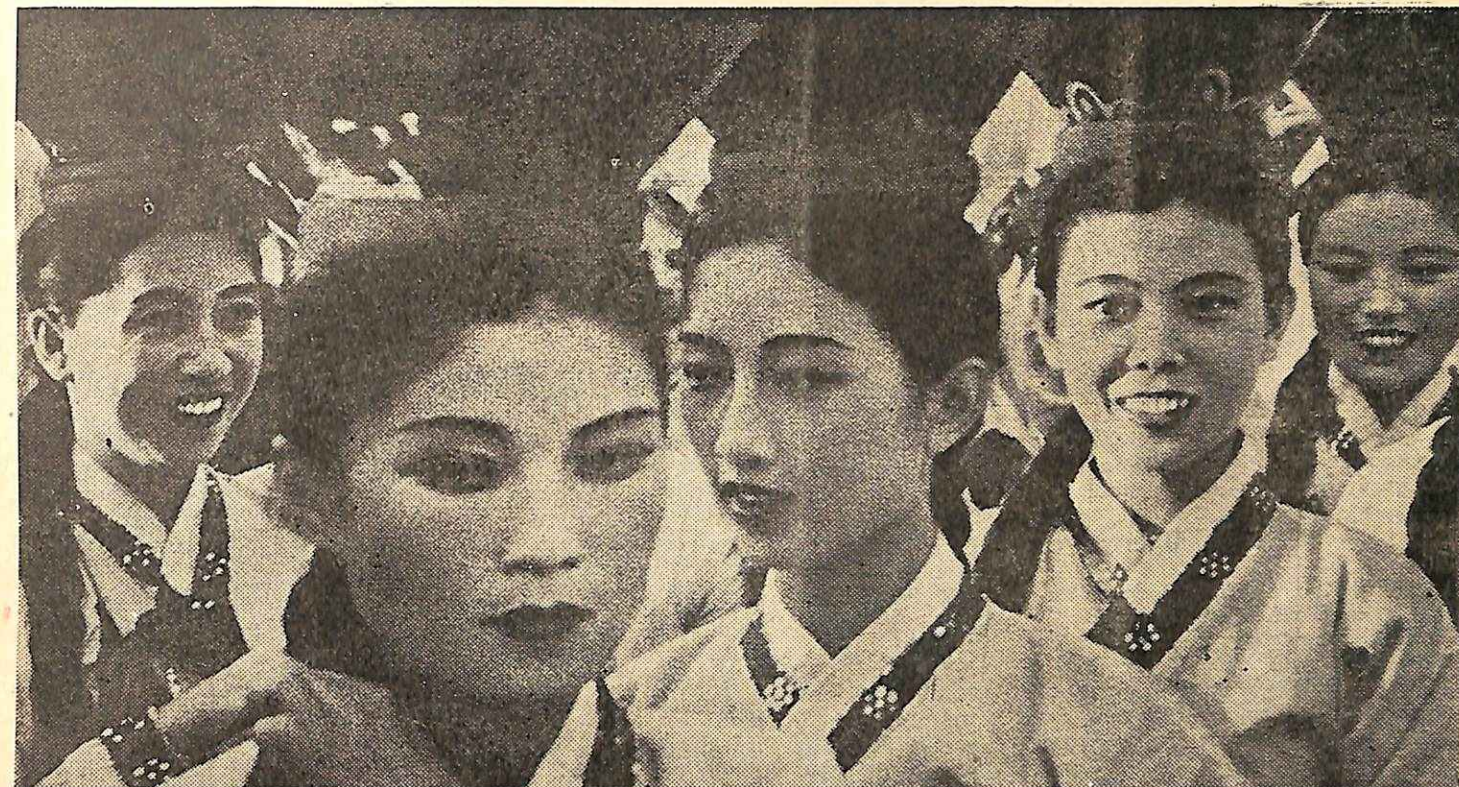
Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ τοῦ προέδρου Ἀϊζενχάουερ στὴν Ἀπὼ Ἀνατολὴ ἀποκαλύπτει τὸ ἀμερικανικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς κίτρινους λαοὺς καὶ φέρνει ξανά στὴν ἐπικαιρότητα τὸ πρόβλημα τῶν μακρινῶν αὐτῶν χωρῶν, ποὺ ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τους φθάνει τὰ 800.000.000 καὶ ἡ συμμετοχὴ τους στὴ διεθνή ζωὴ γίνεται ὁλοένα οὐσιαστικώτερη καὶ πὺ σημαντικὴ. Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας, οἱ Κινέζοι δὲν ἔπαιζαν κανένα σχεδὸν ρόλο στὴ διεθνή σκηνή. Ἡ Κίνα ἦταν τότε μιὰ αὐτοκρατορία σὲ διάλυση, ὅπου οἱ εὐρωπαϊκὲς Μεγάλες Δυνάμεις συναγωνίζονταν ν' ἀποκτήσουν σφαίρες ἐπιρροῆς. Ἡ Κορέα καὶ τὸ Σιάμ, δὲν ἦταν καν ἀνεξάρτητα κράτη. Ἡ Ἰνδοκίνα ἦταν γαλλικὴ ἀποικία καὶ ἡ Ἰαπωνία μόλις εἶχε ἀρχίσει τὴν καταπληκτικὴ σὲ συνέχεια, σταδιοδρομία τῆς. Ἦταν ἡ μόνη κίτρινη χώρα ποὺ εἶχε υἱοθετήσῃ τὸν δυτικὸ πολιτισμὸ, ποὺ εἶχε πραγματοποιήσει ριζικὲς μεταρρυθμίσεις, ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐκβιομηχανοποιεῖται καὶ ποὺ ἡ ἐμφάνισή τῆς στὴ διεθνή σκηνὴ εἶχε γίνει μὲ τέτοιαν ὁρμή, ὥστε νὰ αἰφνιδιάσει τὸν δυτικὸ κόσμον καὶ νὰ κάνει τὸν Κάιζερ νὰ μιλήσῃ γιὰ «κίτρινο κίνδυνον». Ἡ Ἰαπωνία, πραγματικὰ, ἔδωσε τὸ σύνθημα γιὰ τὸ ζῦπνημα τῶν Κιτρινῶν. Χώρα καθυστερημένη, φεουδαρχικὴ, σχεδὸν βάρβαρη ὡς τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, χωρὶς καμμιά ἐπικοινωνία μὲ τὴ Δύση, ἔκανε μέσα σὲ λίγες δεκατίες μιὰν ἀπὸ

Γιαπωνέζοι, τὸ μέλλον τῆς Ἰαπωνίας. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ γελαστή ἐκφραση στὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτά.

Σ ΗΜΕΡΑ οἱ Κίτρινοι συνεχίζουν αὐτὴ τὴν πορεία ποὺ ἡ ὁρμή τῆς γίνεται ὁλοένα πὺ αἰσθητὴ στὴν παγκόσμια ἰσορροπία δυνάμεων. Μέσα σὲ μισὸν αἰῶνα, ἡ Ἀσία ἔχει ἀλλάξει ριζικὰ μορφή καὶ οἱ Κίτρινοι εἶναι τώρα οἱ ἀναμφισβήτητοι κύριοί τῆς. Οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν ἐγκαταλείψει τὶς Ἰνδίες, οἱ Γάλλοι τὴν Ἰνδοκίνα, οἱ Ὀλλανδοὶ τὴν Ἰνδονησία. Οἱ δυτικὲς «σφαῖρες ἐπιρροῆς» στὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Σιάμ, τὴν Κίνα, τὸ Θιβέτ, τὸ Νεπάλ, τὸ Βουτάν, τὴ Μαντζουρία, τὴ Μαλαισία, τὴν Κεϋλάνη ἔχουν παύσει νὰ ὑπάρχουν. Τὸ

ἀντιαποικιοκρατικὸ ρεῦμα ἔχει σαρώσει τοὺς ξένους ζυγούς. Ἡ Ἰνδία, τὸ Πακιστάν, ἡ Βιρμανία, ἡ Κεϋλάνη, τὸ Σιάμ, οἱ δύο Κορέες, τὰ δύο Βιετνάμ, τὸ Λάος, ἡ Καμπότζη, ἡ Μαλαισία, ἡ Ἰνδονησία, τὸ Νεπάλ, τὸ Βουτάν ἔχουν γίνῃ ἀνεξάρτητα κράτη. Δὲν εἶναι ὅλα κίτρινα, ἀλλὰ ὅλα ζοῦν κάτω ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ κίτρινου κολοσσοῦ ποὺ λέγεται Κίνα καὶ τὰ περισσότερα δέχονται τὴν ἐπίδραση ἐνὸς ἄλλου κίτρινου γίγαντος, ποὺ λέγεται Ἰαπωνία. Ἡ Ἰαπωνικὴ ἐπιρροή εἶναι σημαντικώτατη, πρὸ

Κορεάτισσες: οἱ κάτοικοι τῆς Κορέας ἔχουν δικὸν τύπον ποὺ ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν κινεζικὸ καὶ τὸν ἰαπωνικὸ, μολοντὶ εἶναι κι' αὐτοὶ Κίτρινοι.

πάντων ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ὅταν ἡ ἰαπωνικὴ κατοχὴ εἶχε ἀπλωθεῖ ὡς τὰ δάθη τῆς Κίνας, ὡς τὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν, ὡς τὴ Σιγκαπούρη, τὶς Φιλιππίνες, τὴν Ἰνδονησία καὶ τὴν Ἰνδοκίνα. Οἱ Κίτρινοι ἦσαν τότε οἱ κύριοι τῆς Ἀσίας — ὅπως εἶναι καὶ τώρα.

Τώρα, ὅμως, ἔχουν ἀλλάξει πολλὰ. Δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ ἰαπωνικὴ κατοχή. Ἡ Ἰαπωνία νικήθηκε στὸν πόλεμο, πληρώνοντας ἀκριβὰ τὶς ἱμπεριαλιστικὲς φιλοδοξίες τῶν στρατοκρατῶν τῆς. Οἱ δόμβες ποὺ ἰσοπέδωσαν τὴ Χιροσίμα καὶ τὸ Ναγκασάκι, ἔδειξαν στοὺς Ἀσιάτες ὅτι ἡ Ἰαπωνία δὲν ἦταν, ὅπως εἶχαν πιστέψει, ἀήττητη. Δὲν ξαναγύρισαν, ὅμως, οἱ Λευκοὶ αὐθέντες στὶς χώρες ποὺ διοικοῦσαν πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ ποὺ τὶς εἶχαν καταλάβει οἱ Ἰάπωνες. Ὅσοι θέλησαν νὰ ξαναγυρίσουν, ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν ἡττημένοι ἐπειτα ἀπὸ αἱματηρὸ ἀγῶνα, ὅπως οἱ Γάλλοι ἀπὸ τὴν Ἰνδοκίνα καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ ἀπὸ τὴν Ἰνδονησία. Τὸ ἐθνικὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα ἦταν ἀκατάσχετο σ' ὅλοκληρὴ τὴν Ἀσία. Οἱ Ἀγγλοὶ, πάντοτε ρεαλιστές, φρόντισαν νὰ φύγουν εἰρηνικὰ ἀπὸ τὴν Ἰνδία πρὶν ξεσπάσει ἡ ἐπανάσταση — ὅπως κι' ἀπὸ τὴ Βιρμανία, τὴν Κεϋλάνη καὶ τὴ Μαλαισία. Οἱ Ἀμερικανοὶ — ποὺ οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι τοὺς εἶχαν φέρῃ στὴν Ἀπὼ Ἀνατολή, ὅπου εἶχαν δημιουργήσει τεράστια πολιτικὰ, οικονομικὰ καὶ στρατηγικὰ συμφέροντα — ἐγκατέλειψαν τὶς Φιλιππίνες, ὅχι ὅμως καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ μείνουν ἡ κυρίαρχη Μεγάλῃ Δύναμη στὴν Ἀπὼ Ἀνατολή.

Ἡ ἀνίσχυρη Κίνα

Π ΕΡΑ, ὅμως, ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἀλλαγές, ὅσο μεγάλες καὶ ριζικὲς κι' ἂν ὑπῆρξαν, σημειώθηκε μιὰ

μεγαλύτερη καὶ ριζικώτερη μεταβολή, ποὺ ἔκανε τοὺς Κίτρινους μιὰν ἀπὸ τὶς ἰσχυρότερες δυνάμεις τοῦ σημερινοῦ κόσμου: ἡ μεταμόρφωση τῆς Κίνας.

Χορεύτρια τοῦ Σιάμ. Ὁ χορὸς εἶναι ἱερὸ ἐπάγγελμα στὴν κίτρινη αὐτὴ χώρα.

Τὸ 1900 τὰ ἐνωμένα στρατεύματα τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων συνέτριψαν τὴν ἐπανάσταση τῶν Μπόξερ καὶ στρατοπέδευαν στὸ Πεκίνο. Τὸ 1931 ἡ Ἰαπωνία ἀποσποῦσε τὴ Μαντζουρία ἀπὸ τὴν Κίνα καί, λίγο ἀργότερα, τὴν ἔκανε προτεκτοράτο τῆς. Στὴ Σαγκάη, τὴν Καντόνα, τὸ Τιέν - Τσιν, σὲ πολλὲς ἄλλες κινεζικὲς πόλεις οἱ Λευκοὶ ἦσαν ἀσύδοτοι στὶς «ἐκχωρήσεις» τους. Ἡ Κίνα, ποὺ εἶχε καταλύσει τὴν Αὐτοκρατορία καὶ εἶχε ἀνακηρύξει τὴ Δημοκρατία, εἶχε πέσει στὰ χεῖρα διεφθαρμένων κυβερνητῶν, εἶχε τεμαχισθεῖ σὲ φεῦδα ποὺ ἀνήκαν σὲ ἀσυμμετρετοὺς «στρατάρχες» καὶ περνοῦσε τραγικὰ χρόνια ἐμφυλίου πολέμου. Δὲν λογαριαζόταν σὰν κράτος. Ὁ πανάρχαιος πολιτισμὸς τῆς εἶχε ξεχασθεῖ, ὁ λαὸς τῆς ζοῦσε σὲ ἀπίθανη ἀθλιότητα, ἡ οικονομικὴ τῆς κατάσταση ἦταν φοβερή. Ἡ πὺ πολυάνθρωπη χώρα τοῦ κόσμου ζυγίζε στὴν παγκόσμια πλάστιγγα λιγώτερο ἀπὸ ὅποιοδήποτε δυτικὸ κράτος. Ἡ πρόσφατη ἱστορία τῆς Κίνας — ἀπὸ τὸ 1900 ὡς τὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμον — θυμίζει τὴ Ρώμῃ τῆς παρακμῆς. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἐσθάναν τὰ κακὰ αὐτά, ἡ Κίνα ὑπέφερε κάθε τόσο ἀπὸ λιμοῦς, ἐπιδημίες καὶ πλημμύρες ποὺ σκότωναν κάθε χρόνο πέντε ἢ ἕξι ἑκατομμύρια Κινέζους.

Ἡ Ἰαπωνία ἀνέβαινε σταθερὰ καὶ ἡ Κίνα ἐπέφετε. Ἦταν ἐπόμενο οἱ στρατοκράτες ἱμπεριαλιστὲς τοῦ Τόκιο νὰ ὀνειρεύονταν τὴν κατάκτηση τῆς ἀπέραντης αὐτῆς χώρας, μὲ τὸ ἀνεξάντλητο ἔμφυον δυνάμει καὶ τοὺς ἀστείρευτους φυσικοὺς πόρους — κατάκτηση ποὺ θὰ τοὺς ἔκανε ἀδιαφιλονίκητους αὐθέντες τῆς Ἀσίας. Ἡ Κορέα ἦταν ἡδη ἰαπωνικὴ ἐπαρχία ἀπὸ τὸ 1910. Ἄν κατακτοῦσε καὶ τὴν Κίνα, ἡ Ἰαπωνία θὰ συγκέντρωνε κάτω ἀπὸ τὸ στέμμα τοῦ Μικάδου ὅλοκληρὴ τὴν κίτρινη φυλή,

Οι Κίτρινοι που ως προχθές ακόμα ήσαν δούλοι — των ξένων ή των ντόπιων δυναστών τους — ακολουθούν τώρα κι' αυτοί, μετά την εθνική απελευθέρωσή τους, τα μεγάλα ρεύματα της εποχής μας και προβάλλουν στη διεθνή σκηνή σ'α μια από τις μεγαλύτερες δυνάμεις του καιρού μας.

γιατί η κατάκτηση και των άλλων κινέζων χωρών — 'Ινδοκίνας, Σιάμ κλπ. — θα ήταν τότε εύκολο έργο.

800.000.000 Κίτρινοι

Η ΙΑΠΩΝΙΚΗ εισβολή στην Κίνα, πριν και κατά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, είχε μιά απροσδόκητη συνέπεια για τους Γαπωνέζους: ξύπνησε τον κινέζικο κολοσσό από τη νάρκη του. 'Η κινέζικη μεταμόρφωση άρχισε ουσιαστικά με τον αγώνα κατά των 'Ιαπώνων. Και όταν, τον Αύγουστο του 1945 η 'Ιαπωνία συνθηκολόγησε, η Κίνα είχε ήδη αποκτήσει το αίσθημα της εθνικής ενότητάς της.

Τα γεγονότα που ακολούθησαν είναι γνωστά. Το όνειρο του Τόκιο για μιά Κίτρινη Αυτοκρατορία διαλύθηκε. Οι Κινέζοι είχαν ιδεί τους 'Ιάπωνες όχι Κίτρινους, αλλά κατακτητές χειρότερους κι' από τους Λευκούς. Το ίδιο οι Κορεάτες, οι 'Ινδοκινέζοι κι' οι Σιαμαίοι. Και άρχισε, μετά το 1945, ο αγώνας για την εθνική απελευθέρωση. 'Η 'Ιαπωνία δεν ήταν πλέον επικίνδυνη. Οι λευκοί ήσαν κι' αυτοί τόσο έξαν-

τλημένοι από τον πόλεμο, ώστε δεν μπορούσαν ν' αντιδράσουν αποφασιστικά. Και η Κίνα αφού έδιωξε τον εισβολέα, αφού στερέωσε την εθνική της ανεξαρτησία, ξεκίνησε ξαφνικά για την έσωτερική της επανάσταση. Και σήμερα, δώδεκα μόλις χρόνια έπειτα απ' αυτήν, είναι μιά από τις Μεγάλες Δυνάμεις του κόσμου.

Είναι 800.000.000 οι Κίτρινοι: 600.000.000 στην Κίνα, 100.000.000 στην 'Ιαπωνία, 30.000.000 στην Κορέα, 30.000.000 στην 'Ινδοκίνα, 20.000.000 στο Σιάμ, 10.000.000 στη Φορμόζα. Αποτελούν το ένα τρίτο του πληθυσμού της Γής. Και αγωνίζονται να προσαρμολοθούν στο σύγχρονο πολιτισμό, που τους ήταν άγνωστος πριν από λίγες ακόμα δεκαετίες. 'Η 'Ιαπωνία έχει προσαρμολωθεί: δεν έχει να ζηλέψει τίποτε από τη Δύση. 'Η οικονομική ανάπτυξη της είναι ταχύτερη παρά πολλών δυτικών χωρών, η βιομηχανία της είναι απόλυτα συγχρονισμένη, η ναυτιλία της είναι από τις πρώτες του κόσμου, η εκπαίδευσή της είναι υποδειγματική, η επιστημονική και τεχνική της πρόοδος αξιοθαύμαστη. Παρ' όλα αυτά, ωστόσο, ο

λαός της είναι φτωχός, και το βιοτικό του επίπεδο μένει χαμηλό, γιατί η κατανομή του πλούτου είναι τρομακτικά άνιση: οι πλούσιοι είναι λίγοι, αλλά πολύ πλούσιοι, κι' οι φτωχοί είναι πολλοί και πολύ φτωχοί. Γενικά, πάντως, η 'Ιαπωνία είναι σήμερα η πιο προηγμένη χώρα της 'Ασίας.

Οι άλλες κίτρινες χώρες μόλις τώρα έχουν άρξει την εθνική ζωή τους και, μάλιστα, με όχι ομαλές συνθήκες. 'Η Κορέα, όπως και το Βιετνάμ, είναι κράτη χωρισμένα σε δυο τμήματα με διαφορετικά καθεστώτα, το Λάος και η Καμπότζη περνούν έσωτερική κρίση, το Σιάμ αλλάζει κάθε τόσο δικτάτορα. Παρά ταύτα, ο πολιτισμός έχει άρξει να μπαίνει και στις χώρες αυτές και τα τελευταία γεγονότα στη Νότιο Κορέα, έδειξαν ότι το ιδανικό της ελευθερίας είναι ένα από τα δώρα του πολιτισμού.

Ο πολιτισμός στην 'Ασία

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ έφερε στις κίτρινες χώρες τα ιδανικά του πολιτισμού. Και είναι χαρακτηριστικό ότι οι φοιτητές πρωτοστατούν στους αγώνες για την ελευθερία στην ως χθές καθυστερημένη και απολίτιστη 'Ασία. Οι φοιτητές είναι οι πρωτοπόροι μιάς κοσμογονικής αλλαγής. 'Η αλλαγή αυτή είναι φανερή στην περιοχή των Κιτρίνων. Στην 'Ιαπωνία η λαϊκή αντίδραση έχει σαρώσει το στρατοκρατικό πνεύμα και η έφιαλτική ανάμνηση της Χιροσίμα έχει καταργήσει τη λατρεία του πολέμου. 'Ο 'Ιαπωνικός λαός, πολεμοχαρής σ' ολόκληρη την ιστορία του, είναι τώρα για πρώτη φορά ειρηνόφιλος. Οι Κορεάτες, που δεν είχαν γνωρίσει ποτέ την ελευθερία, την διεκδικούν τώρα και την αποκτούν, χύνοντας το αίμα τους. 'Ακόμα και στις πιο καθυστερημένες, τις φεουδαρχικές κίτρινες χώρες το Νότιο Βιετνάμ, το Λάος, την Καμπότζη και το Σιάμ είναι έκδηλη σήμερα η λαϊκή αξίωση για αλλαγή, για μεταρρυθμίσεις.

Έτσι οι Κίτρινοι, που πριν από λίγες δεκαετίες ήσαν δούλοι — των ξένων ή των ντόπιων δυναστών τους — ακολουθούν τώρα κι' αυτοί (όπως θα τα ακολουθήσουν αύριο οι Μαύροι της 'Αφρικής) τα ρεύματα της εποχής. 'Ο πολιτισμός τους εκπαιδεύει. Και το φαινόμενο της Κίνας είναι πραγματικά μοναδικό. Ποτέ άλλοτε στην ιστορία της ανθρωπότητας μιά χώρα δεν μεταμορφώθηκε τόσο ριζικά σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα. 'Ισως, βέβαια, σ' αυτό να έχει συντελέσει ο παλιός κινέζικος

πολιτισμός που έμεινε πάντοτε ζωντανός στους Κινέζους διανοούμενους. Πρώ πάντων όμως, έχει συντελέσει η ομαδική προσπάθεια ενός λαού που θέλει να βελτιώσει τη θέση του και να οργανώσει τη μελλοντική ζωή του. Το κοσμογονικό έργο που γίνεται στην Κίνα είναι δικό του.

Οι Λευκοί δεν είναι πλέον οι κύριοι του κόσμου. Πλαίι στους δύο παγκόσμιους γίγαντες, στις 'Ην. Πολιτείες και τη Σοβ. Ένωση, ύψωνεται τώρα και τρίτος: η Κίνα. 'Η 'Ιαπωνία, παρά τη σημερινή θέση της — συνέπεια της ήτ-

τοκρατικού Ιμπεριαλισμού — δεν υπάρχει σήμερα, γιατί η εποχή των κατακτήσεων έχει περάσει. Οι Κίτρινοι είναι 'Ασιάτες και το ενδιαφέρον τους περιορίζεται στην 'Ασία. Είναι η περιοχή τους — υπόδουλη ως χθές, ελεύθερη σήμερα... 'Αλλοτε οι Λευκοί κυκλοφορούσαν στις κίτρινες χώρες σαν αυθέντες που έδιναν διαταγές. Σήμερα τις επισκέπτονται — ο 'Αϊζενχάουερ, ο Κρούτσσεφ και άλλοι — σαν ξένοι που ζητούν τη φιλία των κιτρίνων λαών. 'Ο φραγμός της φυλετικής διακρίσεως έχει πέσει κι' οι Κίτρινοι αναγνωρίζονται ισότιμοι με τους

Στο Νότιο Βιετνάμ το βιοτικό επίπεδο είναι ακόμα χαμηλό. Ωστόσο, ο λαός έλπιζει σ' ένα καλύτερο μέλλον.

τας της — είναι ένας διεθνής παράγοντας, που η σημασία του θ' αυξάνει σταθερά. 'Η 'Ασία ανήκει πλέον στους Κίτρινους, που ως το τέλος του αιώνα, θ' αποτελούν το μισό πληθυσμό της Γής και θα έχουν αφομοιώσει το δυτικό πολιτισμό, πλουτίζοντάς τον συνάμα με τις δικές τους πνευματικές κατακτήσεις.

Μιά καινούργια δύναμη

ΤΟ κέντρο βάρους της παγκόσμιας ισορροπίας μετατοπίζεται τώρα στην 'Ασία. Δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί ότι η άνοδος των Κιτρίνων εγκαινιάζει μιά νέα περίοδο στην παγκόσμια ιστορία. 'Οκτακόσια εκατομμύρια άνθρωποι προσχωρούν στον πολιτισμό και οι φιλοπονία, η δραστηριότητα, η εργατικότητα τους είναι ανεκτίμητα εφόδια για την ανθρωπινή πρόοδο. 'Ως το 1945, η 'Ιαπωνία διεκδικούσε την ηγεσία των Κιτρίνων. Σήμερα την διεκδικεί — και την έχει — η Κίνα. 'Αλλά ο κίτρινος κίνδυνος, που τρόμαζε τον Κάιζερ — και υπήρχε ίσως με τον 'Ιαπωνικό στρα-

Λευκούς. Είναι κύριοι στον τόπο τους.

Το σπουδαιότερο, όμως, είναι, ότι έχουν ξυπνήσει από νάρκη αιώνων και άρχίζουν να δημιουργούν. Αυτό είναι το μεγάλο κέρδος για την πρόοδο και τον πολιτισμό. 'Η εκπαίδευση, η επιστήμη, η τεχνική, τα δημόσια έργα, η δημόσια υγεία, η βιομηχανία, η αγροτική μεταρρύθμιση, η αξιοποίηση των πόρων, το ανέδασμα του βιοτικού επιπέδου, η αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, η αποδοχή των σύγχρονων ιδεών — ό,τι, δηλαδή, χαρακτηρίζει μιά πολιτισμένη δυτική χώρα, άρχίζει να υπάρχει και στην άπειρη κίτρινη περιοχή. Μέσα σε λίγα χρόνια, η 'Ασία έχει γίνει άγνωστη. 'Ο πολιτισμός την μεταμορφώνει από μέρα σε μέρα, από στιγμή σε στιγμή. Οι Κίτρινοι ξύπνησαν. Μιά καινούργια δημιουργική δύναμη — ίσως η μεγαλύτερη που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα στην ιστορία της — έχει προστεθεί στην εξελικτική πορεία του κόσμου.

ΕΙΔΙΚΟΣ

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Στη συνοικία του Φίνσμπουργκ, στο Λονδίνο, μιά φιλανθρωπική οργάνωση διένειμε στους ηλικιωμένους ανθρώπους που ζούν μόνοι μεγάλες κάρτες μ' ένα Σ.Ο.Σ. τυπωμένο με κόκκινο μελάνι σε λευκό φόντο. Στην άλλη πλευρά της κάρτας αναγράφονται τα στοιχεία του γέροντος — όνομα, διεύθυνση, πλησιέστεροι συγγενείς κλπ. Σε περίπτωση αρρώστιας ή δυστυχήματος ο γέροντος δεν έχει παρά να ρίξει την κάρτα του απ' το παράθυρο. 'Ο διαβάτης που θα τη μαζέψει παρακαλείται να ειδοποιήσει το σταθμό πρώτων βοηθειών ή την αστυνομία. 'Αλλά το ζήτημα είναι: Σε περίπτωση δυστυχήματος πώς θα φθάσει ο γέροντος ως το παράθυρο;

★

Σε ώριμα βουδδιστικά μοναστήρια χρησιμοποιούνται ξύλινα σήμαντρα σε σχήμα φανταστικών ψαριών. Το σήμαντρο αναγέλει κάθε πρωί την έναρξη της μοναστικής ημέρας. Το ψάρι, που δεν κλείνει ποτέ τα μάτια του, θεωρείται από τους βουδδιστές ως σύμβολο της επαγρυπνήσεως κατά του πειρασμού.

★

Οι καραμπινέροι της Μαδρίτης συνέλαβαν, με την κατηγορία της κλοπής, έναν κύριο που είχε καταφέρει να έγκυμνασει ένα αρσενικό περιστέρι με τη βοήθεια του οποίου εκλεβε τα θηλυκά περιστερία του Ζωολογικού Κήπου. Σ' ένα σύνθημα του κυρίου του, ο φτερωτός Δον Ζουάν πετούσε προς τους περιστερώνες, γοήτευε τα θηλυκά περιστέρια και τα παρέσυρε στη φωλιά του. Τα θύματα του άνερχονται σε 400, κάτι λιγότερα από τα θύματα του αληθινού Δον Χουάν Τενόριο, του καρδιοκλέφτη της Σεβίλλης.

★

Μιά πρόσφατη στατιστική για την οικιακή εργασία των γυναικών: Μιά νοικοκυρά περπατάει 60 φορές την ημέρα από το φούνο στο νεροχύτη, 40 φορές από το νεροχύτη στην πιατούχη, 50 φορές από το τραπέζι στο ψυγείο. Σε μιά συγχρονη μικρή κουζίνα καλύπτει 150 χιλιόμετρα το χρόνο. Στις παλιές κουζίνες καλύπτει σχεδόν 750 χιλιόμετρα. Σε μιά οικογένεια τεσσάρων ατόμων, χωρίς υπηρέτρια ή νοικοκυρά πλένει κάθε χρόνο 5.000 ποτήρια και φλυτζάνια, 12.200 μαχαιροπίρουνα, 15.000 πιάτα.

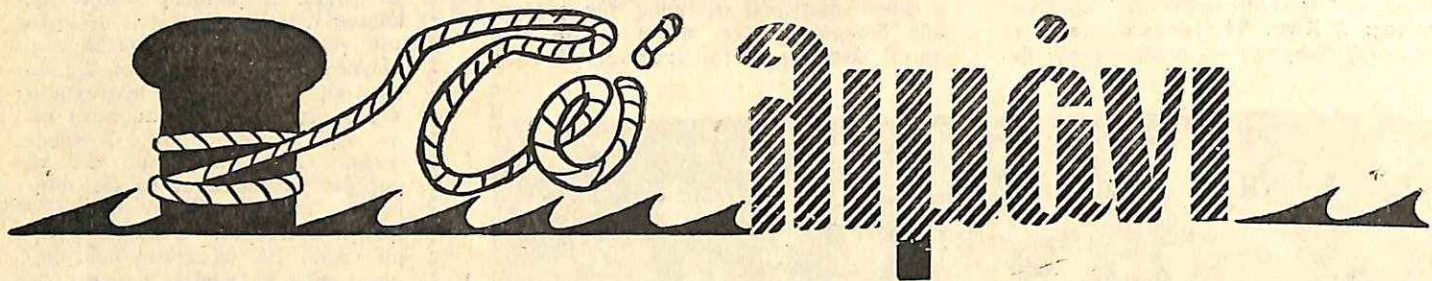
★

'Αποδείξεις της ύπαρξης ζωής πριν 2,6 δισεκατομμύρια χρόνια έχουν ανακαλυφθεί από τον δρ Κένεθ Μάντισον, καθηγητή της βιολογίας στο πανεπιστήμιο του 'Ιλλινόις. Πρόκειται για πρωτόζωα, δηλαδή μονοκύτταρους οργανισμούς, σε άσβεστολιθικά απολιθώματα.

Όλοι εργάζονται στη σημερινή Κίνα και όλοι αποδίδουν. 'Η νεαρή αυτή Κινέζα είναι πλοηγός σ' ένα ποταμόπλοιο.

- Χρόνια ξέμπαρκος. "Αν πᾶς κατὰ τὸ 'Αμπελάκι, κλαίει ἡ ψυχὴ σου. ἓνα σωρὸ καράβια, δεμένα...
- Τὸν τελευταῖο καιρὸ, τοῦ λέω, δὲν εἶναι πολλὰ. Τὰ περισσότερα ἔλυσαν.
- Δὲν μὲ παίρνουν, μοῦ ἀπαντᾷ...

ΕΙΝΑΙ δύσκολο ἴσως νὰ δώσεις τὴ βαθύτερη αἴσθηση ποὺ δημιουργεῖ μέσα σου ἓνα λιμάνι. Δὲν τὸ βλέπεις πρώτη φορά. Τὸ εἶδες καὶ χτές καὶ προχτές, τὸ βλέπεις κάθε μέρα, τὸ ἔχεις δεῖ χιλιάδες φορές, ὅλες τὲς ὥρες τῆς ἡμέρας κι' ὅλες τὲς ὥρες τῆς νύχτας. Τὸ εἶδες στὴ μεσονύχτια ἀκίνησιά του μὲ φεγγάρι, τὸ εἶδες μὲ τὰ χαράματα, ὅταν ὁ ἀγουροξυπημένος μούτσος πλένει τὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ, τὸ εἶδες μεσημέρι, ἀπόγευμα, στὲς ὥρες τῆς πρὶν μεγάλης του κίνησης. Πάντοτε ὅμως νοιώθεις τὸ βλέμμα σου νὰ μπλέκεται ἀνάμεσα στὰ κατάρτια τῶν καραβιῶν, νὰ καθλώνεται πρὸς τὸ μέρος τῶν γερανῶν μὲ τὲς ἡμέρες καὶ χωρὶς καμμιὰ νευρικήτητα κινήσεις τους, στοὺς κατοπτρισμοὺς τῶν νερῶν.

Τὰ καράβια μὲ τὲς πλώρες ὀρθές, μὲ τὲς ἄγκυρες κρεμασμένες καὶ σφηνωμένες κάτω στὸ βυθό, μοιάζουν σὰν νὰ ζοῦν μὴν αἴσθηση ἀσφάλειας καὶ περηφάνειας. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο τοὺς πηγαίνει περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο. Εἶναι οἱ ποντοπόροι ποὺ φεύγουν καὶ ἐπιστρέφουν. Οἱ πλώρες τους, ταξιθεύοντας, εἶδαν τὸν ὠκεανὸ ἀφ' ὕψους. Καὶ τὸ καθένα τους ξεχωρίζει σὰν μὴ ὑπαρξή, ποὺ ἔχει μὴν αὐτόνομη ζωὴ, μὴ δική του προσωπικότητα, ὅπως θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε, ἐξετάζοντας χωριστὰ τὸ σκαρί του, τὸ δέσιμό του, τὴ στάση του, τὴν ἀπόχρωσή του. Τὸ καθένα, ζεῖ κάτω ἀπὸ τὴ μοῖρα τοῦ χρόνου. Τὸ πάλεμα μὲ τὸ νερὸ καὶ μὲ τὸν καιρὸ δημιουργεῖ πάνω του τὰ χαρακτηριστικὰ ἀνεξίτηλα ἐκείνα ἴχνη, ἓνα εἶδος σκουριάς, κάτι ἀνάλογο μὲ τὲς ρυτίδες τοῦ ἀνθρώπου.

★

ΩΣΤΟΣΟ καὶ τὰ καράβια αὐτὰ ἀνανεώνονται ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι. Δίπλα στὸ βαρυνμένο ἀπὸ τὸ χρόνον σκαρί, ἀσφαλεῖ ἡ ἀντίθεση τοῦ καινούργιου ποὺ νομίζεις πὼς ἔτσι θὰ μείνει πάντοτε, τὸ ἴδιο ποὺ νομίζεις καὶ τὸ ξεραμένο μὲ τὴ γιομάτη ἀπὸ πράσινα φύκια καὶ δατσακα καρένα του: πὼς ἔτσι ἦταν πάντοτε. Εἶναι κάτι ἀνάλογο μὲ κείνο ποὺ νοιώθουμε μπροστὰ στὴ θεὰ τῶν παλιῶν καὶ τῶν καινούργιων σπιτιῶν. Γιατὶ κάθε καράβι εἶναι ἓνα σπίτι, μὴ πολιτεία ἐν πλῆϊ ἓνα πρᾶγμα

ξεστὸ ποὺ ἔχει ἀναπνοὴ καὶ σφυγμό. Εἶναι βαθειὰ χαράματα, μὴν ἀνεπαίσθητη τριανταφυλλιά ἀπόχρωση παίξει στὴν ἐπιφάνειά τοῦ νεροῦ, ἓνα βοηθητικὸ τοῦ λιμανιοῦ μὲ κοιμένα σφυοίγματα τραβάει κατὰ τὸν προλιμένα, ἢ μέρα ἀρχίζει. Βγαίνει ὁ ἥλιος, πυκνώνει ἡ κίνηση. Μὴ μεγάλη πλώρη δεσπόζει στὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ, προχωρώντας σιγά - σιγά, ἀνάμεσα σὲ δυὸ βενζινόπλοια ποὺ βγαίνουν τὴν ἴδια στιγμή τραβώντας γιὰ τὸ ἀπέναντι νησί ἴσως, ἀφήνοντας στὴν προῖνὴ ἡσυχία τὰ χτυπήματα τῶν πετρελαιομηχανῶν τους. Σὲ λίγο οἱ περισσότεροι γερανοὶ ἔχουν μπεῖ σὲ κίνηση, ὁ σφυγμὸς τῆς ζωῆς τοῦ λιμανιοῦ φτάνει στὴν ἐντασή του. Κάνοντας τὸ γυρὸ τοῦ λιμανιοῦ μὲ τὸ μικρὸ τράμ τῆς παραλίας, ἔχεις κιόλας ἀποθησαυρίσει μέσα σου ὅλη τὴν ἡχητικὴ πολυμορφία. Τὰ χτυπήματα στὲς λαμαρίνες, τὲς φωνές, τὰ σφυοίγματα.

Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τοῦ λιμανιοῦ ποὺ δεσπόζουν τὰ μεγάλα σκαριά στοὺς παρόμερους ὁδούς ποὺ σχηματίζει τὸ ἀκανόνιστο σχῆμα του, τὰ κατάρτια τῶν καϊκιῶν σχηματίζουν σωστὸ δάσος. "Ανθρώποι ψημένοι ἀπὸ τὸν ἥλιο κι' ἀπὸ τὸ ἀλάτι ἄλλου ξεφορτώνουν, ἄλλου φορτώνουν — κάρβουνο, ξύλα, λεμόνια, καφάσια, ἀπὸ τὰ κοντινὰ καὶ γιὰ τὰ κοντινὰ. Εἶναι τὰ ταπεινὰ σκαριά, ποὺ σὺνδέουν τὰ ταπεινὰ λιμανάκια τῶν νησιῶν κυρίως, μὲ τὸ μεγάλο λιμάνι, πηγαίνοντες τὰ ἀγαθὰ καὶ τὲς μικροχαρὲς τῆς ζωῆς.

★

ΑΤΤΟ τὸ λιμάνι — ὅπως κάθε λιμάνι ἄλλωστε — εἶναι τόπος δοκιμασίας ὅλων τῶν ἀνθρώπινων συναισθημάτων. Ἐδῶ μπορεῖ νὰ συναντηθεῖς μὲ τὴ χαρά, μὲ τὴ λύπη, μὲ τὸ σπαραγμό, μὲ τὴν περὶσσηψη. Ἐδῶ μπορεῖς νὰ δεῖς τὰ πρὶν σιωπηλὰ πρόσωπα ποὺ εἶδες ποτὲ στὴ ζωὴ σου. Δὲν μπόρεσα νὰ τοῦ μιλήσω καὶ δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ τίποτε γιὰ τὴν ἱστορία ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ χτές τὴ νύχτα, γύρω στὲς 11 ἡ ὥρα, τὸν παρακολουθοῦσα νὰ στέκει ὁρθὸς, ἀκίνητος, στὴν ἄκρη ἐνὸς προβλήτα καὶ νὰ κοιτάζει τὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ. Εἶχε τὰ χέρια του πίσω καὶ δὲν ἔκανε σχεδὸν καμμιὰ κίνηση. Τί κοίταζε; τί περίμενε; τί ὀνειρευόταν; Τὰ χοντὰ ξεπόλητα πόδια του, δὲν μπορούσαν νὰ νῆαι δίχως ἱστορία. Κι' ἡ ἱστορία τους μπορεῖ νάταν μὴ συνηθισμένη ἱστορία, μὴ ἀπὸ κείνες τὲς ἱστορίες ποὺ τὲς θεωροῦμε συνηθισμένες, ἀλλὰ ποτὲ δὲ μπορούμε νὰ μαντέψουμε τὸ δραματικὸ τους βάθος.

"Ὅμως ἔχει κάτι τὸ παράξενο. Θέλεις νὰ μὴν τὸν σκέπτεσαι καὶ δὲ μπορεῖς. Ἀπομακρύνονται, διακρίνω τὴ σιλουέτα του ἀπὸ μακριά, τὸ ἴδιο ἀκίνητο, στὴν ἴδια πάντοτε θέση. Μέσα στὸ παραλιακὸ καφεενεδάκι μὴ παρὰ ἀπὸ ναυτικούς κουβεντιάξουν νοητικὰ καὶ κουρασμένα. Κάθομαι ἀπ' ἔξω. Μερικὲς λέξεις, «Μαρολίλια», «Ὀδυσσὸς», κάποιο χασκόγιο κάπου — κάπου. Ἀκούω πλῆθυσιν τὸ θόρυβο ποὺ κάνουν δυὸ χοντροπάπουσα. Δὲν ἔχουν κορδόνια, ὁ ἄνθρωπος ποὺ μὲ πλησιάζει δὲν φορεῖ κάλτσες.

Μὴ κοιτάζει μέσα στὸ καφενεῖο καὶ μὴ ἐμένα. Κάνει ἀκόμη ἓνα βήμα κοντὰ μου, μὲ κοιτάζει διαταχτικά. Σαλεύουν τ' ἄσπρα μουστάκια του. Τὰ χεῖλη του δὲν μιλοῦν, τρέμουν.

— Θὰ μὲ φιλέψετε ἓνα τσιγαράκι; Τοῦ προσφέρω τὸ τσιγάρο ποὺ μοῦ ξήγησε καὶ τὸν κοιτάζω χωρὶς νὰ θέλω νὰ τὸν ρωτήσω τίποτα. Ἐκεῖνος ὅμως θεωρεῖ ὑποχρέωσή του νὰ μοῦ ἐξηγήσει:

— Χρόνια ξέμπαρκος. "Αν πᾶς κατὰ τὸ 'Αμπελάκι κλαίει ἡ ψυχὴ σου. Ἐνα σωρὸ καράβια, δεμένα...

— Τὸν τελευταῖο καιρὸ, τοῦ λέω, δὲν εἶναι πολλὰ. Τὰ περισσότερα ἔλυσαν.

— Δὲν μὲ παίρνουν, μοῦ ἀπαντᾷ... Τὰ μάτια του εἶναι βαθειὰ λυπημένα. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ἐπᾶγγελμα στοὺς ναυτικούς τὸ συναντᾷ αὐτό. "Ερχεται καιρὸς ποὺ δὲν ἔχουν πᾶ μέλλον. Ἐχουν μόνο παρελθόν. Ἡ μνήμη τους εἶναι γιομάτη θάλασσες, καράβια, λιμάνια καὶ πολιτείες.

★

ΘΑΤΤΕ κάποτε νὰ βρεθεῖτε τὴν ὥρα ποὺ τὰ καράβια κάνουν τὸν πρῶτο σπασμὸ τῆς κίνησής τους, ὅσοτε ἀπὸ τὸ σήκωμα τῆς ἄγκυρας. Τὰ χέρια καὶ τὰ μαντήλια μπερδεύονται στὴν προκυμαία. Μὴ ἀπὸ τὲς πρὶν σπαραχτικές ἀνθρώπινες στιγμές: "Ὁ ἀποχωρισμός. Τὸ δρᾶμα ὅλων τῶν λιμανιῶν τοῦ κόσμου. Σὲ μὴ στατιστικὴ διαβάξω ὅτι τὸ 1958 «διεκινήθησαν» μέσω τοῦ λιμανιοῦ Πειραιῶς 2.126.686 ἄτομα. Ἐνας κόσμος ὁλόκληρος. Ἐκεῖνοι ποὺ ἐφυγαν ἀποχαιρέτησαν τοὺς ἀνθρώπους τους σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ λιμάνι. Ἐκεῖνοι ποὺ ἦρθαν ἀποχαιρέτησαν ἄλλους στὰ ἄλλα λιμάνια ἀπ' ὅπου μπάρακαν. Πρόκειται γιὰ μὴ ἀόρατη ἀτμόσφαιρα ὁδῶν, ποὺ ποτὲ δὲν ἔπαψε νὰ ὑπάρχει. Αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν πρὶν τραγικὴ πρὶν ἀνακαλυφθεῖ ὁ ἀιμός. Οἱ ἄνθρωποι μιλοῦσαν μὲ τρόμο γιὰ τὴ Μαύρη Θάλασσα. Στὸ βυθὸ τῆς ἀναπνοῦνται πολλοὶ ἡρωικοὶ ναυτικοὶ ἀνάμεσα σὲ πολὺτιμα φορτία σαρκιῶν.

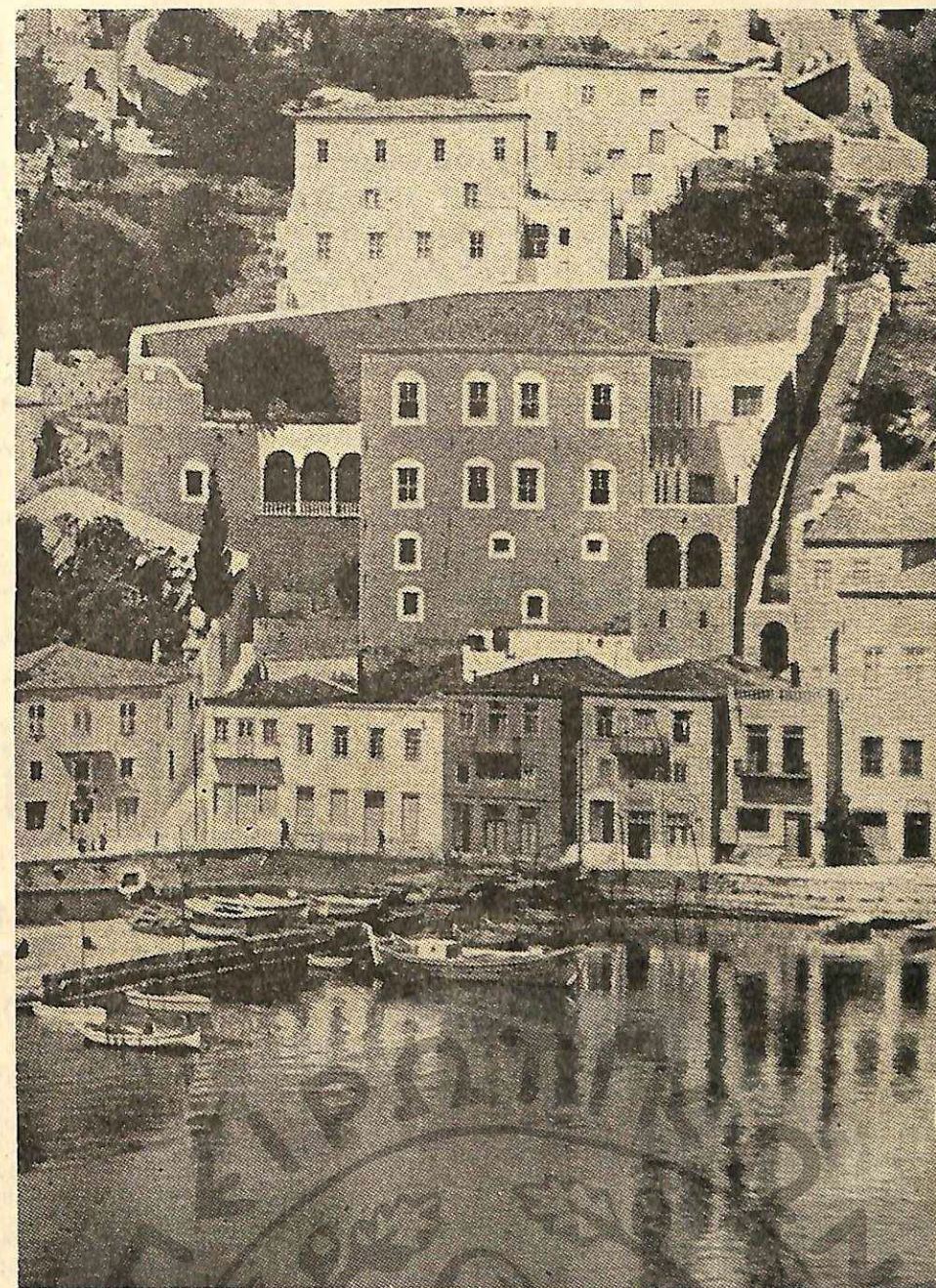
Ἀλλὰ δὲν θάπαιρνε κανεὶς μὴ σωστὴ ἰδέα τῆς κινήσεως αὐτοῦ τοῦ λιμανιοῦ, ἂν δὲν μάθαινε τὸν ἀριθμὸ τῶν καραβιῶν ποὺ μπαίνουν καὶ βγαίνουν κάθε χρόνο. Τὸ 1928 λοιπὸν εἰσπλεύσανε καὶ ἀποπλεύσανε 21.251 καράβια διαφόρων ἐκτοπισμάτων.

Ἐξω ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες ποὺ ἀναφέραμε, φόρτωσαν καὶ ξεφόρτωσαν 4.849.531 τόννους. Δὲν μπόρεσα νὰ χωρὶς μὴ στατιστικὴ τῶν ἐργατικῶν ἀτυχημάτων ποὺ δὲν εἶναι καθόλου σπάνια ἀνάμεσα στοὺς φορτωτὲς καὶ ἐκφορτωτὲς τοῦ λιμανιοῦ. Δὲν ὑπάρχουν ἄγνωστοι στρατιῶτες καὶ ἀφανεῖς ναῦτες μονάχα, ὑπάρχουν καὶ ἀφανεῖς ἥρωες, ἄνθρωποι καθημερινοί, ἀσημαντοὶ ποὺ σηκώνουν στὲς πλάτες τους τὴ σημασία καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ζωῆς.

Τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, περισσότερο ἀπὸ παντοῦ τοὺς συναντᾷ κανεὶς στὸ λιμάνι. "Ὅσο κι' ἂν ἡ ἐργασία ὡς ἓνα μεγάλο σημεῖο ἔχει μηχανοποιηθεῖ δὲν ἔχασαν τὴν ἀξία τους τὰ πολὺτιμα χέρια τους. Ζοῦν γονατισμένοι κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῆς ἀποστολῆς τους.

★

ΑΠΟ τὸ λιμάνι αὐτὸ ξεκινοῦν οἱ ὑδάτινες γραμμὲς ποὺ ἐκκινῶνται μὲ τὰ λιμάνια ὅλων τῶν ἡπείρων ποὺ ἐκκινῶνται μὲ τὸν κόσμο. Ἐπὶ περὶ τὸς στὴν Τρούμπα, τὴν κακοφημὴ συνοικία τοῦ Πειραιῶς, μπορεῖ νὰ σοῦ δώσει τὸ μέτρο καὶ τὸ χῶμα κάθε λιμανιοῦ. Φάτσες ἀπὸ διάφορα ἔθνη καὶ διάφορες φυλές, διψασμένες γιὰ λίγη στεριανή

Τὸ λιμάνι τῆς "Υδρας

χαρά, ὅταν δὲν τοὺς βοηθεῖ ἡ γλῶσσα κάνουν τὲς συνεννοήσεις τους μὲ παντομίμες. Ἄλλωστε δὲν συναντοῦν δυσκολίες. Ἡ πρὶν διεθνὴς γλῶσσα εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ ἔρωτα. Καὶ τὸ σφιγμένο τῶν χειρῶν ὅσοτε ἀπὸ τὸ πιστό, φέρνει κι' αὐτὸ σ' ἐπαφὴ τοὺς ξένους, ὅπως θὰ τοὺς ἔφερνε μὴ ξεστὴ γλῶσσα.

Ἐνῶμασά τὴ συνοικία «κακοφημὴ» ἐνῶ πέρα ἀπ' ὅτι μᾶς ἀποθεῖ σύμφωνα μὲ τὴ δική μας ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ, πρέπει στὸ βάθος ν' ἀναζητήσουμε κάτι τὸ πολὺ ἀνθρώπινο. Εἶναι τὸ στοιχεῖο ποὺ κυριαρχεῖ μὲς στὲς ψυχὲς τῶν ξεκομμένων ἀπὸ τοὺς δικούς τους κι' ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ ποὺ ξεμπαρκαρῶνται στὸ δικό μας λιμάνι. Εἶναι τὸ ἴδιο ἀκριβῶς πρᾶγμα ποὺ νοιώθουν κι' οἱ δικοὶ μας ναυτικοὶ ὅταν πλημμυρισμένοι ἀπὸ μὴ ἀσκήκητη νοσταλγία, μὲ τὲς ἔννοιες τους καὶ μὲ τοὺς καημούς τους, ἀποβιβάζονται γιὰ μὴ μὲρα ἢ γιὰ μὴ νύχτα στὰ ξένα λιμάνια. Πίνουν ἓνα φτηνὸ κρασί, κάποτε

καὶ λίγη σαμπάνια, χτυποῦν τὰ χέρια τους στὰ τραπέζια, ζητοῦν νὰ ξεσπάσουν, μ' ἓναν καννὰ ξεθυμαίνον.

"Ὅλοι ἔχουν βγεῖ ἀπὸ ἓνα ξεστὸ σπῆτι ποὺ τοὺς περιμένει.

★

ΒΛΕΠΟΝΤΑΣ κανεὶς αὐτὸ τὸ λιμάνι ποὺ τὰ ὑπόστεγα του δὲν ἀδειάζουν ἀπὸ τοὺς σωρούς τῶν ἐμπορευμάτων, ποὺ οἱ γερανοὶ δὲν παύουν νὰ ξεφορτώνουν ποτὲ, τὰ καράβια νὰ πηγαίνουν καὶ νὰρχονται δὲ μπορεῖ νὰ μὴ σκεφτεῖ τί ἦταν ἐδῶ κι' ἑκατὸ χρόνια, ἢ λίγο πρωτότερα. Στὰ χροῖνα τῆς ἐλληνικῆς ἀπελευθέρωσης ὑπῆρχε μόνον ὁ φυσικὸς ὁρμος τοῦ λιμανιοῦ. Τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, στὴ θέση ποὺ βρίσκεται σήμερα ἡ ὁμώνυμη ἐκκλησία, ἀποτελοῦσε σχεδὸν τὴ μόνη παρουσία ζωῆς. Γιὰ τέσσερα ὁλόκληρα χροῖνα ἀπὸ τὸ 1785 ὡς τὸ 1789 δὲν μπήκανε στὸ λιμάνι του παρὰ μόνον τέσσερα ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 49

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΖΕΣΘΑΙ ΣΕ ΚΩΜΙΚΕΣ ΑΚΡΟΤΗΤΕΣ

Η «Λέσχη των εκατομμυριούχων» που είναι υπάλληλοι, ή «Λέσχη του ψωμοτουριού» με αποκλειστικά μέλη συγγραφείς και διανοούμενους, ή «Λέσχη του σαλιγκαριού» με τα μεγαλύτερα όνόματα της Αγγλίας και ή «Λέσχη του έγκληματος» που δεν έχει έγκληματίες.

ΜΙΑ δημοσιογραφική ανταπόκριση, έδω και μερικώς μήνες, μάς πληροφορήσε ότι ο μισός πληθυσμός της Ολλανδίας, πέντε περίπου εκατομμύρια άνθρωποι, ανήκουν σε διάφορες «λέσχες», αθλητικές ή άλλες. Οι ποδοσφαιρικές λέσχες συγκεντρώνουν τους περισσότερους άνδρες, οι γυναικείες λέσχες έχουν περισσότερα γυναικεία μέλη. Την τρίτη θέση την κατέχουν οι κολυμβητικές λέσχες και την τέταρτη οι λέσχες του βόλλεϋ-μπόλ.

Έτσι, φαίνεται πως η «λεσχομανία» που ξεκίνησε από την Αγγλία του περασμένου αιώνα, έχει κατακτήσει τώρα και τις Κάτω Χώρες. Αλλά οι Ολλανδοί δεν είναι ο μόνος λεσχομανής λαός. Οι Αυστριακοί και οι Νεοζηλανδοί δεν πάνε πίσω... Τό φαινόμενο αυτό, άλλωστε, που κατατακτικά συνεχώς έδαφος σ' όλες τις χώρες του δυτικού πολιτισμού, δεν έχει τίποτα το ανησυχητικό. Αλλά ή ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι που προστατεύεται απ' όλα τα δημοκρατικά συντάγματα, φτάνει κάποτε σε κωμικές ακρότητες.

★

Α ήταν αδύνατον να συνταχθεί ένας κατάλογος όλων των λεσχών που υπάρχουν στον κόσμο. Είναι αναρίθμητες. Αλλά από καιρό σε καιρό, προσελκύει την προσοχή μας μια λέσχη που έχει κάτι το παράδοξο ή το μοναδικό. Αλλά δεν σημαίνει, βέβαια, ότι τα μέλη αυτής της λέσχης δεν είναι συνηθισμένοι άνθρωποι, αλλά οι σκοποί της ιδρύσεως της λέσχης είναι αναμφισβήτητα ασυνήθιστοι.

Ας πάρουμε, για παράδειγμα, τη λέσχη του Λιεθνοϋς Ημερολογίου. Ιδρύθηκε πριν από τριανταπέντε χρόνια στη Σιγκαπούρη, αλλά τώρα έχει την έδρα της στην Αυστραλία. Ο σκοπός της είναι ή μεταρρύθμιση του ημερολογίου και αυτό είναι το μοναδικό θέμα συζητήσεως στα συμποσεία που οργανώνουν τα μέλη της. Το ημερολόγιο υπέρ του οποίου αγωνίζονται βασίζεται

στο δεκαδικό σύστημα. Φυσικά, δεν έχει καμιά πιθανότητα να επικρατήσει, αλλά το ουσιώδες είναι ότι στα συμποσεία της λέσχης σεβρίρεται εκλεκτό χαβιάρι και τα καλύτερα κρασιά.

Λιγότερο γνωστή είναι μια λέσχη της Αυστραλίας στην οποία δεν γίνεται κανείς εύκολα δεκτός. Είναι ή «Λέσχη των Εκατομμυριούχων» που τα μέλη της δεν είναι... εκα-

τόν κόσμο. Αλλά για να γίνει κανείς δεκτός ως μέλος πρέπει να είναι εμπειρογνώμων στα ζητήματα της εκλεκτής κουζίνας. Πρέπει επίσης να ξέρει τα ονόματα των καλύτερων φαγητών σε πολλές γλώσσες.

Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως ή περίφημη «Λέσχη Ψωμοτούρι» της Μελβούρνης έχει τους ίδιους περίπου σκοπούς. Λάθος. Είναι πολύ παλιά λέσχη συγγραφέων, καλλιτεχνών και επιστημόνων και οι σκοποί της είναι καθαρώς πνευματικοί. Γιατί ονομάστηκε έτσι; Ίσως επειδή ή μοίρα των πνευματικών ανθρώπων είναι να μένουν πάντα πεινασμένοι — και όποιος πεινάει, ψωμοτούρια βλέπει!

Το Λονδίνο, φυσικά, έχει πολλές παράξενες λέσχες. Η «Βρετανική Λέσχη Ποικιλί

ση. Ιδρύθηκε το 1941 από οχτώ αεροπόρους που είχαν πάθει φοβερὰ εγκαύματα και υπέστησαν 45 χειρουργικές επεμβάσεις ο καθένας. Σήμερα ή λέσχη αριθμεί 600 μέλη.

Το 1942 ιδρύθηκε ή «Λέσχη του Χρυσόφραου» που έχει σήμερα δέκα χιλιάδες μέλη. Θα μπορούσε να ονομασθεί «Λέσχη των ναναγών». Γιατί μονάχα όσοι ναναγώσαν κατά τη διάρκεια του πολέμου γίνονται δεκτοί...

Η παράξενη «Λέσχη της Αποδόσεως» είναι μάλλον μια φιλανθρωπική οργάνωση που έχει σκοπό την ενίσχυση των φτωχών Γάλλων. Βέλγων και Ολλανδών που βοήθησαν τους αλχημικούς Βρετανούς αεροπόρους να ξεφύγουν από τα γερμανικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

★

ΛΙΓΟΙ γνωρίζουν τη «Λέσχη των Εγγενών» που συχνά οργανώνει συμποσεία... μέσα στη Βουλή των Λόρδων. Ιδρύθηκε το 1761 από τρεις Άγγλους ευτατίδες και είναι μια από τις πιο αριστοκρατικές λέσχες του κόσμου. Στο συμποσείο κάθε μέλος πρέπει να σηκωθεί και να τραγουδήσει. Αφού τραγουδήσουν όλοι με τη σειρά, το συμποσείο μεταβάλλεται σε χορωδία και λίγο αργότερα σε... όχλαγωγία.

Η «Λέσχη του Έγκληματος» δεν περιλαμβάνει... εγκληματίες, αλλά ο σκοπός της είναι ή συζήτηση των προσφάτων ποινικών υποθέσεων. Τα μέλη της είναι κυρίως δικηγόροι και δικαστές, αλλά οι συζητήσεις φαίνεται πως είναι πολύ ενδιαφέρουσες και προσελκύουν πολλά μέλη έξω από τα νομικά επαγγέλματα. Στη «Λέσχη του Έγκληματος» ανήκαν άλλοτε ο βασιλεύς της Ελλάδας, ο δούξ του Κέντ και ο διάσημος συγγραφέας Άρθουρ Κόναν Ντόυλ. Με το έγκλημα σχετίζεται και ή λέσχη των Συγγραφέων Άστυνομικών Μυθιστορημάτων και ή λέσχη των Ντετέκτιβ. Για να συμπληρώσουμε την επισκόπηση των παράξενων λεσχών μπορούμε ν' αναφέρουμε μερικούς τίτλους: «Πάρεται στην Αγγλία μια «Λέσχη των Έκκεντρικών» και μια λέσχη για τις «Ευλοδοκούμενες Συζήσεις». Πάρεται και μια «Λέσχη των Πιεθικών», και «Λέσχη των Κοκκινομάλλων» και — αν θέλετε πιστέψετε το — μια λέσχη για τους «Κλέφτες Αλόγων».

Η Βασίλισσα Έλισάβετ και ή σέρ Οδίνστον Τσώρτσιλ είναι μέλη της πολύ ασημένιας και αποκλειστικής «Λέσχης του Σαλιγκαριού». Οι σκοποί της είναι φιλανθρωπικοί: Τα ένδοξα μέλη της έχουν αναλάβει την ενίσχυση των φτωχών ψαράδων. Ο δούξ του Οδίνστον και ο λόρδος Μοντγκόμερυ ανήκουν επίσης στη «Λέσχη του Σαλιγκαριού».

Μια περίφημη λέσχη που ιδρύθηκε στον πόλεμο κι' εξακολουθεί να λειτουργεί στο Λονδίνο είναι το «Ινδικό Χοιρίδιο». Τα μέλη της είναι παλιά πολεμιστές που έχουν τραυματισθεί, παραμορφωθεί και υποστεί πλαστική εγχείρηση

Η Λεσχομανία

ΕΝΑ ΑΓΓΛΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΠΟΥ ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΚΤΑ ΕΔΑΦΟΣ Σ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

τομμυριοῦχοι αλλά υπάλληλοι ασφαλιστικών εταιριών. Στη λέσχη γίνεται δεκτός μονάχα ο υπάλληλος που έχει πουλήσει ασφάλειες ζωής αξίας άνω του ενός εκατομμυρίου λιρών.

Πρόσφατα ιδρύθηκε μια «Λέσχη της Χαμένης Χορδής». Ποιος μπορεί να μαντεύσει τους σκοπούς της από τον τίτλο; Η μουσική; Όχι ακριβώς. Ιδρύθηκε από μια ομάδα ανδρών και γυναικών που έχουν χάσει τις φωνητικές χορδές τους εξ αιτίας μιας αρρώστειας ή χειρουργικής επεμβάσεως. Ο σκοπός τους είναι να ξαναβρούν τις χαμένες χορδές τους με την κατάλληλη θεραπεία και εξάσκηση. Έπίσης επισκέπτονται τα νοσοκομεία και δίνουν θάρρος με την παρουσία τους στους άσθενείς που έχουν υποστεί το ίδιο ατύχημα.

★

Η «ΛΕΣΧΗ του Μπιφτεκιού» της Νέας Νότιου Ουαλλίας οργανώνει ένα συμποσείο το μήνα σε μια ταβέρνα του Σίδνεϋ. Οι σκοποί της είναι καθαρώς γαστρομαγικοί. Σεβρίρεται λοιπόν κούλλεια γεύματα που υπάρχουν

Λαϊκή ΙΑΤΡΙΚΗ

Η νεώτατη ιατρική έχει αρχίσει να μελετά σοβαρά τον τελευταίο καιρό τη λαϊκή ιατρική — την εμπειρική δηλαδή ιατρική που ξεκινά από το απώτατο παρελθόν και έχει συσσωρεύσει, με το πέρασμα των αιώνων, ένα πραγματικό θησαυρό από παρατηρήσεις και πρακτικές γνώσεις. Στην Κίνα, το σημερινό καθεστώς έχει επιβάλει την πανάρχαια κινέζικη λαϊκή ιατρική, πλάι στην σύγχρονη ιατρική με τις καταπληκτικές προόδους. Μια ανάλογη τάση παρατηρείται στη Γαλλία, σε διάφορες άλλες ευρωπαϊκές χώρες και στις Ην. Πολιτείες. Σ' αυτές, απολογητής και υπέρμαχος της λαϊκής ιατρικής είναι ένας διάσημος γιατρός της πολιτείας Βέρμونت, ο δρ. Δ.Κ. Τζάρβις. Σ' ένα τελευταίο βιβλίο του, που είχε τεράστια επιτυχία στο κοινό και έχει προκαλέσει ζωηρότατες συζητήσεις στους ιατρικούς κύκλους, προσπαθεί να συνοψίσει τα διδάγματα και την πρακτική πείρα της λαϊκής ιατρικής. Μια περίληψη του βιβλίου αυτού, καμωμένη από τον ίδιο, δημοσιεύουμε από το τεύχος αυτό σε συνέχειες.

1. ΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΛΑΪΚΗ ιατρική είναι πανάρχαια. Η φύση άνοιξε το πρώτο φαρμακείο. Ο πρωτόγονος άνθρωπος και τα ζώα εξαρτώνταν από την προληπτική χρήση του αποθέματος φυτών και βοτάνων του φαρμακείου της φύσεως για ν' αποφεύγουν την αρρώστεια και να διατηρούν την υγεία και το σφρίγος τους.

Η λαϊκή ιατρική εξελίσσεται στην περιοχή Βέρμونت των Ην. Πολιτειών από την εποχή των Ιθαγενών. Προσαρμόζει παλαιότατους φυσιολογικούς και διοχημικούς νόμους για τη διατήρηση της υγείας και του σφρίγους στις συνθήκες του περιβάλλοντος της ζωής στο Βέρμونت. Δεν υπάρχουν, όμως, γεωγραφικά όρια για τους νόμους κι' ή εφαρμογή τους είναι αποτελεσματική σε πολλά περιβάλλοντα.

Το ιδανικό κάθε λαϊκής ιατρικής από τους πανάρχαιους χρόνους είναι να προστατεύει το σώμα σαν σύνολο, ώστε να μην προσβάλλεται από αρρώστειες.

Οι πρωτοπόροι πρόγονοί μας ανακάλυψαν τα πρώτα στοιχεία της λαϊκής ιατρικής τους στα θεραπευτικά φυτά, όπου κατέφευγαν τα ζώα που υπέφεραν από τροφικές διαταραχές, πυρετό και πληγές. Παρατηρώντας πως τα ζώα θεραπεύονται από την αρρώστεια, έμαθαν πως να διατηρούνται υγιείς με τις μεθόδους της φύσεως.

Το σώμα χρειάζεται βοήθεια για ν' αντιμετωπίζει τις περιπτώσεις, τις πιέσεις και την ένταση του σύγχρονου πολιτισμού. Εύτυχως, στην παιδική ηλικία μας προστατευόμαστε αρκετά από τα ένστικτα. Όταν όμως εγκαταλείψουμε τον κόσμο της παιδικής ηλικίας, έχουμε την τάση να θεωρούμε άπληχτοι αυτά τα ένστικτα. Εύτυχως δεν είναι ποτέ αργά να τα ξαναβρούμε, αν θέλουμε να παρα-

τηρούμε με ποιο τρόπο τα ζώα και τα μικρά παιδιά ακολουθούν τους νόμους της φύσεως. Η λαϊκή ιατρική περιέχει τρόπους για να βοηθήσουμε την καρδιά, τα αίμοφρα αγγεία και τον έφοδιασμό σε αίμα, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι καρδιακές προσβολές, ή καρδιά να μην κουράζεται τόσο γρήγορα και να παρατείνεται ή ζωή της.

Η λειτουργία της καρδιάς

Η ΚΑΡΔΙΑ σας είναι ο κινητήρας της ανθρώπινης μηχανής σας. Οι μύες του σώματος, που περιλαμβάνουν και τον μυ αυτόν που είναι ή καρδιά, δουλεύουν με ζάχαρη.

Οι έρευνες της λαϊκής ιατρικής μας, παρατηρώντας τα αποτελέσματα του περιβάλλοντος, της τροφής και των παραλλαγών της τροφής στα ζώα και στους ανθρώπους, δείχνουν ότι κάνει μεγάλη διαφορά στην καρδιά σας αν της δίνετε τη φυσική ζάχαρη που βρίσκεται στο μέλι ή ραφιναρισμένη άσπρη ζάχαρη.

Μπορείτε να φανείτε καλός στην καρδιά σας, αν της δίνετε μέλι για να κάνει την εργασία της.

Όταν εργάζεται φυσιολογικά, ή καρδιά σας είναι ή κανή, με κάθε σφύξη, ν' αντλεί έξη ούγγιες αίμα στη μεγάλη αρτηρία που ξεκινά απ' αυτήν. Η ποσότητα ζάχαρης στο αίμα σας είναι μια κουταλιά του τσαγιού.

Η ποσότητα αυτή είναι τόσο ουσιάδης, ώστε, αν έλαττωνόταν σε μισό κουταλάκι, θα χάνετε τις αισθήσεις σας. Αν αυξανόταν για οσδήποτε χρονικό διάστημα περισσότερο από ένα κουταλάκι, θα μπορούσε να προκαλέσει διαβήτη.

Είναι φανερό ότι πρέπει να προσέχετε

Ο Άμερικανός γιατρός δρ. Δ. Κ. Τζάρβις, συγγραφέας της «Λαϊκής Ιατρικής»

τι δίνετε στο σώμα σας, ώστε να εξασφαλίζετε ότι το κουταλάκι αυτό ζάχαρης θα υπάρχει σταθερά στο αίμα σας.

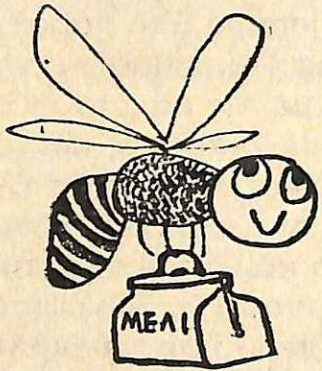
Η φύση άρισε όχι μόνο να έχουμε ζάχαρη για άμεση χρήση από την καρδιά, αλλά επίσης να υπάρχει μια λεπτή ροή ζάχαρης στο κοιλιακό τοίχωμα συνεχώς. Στο μέλι έχουμε δυο ζάχαρες, που ή μια λέγεται δεξτρόζη κι' ή άλλη λεβουλόζη. Η δεξτρόζη αποτελεί τα 40% του μελιού, ή λεβουλόζη τα 34%.

Όταν παίρνουμε μέλι, ή δεξτρόζη περνά γρήγορα στο αίμα. Η λεβουλόζη, που απορροφάται πιο αργά, διατηρεί ένα σταθερό επίπεδο συγκεντρώσεως ζάχαρης στο αίμα. Έμποδίζει το μέλι να ανε-

βάσει το επίπεδο της ζάχαρης στο αίμα, περισσότερο από όσο μπορεί ν' αντιμετωπίσει το σώμα.

Η διασταύρωση

ΣΥΧΝΑ βρίσκουμε ότι, ενώ η διανοητική ρώμη και οι επιδιώξεις της ζωής ενός ανθρώπου εξακολουθούν ν' ανα-

πτύσσονται, ο σωματικός εξοπλισμός αρχίζει να χειροτερεύει. Έτσι, μια ανιούσα γραμμή που παριστάνει τη διανοητική ρώμη και τις επιδιώξεις της ζωής και μια κατιούσα γραμμή, που παριστάνει τη χειροτέρευση του σωματικού εξοπλισμού, διασταυρώνονται στην ηλικία των 50 χρόνων. Στα 60 ο άνθρωπος βρίσκει τον εαυτό του σε μισοανάπτυξη κατάσταση κι' είναι ανίκανος να κάνει την καλύτερη εργασία του.

Οι κάτοικοι του Βέρμونت μαθαίνουν να παρατείνουν τα έργασια χρόνια. Η ανιούσα και η κατιούσα γραμμή αντί να διασταυρώνονται στα πενήντα, δεν θα διασταυρωθεί πριν απ' τα ογδόντα. Ένας άνθρωπος μπορεί να κάνει την καλύτερη εργασία του ανάμεσα στα εξήντα και τα ογδόντα, γιατί η διανοητική ρώμη του και οι επιδιώξεις της ζωής βρίσκονται τότε στο ανώτατο επίπεδο, ενώ παράλληλα έχει διατηρήσει τον σωματικό του εξοπλισμό, που του επιτρέπει να συνεχίζει την επιχείρηση ή το επάγγελμά του ή, αν αποτραπηθεί, να απολαύσει την άναπαυσή του. Η λαϊκή Ιατρική, επιδιώκει μια μορφή ζωής, όπου ένας άνθρωπος να μπορεί να ζήσει πενταπλάσια τη χρονική περίοδο που χρειάζεται για να ωριμάσει — όπως κάνουν τα ζώα.

Τό ότι είναι δυνατό να παραταθεί το τόξο της ζωής πέρ' από τα 70 χρόνια, αποδεικνύεται πλατεία με τη μελέτη ανθρώπων που ζουν κοντά στο έδαφος. Όσο περισσότερο μελέτησα, τόσο περισσότερο παρατήρησα τη στενή σχέση ανάμεσα στην παράταση του τόξου της ζωής και της καθημερινής ποσότητας τροφής.

Οι γνώσεις των κατοίκων του Βέρμونت για την τροφή δεν έχουν πεγήσει από βιβλία, αλλά από στενό σύνδεσμο με τα ζώα τους, που διδάσκει ότι η καθημερινή τροφή πρέπει να είναι άφθονη σε υδατάνθρακες, που αντιπροσωπεύονται από φρούτα, λαχανικά, φυτά και ρίζες και χαμηλή σε πρωτεΐνες, που αντιπροσωπεύονται από το κρέας, τα πουλερικά και τ' αυγά.

Οι άνθρωποι αυτοί δέχονται τους ιστούς του σώματος σαν έδαφος, σαν χώμα με ανθρώπινη μορφή. Η καλλιέργεια του εδάφους ώστε να δώσει τα καλύτερα απο-

τελέσματα, απαιτεί κατανόηση των φυσικών νόμων και ειδική φροντίδα για τη συντήρηση και την ανανέωσή του.

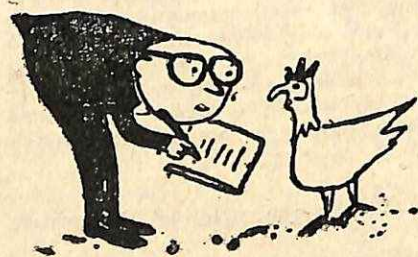
Ο κοινός νους που βασίζεται στις σοφές αρχές της φύσεως μάς επιτρέπει να συντηρούμε και ν' αναεώνουμε το ανθρώπινο σπίτι για μακροχρόνια κατοικία. Η έπαρεια κι' η διάκρισή του εξαρτώνται από τη σοφή έκλογη των τροφών που τρώμε, των υγρών που πίνουμε και του αέρα που αναπνέουμε.

Για να οικοδομήσουμε και ν' ανοικοδομήσουμε το ανθρώπινο σπίτι μας, για να το διατηρήσουμε κατοικήσιμο και να παρατείνουμε τη διαμονή μας σ' αυτό, παίρνουμε υπ' όψη την κυριαρχία ορυκτών στοιχείων στο σώμα. Τα ορυκτά αυτά στοιχεία, που υπάρχουν σταθερά στο σώμα, το βοηθούν να λειτουργεί ομαλά.

Στη λαϊκή Ιατρική υπάρχει μια απλούστατη συνταγή για την ικανοποίηση των αναγκών του σώματος σε ορυκτά στοιχεία. Είναι η εξής: δυο κουταλάκια ξύδι από μηλίτη σ' ένα ποτήρι νερό μίαν ή δυο φορές την ημέρα, ανάλογα με το πόση διανοητική και σωματική εργασία γίνεται. Το ξύδι φέρνει από το μήλο το περιεχόμενό του σε ορυκτά στοιχεία, το μέλι φέρνει τα ορυκτά στοιχεία που υπάρχουν στο νέκταρ των λουλουδιών.

Τροφή και υγεία

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ έχει την τάση να επαναστατεί έναντι της φύσεως και να λιποτακτεί από το ζωικό βασί-

λειο. Οι νόμοι της ζωής ισχύουν τόσο για τα ζώα, όσο και για τον άνθρωπο.

Πάρτε την περίπτωση ενός ζώου που αρνείται να φάει όταν είναι άρρωστο. Αποφεύγοντας την τροφή, δημιουργεί μέσσα στο σώμα του μια νέα διοχημική κατάσταση, που βοηθεί την ανάρρωση να γίνει πιο γρήγορη. Όταν είμαστε άρρωστοι, συχνά τρώμε τα φαγητά που μάς φέρνουν για να μη φανούμε πώς δεν μάς αρέσουν. Έτσι ενεργούμε αντίθετα στους νόμους που διέπουν τη ζωή.

Αν θέλουμε να μιμηθούμε την επανορθωτική διοχημική αλλαγή στο σώμα που γίνεται στα ζώα, μπορούμε να το κάνουμε περιορίζοντο να πιούμε ένα ξυνό υγρό — πορτοκαλάδα, λεμονάδα ή χυμό μήλου.

Οι άνθρωποι έχουν τη συνήθεια να αισθάνονται ότι, αν παραλείψουν ένα γεύμα, θα συμβεί κάτι τρομερό. Ξεκινούν ότι το σώμα αποθηκεύει έφοδια για την περίπτωση ανάγκης και μπορεί να συντηρηθεί, αν χρειάζεται, χωρίς να πάρει την ελάχιστη τροφή, όσο διαρκεί μια συνηθισμένη άρρώστια.

Οι άνθρωποι δεν αντιλαμβάνονται ότι τα πρώτα 20 χρόνια της ζωής μπορεί να χρειάζεται περισσότερη τροφή ως οικοδομικό υλικό. Όταν φθάνουμε τα 25 χρόνια μας, έχουν πλέον οικοδομηθεί ο σκελετός, το μυϊκό σύστημα, η καρδιά και το κυκλοφορικό σύστημα, το αναπνευστικό και το πεπτικό σύστημα.

Ό,τι χρειάζεται από την ηλικία αυτή και πέρα, είναι μια καθημερινή επιλογή τροφής που ν' αντιπροσωπεύει τη συντήρηση των διαφόρων συστημάτων.

Στα 50 του ο άνθρωπος έχει ανάγκη ν' ανοικοδομήσει το σώμα του, όχι τρώγοντας για να ικανοποιεί την όρεξή του, αλλά μάλλον διαλέγοντας τις τροφές που αντιπροσωπεύουν τη στοιχειώδη σύνθεση του ανθρώπινου σώματος. Αν σκεφθούμε προσεκτικά, μπορούμε ν' ανοικοδομήσουμε το σώμα, όπως ανοικοδομούμε ένα σπίτι.

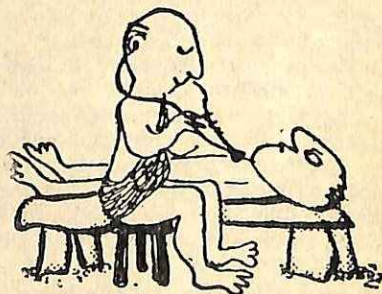
Η λαϊκή Ιατρική πιστεύει ότι η άρρώστια αρχίζει, όταν και έπειδή παρενοχλούμε παράγοντες των θεμελιακών νόμων της ζωής. Αυτό είναι ένας άλλος τρόπος να υποστηριχθεί ότι η λαϊκή Ιατρική εξαρτά την υγεία ή την άρρώστια από τη διατροφή των κυττάρων του σώματος.

Η επίδραση του καιρού

Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ δεν έρχεται απρόκλητη, σαν κλέφτης τη νύχτα. Οι επιβλαβείς μικροοργανισμοί πρέπει να μπουν στα κύτταρα για να μπορέσουν να επιτεθούν, να πολλαπλασιασθούν, να βλάψουν και να καταστρέψουν. Η πρώτη μας σκέψη, λοιπόν, όταν παρουσιάζεται μια άρρώστια, είναι να τρέξουμε να σώσουμε τα κύτταρα του σώματος.

Ένας τρόπος που μπορεί να γίνει αυτό είναι ν' αυξηθεί η λήψη υγρών που είναι όξέα σε αντίδραση όπως ο χυμός μήλου, πορτοκαλιού, βοτάνου κλπ. Γιατί η λαϊκή Ιατρική ξέρει ότι τα όξέα αραιώνουν τα υγρά του σώματος, ενώ τα αλκαλικά υγρά τα κάνουν πιο πηχά, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η κυκλοφορία. Άλλα μέσα είναι να αυξάνεται η δραστηριότητα των εντέρων με ένα καθαρτικό και η δραστηριότητα του δέρματος με μίαν εφίδρωση.

Ανασκοπώντας την πείρα μου από τη

λαϊκή Ιατρική και τη μελέτη της, αναρωτιέμαι, με ποιο τρόπο η λαϊκή Ιατρική αντιμετωπίζει την επίλυση των Ιατρικών προβλημάτων που παρουσιάζουν τα διάφορα άτομα;

Επειδή ο καιρός είναι εύμεταβλητος, το πρώτο πράγμα που ελέγχει η λαϊκή

Ιατρική στο Βέρμونت όταν εμφανίζεται άρρώστια, είναι η επίδραση του καιρού.

Όταν πέφτει η θερμοκρασία στο υπαίθριο, η αντίδραση του αίματος γίνεται άμέσως περισσότερο αλκαλική, οι επινεφρίδιοι αδένες δραστηριοποιούνται πιο πολύ, η αρτηριακή πίεση ανεβαίνει και, έφ' όσον το αίμα γίνεται περισσότερο αλκαλικό, αλλοιώνεται η χημεία των ιστών. Αντίστροφα, όταν η θερμοκρασία στο υπαίθριο ανεβαίνει μερικές ημέρες, το αίμα γίνεται λιγώτερο αλκαλικό, η δραστηριότητα των επινεφριδίων αδένων λιγοστεύει, η αρτηριακή πίεση κατεβαίνει και η χημεία των ιστών αλλοιώνεται, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν.

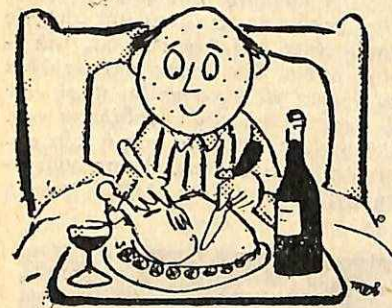
Πώς η λαϊκή Ιατρική διδάσκει ότι το σώμα μπορεί να προστατευθεί από τις συχνές και επίπονες καιρικές μεταβολές; Με το να διατηρείται, προ πάντων, η αντίδραση του σώματος ξυνή, όχι αλκαλική.

Πώς μπορεί να γίνει αυτό; Με καθημερινή λήψη όξων, που η ποσότητά τους θα εξαρτάται από τη θερμοκρασία του υπαίθρου.

Ποιά είναι η ιδανική μορφή ξυνής τροφής; Το ξύδι από μηλίτη, που παρασκευάζεται από ολόκληρο το μήλο, αντιπροσωπεύει καθαρή μορφή ιδεωδών στοιχείων.

Η επίδραση του περιβάλλοντος

ΑΦΟΥ έχει ελέγξει την επίδραση του καιρού, η λαϊκή Ιατρική στρέφεται κατόπιν στην επίδραση του περιβάλλοντος. Το ποτάσσιο είναι για το νευρικό σύστημα, ότι το ασθένιο είναι

για τα κόκκαλα. Η έλλειψη ποτασσίου μπορεί να εξεωτερωθεί με την προσθήκη μιας σταγόνας από διάλυση Λουγκόλ (που αποτελείται από ποτάσσιο και ιώδιο) στην καθημερινή δόση του ξυδιού από μηλίτη. Η σταγόνα αυτή ικανοποιεί τις ανάγκες του σώματος σε ιώδιο.

Ένα παράδειγμα της επιδράσεως του περιβάλλοντος στο σώμα είναι ένα κουδούνισμα, ένα βούισμα, ένα σφύριγμα ή ένα άλλο αίσθημα θορύβου, στο ένα ή και στα δύο αυτιά. Μια τέτοια δυσάρεστη κατάσταση μπορεί να καταβληθεί με τη θεραπεία που υποδείξαμε παραπάνω.

Αφού η λαϊκή Ιατρική έχει ελέγξει την επίδραση και του καιρού και του περιβάλλοντος, εξετάζει την επίδραση της

τροφής στο σώμα. Υποστηρίζει ότι οικοδομούμε και ανοικοδομούμε το ανθρώπινο σπίτι μ' ας με την τροφή που τρώμε, με τα υγρά που πίνουμε, με τον αέρα που αναπνέουμε.

Έφ' όσον η φυλετική πίεση που κυριαρχεί στο άτομο είναι σημαντικός παράγων, υπολογίζεται και, όσο είναι δυνατό, το άτομο επαναφέρεται στη φυλετική του διαίτα.

Στους αιώνες που πέρασαν η φυλή, που αντιπροσωπεύει το άτομο, έχει επεξεργασθεί, με τη μέθοδο της δοκιμής, την καθημερινή ποσολογία τροφής που της ταιριάζει καλύτερα. Και η τροφή αυτή, με τη σειρά της, έχει αναπτύξει έναν τύπο σώματος, που θα λειτουργεί καλύτερα μ' αυτή τη φυλετική διαίτα.

Οι ρίζες στο παρελθόν

ΑΦΟΥ έχουν ελεγχθεί οι επιδράσεις του καιρού, του περιβάλλοντος και της τροφής στο σώμα, η λαϊκή Ιατρική στρέφει την προσοχή της στην πανάρχαια μονομαχία ανάμεσα στο κύτταρο του σώματος και στους επιβλαβείς μικροοργανισμούς. Είναι δύσκολο, βέβαια, να συνεργασθούμε με τη φύση αν δεν ξέρουμε ποιο είναι το πρόγραμμα της υγείας.

Όταν ξέρουμε ότι οι επιβλαβείς μικροοργανισμοί καλλιεργούνται σε αλκαλικό έδαφος κι' ότι η φύση μάς έχει περιβάλει γενναϊόδωρα με όξέα υπό μορφή φρούτων, φυτών και λαχανικών, μπορούμε να εκτιμήσουμε καλύτερα την ανάγκη ν' ακολουθούμε τη συμβουλή της φύσεως, παίρνοντας κάθε μέρα αρκετά όξέα ώστε να εμποδίζουμε στους ιστούς του σώματος να γίνονται αλκαλικά έδαφος, γόνιμο για την καλλιέργεια παθογόνων μικροοργανισμών.

Όλοι μας επιθυμούμε να έχουμε καλή υγεία και την ενεργητικότητα και την άντοχή, που θα κάνουν ευχάριστα δημιουργική την εργασία και την ψυχαγωγία μας. Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι, αν ακολουθήσετε το δρόμο που υπέδειξα, θα φθάσετε στο Δεκέμβριο της ζωής σας με καλή πέψη, με καλή όραση, με καλή ακοή, με καλό πνευματικό και σωματικό σφρίγος.

Έχουμε την τάση να πιστεύουμε ότι ξέρουμε πολλά για το σώμα και τη συντήρησή του. Αυτό είναι σχετικά μόνον αλήθεια. Δεν ξέρουμε, όμως, όλα όσα θα μπορούσαμε να ξέρουμε.

Εγώ χρειάσθηκα μελέτη πολλών ετών για να καταλάβω τη λαϊκή Ιατρική και τον Ιατρικό συλλογισμό με τον οποίο προχωρεί. Από μίαν άποψη μπορεί να ονομασθεί Ιατρική παλιάς μόδας.

Ασφαλώς επί πολλών καιρό η λαϊκή Ιατρική ήταν σε καθημερινή χρήση. Είναι πρωταρχικά προληπτική: οι ρίζες της βρίσκονται στην πρωτόγονη ζωή, όταν οι άνθρωποι και τα ζώα, που ήταν σε διαρκή μετακίνηση, δεν είχαν καιρό ν' αρρωσταίνουν.

Ο πολιτισμός, με τις πιέσεις και την έντασή του, έχει δημιουργήσει πολλές νέες ποικιλίες ασθενειών, ωστόσο όμως

οι βασικές αρχές της λαϊκής Ιατρικής εξακολουθούν να είναι ένα σταθερό μέσο για να πλατύνουν οι όριζοντες των γνώσεων.

Ο πολιτισμός δεν έχει φέρει νέους φυσιολογικούς και διοχημικούς νόμους και δεν έχει τροποποιήσει επιτυχώς κανέναν από τους παλιούς. Η φύση έχει φροντίσει για όλα από την αρχή, δημιουργώντας ισορροπημένα το σώμα.

Η άρρώστια είναι το σημάδι που μάς λέει ότι έχουμε παραστρατήσει από τον ίδιο δρόμο που έχει χαράξει μπροστά μας η φύση.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Βρείτε τον τύπο σας — Βρείτε το αίμα σας.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ

Το πiónρωτότυπο έργο του Λεκορμπυζιέ, του θρυλικού αυτού αρχιτέκτονα που κάθε πρωτεύουσα του κόσμου διεκδικεί τις υπηρεσίες του, θα πραγματοποιηθεί τον έρχόμενο χρόνο στο Παρίσι. Πρόκειται για την κατασκευή κατοικιών έξ ολοκλήρου «βιομηχανοποιημένων» τὰ στοιχεία των οποίων συναρμολογούνται σ' ένα έργοστάσιο ειδικά οργανωμένο στη βάση της οικοδομής. Το σχέδιο αυτό, χωρίς προηγούμενο στην ιστορία της αρχιτεκτονικής, θα έχει άνυπολόγιστες συνέπειες. Είναι ακριβώς η τεχνική που αρμόζει στη πόλη του μέλλοντος

ΣΠΙΤΙΑ ΕΤΟΙΜΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

“Ένα επαναστατικό σχέδιο του Λεκορμπυζιέ: τὰ σπίτια θα κατασκευάζονται στο έργοστάσιο, όπως τ' αυτοκίνητα.

ΕΝΑ στάδιο 55.000 θέσεων στη Βαγδάτη, ένα διοικητικό κέντρο στο Τσαντιγάρ των Ινδιών, ένα μουσείο Τέχνης στη Βοστώνη... Αυτά είναι τὰ σχέδια που απασχολούν ή πρόκειται ν' απασχολήσουν τον διάσημο Λεκορμπυζιέ. Αλλά το πιο πρωτότυπο έργο του περιπλανώμενου αυτού αρχιτέκτονα, που κάθε πρωτεύουσα του κόσμου διεκδικεί τις υπηρεσίες του, που ή μορφή του έχει γίνει σχεδόν θρυλική, το πιο επαναστατικό του έργο θα πραγματοποιηθεί τον έρχόμενο χρόνο στο Παρίσι. Πρόκειται για την κατασκευή 2.000 κατοικιών στο Μώ, ένα προάστιο του Παρισιού, κατοικιών έξ ολοκλήρου «βιομηχανοποιημένων», τὰ στοιχεία των οποίων θα συντεθούν σ' ένα έργοστάσιο ειδικά οργανωμένο επί τόπου, κάτω από το «γιαπί». Είναι ακριβώς το σύστημα που αρμόζει στην «πόλη του μέλλοντος», για την οποία γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος μας.

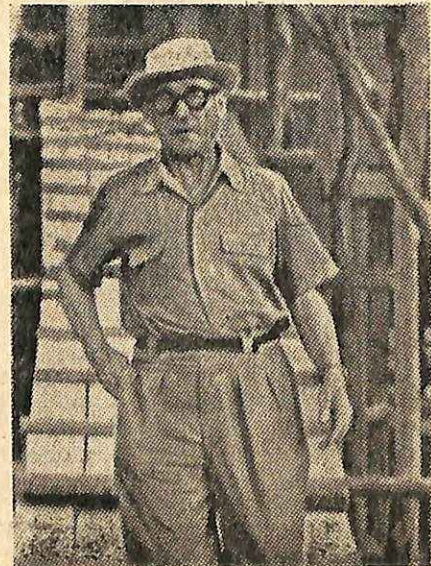
Σύνολα πολλών δωματίων που θ' αποτελούν μια κατοικία θα κατασκευάζονται στο έργοστάσιο όπως περίπου ένα αυτοκίνητο, και οι γιγαντιαίοι γερανοί θα τὰ σηκώνουν, έτοιμα κι' έξωπλισμένα ως την τελευταία λεπτομέρεια, και θα τὰ τοποθετούν στη θέση τους. Το σχέδιο αυτό, χωρίς προηγούμενο στην ιστορία της αρχιτεκτονικής, θα έχει άνυπολόγιστες συνέπειες. Σημαίνει, ίσως, την είσοδο της αρχιτεκτονικής στον αιώνα της βιομηχανίας, του οποίου δεν είχε τολμήσει μέχρι σήμερα νά διαβεί αποφασιστικά το κατώφλι...

Η ΜΕΓΑΛΗ βιομηχανία πρέπει ν' αρχίσει ν' ασχολείται με την οικονομική και τη μαζική παραγωγή των στοιχείων που αποτελούν ένα σπίτι... Αφού κατασκεύασε τόσα κανόνια, αερο-

πλάνα, βαρόνια, διερωτώμεθα: γιατί νά μην κατασκευάσει και κατοικίες;

Τις φράσεις αυτές ο Λεκορμπυζιέ τις έγραφε το 1923. Τὰ έρεπτα του πρώτου παγκοσμίου πολέμου δεν είχαν ακόμα σαρωθεί και ο νεαρός αρχιτέκτων ζητούσε μια γενική μεταστροφή της πολεμικής βιομηχανίας, που θα επέτρεπε νά δοθούν καινούργιες λύσεις στην κρίση της στεγασίας. Η «βιομηχανοποίηση της οικοδομικής» επρόκειτο νά μείνει μια από τις κυρίαρχες ιδέες του Λεκορμπυζιέ, μια ιδέα την οποία δεν έπαψε επί τριάντα σχεδόν χρόνια νά υποστηρίζει παρά τον γενικό σκεπτικισμό των συναδέλφων του.

Αλλά σήμερα, φαίνεται πως ή ιδέα αυτή έχει ωριμάσει αρκετά. Η πραγματοποίηση της θ' αποτελέσει αληθινή τεχνική

Ο διάσημος αρχιτέκτων Λεκορμπυζιέ.

επανάσταση και συγχρόνως θα συμβάλει στη λύση του δξύτατου προβλήματος στεγασίας, που αντιμετώπιζει ή Γαλλία και πολλές άλλες δυτικές χώρες.

Πέντε στεγαστικές μονάδες μήκους 140 μέτρων, που ή κάθε μια θα περιλαμβάνει 400 κατοικίες με 17 όρόφους, θ' ανεγερθούν στο Μώ, έξω απ' το Παρίσι. Οι κατασκευές αυτές, έξωτερικά και έξωτερικά, δεν θα διαφέρουν σε τίποτα από τις προηγούμενες πραγματοποιήσεις του Λεκορμπυζιέ στη Γαλλία (Μασσαλία, Νάντη, Μπριέ λ'α Φοριέ). Μόνο ή τεχνική της κατασκευής θα είναι πρωτότυπη.

Η τεχνική αυτή δεν πρέπει νά συγχέεται με τὰ «προκατασκευασμένα στοιχεία» που χρησιμοποιούνται σήμερα σε πολλές βιομηχανικές χώρες. Υπάρχουν έργοστάσια που χύνουν το μπετόν σε γιγαντιαία χαλύβδινα καλούπια από τὰ οποία δγαίνουν έτοιμες οι πλάκες, οι τοίχοι και άλλα στοιχεία των διαμερισμάτων που μεταφέρονται κατόπιν και προσαρμόζονται στο σκελετό της οικοδομής. Η τεχνική του Λεκορμπυζιέ είναι πολύ διαφορετική.

Στις στεγαστικές μονάδες του Μώ, μονάχα οι στύλοι της βάσεως και ή πλάκα που θα τούς καλύπτει θα κατασκευασθούν από μπετόν σύμφωνα με τις κλασικές μεθόδους. Πάνω απ' αυτό το τεχνητό έδαφος θ' ανυψωθεί γρήγορα ένα μεταλλικό ικρίωμα, που θα μπορούσε νά κατασκευασθεί από ένα ναυπηγείο, και του οποίου τὰ κενά θα συμπληρωθούν από τὰ «στοιχεία κατοικιών και έξωτερικών δρόμων» που θα κατασκευάζονται στο εγκατεστημένο στη βάση της οικοδομής έργοστάσιο.

★

ΤΟ έργοστάσιο θα περιλαμβάνει πολλές «άλυσίδες συναρμολογήσεως», που θυμίζουν έργοστάσιο αυτοκινήτων. Φυσικά τὰ κουφώματα, οι σωληνώσεις, ο ηλεκτρικός όπλισμός κτλ. θα παραγγελθούν άλλοι. Το έργοστάσιο θ' ασχολείται μόνο με τη συναρμολόγηση των στοιχείων αυτών σ' ένα τέλειο διαμέρισμα, που θ' ανεβάζεται στη θέση του με γερανούς.

Η τυπική κατοικία ή, κατά την ορολογία του Λεκορμπυζιέ, το «οικιακό κύτταρο», θ' αντιστοιχεί μ' ένα κλασικό διαμέρισμα τεσσάρων δωματίων. Το έμβαδόν του θα είναι 100 τετραγωνικά μέτρα μοιρασμένα, πάντα κατά την ορολογία του Λεκορμπυζιέ, σε δυο «επίπεδα». Στο κατώτερο επίπεδο ο προθάλαμος, ή κουζίνα, ή τραπεζαρία, ή αίθουσα διαμονής και μια φαρδιά βεράντα, θ' αποτελούν ένα σύνολο περίπου 30 τετραγωνικών μέτρων, χωρίς κανένα χώρισμα. Το δεύτερο επίπεδο, θα περιλαμβάνει το δωμάτιο των γονέων και το δωμάτιο των παιδιών με δυο λουτρά.

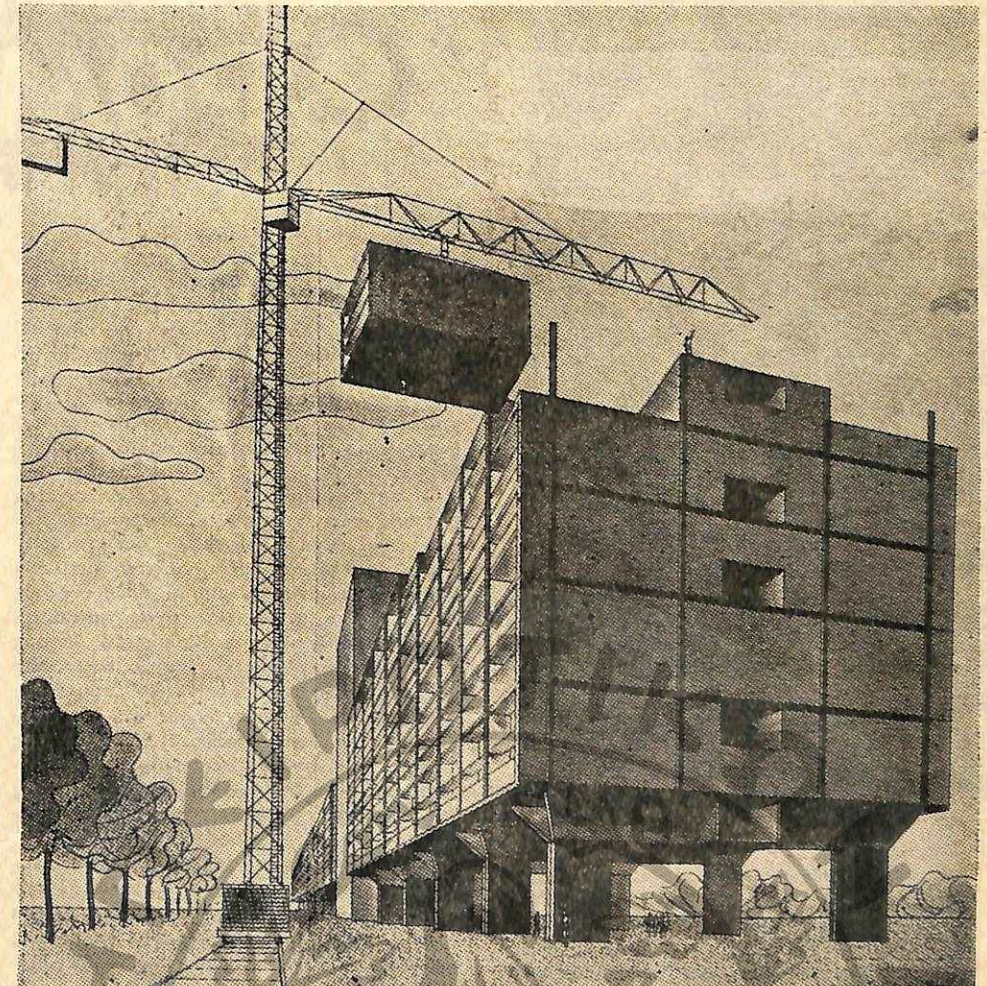
Το «οικιακό κύτταρο» δεν θα κατασκευάζεται ολοκλήρο στο έργοστάσιο. Έχει διαιρεθεί σε τέσσερα μικρότερα «στοιχεία» που οι τεχνικοί ονομάζουν, πολύ έκφραστικά, «κάσες» και τὰ οποία συναρμολογούνται πολύ εύκολα. Η πρώτη κάσσα περιλαμβάνει ένα τμήμα του έξωτερικού διαδρόμου της πολυκατοικίας, την κουζίνα του διαμερίσματος και την κουζίνα του άπέναντι διαμερίσματος. Η δεύτερη κάσσα, ή πιο όγκώδης γιατί το βάρος της φτάνει τους έξι τόνους ενώ οι άλλες κάσες δεν ξεπερνούν τους τρεις τόνους, αποτελείται από την αίθουσα διαμονής, την τραπεζαρία, την έξωτερι-

κή σκάλα και το δωμάτιο των γονέων στο δεύτερο «επίπεδο». Η τρίτη κάσσα περιλαμβάνει το δωμάτιο των παιδιών, όπου προβλέπεται κι' ένας χώρος για τὰ παιχνίδια. Τέλος, ή τέταρτη κάσσα περιλαμβάνει τὰ δυο λουτρά.

Η συναρμολόγηση των στοιχείων αυτών είναι λιγώτερο περίπλοκη από τη συναρμολόγηση ενός αυτοκινήτου και δεν απαιτεί, παρά υλικά εύκολομεταχειρίστα. Ο σκελετός κάθε κάσας αποτελείται από χαλύβδινους τετράγωνους σωλήνες. Για τούς τοίχους χρειάζονται ένα υλικό ελαφρό, στερεό, ανθεκτικό στη φωτιά και μονωτικού του θερύβου. Τοίχλα και σοβάδες έπρεπε ν' αποκλεισθούν, γιατί δεν προσφέρονται στη νέα βιομηχανική τεχνική

πλίζεται τέλεια στις άλυσίδες συναρμολογήσεως: Κουφώματα θαμμένα, πλήρη λουτρά, σωληνώσεις νερού και θερμάνσεως, ηλεκτρικές εγκαταστάσεις, όλα θα συμπληρώνονται στο έργοστάσιο προτού ανυψωθούν με συνηθισμένους γερανούς ως το σκελετό της πολυκατοικίας. Τότε δεν θα μένει παρά νά «δεθούν» τὰ ένα με τὰ άλλο, με τη βοήθεια πλαστικών γομώσεων — μια εργασία που μπορεί νά συμπληρωθεί σε μερικές ώρες. Έτσι, για πρώτη φορά στην αρχιτεκτονική, ή «χοντρή δουλειά» του οικοδομήματος και οι λεπτομέρειες που έκτελούνται από τούς ειδικευμένους τεχνίτες, θα συμπληρώνονται σχεδόν ταυτόχρονα.

“Όσοι έχουν χτίσει μ' έξοδά τους ένα

Τὰ στοιχεία των διαμερισμάτων, έτοιμα ως τις τελευταίες τους λεπτομέρειες, ανεβάζονται με γερανούς και τοποθετούνται στο μεταλλικό πλαίσιο τῆς οικοδομής, που στηρίζεται σε μ'α βάση από μπετόν.

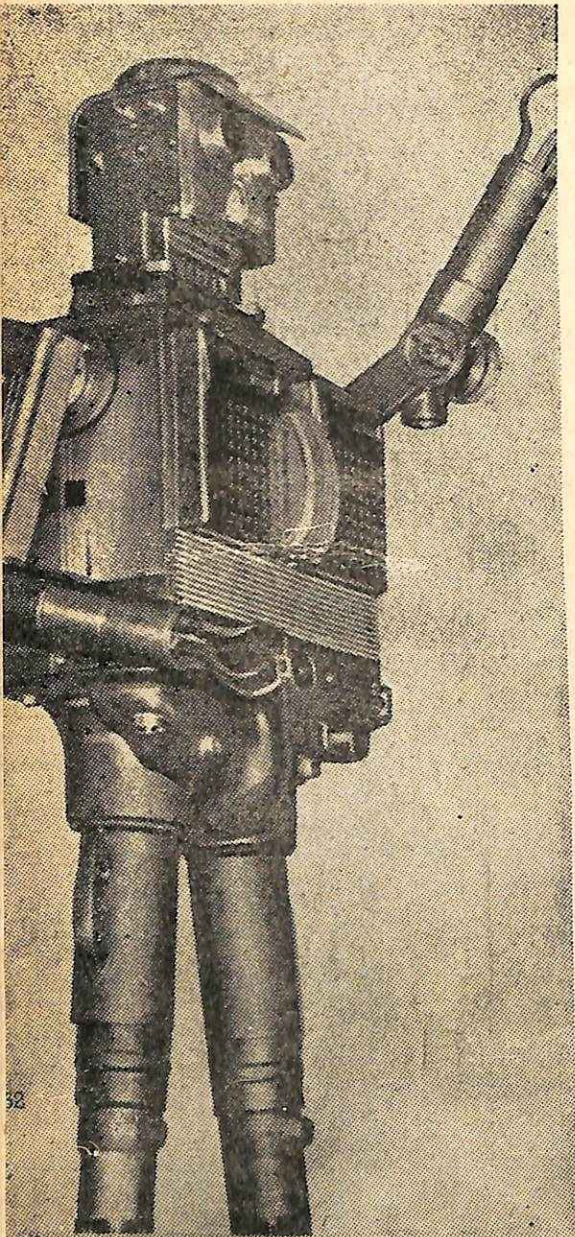
κι. Φαίνεται πως τελικά ο Λεκορμπυζιέ διάλεξε ένα μίγμα θερμικολίτου (όρυκτου της Νοτίου Αφρικής) τοποθετημένου άνάμεσα σε δυο πλάκες αμιάντου. Το πάχος θ' αποτελείται από ελαφρές μεταλλικές πλάκες μ' ένα στρώμα μονωτικής ύλης. Το σύνολο θα καλύπτεται από λινόλεουμ. Η πρόσοψη, τέλος, θα είναι από γυαλί.

Σε πέντε μήνες 400 κατοικίες

ΟΙ στεγαστικές μονάδες του Μώ θα είναι ο θρίαμβος των νέων οικοδομικών υλικών, που χρησιμοποιούνται κιάλας εύρύτατα στην αρχιτεκτονική. Κάθε στοιχείο του διαμερίσματος θα έξο-

υπτι, ή όσοι αγόρασαν με δόσεις ένα διαμέρισμα ήμιτελές, ξέρουν ότι ή «χοντροδουλειά» μιας πολυκατοικίας τελειώνει πολύ γρήγορα. Το σπίτι φαίνεται έτοιμο έξωτερικά, αλλά στην πραγματικότητα είναι χάος. Οι λεπτομέρειες θα χρειασθούν μήνες για νά συμπληρωθούν. Σοβατζήδες, πατωματάδες, κουφωματάδες, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, μογιατζήδες και οι άμέτρητες άλλες ειδικότητες των τεχνιτών θα πρέπει νά περάσουν με τη σειρά τους από τὸ σπίτι, γιατί ακόμα και ή καλύτερα οργανωμένη οικοδομική εταιρία είναι αδύνατο νά τούς βάλει νά δουλέψουν όλοι μαζί.

Με τὸ σύστημα του Λεκορμπυζιέ, οι ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 36

‘Η εργασία της γυναίκας στο σπίτι είναι ένα από τα πιο σοβαρά και πιο παραμελημένα προβλήματα της εποχής μας. ‘Η αυτοματοποίηση του νοικοκυριού είναι προωρισμένη τά επικρατήσει, αλλά δεν θα έχει τον ανθρωπομορφικό χαρακτήρα που τις δίνουν συνήθως οι συγγραφείς επιστημονικών μυθιστορημάτων. ‘Ολόκληρο το νοικοκυριό θ’ αναδιοργανωθεί, οι οικογενειακές συνθήκες θα μεταβληθούν ριζικά... ‘Αλλ’ αυτό θα εξαρτηθεί τελικά από τις ίδιες τις γυναίκες..

ΡΟΜΠΟΤ ΤΗΝ ΕΡΕΤΗΣ

ποίηση δεν έχει εισχωρήσει, θ’ αργήσει να εισχωρήσει — και ίσως δεν εισχωρήσει ποτέ: Πρόκειται για το σπίτι, όπου κυκλοφορεί ακόμα μία μορφή αναχρονιστική, ένα ζωντανό απόλιθωμα παρωχημένων πολιτιστικών περιόδων — ή νοικοκυρά!

‘Η εποχή μας είδε την εξοφάνιση της ράτσας των «οίκιακων υπηρετών» και των δύο φύλων. Κανένας δεν τους έκλαψε, γιατί στο τέλος είχαν καταντήσει έξ’ ισου ανυπόφοροι με τους κυρίους τους. ‘Αλλά με τί αντικαταστήσαμε τη χαμένη αυτή ράτσα; Πριν από λίγους μήνες μία αγγλική εφημερίδα δημοσίευσε μία μικρή αγγελία: «Διαθέτομεν εκπαιδευμένους χιμπαντζήδες δι’ οικιακήν υπηρεσίαν. ‘Απευθυνθήτε κτλ.». Πολλές κυρίες, με διανοητικότητα όχι πολύ ανώτερη από των υποψηφίων υπηρετών τους, την έπαθαν: ‘Ήταν πρωταπριλιάτικο ψέμα!

‘Αλλά το ζήτημα άξιζει λίγη σοβαρότητα. ‘Η εργασία της γυναίκας στο σπίτι, είναι ένα από τα πιο σημαντικά και πιο παραμελημένα προβλήματα της εποχής μας.

★

ΜΙΑ αμερικανική φίρμα, η «Χάιρντ Γκέρελ ‘Ινκορπορέϊτεντ», προσφέρει την καλύτερη λύση στο δξύματο αυτό πρόβλημα: Ένα μηχανικό δούλο, το τέλειο «οίκιακό αυτόματο», ένα ρομπότ για όλες τις δουλειές. Το ρομπότ λέγεται «Φλέξιμπλ Φράνκ», εύλυγιστος Φράνκ. Είναι η μηχανή που μπορεί να εκτελέσει τις πιο πολύπλοκες εργασίες: Μαγειρεύει, σκουπίζει, ξεσκονίζει, στρώνει τα κρεβάτια, αντικαθιστά τη φθαμένη ταινία της γραφομηχανής, άποστειρώνει το μπιμπερό του μωρού. Και δεν στοιχίζει παραπάνω από ένα καλό αυτοκίνητο! Τα μηχανικά του χέρια, με πολλές αρθρώσεις, εργάζονται όπως τ’ ανθρώπινα χέρια. Διαθέτει ένα είδος νευρικού συστήματος και τέλεια αίσθητήρια όργανα (φωτοηλεκτρικά κύτταρα για τα μάτια, μικρόφωνα για τ’ αυτιά κλπ.). ‘Έχει ανι-

χνευτές που λειτουργούν με υπέρυθρες και υπεριώδεις ακτίνες και ανακαλύπτει τη σκόνη και τη βρωμιά εκεί που η νοικοκυρά δεν την υποπτεύεται. ‘Ο «Ευλύγιστος Φράνκ» δεν έχει ανάγκη να σκαρφαλώσει σ’ ένα σκαμνί για να ξεσκονίσει το πολύφωτο: ‘Ο λαιμός του και τα χέρια του μπορούν να επεκταθούν αυτόματα ως το ταβάνι. ‘Αλλά δεν έχει πόδια: κυκλοφορεί πάνω σε καρούλια, γι’ αυτό, εκεί που δεν υπάρχει ανελκυστήρας, χρειάζεται ειδική εγκατάσταση κελιμένων επιπέδων για να κατεβεί από το ένα πάτωμα στο άλλο... Το ρομπότ είναι τελείως αυτόνομο. Λειτουργεί με συσσωρευτές. ‘Όταν οι συσσωρευτές πλησιάζουν να εξαντληθούν, ο Ευλύγιστος Φράνκ βρίσκει μόνος του μία πρίζα του σπιτιού και τους ξαναγεμίζει....

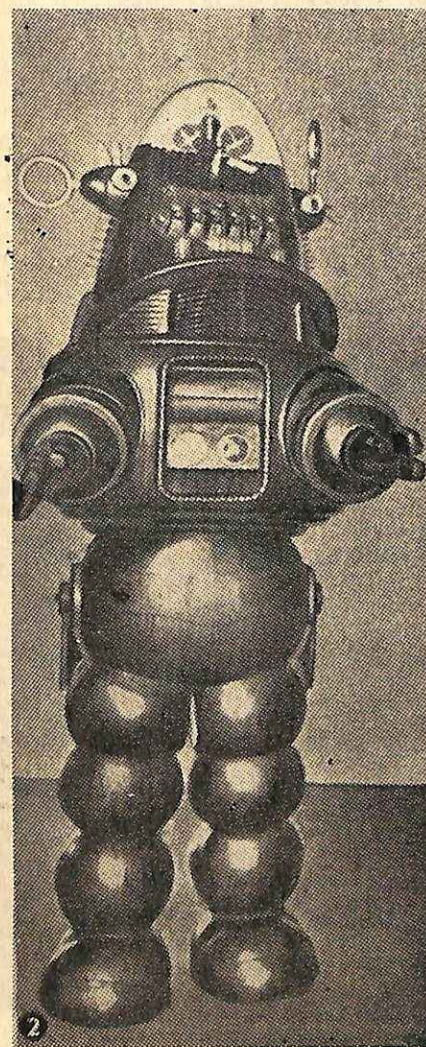
★

Ο ΕΥΛΥΓΙΣΤΟΣ Φράνκ είναι ένας τέλειος μηχανικός υπηρέτης, που μπορεί να λύσει όλα τα προβλήματα της νοικοκυράς. ‘Έχει μονάχα ένα μικρό μειονέκτημα: Δεν υπάρχει παρά μόνο στη φαντασία του κ. Ρόμπερτ Χάινλιν, συγγραφέως επιστημονικών μυθιστορημάτων! ‘Αλλά στον αιώνα της αυτοματοποίησης και των διαπλανητικών ταξιδιών, θα μπορούσε κανείς να διερωτηθεί: Γιατί να μην υπάρχει στην πραγματικότητα; ‘Ας απαντήσουμε μ’ ένα αθέτηκό ανέκδοτο: Μία μεγάλη αμερικανική εταιρία αποφάσισε ν’ αυτοματοποιήσει το παλιό της εργοστάσιο οργάνων ακρίβειας. Εόδεψε μερικά εκατομμύρια δολάρια και σε λίγο το εργοστάσιο, άστραφτερό και δλοκαίνουργιο, ήταν έτοιμο. Τα μηχανήματά του μπορούσαν να κατασκευάσουν όργανα με ακρίβεια ενός δεκάτου του χιλιοστού του χιλιοστού μέτρου. ‘Ο διευθυντής της εταιρίας έμεινε ικανοποιημένος. «Πολύ ωραία, είπε στους μηχανικούς. Τώρα φτιάξτε μου και μία μηχανή για να σκουπίζει αυτόματα το πάτωμα. Αυτές οι καθαρίστριες μου κάθονται στο στομάχι». Οι μηχανικοί κούνησαν το κεφάλι τους μελαγχολικά: «Αύ-

τό είναι αδύνατο, κύριε διευθυντά». «Πώς; ούρλιαξε ο διευθυντής. ‘Αντικαταστήσατε τη δουλειά εκατό ειδικευμένων εργατών με αυτόματα μηχανήματα και δεν μπορείτε να με απαλλάξετε από μία καθαρίστρια!».

★

Ο ΜΥΘΟΣ δηλοί... πώς η δουλειά μίας καθαρίστριας είναι πιο περίπλοκη από τη δουλειά ενός ειδικευμένου έφαρμοστού. Χρειάζεται λιγώτερη ακρίβεια, αλλά περισσότερο «κοινό νού». Και μόνο σ’ αυτό το σημείο ο άνθρωπος — έστω και μία φτωχή καθαρίστρια — παραμένει ανώτερος από το ρομπότ. Σ’ όλους τους άλλους τομείς, ο άνθρωπος βρίσκεται σε μειονεκτική θέση απέναντι της μηχανής. Γιατί συμβαίνει αυτό; ‘Ας παραάουμε την ταχύτητα αντίδράσεως ενός φωτοηλεκτρικού κυττάρου: ‘Η όπτική έντύπωση στον άνθρωπο, από το μάτι ως τον εγκέφαλο, μεταδίδεται από το νευρικό σύστημα με ταχύτητα 15 — 20 μέτρων κατά δευτερόλεπτο. Σ’ ένα ηλεκτρονικό μηχανήμα, το φωτεινό σήμα μεταδίδεται με την ταχύτητα του φωτός: 300.000 χιλιόμετρα κατά δευτερόλεπτο! ‘Ο άνθρωπος είναι άδικανος να εκτελέσει εργασία μεγάλης ακρίβειας. Οι μηχανές είναι πολύ καλύτερες — άλλ’ οι μηχανές είναι «ειδικευ-

Ρομπότ, όπως το φαντάζεται το Χόλλυγουντ.

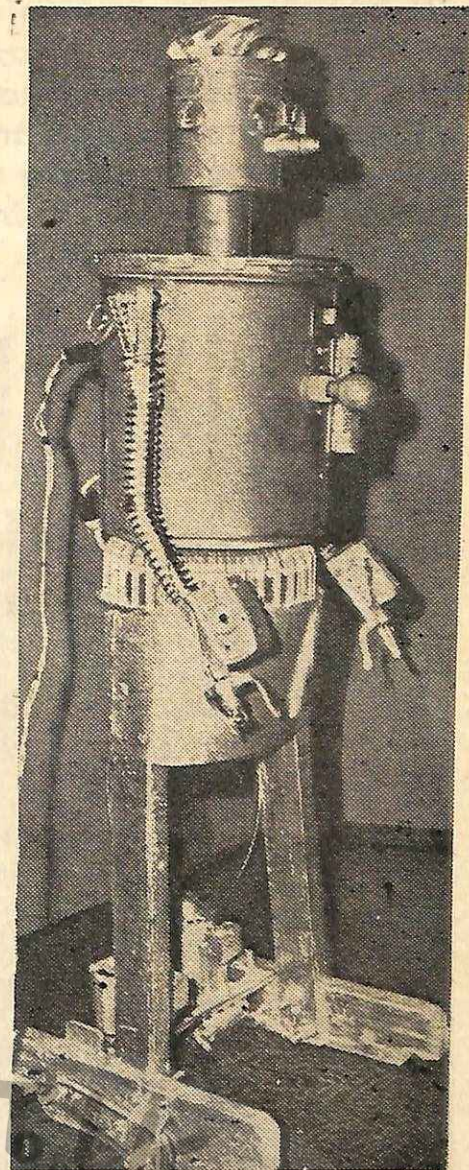
μένες», εκτελούν μονάχα ώρισμένες κινήσεις, ενώ ο άνθρωπος, λίγο ή πολύ, μπορεί να κάνει τα πάντα. Και γι’ αυτό ακριβώς, ένα ρομπότ ικανό να σκουπίζει το πάτωμα, κατασκευάζεται πιο δύσκολα από έναν ηλεκτρονικό εγκέφαλο ικανό να λύνει εξισώσεις του ‘Αϊνστάιν.

★

Ω ΣΤΟΣΟ, οι δουλειές της νοικοκυράς είναι μία σειρά επαναληπτικών κινήσεων: Κάθε μέρα εκτελούνται οι ίδιες χειρονομίες, πλένεται σήμερα αυτό που αύριο θα είναι πάλι ακάθαρτο, συγυρίζεται ένα δωμάτιο που σε λίγο θα είναι πάλι άσυνύριστο... Γιατί να μη μπορούν όλες αυτές οι βλακώδεις, αντιπαραγωγικές χειρονομίες να μηχανοποιηθούν; Στο κάτω — κάτω, δεν χρειάζεται η μεγαλοφυΐα ενός ‘Αϊνστάιν για να γίνει ένα νοικοκυριό... Σωστά. ‘Αλλά συνήθως ξεχνάμε κάτι πολύ σημαντικό: Προτού αυτοματοποιήσουμε τη νοικοκυρά πρέπει ν’ αναδιοργανώσουμε ολόκληρο το σπίτι — και κάτι περισσότερο: να μεταβάσουμε ριζικά την οικογενειακή ζωή, την αρχιτεκτονική, την επίπλωση, τη διομηχανία των καταναλωτικών αγαθών. ‘Η αυτοματοποίηση έχει τη δική της λογική, στην οποία πρέπει να υποταχθούμε αν θέλουμε πραγματικά την αυτοματοποίηση. Μπορούμε να «προσθέσουμε» τον ηλεκτρισμό σ’ ένα παλιό σπίτι, αλλά δεν μπορούμε να «αυτοματοποιήσουμε» ένα σαράβαλο. Για παράδειγμα, η μόνη λογική λύση στο πρόβλημα της σκόνης δεν είναι: ο απορροφητήρας — ρομπότ, αλλά το στεγανό σπίτι που τα παράθυρά του φιλτράρουν αυτόματα τον αέρα... ‘Η σύγχρονη κατοικία είναι ένας αναχρονισμός που δεν διαφέρει και πολύ από τα σπήλαια του ανθρώπου του Νεάντερταλ, μόνο που είναι παραγεμισμένη με άχρηστα πράγματα... ‘Αλλά ποιά γυναίκα θα επιθυμούσε πραγματικά να κατοικήσει σ’ ένα αυτοματοποιημένο σπίτι; Κατά βάθος οι γυναίκες είναι τα πιο συντηρητικά πλάσματα του κόσμου. Παραπονιούνται για τους κόπους του νοικοκυριού, αλλά δεν θα ήθελαν ν’ αλλάζουν τίποτα. ‘Ένα εργοστάσιο κατασκευής ηλεκτρικών πλυντηρίων διαφήμιζε τα προϊόντα του με την εικόνα μίας ωραίας κυρίας που διαβάζει ξαπλωμένη σε μία πολυθρόνα, ενώ το πλυντήριο δουλεύει δίπλα της. Το εργοστάσιο παρά λίγο να πτωχεύσει: Οι νοικοκυρές δεν θέλουν να νομίζουν οι άντρες τους ότι κάθονται όλη την ημέρα στην πολυθρόνα! ‘Έτσι η διαφήμιση αντικατεστάθηκε με μία κυρία που σιδερώνει δίπλα στο πλυντήριό της. Και οι ‘Αμερικανοί, που ξέρουν τα πάντα για την ψυχολογία του καταναλωτή, κατασκεύαζον έτοιμα φαγητά, στα οποία πρέπει να προστεθεί... το αλάτι. Ξέρουν πώς οι γυναίκες δεν θέλουν να αισθάνονται άχρηστες...

★

ΠΑΡ’ όλα αυτά, το νοικοκυριό χάνει σιγά — σιγά τον «ιέρο» του χαρακτήρα. ‘Η κοινωνία δεν κρίνει πια την αξία μίας παντρεμένης γυναίκας από τη «νοικοκυρασύν» της και οι νεαροί σύζυγοι δεν θέλουν απαραίτητως τις γυναίκες τους πιστά αντίγραφα της μαμάς τους. ‘Ακριβώς γι’ αυτό, η αυτοματοποίηση του νοικοκυριού είναι προωρισμένη τά επικρατήσει. Μόνο που δεν έχει τον ανθρωπομορφικό χαρακτήρα που τις δίνουν συνήθως οι συγγραφείς επι-

Το ρομπότ αυτό κατασκευάστηκε από έναν ‘Αμερικανό γυμνασιόπαιδα και βραβεύθηκε σε μία έκθεση μηχανικής. Δεν χρησιμεύει σε τίποτα!

στημονικών μυθιστορημάτων. ‘Ένα ρομπότ θα έπρεπε να είναι απερίγραπτα πολύπλοκο για να μιμηθεί τις απλούστερες κινήσεις μας. ‘Ένα ανθρώπινο χέρι μπορεί να εκτελέσει άμετρες κινήσεις. Το ρομπότ, όπως και κάθε μηχανή, είναι κατ’ ανάγκη «ειδικευμένο». Μπορεί να εκτελέσει μονάχα ώρισμένες, πολύ συγκεκριμένες, κινήσεις. Είναι άπιθανο, λοιπόν, ότι θα κατασκευασθεί, έστω και στο μακρινό μέλλον, ένας τέλειος μηχανικός υπηρέτης. ‘Η λύση του προβλήματος θα είναι διαφορετική: Θα κατασκευασθούν άμετρητα ειδικευμένα ρομπότ, που θα ενταχθούν στο πλαίσιο ενός αληθινά καινούργιου αυτοματοποιημένου σπιτιού. Για παράδειγμα, αντί να ζητάμε ένα ρομπότ που θα μάζε στρώνει τα κρεβάτια, είναι πολύ πιο εύκολο να κατασκευάσουμε ένα κρεβάτι που στρώνεται μόνο του... ‘Αλλ’ η εφαρμογή της αυτοματοποίησης στο σπίτι θα εξαρτηθεί αποκλειστικά από τις γυναίκες. Το ζήτημα, τελικά, είναι να μάθουμε όχι πώς θα είναι τα ρομπότ του μέλλοντος, αλλά πώς θα είναι η γυναίκα του μέλλοντος...

‘Η αθάνατη ελληνική λαϊκή τέχνη με τή μορφή τής χειροτεχνίας καί βιοτεχνικής οικότεχνίας — ‘Η πολιτιστική σημασία της, τὸ ἐθνικὸ τῆς νόημα κι’ οἱ ρίζες της, ἡ ἀρχαία, μεσαιωνική καὶ σύγχρονη αἶγλη της, ἡ οἰκονομικὴ πλουτοπαραγωγική καὶ τουριστικὴ τῆς ἀπόδοση — ‘Απὸ τὸ πέτρινο νεολιθικὸ ἀγγεῖο, ἐργαλεῖο καὶ ὄπλο ὡς τὸ θαύμα τοῦ Μυκηναϊκοῦ ξίφους καὶ τ’ ἀριστουργήματα τῶν ἐρυθρομόρφων κλασσικῶν ἀγγείων, τῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων τοῦ Κεραμικοῦ καὶ τῶν θαυμαστῶν εἰδωλίων.

Τ’ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ

‘Η ἴδρυση τοῦ ‘Εθνικοῦ ‘Οργανισμοῦ ‘Ελληνικῆς Χειροτεχνίας καὶ οἱ σκοποὶ του

Τοῦ ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ

Η ΛΑΪΚΗ μας τέχνη, με τή μορφή τῆς χειροτεχνίας σ’ ὅλες τῖς καλλιτεχνικές ἐκδηλώσεις της καὶ τὴν προβολή τῆς οἰκοτεχνίας σ’ ὅλες τῖς ἐκφράσεις τῆς παραγωγικῆς της δραστηριότητας, εἶναι ἡ πιὸ χαρακτηριστικὴ ἐρμηνεία τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς αἰσθητικῆς ἀγωγῆς του, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς αἰῶνες.

‘Η ‘Ελλάδα παρουσιάζει χειροτεχνικὸ πολιτισμὸ ἀπὸ τὴ νεολιθικὴ ἐποχὴ (4000 — 3500 π.Χ.) με τὰ χειροποίητα πέτρινα ἐργαλεῖα, ἀγγεῖα καὶ ὄπλα ποὺ ἐπισημαίνουν τὸν ὄρθρο τῆς λαϊκῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιδόσεως καὶ τὴν ἀφύπνιση τοῦ φυλετικοῦ ἐνστικτοῦ γιὰ τὴν εἰκαστικὴ καὶ πλαστικὴ ὁμορφιὰ καὶ τὴν προσωπικὴ Τέχνη. ‘Η χρησιμοποίησις τοῦ πηλοῦ καὶ τῶν ἄλλων πολύτιμων καὶ ἡμιπολύτιμων ὕλων (χρυσοῦ, ἐλεφαντόδοντος, μαρμάρου, ἀλαβάστρου) κατὰ τὴ Μινωικὴ καὶ Μυκηναϊκὴ περίοδο, ποὺ τερματίζεται τὸν 12ο π.Χ. αἰῶνα, πλουτίζει τὰ λαϊκὰ ἔργα τέχνης (πανοπλίες, κοσμήματα, ἀγγεῖα κλπ.) με περίτεχνα εἰκαστικὰ θέματα καὶ πλαστικὴ τελειότητα. Τὸ ‘Εθνικὸ ‘Αρχαιολογικὸ μας Μουσεῖο περιγράφει με τῖς χιλιάδες ἀντικειμένων καὶ κειμηλίων τῶν πρωτοελλαδικῶν καὶ ὑστεροελλαδικῶν καιρῶν τὴν ἐξελικτικὴ ἀνοδικὴ πορεία καὶ τὴν προοδευτικὴ ἀνάπτυξη τῆς λαϊκῆς Τέχνης σὲ ὅλοένα τελειότερες μορφές τῆς διακοσμητικῆς καὶ οἰκιακῆς ἢ πολεμικῆς της ἀποστολῆς. Οἱ ἀνώνυμοι Μυκηναῖοι μαστοροὶ, ποὺ δούλευαν στὸ καστροτειχισμένον ἀνάκτορο ἢ στὸ βιοτεχνικὸ ἔργαστήρι τους, ἀντλοῦσαν ἐμπνεύσεις ἀπὸ τῖς πολεμικῆς καὶ κοινωνικῆς συνθήκες τοῦ καιροῦ τους, καὶ φιλοτεχνοῦσαν στὰ ὄπλα καὶ στὰ κοσμήματα ποὺ μᾶς ξαναδίνουν οἱ θολωτοὶ καὶ λακκοειδεῖς μυ-

κηναῖοι τάφοι, σκηνές ἀπὸ τὸν ἀγροτικὸ καὶ ποιμενικὸ βίον, τὸ κυνήγι, τὴν ψαρική κλπ. Εἰκόνες ἀπὸ τὸν ἐπίγειο καὶ ἐνάλιο κόσμον, θέματα, περιστάτικα καὶ ἰδέες τῆς ἐποχῆς τῶν βασιλιάδων ἡρώων καὶ θρυλικῶν καστραμάχων.

Οἱ ἀνώνυμοι αὐτοὶ μαστοροὶ σκαλίζουν στὴ χρυσή λαβὴ τῶν σπαθίων λιοντάρια καὶ διακοσμοῦν τὴ λεπίδα με ἐνθετα στολίδια — θεριῶν καὶ ψαριῶν,

Στὰ ἡπειρώτικα βουνὰ ἡ γριούλα με τὰ ματογυῶλια δουλεύει τὴ ρόκα της, ξαίνοντας τὸ χιονάτο μαλλί, ποὺ θὰ γίνῃ στὸν ἀργαλεῖο κιλίμι, ἀντρομίδα, δελέν τζα, ὕφαντό.

ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο καὶ χρυσάφι. Τὰ κοσμήματά τους εἶναι θαύματα χρυσοχοΐκῃς καὶ τορνευτικῆς τέχνης, φιλοδουλεῖα ποὺ προκαλεῖ θαυμασμό. Οἱ μορφές αὐτῆς τῆς λαϊκῆς τέχνης συνεχίζονται, διαφοροποιούνται, προσαρμόζονται καὶ υποτάσσονται στὴν αἰσθητικὴ νομοτέλεια, τὸν ρυθμὸ καὶ τὴν διακοσμητικὴ ἢ πλαστικὴ ἀγωγή τῶν κατοπινῶν αἰώνων.

‘Η ἐξάισια ποικιλία τῶν ἀγγειογραφικῶν ρυθμῶν

ΤΟ ἀθηναϊκὸ ἀγγειοπλαστικὸ ἔργαστήρι εἶναι ἡ σχολὴ καὶ ἡ πιστὴ ἐρμηνεία τῶν ἀγγειογραφικῶν ρυθμῶν ποὺ διαδέχεται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Βέβαια ἡ περίτεχνη διακόσμηση τῶν ἀγγείων εἶναι δουλειὰ τῶν καλλιτεχνῶν ποὺ ὑπογράφουν τὸ ἄλφα ἢ βῆτα δημιουργήματα τῶν χειρῶν τους κι’ οἱ ἐπώνυμοι καλλιτέχνες δὲν ἀνήκουν, φυσικά, στὴν κατηγορίαν τῶν ἀπλῶν, ἀνώνυμων καὶ ἀφανῶν μαστόρων. ‘Ωστόσο, οἱ ἀγγειογραφικοὶ ρυθμοὶ τοῦ 6ου, 5ου καὶ 4ου π.Χ. αἰῶνα, ὁ μελανόμορφος, ὁ ἐρυθρόμορφος, τὸ λευκὸ σὲ ὕψι ἀλαβάστρου ἀγγεῖο τῆς ἀττικῆς λεκάνης κλπ. εἶναι πρωτοτυπία καὶ δημιουργικὴ ἐμπνευση τῶν ἀνώνυμων μαστόρων ποὺ τελειοποίησαν καὶ προέκριναν με δεξιοτεχνικὴ μαστοριά καὶ καλλιτεχνικὸ ἀναφτέρωμα οἱ ἐπώνυμοι καλλιτέχνες. Μήπως τὰ ἐξάισια ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα τοῦ Κεραμει-

κοῦ (ὁ Δεξιλέως, ὁ Κυνηγός, ἡ ‘Ηγῶσ Προξένου, ἡ ‘Αμυνόκλεια κλπ.) τὰ γλυπτὰ μάρμαρα ποὺ ἀφηγούνται τὸν σιωπηλὸ, ἀλλὰ τόσο περιπαθὴ καὶ συγκινητικὸ ἀποχαιρετισμὸ τῶν νεκρῶν, οἱ εὐγενεῖς καὶ ὠραῖες μορφές ποὺ κυττάζουν με συγκρατημένη ὁδὸν τοὺς προσφιλεῖς καὶ τοὺς οἰκείους τους, προτοῦ βυθιστοῦν στὸ αἰώνιο λυκόφως τοῦ ‘Αδου, δὲν εἶναι ἔργα τῶν λαϊκῶν μαρμαράδων τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνα; Κι’ ἀκόμα τὰ πλαστικὰ εἰδωλὰ ἀπὸ πηλὸ, ἐλεφαντοκόκαλο, χαλκὸ καὶ ἀλάβαστρο τῆς Τανάγρας, τῆς Δωδώνης, τῆς ‘Ολυμπίας, τῶν Δελφῶν μικρὰ ἀλλὰ τόσο χαρακτηριστικὰ πλαστικὰ δημιουργήματα, ἀναθηματικῆς καὶ λατρευτικῆς σημασίας, δὲν εἶναι δουλειὰ τῶν ἀφανῶν μαστόρων τοῦ λαοῦ ποὺ συνέχισε τὴ φυλετικὴ καλλιτεχνικὴ του παράδοση;

Λαϊκὸ τραγούδι καὶ λαϊκὴ τέχνη

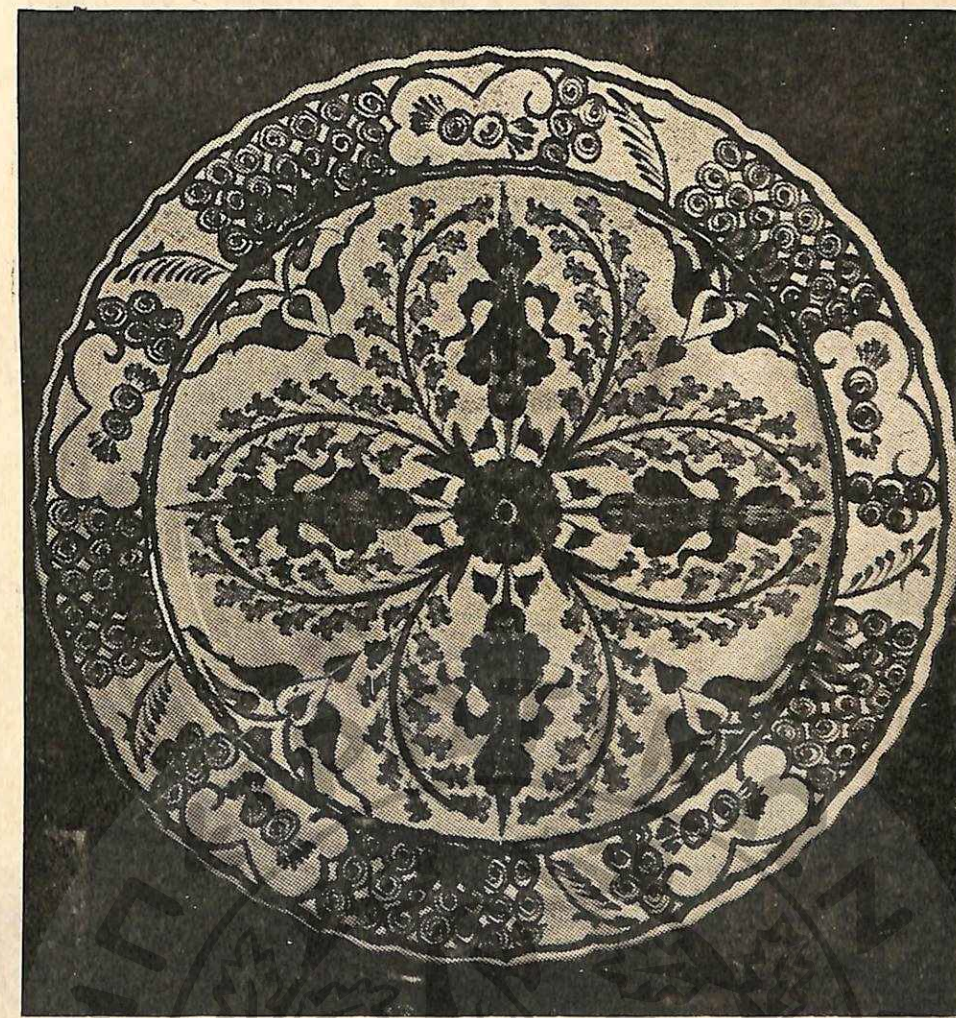
Η ΛΑΪΚΗ τέχνη στὴ χώρα μας κατὰλοιο, μνήμη καὶ πολύτιμη κληρονομία τῶν ἐλληνικῶν αἰώνων, εἶναι ἡ συνισταμένη τοῦ ψυχικοῦ καὶ συναισθηματικοῦ κόσμου τῶν ἀνόνυμων μαστόρων τοῦ βουνοῦ, τοῦ νησιοῦ καὶ τοῦ κάμπου, μιλάει καὶ τραγουδᾷ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ζωῆς, ἀφηγεῖται τὴ νοσταλγία καὶ τὸν πόνο τῆς πληγωμένης καρδιάς, ἐρμηνεύει τὴν πλαστικὴ ὁραση καὶ τὴ ζεστὴ εὐαισθησία τοῦ λαοῦ, ὑλοποιεῖ τὴν αἰσθητικὴ του καλλιέργεια καὶ εἶναι, σὲ τελευταία ἀνάλυση, φορέας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν του ἐνστικτῶν. Στὰ ἡπειρωτικὰ καὶ μακεδονικὰ βουνὰ, ποὺ σασπνώνει τὸ χιόνι καὶ στὰ τραγουδημένα νησιά μας ποὺ ἀπομένουν κλειστὰ ἀπὸ κάθε ἀστική ἐπαφὴ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χειμῶνα με τὴν ὀργὴ τῆς φουρτούνας, ὁ μερακλὴς μαστορὸς κι’ ἡ σεμνὴ καὶ προκομμένη κοπέλλα ἱστοροῦν με τὸ κοπίδι, τὴ σαῖτα τοῦ ἀργαλεῖο, τὴ βελόνα τοῦ κεντήματος καὶ τὸ κοπανέλλι τῆς δαντέλλας τὰ πλεκτά, ξυλοταχνικά, ὕφαντὰ καὶ κεντητὰ τους μεράκια, κάτω ἀπὸ τὸ στοργικὸ φῶς τοῦ λυχναρίου ἢ στὸ ὕπαιθρο, στὸ βιοτεχνικὸ ἔργαστήρι ἢ στὴν αὐλὴ τοῦ ἀγροτικοῦ καὶ νησιωτικοῦ σπιτιοῦ. Οἱ ποιμένες στὴν ἐρμηιά τοῦ βουνοῦ σκαλίζουν τὴ φλογέρα ἢ τὴν ἀγκλίτσα τους, τὴν πλόσκα ἢ τὴν τσότρα τους, οἱ ὕφαντρες τοῦ Μετσόβου, τῆς ‘Αράχωβας, τοῦ Σουφλίου, τῆς Κρήτης τραγουδοῦν με τὸ ρυθμικὸ κροτάλισμα τοῦ ἀργαλεῖο τους, οἱ μαστοροὶ τῶν ‘Ιωαννίνων φιλοτεχνοῦν τὰ χρυσοχοϊκὰ τους καλλιτεχνήματα, οἱ ξυλογλύπτες τῆς Σκύρου καὶ τῆς Μυκάβου περιγράφουν τοὺς ὁραματισμούς καὶ τὰ εἰκαστικὰ τους ἰνδάλματα, οἱ ‘Αθηναῖες, Κυπριώτισσες, Ροδίτισσες καὶ ‘Υδραῖες κεντήστρες τεχνουργοῦν λουλούδια καὶ φύλλα, καράβια καὶ κύματα, εἰκόνες καὶ πάθη με τὴν ἄσπρη καὶ χρωματιστὴ τους κλωστή. Κάθε λαϊκὸ ἔργο εἶναι δεμένο με τὴν ἰδιοφυῖα καὶ τὸ γούστο τοῦ λαϊκοῦ τεχνίτη, πιστὴ ἐρμηνεία τῆς ἐξυπνάδας τοῦ νοῦ καὶ τῆς μαστοριάς τοῦ χειριοῦ, χρωματικὴ γοητεία καὶ πλαστικὴ ὁμορφιὰ ποὺ ἀναδίνει δροσιὰ καὶ ἀγνότητα, θρησκευτικὴ πίστη καὶ ἀγάπη πρὸς τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον.

★

ΤΑ λαϊκὰ μας χειροτεχνήματα ἔχουν τὸ μοναδικὸ προσὸν νὰ ξαναγυρίζουν τὸν ἄνθρωπο στὴν πηγὴ τῆς

καταγωγῆς του καὶ στὶς ρίζες τοῦ προγονικοῦ του πολιτισμοῦ. ‘Η μηχανὴ κι’ ἡ μαζικὴ βιομηχανικὴ παραγωγὴ χειροτεχνημάτων κούρασαν κι’ ἀποκαρδίωσαν τὸν ἄνθρωπο ποὺ αἰσθάνεται μειωμένη τὴν ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ του ὑπόσταση με τὴν τυποποιημένη παραγωγὴ καὶ τὸν ἐφιάλητὴ τῆς ὁμοιομορφίας. Κι’ εἶναι φυσικὸ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ διψᾷ καὶ νὰ λαχταρᾷ νὰ ξαναγυρίσῃ στὶς παρθενικές του πηγές καὶ στὶς φυλετικές του ρίζες καὶ πιὸ πολὺ θέλῃ νὰ ξαναβρεῖ τὸν παλιν ἐαυτὸ του με τῖς δικές του ἀνθρώπινες διαστάσεις. ‘Η μηχανὴ τοῦ κλείνει τὴν πόρτα τοῦ ἱδανικοῦ αὐτοῦ παραδείσου κι’ ἡ λαϊκὴ Τέχνη με τὸ χρυσὸ

χίζεται στὴν φιλοτέχνηση τῶν ἀντικειμένων τῆς καθημερινῆς του ζωῆς, ὅπου ἀποτυπώνει τὰ διακοσμητικὰ στοιχεῖα τοῦ λουλουδιζοῦν στὴν καρδιά καὶ στὸ νοῦ του. Εἶναι μερικὰ σπτίτια στὴ Σκύρο καὶ τὴ Ρόδο μικρὰ μουσεῖα με τὰ ζωγραφισμένα πιάτα στὰ ράφια, με τὰ κρεμασμένα στὸν τοῖχο ἱστορημένα χαλκώματα, με τῖς ξυλοσκάλιστες κασέλες, ὅπου φυλάγουν τὰ εὐωδιασμένα προικία τους οἱ νησιωτοπούλες. Στὴν ‘Αράχωβα σὲ 1.200 σπτίτια δουλεύουν με τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τὸ φῶς τοῦ νυκτεριοῦ 1.500 ἀργαλεῖοι ποὺ φιλοτεχνοῦν τὰ ἰδιότυπα ἐκεῖνα χαλιά, καρπέτια, ταγάρια, μπάντες τοῦ τοῖχου κλπ., λογῆς -

‘Ενα ἀριστουργηματικὸ σὲ διακόσμηση καὶ γραφικὴ εἰκαστικὴ τέχνη ροδίτικο πιάτο, κειμήλιο τῆς τέχνης ποὺ μᾶς κληροδότησε μοναδικὰ κι’ ἀπαράμιλλα ἔργα Ροδίτικῆς Τέχνης.

τῆς κλειδί, τοῦ ἀνοίγει μιὰ καινούργια πόρτα καὶ τοῦ δείχνει μιὰ καινούργια κρουσταλλένια πηγὴ νὰ ξεδιψᾷ. Τὰ ἔργα τῆς λαϊκῆς μας τέχνης εἶναι οἱ μορφές τῆς ἀγνότητας καὶ οἱ δεητικῆς ἐκφράσεις τῆς εἰρηνικῆς διαβιώσεως ποὺ κινδυνεύουν νὰ ἐκτοπισθοῦν ἀπὸ τὴν ἀπειλητικὴ κυριαρχία τῆς τεχνολογίας καὶ τῶν ἀπολυταρχικῶν νόμων τῆς μηχανῆς, τῶν τυραυλῶν, τῶν διαστημιπολίων καὶ τῶν ὑπερηχητικῶν ἀεροπλάνων.

Τὰ ἀριστουργήματα τῆς χειροτεχνίας μας

Η ΚΑΛΑΙΣΘΗΤΙΚΗ διάθεσις τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ τεκτονικὴ τοῦ σπιτιοῦ του καὶ συνε-

λογῆς ὕψασμένα κεντήδια. Τὰ προϊόντα τῆς ἐλληνικῆς ὕφαντικῆς, ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν ὀμηρικὸ ἀργαλεῖο εἶναι ἐξαιρετικὰ σὲ ποικιλία ἀπὸ λινὸ, λινομέταξο, βαμβάκερο κλπ. Τὸ κιλίμι, τὸ χράμι, ἡ δελντζα συνεχίζουν τὴν ἀρχαία καὶ μεσαιωνικὴ μας παράδοση με γοητευτικὰ χρώματα, ἁρμονικὴ σύνθεση, δεξιοτεχνικὴ κατασκευὴ. ‘Η κεντητικὴ τῆς ἡπειρωτικῆς καὶ νησιωτικῆς ‘Ελλάδας, σὲ ποικιλία μορφῶν καὶ σχεδίων τεχνοτροπιῶν καὶ συνθέσεων, παρουσιάζει γοητευτικὴ πρωτοτυπία καὶ βαθμολογεῖ τὴν αἰσθητικὴ ἀγωγὴ κάθε τόπου. Τὸ βελόνι, τὸ κοπανέλλι, κι’ ἰδιαίτερα τὸ ἐπιδέξιο χέρι τῆς ‘Ελληνίδας κεντήστρας, φιλοτεχνοῦν τὰ αἰθέρια, λεπτεπίλεπτα καὶ μαγικά ἐκεῖνα

«Η εξαίσια Ήπειρώτικη Τέχνη, σε μεταλλοτεχνικά προϊόντα και σε χρυσοχοϊκή, με περίτεχνα ξόμπλια και σκαλιστά κεντήδια που προκαλούν τον θαυμασμό και τον αγοραστικό ζήλο των ξένων περιηγητών. Η τέχνη αυτή ξεκινά από τα βάθη του Μεσαιωνικού Έλληνισμού, θεμελιωμένη σε στέρεα φυλετική, τοπική και καλλιτεχνική παράδοση.

«κινήματα, που άμφιβάλλει κανείς αν είναι δουλειά του χεριού. Κάθε νησί στις Κυκλάδες, στο Ίόνιο και στο Αιγαίο, ή Κρήτη κι' ή Κύπρος παρουσιάζει την χειροτεχνική του ιδιορρυθμία στο κέντημα, σε κλιμακώσεις διακοσμήσεως και σε άμύητο πλούτο χρωματικής αρμονίας. Κι' ύστερα έχουμε την κεραμική και ξυλοτεχνική, την ξυλογλυπτική και μεταλλοτεχνική, την ταπητουργία και την αργυροχοϊκή, την πλεκτική και την πλαστική. Από τη μιά μεριά ή οικιακή χειροτεχνία κι' από την άλλη ή βιοτεχνική οικόπεχνα, δυο συγγενικοί κλάδοι της Λαϊκής Τέχνης που θα αξιοποιηθούν κάτω από την αίγίδα του Έθνικού Οργανισμού Έλληνικής Χειροτεχνίας, για τον όποιο θα μιλήσουμε πιο κάτω.

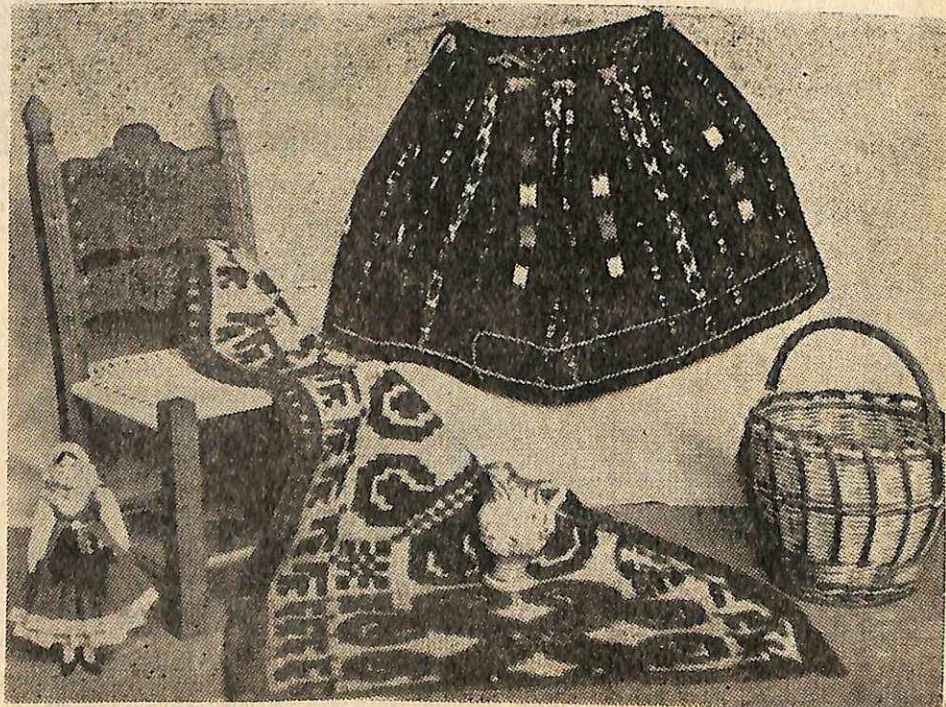
Και πρωτοπόροι της έλευθερίας

ΠΡΕΠΕΙ να σημειωθεί πως ή λαϊκή τέχνη σ' όλες τις εκδηλώσεις της κράτησε ανέπαφη κι' αδόλωτη την ελληνική ψυχή κατά τα ζοφερά χρόνια της Τουρκοκρατίας, έγινε παλλάδιο κι' έθνική συνείδηση κι' ακόμα παρηγοριά και ψυχικό άποκούμπι των υποδούλων. Ή λαϊκή Τέχνη, όπως το δημοτικό τραγούδι, έγινε σύνθημα και άφωπνιστική υπόμνηση του «ραγιά», κράτησε ανέπαφη την ελληνική ψυχή από τον μαρασμό της δουλείας και την άπειλή του εξαφανισμού, γιατί και των δύο οι πηγές βρίσκονταν στις αρχαίες προγονικές ρίζες της φυλής που διψούσε την έθνική λευτεριά της. Από τις τάξεις και τα ιανάφια της λαϊκής χειροτεχνίας των Ζαγοριών και της Όσσας, των γουναράδων και των τερζήδων, άναρριχήθηκαν στην ιερή κιβωτό της Φιλικής Έταιρείας οι φυσιογνωμίες που έδωσαν νόημα και οργανωτική μορφή στον άπελευθερωτικό αγώνα του Γένους. Ο Σκουφάς, ο Κρομμύδας, ο Ριζάρης, ο Καπλάνης, ο Κωλέτης, ο Ζαλοκώστας κλπ. ήσαν χειροτεχνικοί βιοτέχνες που σχεδίασαν, καθώς δούλευαν το δε-

λόνι, τον άναστάσιμο όρθρο του Γένους και την προσδοκία της έθνικής του άποκαταστάσεως. Το Μέτσοβο, ή Καστοριά, τα Γιάννενα, το Πήλιο και το Άγιον Όρος εξέλισσονται σε χειροτεχνικές Ίερουσαλήμ, όπου τεχνουργείται ο Έθνικός Εύαγγελικός λόγος και προετοιμάζεται ή συντριβή της επίταφιας πλάκας με το Τρισάγιο φως της ιδεατής άπολυτρώσεως. Παράλληλα με τη χειροτεχνία συντηρείται ή προγονική άρετή και μαζεύονται οι οικονομικοί πόροι που θα διοχετευθούν στην αγορά των πολεμοφοδίων και των όπλων στο Μοριά και στη Ρούμελη.

Μιά άστείρευτη πηγή έθνικού πλούτου

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ λαϊκή μας Τέχνη (οικιακή χειροτεχνία και βιοτεχνική οικόπεχνα) άποτελεί σημαντικό κλάδο

«Από τα πιο χαρακτηριστικά δημιουργήματα της ελληνικής χειροτεχνίας.

της άποκαρδιωτικής λύπης και της άπογνώσεως. Τέλος, πολλές χιλιάδες άγροτικοί νέοι και κορίτσια στην όρεινή και πεδινή ύπαιθρο, κάθονται άνεργοι δίπλα στο τζάκι κι' έτσι εκατομμύρια ώρες και ήμερομίσθια χάνονται στον άγονο ρεμβασμό και την κουραστική ύπνηλία. Υπολογίζεται πως με τον τρόπον αυτό δύο εκατομμύρια ήμερομίσθια χάνονται κάθε χρόνο με την άναγκαστική άνεργία της άγροτικής νεότητας που περιμένει να καλωσυνέψει ο καιρός και να λυώσουν τα χιόνια για να βγει στον έαρινό μόχθο.

Ο Έθνικός Οργανισμός Έλληνικής Χειροτεχνίας

ΤΑ προβλήματα, λοιπόν, αυτά θα επιλυθούν με τη συντονισμένη όργάνωση της ελληνικής χειροτεχνίας και την πλουτοπαραγωγική της αξιοποίηση που θ' άνασκόψει το μεταναστευτικό ρεύμα, θα συμπληρώσει τον πενιχρότατο άγροτικό προϋπολογισμό, θα δώσει δουλειά, αίσιοδοξία και άυτοπεποίθηση στ' άνεργα νεϊάτα, θα ένισχύσει την τουριστική καμπάνια της χώρας, θα θεμελιώσει πολιτισμό και θα διαπλάσει χαρακτήρες. Για την πολυσύνθετη αυτή καταξίωση της έθνικής μας χειροτεχνίας ή σημερινή κυβέρνηση ίδρυσε με το Ν.Δ. 3875)1958 τον «Έθνικό Οργανισμό Έλληνικής Χειροτεχνίας», που άρχισε να λειτουργεί από τον Άπρίλιο του 1959. Σύμφωνα με το καταστατικό του νόμου, οι κυριώτεροι σκοποί του Έθνικού Οργανισμού Έλληνικής Χειροτεχνίας (Ε.Ο.Ε.Χ.) είναι:

- 1) Ή διάσωση και άναμόρφωση των ποικίλων μορφών της χειροτεχνίας και λαϊκής Τέχνης στην διπλή της άποστολή — καλλιτεχνική - διακοσμητική κι' έξυπηρετική σε πρακτικούς σκοπούς και πρακτικά ένδιαφέροντα.
- 2) Έξασφάλιση πρώτων ύλων άρίστης ποιότητας στις πιο χαμηλές τιμές στους κατασκευαστές ειδών λαϊκής Τέχνης, σ' όλες τις μορφές και εκδηλώσεις της.
- 3) Παροχή πιστώσεων για τη βελτίωση των τεχνικών εγκαταστάσεων τών βιοτεχνικών εργαστηρίων για την κατασκευή τελειότερων και φθηνότερων προϊόντων.
- 4) Τεχνική και επαγγελματική μόρφωση και διαπαιδαγώγηση των χειροτεχνών με παράλληλη υποδομή των παραγωγών για την συνεταιριστική τους όργάνωση και διάθεση των προϊόντων τους.
- 5) Βελτίωση της παραγωγικότητας των διαφόρων τομέων της ελληνικής χειροτεχνίας και προστασία των κατασκευαστών και των έμπορευμένων τών χειροτεχνικά προϊόντα, καθώς και του καταναλωτικού κοινού.
- 6) Μελετημένη άνάπτυξη της έμπορίας των χειροτεχνικών προϊόντων και συστηματική προώθηση των εξαγωγών σε ξένες αγορές, όπου ή ελληνική χειροτεχνία με την κατάλληλη χειραφέτηση μπορεί να επιτύχει σημαντική θέση, όταν λογαριάζει κανείς την ιδιοτυπία, τον πλούτο, τη χρωματική γοητεία κλπ. των ειδών της.

Χειροτεχνική άγωγή των έπαρχιακών κέντρων

ΒΑΣΙΚΑ ο Έθνικός Οργανισμός Έλληνικής Χειροτεχνίας άποβλέπει να ένισχύσει και να προωθήσει την ιδιωτική πρωτοβουλία, άναπτύσσοντας συντονιστικό ρόλο και προσφέροντας τις

ύπηρεσίες του παντού, όπου υπάρχει γόνιμο έδαφος χειροτεχνικής άγωγής. Ο Έθνικός Οργανισμός Έλληνικής Χειροτεχνίας που διοικείται από Συμβούλιο 23 μελών με πρόεδρο τόν κ. Πέτρο Πόγγη, άρχισε την προσπάθειά του με συστηματική έρευνα του δυναμικού της χειροτεχνίας, που έγινε με άυστηρή έπι-

λα άπεφασίσθη να προγραμματισθούν τοπικές Έκθέσεις Χειροτεχνίας και Βιοτεχνίας στις πρωτεύουσες των νομών και να συντελεσθεί έπιμορφωτική είδίκευση των στελεχών, που θα βάλουν σ' έφαρμογή το πρόγραμμα του Οργανισμού Χειροτεχνίας. Τα στελέχη αυτά (καλλιτέχνες, χημικοί, ύφανταί κλπ.) εκπαιδεύθηκαν

Στην πρόσφατη Έκθεση της Βασιλικής Προνοίας, δυο χαριτωμένες κοπέλλες από τη Φλώρινα ντυμένες με τις γραφικές ένδυμασίες του τόπου τους, έδειχναν στους επισκέπτες τον τρόπο πλεξίματος ταγαριού με χρωματιστό μαλλί. (Στη φωτογραφία, ο βασιλιάς Παύλος χαιρετά τις γοητευτικές αυτές κοπέλλες).

στημανικό τρόπο από ειδικούς έπιστήμονες, στελέχη του Οργανισμού, καλλιτέχνες κλπ. Το άποτέλεσμα της έρευνας αυτής υπήρξε μια ολοκληρωμένη άπογραφή του χειροτεχνικού «δυναμικού» της χώρας, με χρήσιμα στοιχεία και πολύτιμα καθοδηγητικά τεκμήρια. Συνέχεια ο Οργανισμός συγκρότησε Συμβουλευτικές Έπιτροπές Χειροτεχνίας που έδρεύουν ή κάθε μια σε μια νομαρχία, με άντικειμενικό σκοπό την τοπική μελέτη των χειροτεχνικών θεμάτων, επάνω στα όποια θά συντάσσουν έκθέσεις με προτάσεις, συμπεράσματα και πορίσματα. Παράλλη-

στην Ίταλία και είναι έτοιμοι ν' αξιοποιήσουν τα πολύτιμα διδάγματα, που πήραν από τη γειτονική χώρα. Τελικά, ο Οργανισμός Χειροτεχνίας, σε συνεργασία με την Διεύθυνση Βιοτεχνίας του Υπ. Βιομηχανίας, άναπτύσσει ζωρή προσπάθεια προβολής και διαφήμισης των προϊόντων της ελληνικής χειροτεχνίας και βιοτεχνίας τόσο στις διεθνείς εκθέσεις του έξωτερικού, όσο και στα ελληνικά μόνιμα έκθετήρια που όργανώνονται στα έμπορικά κέντρα της Άμερικής και της Εύρώπης.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΤΟΣ

“Αρχισαν οι προετοιμασίες για το γιορτασμό των εκατό χρόνων από τη γέννηση του πεζογράφου και χρονογράφου Γιάννη Κονδυλάκη. Το κοινοτικό συμβούλιο της Βιάννου — του χωριού που γεννήθηκε — ζήτησε από το υπουργείο Παιδείας τη σύσταση μίας επιτροπής, που να αναλάβει τον καταρτισμό του προγράμματος των σχετικών τιμητικών εκδηλώσεων. Η επιτροπή αποτελέστηκε από τους κ.κ. Σπύρο Μελά (πρόεδρος), Ι. Καλλιτσούνακη και Στράτη Μυριβήλη (άντιπρόεδρος), από τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Γ. Κουρμούλη και Ν. Τωμαδάκη, τον διευθυντή Γραμμάτων και Τεχνών Γ. Κουρνούτο, τους λογοτέχνες Α. Κουκούλα και Γ. Φτέρη, τον Κ. Έλευθερουδάκη κ.ά. Με την ευκαιρία αυτή δίνουμε πιο κάτω μερικά στοιχεία από τη ζωή κι’ από το έργο του αλησμόνητου αυτού, γνήσιου και ιδιόρρυθμου πνευματικού ανθρώπου, που η παρουσία του έπαιξε σεβαστό ρόλο στην πνευματική ζωή της χώρας μας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΟΥΧΑ

ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

άχαρο για τους πάσης φύσεως ιδιοφυείς, αγώνα της ζωής.

Παρ’ όλο που ήταν ένας μελετηρός άνθρωπος, διάβαζε τα πάντα, φιλολογία, επιστήμη και αρχαίους συγγραφείς στο πρωτότυπο — το τελευταίο αυτό δείχνει τη δίψα και την επιμονή που είχε για μάθηση — δεν νόθευε τον πρωτογονισμό του, και δεν μπορούμε να ειπούμε αν αυτό έγινε για καλό του ή για κακό του, έμεινε ο Κονδυλάκης της Βιάννου και της Κρήτης με την όμη ειλικρίνεια, την εσωτερική ακαμψία, έμεινε η διάνοια που δεν προχώρησε βαθύτερα στις αισθητικές λεπτότητες της Τέχνης. Ωστόσο ο λόγος του είναι οργανωμένος, έχει κάτι το αληθινό και το στερεό, ή απτή ζωή δεν ξεφεύγει από την πέννα του.

★

Σ Ε ηλικία 23 ετών — 1884 — έχει κιάλας την εμφάνισή του στα ελληνικά γράμματα μ’ ένα διήγημά του που επαινέθηκε σ’ ένα διαγωνισμό της «Εστίας» και δημοσιεύθηκε. Θα πρέπει ο Κονδυλάκης — όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από την κατοική του στάση — να καίε πολλά όνειρα πάνω στη λογοτεχνία. Ωστόσο ήθελε και γι’ αυτόν ή μοιραία σιγμή — όπως και σε όλους άλλους — που χρειάστηκε να μοιράσει τον έαυτό του. Από τη μια η ζωή ή απαιτητική κι’ ή ανέμενη κι’ από την άλλη ή προσωπική, ή βαθύτερη δημιουργική ανάγκη. Δεν υπήρχε άλλη λύση. Οι ικανότητες του του άνοιξαν την πόρτα της δημοσιογραφίας και μπήκε. Εκεί μέσα θα περνούσε όλη του τη ζωή. Αρχισε με καθημερινά χρονογραφήματα. Στην αρχή υπογράφεται «GEAN SANS TERRE» — το ψευδώνυμο δείχνει πόσο βαθειά αισθάνεται την έρημιά του και τη φτώχεια του — και αργότερα «Διαβάτης». Το τελευταίο αυτό έμεινε δεμένο με τ’ όνομα του και βρίσκεται σε πραγματική ανταπόκριση με την περιπέτεια της ζωής του. Θεωρείται ο πατέρας του ελληνικού χρονογραφήματος και πραγματικά, έτσι είναι. Είναι ο Δ ι α β ά τ η ς που περνά, βλέπει τα πρόσωπα και τα πράγματα, παρατηρεί και καταγράφει. Βλέπει τη ζωή απ’ όλες τις πλευρές και τη συγκεντρώνει κομμάτια — κομμάτια στις καθημερινές του στήλες. Γράφει κάθε μέρα, δεν χάνει ποτέ την επαφή του με τους αναγνώστες του που περιμένουν ανυπόμονα τα χρονογραφή-

μάτά του, τον θαυμάζουν σαν «Διαβάτη» και τον αγνοούν σαν λογοτέχνη Κονδυλάκη. Η ζωή τον έχει έτσι ζέψει στο μαγικοπήγαδο της εφημεριδογραφίας. Τα πρώτα του χρονογραφήματα δημοσιεύονται στο «Άστυ» στο «Σκρίπ» στην «Εφημερίδα» Κορομηλά κι’ αργότερα, 20 δόκιμα συνεχίζη χρόνια στο «Έμπρος» του Καλαποθάκη.

Πόσα χρονογραφήματα δημοσίευσε σ’ όλη του τη ζωή; Θα μπορούσαν ν’ αποτελέσουν χιλιάδες σελίδες. Σ’ εκατοντάδες χιλιάδες θα πρέπει να υπολογίσει κανείς τους αναγνώστες που έτρεφε με την οδσία αυτή της εφημερίδας, την εφρασμένη καθαρά και οικεία για όλους. Αυτά του τα χρονογραφήματα αποτέλεσαν τις λειχήνες του πνεύματός του, πράγμα που δεν διέφυγε ούτε από τον ίδιο φυσικά, πράγμα που τον πίκρανε και τον γόμισε, στο τέλος της ζωής του ίδιος — ω αυτό το τέλος των α-πολογισμών! — με περιστροφή και συλλογή. Μερικά απ’ αυτά μόνον βγήκαν σ’ ένα τόμο στα 1896 με τον τίτλο «Έννο διαβάντα» για να δούν το φως και σε μια δεύτερη έκδοση στα 1916, όταν πια ή πρώτη έκδοση είχε εξαντληθεί. Σήμερα δεν θα μπορούσε να συζητηθεί ίσως ή επανέκδοση μιάς επιλογής από τα αναρίθμητα εκείνα του χρονογραφήματα. Η εφημερίδα «που» είναι συχνά των απολώνων τάφος» όπως έγραψε σ’ ένα στίχο του κι’ ο Παλαμάς. Δεν θάφτονται εκεί μέσα τα όσα γράφουν μονάχα. Θάφτονται και μια φορά — συχνά — και οι ίδιοι.

★

Τ Ο πρώτο λογοτεχνικό βιβλίο που τύπωσε ο Κονδυλάκης, ήταν «Οι άθλιοι των Αθηνών» ένα δγκώδες μυθιστόρημα από 751 σελίδες που βγήκε στα 1895. Το βιβλίο αυτό γραμμένο σε μιά ανυπόφορη καθαρεύουσα είναι ένα έργο χωρίς αξία, δείχνει όμως τη βαθύτερη του δημιουργική ανάγκη, την τάση του να συλλάβει και να εκφράσει κοινωνικές καταστάσεις, ψυχολογίες και συγκρούσεις σε μεγάλη έκταση. Τμήρη το πρώτο εικονογραφημένο ελληνικό μυθιστόρημα και μάλιστα από ζωγράφους περιωπής, όπως ήταν ο Ν. Λύρας ο Κ. Βολωνάκης ο Γ. Ροιλίδης και άλλους δικώ ακόμη εκείνης της εποχής. Εκτός από τα σποραδικά του διηγήματα, έγραψε ακόμη σε τόμους το «Όταν ήμουν δάσκαλος» (1916) «Ο Πατούχας» (1916)

και «Πρώτη αγάπη» (1919). Ο Κονδυλάκης παρ’ όλο τον ντόπιο δάρα που φυσούσε στη ψυχή του και στους τρόπους του, έμεινε ως λίγα χρόνια πριν από το θάνατό του ένας αδιάλλαχτος της καθαρεύουσας. Από τα έργα του μόνο το τελευταίο την «Πρώτη αγάπη» έγραψε στη δημοτική. Φυσική ή κρητική διάλεκτος, παρ’ όλη αυτά, δε μπόρεσε να βγει από το περσί του και την χρησιμοποίησε σ’ όλους της τους ιδιοματισμούς στους διαλόγους των καθαρευουσιάνικων έργων του, τόσο πολύ που να μην ξέρεις τι είναι εκείνο που ενοχλεί περισσότερο. Η καθαρεύουσα του ή ή κατάχρηση των κρητικών ιδιοματισμών των διαλόγων του.

Καταλαβαίνει κανείς εύκολα πως οι προτιμήσεις αυτές, δεν ευνούν μιά ανανέωση του λόγου, όταν μάλιστα αποσιάζει και ή ποιήση που διαποτίζει το λόγο του Παπαδιαμάντη αμβλύνοντας και πολλές φορές ωραιοποιώντας τη νεκρή καθαρεύουσα ή την τραχύτητα του ιδιοματισμού. Ο Κονδυλάκης διαθέτει άλλα χαρίσματα που κρατούν τα πεζογραφήματά του σε μιά ποιητική στάση. Είναι ή λιτή του φράση, ή παρατηρητικότητα του, ή ξεμπνάδα του. Το μυαλό του γνήσιου κι’ ασυμβίβαστου αυτού κρητικού σπινθηροβολεί όπως σπινθηροβολούσε και το βλέμμα του όταν ήταν νέος. Από τη μια ένας άερας λεβέντικος κι’ από την άλλη μιά περιέργη περιουλλογή. Σκεπτικός και σιωπηλός πηγαίνει σε βάθος. Ψυχολογεί άνετα μινε καταστάσεις.

Το καλύτερο από τα έργα του, παραμένει αναμφισβήτητο ο Πατούχας. Ας σημειωθεί εδώ ότι παρ’ όλο που μετέφρασε ξένη λογοτεχνία — γαλλικά μυθιστορήματα — και αρχαίους συγγραφείς — Λουκιανό — δεν εύννε τον κύκλο των θεμάτων του. Τα γραπτά του τροποδοτούνται από την Κρήτη. Δεν μπόρεσε ως το τέλος να ξεριζωθεί από κεί. Η ζωή δεν το δώδεσε καμιά ευκαιρία να απαρνηθεί την μεγάλη του αυτή αγάπη, να λησμονήσει τους ταπεινούς της ήρωες να ξανοίξει σε άλλες περιοχές.

★

Ε ΝΑΣ Κρητικός είναι και ο Πατούχας του — ο Μανώλης με τα τεράστια πόδια που έγιναν άφορη ή να του κολλήσουν αυτό το παρατσούκλι οι συγχωριανοί του — ένα τσοπανόπουλο. Τον έβαλαν στο σχολείο οι δικοί του μ’ αυτός δεν κατάφερε να μάθει ούτε το άλφα. Έφυγε από το χωριό κι’ ανέβηκε στα βουνά, κοντά στις στάβες του πατέρα του. Εκεί νοιώθει ευτυχισμένος ανάμεσα στα πουλιά και στους αγέριδες, κουβεντιάζει με τα ζώα. Μα τα χρόνια περνούν, γίνεται εφηβος κάτι άλλοκοτο ξυπνάει μέσα του, εγκαταλείπει τα βουνά και ξαναγυρίζει στο χωριό. Οι γονείς του που τον βλέπουν καταλαβαίνουν. Ο ίδιος έχει πληγή άγνοια πάνω σ’ ότι του συμβαίνει. Κάτι ακατανίκητο τον σπρώχνει κοντά στα κορίτσια. Η προτίμησή του τέλος στρέφεται σ’ ένα απ’ αυτά, στην Πηγή. Οι κοινωνικοί νόμοι του φαίνονται ακατανόητοι. Τού φαίνεται παράξενο αυτό που έχουν καθιερώσει οι άνθρωποι. Τι θα πει να γίνει πρώτα ο γάμος; Ο δειλός και όρμητικός ταυτόχρονα Πατούχας έχει ξήσει σ’ έναν άλλο πιδ φυσικό κόσμο.

Η Πηγή που στην αρχή τον κοροϊδεύει μαζί με τις άλλες κοπέλλες, έτσι άξεστος και άκονιγής που είναι, τόσο που νοιώθοντας την ανάγκη να τους χαρίσει κάτι, τους προσφέρει μεγάλα λιθάρια,

νοιώθει από σιγά - σιγά την καρδιά της να ζεσταίνεται μπροστά στον ανόθευτο ανδρικό πρωτογονισμό του, όσο που φτάνει να λαχταράει να τον κάνει άντρα της. Μα αυτά δεν είναι πράγματα που γίνονται σιγά - σιγά. Χρειάζεται συζήτηση, μέτρομα κι’ οι γονείς τους βάζουν διαόρα ένα χρόνο για να γίνει ο γάμος. Ο Πατούχας όμως δεν υποχωρεί. Ούτε τα ξέρει αυτά που συζητούν οι γονείς τους ούτε τον νοιάζουν. Γίνεται περισσότερο όρμητικός, προκαλεί έπεισόδια, τόσο που οι γονείς της Πηγής αναγκάζονται να την κλειδώσουν και να δηλώσουν ορθά κοφτά στον Πατούχα, πως δεν θα την δει πριν περάσει ένας χρόνος. Ο όρμητικός πόθος του Πατούχα παρ’ όλο που ή αγάπη του για την Πηγή εξακολουθεί, στρέφεται τότε αλλού, προσανατολίζεται προς τη Μαργή όσο που ύστερα από μιά σειρά έπεισόδια περνάει ο καιρός κι’ αποφασίζεται ο γάμος με την Πηγή που υποφέρει καρτερικά σ’ όλο αυτό το διάστημα την απομόνωση της και ή υπόθεση παίρνει αίσιο τέλος.

Αυτή είναι με λίγα λόγια ή υπόθεση του «Πατούχα» του κορυφαίου έργου του Κονδυλάκη. Έργο γιγαντώ γιομάτο κίνηση και φρεσκάδα παρό την καθαρεύουσά του και το παρατράβηγμα πολλές φορές δε λεπτομέρειες που αδικούν τη συνολική σύνθεση του παρ’ όλο το άρχαιονικό, γενικά χτίσιμό του. Είναι το μόνο έργο του Κονδυλάκη που το διαπνέει μιά δροσερή ποιητική ατμόσφαιρα, ή άερας της Βιάννου που βρίσκει την ευκαιρία να αναδυθεί από τα έγκατα του και να περιβάλει πρόσωπα και πράγματα. Ένας έντονος διονυσιασμός, μιά απλότητα πραγματικά φυσική στις κινήσεις του Πατούχα, το ανάγλυφο δόσιμο μερικών από τους τύπους του διόλλου, ή γενική του πειστική ατμόσφαιρα, κάνουν το έργο αυτό, που μιά πληρότερη καταξίωση — ένα τίποτα σχεδόν — θα μπορούσε να τώχει αναδείξει σ’ ένα έπίτευγμα πρώτης ποιότητας, ν’ αποτελεί την καλύτερη του έπίδοση. Είναι ένα σύνολο από σελίδες ζωής που προβάλλουν τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά του ταλέντου του, ενός ταλέντου που το γονάτισε ο καθημερινός μόχθος της εφημεριδογραφίας.

Το «Όταν ήμουν δάσκαλος» και ή «Πρώτη αγάπη» έξω από την παρατηρητικότητα και το χιούμορ τους που θα μπορούσε να ειπεί κανείς πως δεν λείπει από κανένα κείμενο του Κονδυλάκη, φανερώσουν και μιά προδρομική ψυχαναλυτική φροιντιική λιανότητα, δείγμα κι’ αυτό της βαθύτατα διαισθητικής παρατηρητικότητος του συγγραφέως. Ωστόσο τα έπεισόδια που τα συνθέτουν έχουν ένα άνισο βάρος που αναιρούν την πειστικότητα του συνόλου. Γενικά μπορεί να ειπεί κανείς πως τα πολύμορφα χαρίσματα του ταλέντου του δεν αξιοποιήθηκαν κι’ αυτό δεν θα πρέπει ν’ αποδοθεί μόνο στην καθημερινή φθορά που του προξενούσε το χρονογράφημα. Ο Κονδυλάκης δεν έζησε έντονα καταστάσεις που θα τάραξαν τα νερά μέσα του. Στις πρώτες του έμπειρίες και στα παλιά του διώματα, δεν πρόσθεσε τίποτε νεώτερο ή μονοτονική ζωή του. Έτσι δεν μπόρεσε ν’ απομακρυνθεί από την ήθογραφική ατμόσφαιρα της πατρίδας του, παρ’ την εδύφια του, τη σπιτάδα του, και την εδύφια σία της ματιάς του.

★

Ε ΝΤΙΜΟΣ και ευσυνείδητος ο Κονδυλάκης, εδίκτως απέναντι των εφημεριδών που έγραψε και απέ-

ναντι του αναγνωστικού κοινού, απόφευγε να κάνει την επαγγελματική του δουλειά στο γόνατο, θυσιάζοντας έτσι τις καλύτερες ώρες του σε βάρος της λογοτεχνικής του δημιουργίας. Άκακος, ευφυολόγος, περνώντας πολλές από τις νυχτερινές κυρίως ώρες του στα καφενεία, στη Δεξαμενή ή στο Ζαχαράτου, γινόταν το επίκεντρο της συντροφιάς, παρ’ όλο που με πολλή δυσκολία έκανε φίλους. Τον διέκρινε ο αυτοέλεγχος, ένας αυτοέλεγχος μαρτυρικός. Δεν είχε αυτά που περνούσε ο καιρός αποχτού σε ολόένα και περισσότερο συνείδηση του τι έκανε και του τι μπορούσε να κάνει. Τα συμπεράσματα στα όποια έφθανε τον έκαναν δύσθυμο και άπαισιόδοξο. Ο χρόνος που περνούσε και ή καθημερινότητα που τον έφθειρε του γιόμειαν την ψυχή με πίκρα. Τον βασάνιζε μιά αισθητική μοναξιά μέσα σ’ έναν κόσμο ξένο. Προσπαθούσε να μην ξεπέσει απέναντι σ’ αυτό τον κόσμο, πατώντας με πείσμα τη γη και κρατώντας όρθιο το περήφανο κρητικό κεφάλι του. Ωρσία μās τον δίνει στους «Ζωντανούς ανθρώπους» του ο Βάρναλης: «Με τα μεγάλα γοργοκίνητα μάτια του, που άστραποβολούσαν από την ξευπνάδα, γαλανά και ξάστερα σαν τον ούρανό της Άττικής, με τα μακρυνά και φλοκάτα μουστάκια του, που προσπαθούσαν να στέκονται πάντα ίσα, γιατί πάνω τους σφιζόταν όλο το άσικλή της άνατολής, με τη γκριζα ορεμπύπλικά του βαλμένη στραβά, μπροστά και δίπλα και τσακισμένη όπως λάχανο, με το χοντρό μαστούνη του, που το γύριζε στον άέρα σαν σφεντόνα ή το δροντούσε στις πέτρες και τις πλάκες σά νυχτοφύλακας της Πόλης, άνοιγντας πλατεία τα σέλια του για να μπορεί να κρατιέται καλά στα πόδια του, που δεν άκούανε πια τιμόνι, κατηφόριζε από τη Δεξαμενή για το καφενείο του Ζαχαράτου ή για τα γραφεία του «Έμπρος» το παλληκάρι των κρητικών επαναστάσεων και της πέννας, ο γέρο - Κονδυλάκης».

Στα 1914 ή ύγεια του «Διαβάτη» κλονίστηκε. Ένοικωσε ξαφνικά μπροστά του το φάσμα του θανάτου και των γραφειών που πάντοτε τον φόβιζαν. Κι’ όπως το πληγωμένο λιοντάρι που άποσώρεται στην καρδιά του δάσους για να πεθάνει μόνο του μακριά από κάθε βλέμμα, μη θέλοντας κι’ αυτός να ιδεί κανέναν τον μοιραίο ξεπεσμό της λεβεντιάς του, έφυγε για τη Βιάννο, εγκαταλείποντας τα πάντα. Τρόλόνξε να μείνει άρκετά εκεί, μα δεν έκανε παρά τρεις μέρες μόνο. Εκεί δοίκε τους παιδικούς του φίλους νάχουν πεθάνει ή γεράσει άπεπανάρθωτα. «Όλα είχαν αλλάξει. Και παρ’ την αγάπη των συγχωριανών του δεν άντεξε περισσότερο. Έφυγε με σφιγμένη την καρδιά και φτωχός, φτωχότατος και μόνος εγκαταστάθηκε στα Χανιά. Πέθανε στο Ήράκλειο τον Ιούλιο του 1920 ύστερα από ήμπαλγία. Όταν ο Καλαποθάκης — διευθυντής του «Έμπρος» — έμαθε πως ο Κονδυλάκης άρρώσκειτο στο νοσοκομείο, τούτέλειε 500 δραχμές, σεβάσσο ποσό για κείνη την εποχή. Ο περήφανος Κρητικός όμως δεν τα δέχτηκε. Πέθανε σφιγγοντας στα χείλη του το δραματικό του ήρωισμό, με το παράπονο πως έγινε κάτι πολύ καλύτερο από κείνο που ήταν προσωρισμένος να γίνει. Σα να μην είχε κάνει τίποτα. Με μιά αισθητή αποτυχία. Δεν μιλούσε ποτέ για το έργο του, απόφευγε να το σκέφτεται. Στάθηκε υπερβολικός σε ταπεινοφροσύνη. Ένας καιρία πληγωμένος ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Τι πρέπει τὰ κάνετε γιὰ ν' ἀδυνατίσετε; Νὰ πεινάσετε; Νὰ περνάτε τὴ μισή σας μέρα στὸ χαμό; Νὰ καταπίνετε χάπια σ' ὅλη σας τὴ ζωὴ; — "Ὁχι, ἔχετε στὴ διάδυσή σας περισσότερο ἥπια κι' ὀλιγώτερο δυσάρεστα κι' ἐπικίνδυνα μέσα...

Πῶς θ' ἀδυνατίσετε χωρίς ὑπερβολές...

(ΤΟ ΠΑΧΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ)

ΣΥΝΑΝΤΗΣΑ τὴν Κατίνα σήμερα τὸ πρωί. Εἶναι ἀπίστευτο! Πάχυνε δέκα κιλά καὶ γέρασε ἄλλα τόσα χρόνια! φωνάζει ἀπ' τὸ τηλέφωνο ἡ «ἀσπονδὴ φίλη» τῆς Κατίνας...

Ἡ Κυρία, κοινὴ φίλη τῆς Κατίνας καὶ τῆς κουτοποπόλας, κρεμάει τὸ ἀκουστικό πολὺ συλλογισμένη. Τρέχει στὸν καθρέφτη, ψαύει τὸ σαγόνι καὶ τὸ λαιμό της, κυττάζεται ἀπὸ μπροστά, ἀπὸ τὸ πλάι, ἐπιθεωρεῖ τὴν περιφέρειά της. Εἶναι γεμάτη ἀγωνία: «Μήπως ἔχω διπλοσάγωνο; Μήπως ἄρχισε ἡ κυτταρίτιδα στοὺς μηρούς, στὰ μπράτσα; Πόσα χρόνια μού προσθέτουν αὐτὲς οἱ σάρκες;».

Στὸ μετὰ, ὁ Κύριος δουλεύει στὸ γραφεῖο του. "Ενας παλιὸς φίλος ἔρχεται νὰ τὸν ἐπισκεφθεῖ.

— Φαίνεται μιὰ χαρά! "Εχεις παχύνει! φωνάζει ὁ παλιὸς φίλος.

Καὶ ὁ Κύριος διερωτᾶται ἂν πρέπει νὰ ἐρμηνεύσει ὡς εἰρωνία τὴ διαπίστωση τοῦ φίλου του. Μπορεῖ νὰ φαίνεται «μιὰ χαρά» ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἔχει παχύνει; "Ισως εἶναι ἕνας εὐσχημος τρόπος γιὰ νὰ τοῦ υποδείξουν ὅτι γέρασε...

Τὸ μεσημέρι, στὸ τραπέζι, ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία κρυφοκυττάξουνται πάνω ἀπ' τὰ πιάτα τους. Παράξενο... Αὐτὸ εἶναι τὸ δροσερό, κομψό, βεργολυγερὸ κορίτσι ποὺ παντρεύθηκε πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια; σκέπτεται ἐκεῖνος... "Απογοητευτικό... Αὐτὸς εἶναι ὁ νευρώδης, ἀθλητικὸς ἄνδρας ποὺ μὲ φλερτάριζε; σκέπτεται ἐκεῖνη... Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἔχουν βαρύνει καὶ οἱ δύο. Καὶ ὅμως, δὲν ἔχει περάσει ἕνας αἰώνας ἀπὸ τότε ποὺ γνωρίστηκαν, μόνο ἑπτὰ ἢ ὀχτὼ χρόνια... Ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία καταπίνουν τὴν τροφή τους μὲ δυσπιστία: Μοσχαράκι μὲ μπόιες, μὲ πλούσια σάλτσα, σαλάτα μὲ ἄφθονο λάδι, τὸ τυρὶ, τὸ γλύκισμα...

"Αλλὰ τί πρέπει, λοιπόν, νὰ φάνε; Εἶναι καταδικασμένοι νὰ περάσουν τὴ ζωὴ τους μὲ νερόβραστους, ἀνάλατους λαπαδές; Ἡ μήπως εἶναι καταδικασμένοι νὰ παχαίνουν, ὅλο νὰ παχαίνουν, ὥσπου νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ κάθε ἀξίωση στὴν ὁμορφιά καὶ τὴν κομψότητα; Θὰ καταλήξουν νὰ μὴ μποροῦν ν' ἀνεβούν μιὰ σκάλα χωρὶς νὰ ξεφυσῶνε σὰν φώκιες;

★

ΧΙ! φωνάζει ἀπελπισμένη ἡ Κυρία. "Πάρχουν φάρμακα, ὑπάρχουν χάπια γιὰ τὸ ἀδυνατίσμα!

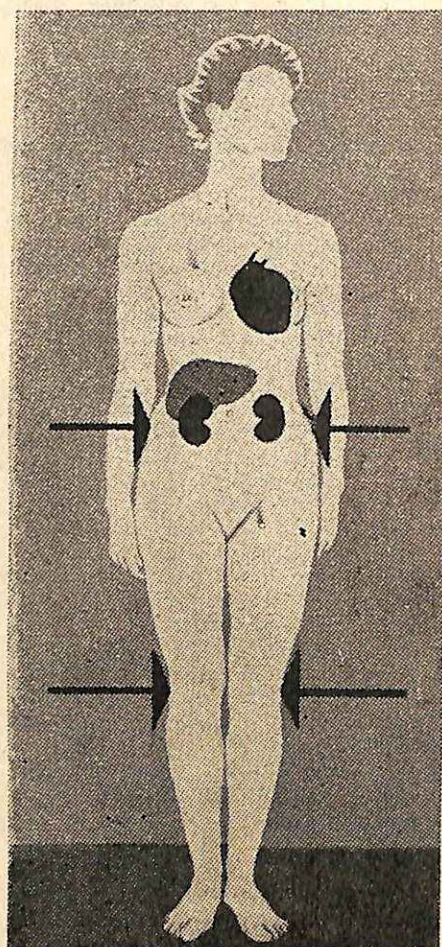
Ὅστόσο, ἡ Κυρία δὲ βοήθη παρὰ μιὰ λύση ἀπατηλή: Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι φτιαγμένος γιὰ νὰ καταπίνει χάπια σ' ὅλη του τὴ ζωὴ. Θὰ χρειασθεῖ νὰ μεταβάλλει ὀλοκληρωτικὰ τὴ διαίτα ἂν θέλει νὰ ξαναβρεῖ τὴν εὐλυγισία του ἢ τουλάχιστον τὴ φυσικὴ του σιλουέτα.

"Αλλ' εἶναι πραγματικὰ ἀπαραίτητο ν' ἀλλάξει ριζικὰ τὴ διαίτά του; Εἶναι ἀπαραίτητο ν' ἀλλάξει ἀπὸ τὰ πλεονάζοντα κιλά; "Αλλοτε οἱ ἄνθρωποι θεωροῦσαν τὸ πάχος ὡς ἐνδειξη ὑγείας καὶ εὐεξίας. Καὶ οἱ Ρῶσοι, ὅταν τοὺς ἐπισκέφθηκαν τὰ κάτσιανα μαντεῖν τοῦ Ντιορ γιὰ μιὰ ἐπίδειξη δυτικῆς μόδας, εἶπαν ὅτι τὰ καὶμένα τὰ κορίτσια ἦταν... ὑποσιτισμένα — ἀποδείξη τῆς ἀπαθλιώσεως τῶν εργαζομένων στὶς καπιταλιστικὲς χώρες...

Παρ' ὅλα αὐτὰ, οἱ γιατροί, οἱ διατροφολόγοι καὶ οἱ στατιστικοὶ λόγου τοῦ κόσμου εἶναι σύμφωνοι σ' ἕνα σημείο: Ἡ παχυσαρκία εἶναι ἀρρώστεια. Οἱ Ἀμερικανοὶ υπολογίζουν ὅτι ἂν βρεθεῖ μιὰ ἀποτελεσματικὴ θεραπεία κατὰ τοῦ καρζίνου, ἡ μέση διάρκεια ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος θ' αὐξηθεῖ κατὰ ἕνα χρόνον. "Αλλ' ἂν βρεθεῖ ἕνα ἀποτελεσματικὸ μέσο κατὰ τῆς παχυσαρκίας, ἡ μέση διάρκεια ζωῆς θ' αὐξηθεῖ κατὰ πέντε χρόνια! Δὲν εἶναι ἀρκετὰ σάφες; πρέπει ν' ἀδυνατίσουμε — τουλάχιστον σὲ ὁρισμένο μέτρο.

Χαρακτηριστικοὶ ἀριθμοὶ

ΑΛΛΑ γιὰ τὴν θεωρίαν τὸ πάχος ὡς ἀρρώστεια; "Επειδὴ ἐπιβάλλει στὸν ὄργανισμό μιὰ πρόσθετη προσπάθεια πού, σιγά — σιγά, φθείρει τὴς δυνάμεις ἀντιστάσεως στὶς ἐξωτερικὲς ἐπιδράσεις. Τὸ λίπος αὐτὸ ποὺ συσσωρεύεται συνήθως στὴ κοιλία, τοὺς ὤμους καὶ τὸ λαμὸ τῶν ἀνδρῶν, ἢ στοὺς γοφούς καὶ τοὺς γλουτούς τῶν γυναικῶν — ὅπου συχνὰ μεταβάλλεται σὲ κυτταρίτιδα — ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν καρδιά μιὰ σημαντικὴ προσπάθεια «ἀρδεύσεως». "Αλλὰ ἐπιδρᾷ ἐπίσης καὶ στὰ νεφρὰ καὶ διεσπύει στὶς ἀρτηρίες καὶ τὶς φλέβες, προκαλώντας ὑπέρταση καὶ ἀρτηροσκλήρωση. Τὸ συνῶν εἰσπράττει κι' αὐτὸ τὸ μερίδιό του ἀπὸ τὴ γενικὴ φθορά: γίνεται ὑπερτροφικό. Στενύει, νεφροίτιδα, διαβήτης... Ἰδού τὴν

Ἡ καρδιά, τὸ συκώτι, τὰ νεφρὰ καὶ ὀρισμένες ἀρθρώσεις εἶναι τὰ εὐπρόσβλητα σημεῖα τοῦ παχύσαρκου.

μα τῆς ἀπατηλῆς αὐτῆς «ἐνδείξεως ὑγείας», τοῦ πάχους. "Ας ἀφήσουμε τοὺς Ρῶσους νὰ μᾶς κοροϊδεύουν — δικαίωμα τους. Ζοῦνε σὲ διαφορετικὰ κλίματα καὶ συνήθως συγγέουν τὸν ὄγκον τοῦ σκελετοῦ, ποὺ εἶναι φυσικὰ μεγαλύτερος στοὺς χωρικοὺς παρὰ στοὺς ἀστούς, μὲ τὸ πάχος.

Θέλετε μερικοὺς ἀριθμούς; "Υπάρχουν ἄφθονοι. Οἱ ἐγκεφαλικὲς αἱμορραγίες, γιὰ παράδειγμα, προσβάλλουν κατὰ 80% συχνότερα τοὺς παχύσαρκους παρὰ τοὺς ἄλλους. Στὸς παχύσαρκους, ἐπίσης, ὁ διαβήτης εἶναι κατὰ 30% συχνότερος. "Ὅλα αὐτὰ τὰ ξέρουν οἱ ἀσφαλιστικὲς ἐταιρίες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱνστιτοῦτα καλὸντῆς.

Λοιπόν, τί πρέπει νὰ κάνουμε; Νὰ περνᾶμε τὴ μισή μας μέρα στὸ χαμό; Νὰ καταπίνουμε χάπια σ' ὅλη μας τὴ ζωὴ; "Ὁχι, ἔχουμε στὴ διάθεσή μας περισσότερο ἥπια καὶ λιγώτερο δυσάρεστα κι' ἐπικίνδυνα μέσα. Γιατί, ἐκτός ἀπὸ μερικὲς περιπτώσεις ἐνδοκρινικῶν ἀνωμαλιῶν — ποὺ εἶναι πολὺ πᾶν σπάνιες ἀπ' ὅσο πιστεύουν συνήθως οἱ παχύσαρκοι — ἡ παχυσαρκία, μπορούμε νὰ εἰ-

μαστε βέβαιοι, ὅτι δὲν εἶναι ἀνίατη ἀρρώστεια.

Ἡ πείνα

ΑΠΟΦΕΤΤΕΤΕ, πρῶτα ἀπ' ὅλα, κάθε «σκληρὴ» θεραπεία ποὺ σᾶς ἀφήνει πεινασμένους. Ἡ πείνα, ἀσφαλῶς, θὰ σᾶς ἐπιτρέψει νὰ χάσετε

ἀπὸ τὴ διατροφή σας. Περιέχουν χρήσιμες οὐσίες, τὶς ὁποῖες δὲ συμφέρει νὰ στερηθεῖ ὁ ὀργανισμός σας. "Αλλὰ περιορίστε τὴν κατανάλωσή τους κατὰ τὰ δύο τρίτα τουλάχιστον. "Εξ ἄλλου, μὴν ξεχνᾶτε ὅτι μιὰ συστηματικὴ κούρα ἀδυνατίσματος ποικίλει κατὰ τὶς περιπτώσεις, τὴν ἡλικία κλπ. καὶ εἶναι καλύτερα νὰ συμβουλευθεῖτε ἕνα γιατρό.

Ἡ Μαρία Κάλλας, τὸ «ἱερὸ τέρας» τοῦ μελοδρόματος, μὲ τὴν τρομερὴ θέλησή της κατῴρωσε, χάρις σὲ συστηματικὴ καὶ πολυχρόνη διαίτα, νὰ ρίξει τὸ βάρος της τόσο πολὺ, ὥστε νὰ συγκαταλέγεται σήμερα ἀνάμεσα στὶς κομψότερες γυναῖκες τοῦ κόσμου, ἐνῶ εἶναι γνωστὸ, πῶς εἶχε ἄλλοτε διαστάσεις γιγαντιαίες!

Τὸ ἀλάτι

Τὸ ἀλάτι — αὐτὸ ἔχει γίνει πιά παλαιογνωστὸ — συμβάλλει κατὰ πολὺ στὴν παχυσαρκία, γιατί συγκρατεῖ τὸ νερὸ στοὺς ἱστούς. Ἡ παχυσαρκία ὀφείλεται συχνὰ στὴ διέσδυση τοῦ νεροῦ στοὺς λιπαροὺς ἱστούς κάτω ἀπ' τὸ δέρμα. Καὶ ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ μὴ

Ἡ τροφή

ΚΑΤΑ τὴ διάρκεια τῆς κούρας, περιορίστε ὅσο μπορείτε τὴν κατανάλωση λιπαρῶν κραάτων, τὶς σάλτσες, τὸ ψωμί καὶ ἰδιαίτερα τὸ λευκὸ ψωμί, τὰ ξυμαρικά, τὰ ξαχαρωτά, τοὺς ξηροὺς καρποὺς — μύγδαλα, καρύδια, φυστίκια, χουρμάδες κλπ. — ὅπως καὶ τὰ οἰνοπνευματώδη καὶ πρὸ πάντων τὰ γλυκὰ κρασιά. Μὴν ἀφαιρέσετε ἐντελῶς ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα

συγκρατεῖται τὸ νερὸ εἶναι νὰ μὴν τρώτε ἀλάτι. Τὸ ἀλάτι, ὥστόσο, εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ὄργανισμό. Μποροῦμε νὰ τὸ ἐξοστρακίσουμε ἐντελῶς ἀπὸ τὴ διατροφή μας γιὰ ἕνα διάστημα, ἀλλ' ὄχι γιὰ πάντα. "Ὅπως ὅποτε, πρέπει πάντα ν' ἀποφεύγουμε τὰ ἀλίπαστα καὶ καθε φαγητὸ πολὺ ἀλατισμένο. Γιὰ νὰ διώξουμε τὰ περιττὰ ὕγρα ἀπὸ τὸν ὄργανισμό μας ὑπάρχει κι' ἕνα ἄλλο μέσο, τὰ «διουρητικά», δηλαδὴ τὰ φάρμακα ποὺ αἱξάνουν τὴν ποσότητα τῶν οὐρῶν ποὺ ἀποβάλλονται κάθε μέρα. "Ἦπια διουρητικά εἶναι ἡ οὐροτροπίνη, ἡ θειοφυλλίνη, ἡ θειοβρωμίνη κ. ἄ. "Υπάρχουν καὶ δραστηκώτερα διουρητικά, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιηθοῦν σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις.

Ἡ ὄρεξη

ΓΙΑ νὰ «καοῦν» τὰ πλεονάζοντα λίπη χρησιμοποιοῦνται συνήθως οἱ ὁρμόνες, ἰδιαίτερα οἱ ὁρμόνες τοῦ θυρεοειδοῦς. "Αλλ' οἱ ὁρμόνες αὐτὲς δὲν γίνονται πάντα ἀνεκτὲς ἀπὸ τὸν ὄργανισμό. Συχνὰ προκαλοῦν ἐκνευρισμό, ταχυπαλμία, τρώμωση τῶν δακτύλων. Εἶναι μιὰ δραστηκὴ θεραπεία ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ παρὰ μόνο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ γιατροῦ.

Ἡ ὄρεξη, φυσικὰ, εἶναι ὁ μεγάλος ὑπεύθυνος τῆς παχυσαρκίας. Πῶς θὰ περιορίσουμε τὴν ὄρεξη; "Υπάρχουν κι' ἐδῶ τὰ κατάλληλα φάρμακα, ἀλλ' ὅπως καὶ στὴν προηγούμενη περίπτωση, πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν μὲ πολλὴ προσοχή καὶ ποτὲ χωρὶς τὴ συμβουλή τοῦ γιατροῦ.

Ἀτμόλουτρα

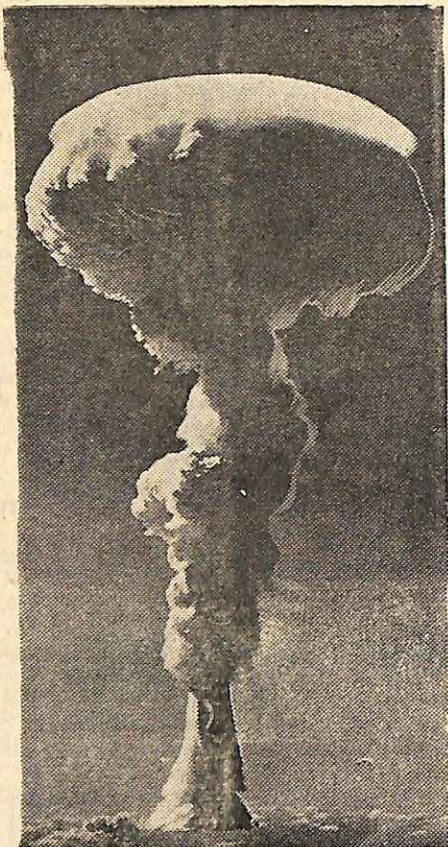
ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΕ στὸ σῶμα σας τὴν ἀσκηση ποὺ χρειάζεται. Ἡ καθιστικὴ ζωὴ προσθέτει βάρος, ἔστω κι' ἂν ἡ διατροφή δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ. Βιάζετε ὅσο μπορείτε περισσότερο. Κατεβεῖτε ἀπ' τὸ λεωφορεῖο δυὸ στάσεις πρὶν ἀπ' τὸ σπίτι σας. Καὶ τὸ πρωί, πέντε ἢ δέκα λεπτὰ γυμναστικῆς θὰ ἔχουν τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα. "Αν ἡ καρδιά σας δὲν εἶναι ἀδύνατη καὶ ἂν δὲν κάνετε κατάχρηση, τὰ ἀτμόλουτρα εἶναι πολὺ ἀποτελεσματικά.

Μασσάζ

Σὸ γιὰ τὸ οἰσαστικὰ γυναικεῖο πρόβλημα τῆς κυτταρίτιδος, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ λυθεῖ παρὰ μόνο μὲ τὸ μασσάζ.

"Αλλὰ τὸ μασσάζ πρέπει νὰ γίνετα ἀπὸ χεῖρα ἐξασκημένα, διαφορετικὰ δὲ χρησιμεύουν παρὰ μόνο στὸ ἀδυνατίσμα τοῦ... μασσάζ. "Εκτός αὐτοῦ, χρειάζεται ὑπομονή, γιατί τ' ἀποτελέσματα δὲ φαίνονται ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη. Καὶ οἱ γυναῖκες, τὸ ἀπότομο ἀδυνατίσμα εἶναι κάποτε ἐξ ἴσου ἀντιαισθητικὸ μὲ τὴν ἴδια τὴν παχυσαρκία: Στὴ θέση τῶν λιπαρῶν στρωμάτων μένουν οἱ πλάσινες σάρκες.

"Εξ ἄλλου, θάματα δὲ γίνονται μὲ καμμιά θεραπεία. Μόνο ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ ἀπομονὴ θὰ σᾶς δώσει τὴ σιλουέτα ποὺ ἐπιθυμεῖτε. Καὶ ὑπάρχουν ὀρισμένα ὀρθὰ στὸ ἀδυνατίσμα τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ὑπερβεῖτε. Λίγα κιλά παραπάνω ἢ παρακάτω δὲν ἔχουν μεγάλη σημασία.

ΤΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΜΙΑΣ ΤΡΑΓΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΜΕ 152.000 ΘΥΜΑΤΑ

Το αεροπλάνο κλονίζεται. Μιά τεράστια λάμψη αναπηιάει από το έδαφος. Είναι μια φλόγα με διάμετρο 600 μέτρων και θερμοκρασία εκατομμυρίων βαθμών. Το τεράστιο μανιτάρι, κόκκινο στη βάση, λευκό στην κορυφή, έχει φθάσει να υψώνεται. Μεγαλώνει, μεγαλώνει — ένα φρικιαστικό σύμβολο του όλεθρου. Το πελώριο μανιτάρι της ατομικής έκρηξης έχει καταπιεί τη Χιροσίμα. 'Η Χιροσίμα δεν υπάρχει πιά... Αυτά συνέβησαν πριν από 15 χρόνια. 'Αλλ' άραγε δεκαπέντε χρόνια ήταν αρκετά για να ξεχάσουν οι Γιαπωνέζοι; Το συναρπαστικό αυτό άρθρο μās αποκαλύπτει τα πραγματικά γεγονότα — και τα παρασκήνια — μιας τραγικής απόφασεως που στοιχισε τη ζωή 152.000 ανθρώπων. Μās αποκαλύπτει για πρώτη φορά την μεγαλύτερη τραγωδία της εποχής μας με τα φλεγόμενα γράμματα μιας ιαπωνικής πόλεως...

ΧΙΡΟΣΙΜΑ

Το αμερικανικό καταδρομικό «Αύγουστα», σχίζει την ήρεμη επιφάνεια του 'Ατλαντικού. Φέρνει πίσω στην πατρίδα του τον πρόεδρο Χάρρυ Τρούμαν που επιστρέφει από τη διάσκεψη του Πότσδαμ, όπου συζήτησε με τον Τσάτσιν και τον Στάλιν τα σχέδια για τον τερματισμό του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου.

Το βράδυ της 5ης Αυγούστου 1945, δυο μέρες προτού φτάσει στο Νιούπορτ Νιούζ της Βιργινίας, ο πρόεδρος δέχεται μια πρόσκληση των αξιωματικών του πλοίου να δειπνήσει μαζί τους. Μεταξύ του φρούτου και του καφέ, ο γιατρός του καταδρομικού υποβάλλει μια ερώτηση που στριφογυρίζει στο πνεύμα πολλών από τους αξιωματικούς της «Αύγουστας»: Στη διάσκεψη του Πότσδαμ είχαν αναληφθεί υποχρεώσεις για την επίσπευση της πτώσεως της 'Ιαπωνίας με την είσοδο της Ρωσίας στον πόλεμο;

Ο πρόεδρος απαντάει με μια δήλωση, που οι συνδαιτηγμένοι του δεν επρόκειτο ποτέ να ξεχάσουν: «Όχι, η Ρωσία δεν είχε αναλάβει καμμία υποχρέωση να κηρύξει τον πόλεμο κατά της 'Ιαπωνίας. Οι Ρώσοι υπήρξαν λίγο δύστροποι στο Πότσδαμ, αλλ' αυτό δεν έχει καμμία σημασία για την έκβαση του πολέμου. Οι 'Ηνωμένες Πολιτείες διαθέτουν τώρα ένα όπλο έντελως καινούργιο και δεν χρειάζονται τη βοήθεια της Ρωσίας ή οποιουδήποτε άλλου έθνους».

— Το νέο μας όπλο, εξηγεί ο πρόεδρος, ισοδυναμεί με 20.000 τόννους τρι-νιτροτολουόλης που εκρήγνυνται σ' ένα μοναδικό στόχο, την ίδια στιγμή. Κα-

τασκευάστηκε με απόλυτη μυστικότητα και χρηματοδοτήθηκε από τα μυστικά προεδρικά κονδύλια. 'Ακόμα και το Κογκρέσσο, δεν ξέρει τίποτα γι' αυτό. Δοκιμάστηκε μ' επιτυχία και, κατά τη γνώμη των ειδικών, είναι αρκετό για να θέσει ένα τέρμα στον πόλεμο κατά της 'Ιαπωνίας...

Οι αξιωματικοί τον άκουε κατάπληκτοι. Το δείπνο έχει τελειώσει και, καθώς ο πρόεδρος σηκώνεται για να φύγει, στρέφεται για μια στιγμή προς τους αξιωματικούς και προσθέτει:

— Είναι το μεγαλύτερο παιχνίδι της ιστορίας. Δυο εκατομμύρια δολάρια ξοδεύθηκαν γι' αυτό το όπλο. Πολύ σύντομα, θα μάθουμε αν είναι αποτελεσματικό...

Για λίγες στιγμές, οι αξιωματικοί της «Αύγουστας» έχουν την ευκαιρία να νοιώσουν την έκταση της εξουσίας και της ευθύνης ενός 'Ανώτατου 'Αρχηγού μεγάλης δυνάμεως σε καιρό πολέμου: 'Η εξουσία, σε πολλούς τομείς, είναι απόλυτη. 'Η ευθύνη, ανατριχιαστική...

'Η απόφαση που έχει πάρει ο πρόεδρος πριν από λίγες εβδομάδες, πρόκειται να καταστρέψει την καρδιά δυο πόλεων, να σκοτώσει 152.000 ανθρώπους και ν' αλλάξει την ιστορία του κόσμου. Ήταν ή σωστή απόφαση;

★
ΤΟΝ Σεπτέμβριο του 1944 ο πρόεδρος Ρούζβελτ και ο Βρεταννός πρωθυπουργός Ουίλσον Τσώρτσιλ, εγκρίνουν ένα «μνημόνιο» σχετικά με την

ατέλειωτη ακόμα ατομική βόμβα. Το μνημόνιο γράφει: «Όταν η βόμβα τελικά συμπληρωθεί, θα μπορούσε, ίσως, έπειτα από μια ώριμη σκέψη, να χρησιμοποιηθεί κατά των 'Ιαπώνων...».

Προφανώς, οι δυο ηγέτες θεωρούν ως αυτόνομο πώς η βόμβα δεν θα κατασκευασθεί εγκαίρως ώστε να χρησιμοποιηθεί κατά των Γερμανών, οι οποίοι έχουν κιόλας αρχίσει να λυγίζουν από τα πλήγματα των συμμαχικών στρατευμάτων.

Στα πρώτα χρόνια των μακρών και δαπανηρών πειραμάτων που κατέληξαν στην κατασκευή της βόμβας, φαίνεται πως επικρατεί απόλυτη όμοφρονία σ' ένα σημείο: Κάθε όπλο που μπορεί να επισπεύσει τον τερματισμό του πολέμου πρέπει να χρησιμοποιηθεί αδιάσταχτα, μόλις αποπερατωθεί. 'Αλλά, βαθμιαία, στα τέλη του 1944 και στις αρχές του 1945, πολλοί επιστήμονες και τουλάχιστον έξη από τους σημαντικούς στρατιωτικούς ηγέτες, αρχίζουν να έχουν σοβαρές επιφυλάξεις ειδικά γι' αυτό το όπλο. 'Ενας από τους πρώτους είναι ο ναύαρχος Ουίλλιαμ Λήχου, που συνεργαζόταν με τον στρατηγό Λέσλι Γκρόουβς, διοικητή της υπηρεσίας που είχε αναλάβει την κατασκευή της βόμβας. 'Ο Λήχου, ωστόσο, τυπικός αξιωματικός, νομίζοντας ίσως ότι τα ήθικα προβλήματα δεν αρμόζει ν' απασχολούν τους στρατιωτικούς ηγέτες, περιορίζεται να εκφράζει τη φρίκη που του προκαλεί το νέο όπλο στις ιδιωτικές του συνομιλίες. 'Υπό την επίσημη ιδιότητά του, δεν διατυπώνει ποτέ τις αντίρρήσεις του κατά της βόμβας.

Το μυστικό

Ο ΧΑΡΡΥ Τρούμαν έμαθε για την ύπαρξη της βόμβας, μια ώρα μετά την ορκωμοσία του ως προέδρου,

Δεκαπέντε χρόνια μετά την καταστροφή της Χιροσίμα, οι ελάχιστοι επιζώντες φέρουν ακόμα στο πρόσωπο τα τραγικά σημάδια από τη ραδιενέργεια.

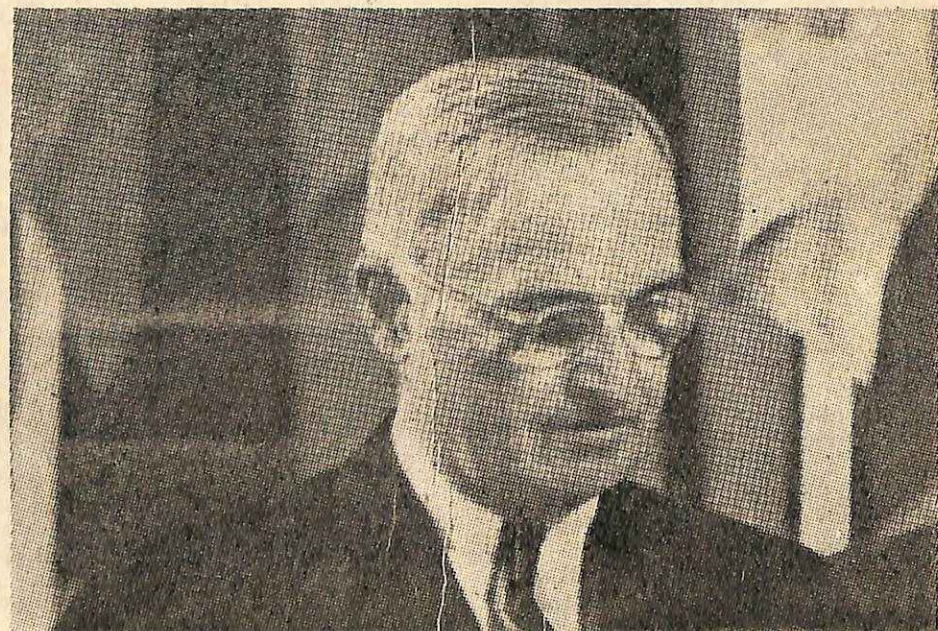
στις 12 'Απριλίου 1945. 'Ωρκίσθηκε στις 7.09 το βράδυ και συγκάλεσε άμέσως το υπουργικό συμβούλιο. 'Η συνεδρίαση κράτησε μονάχα μια ώρα.

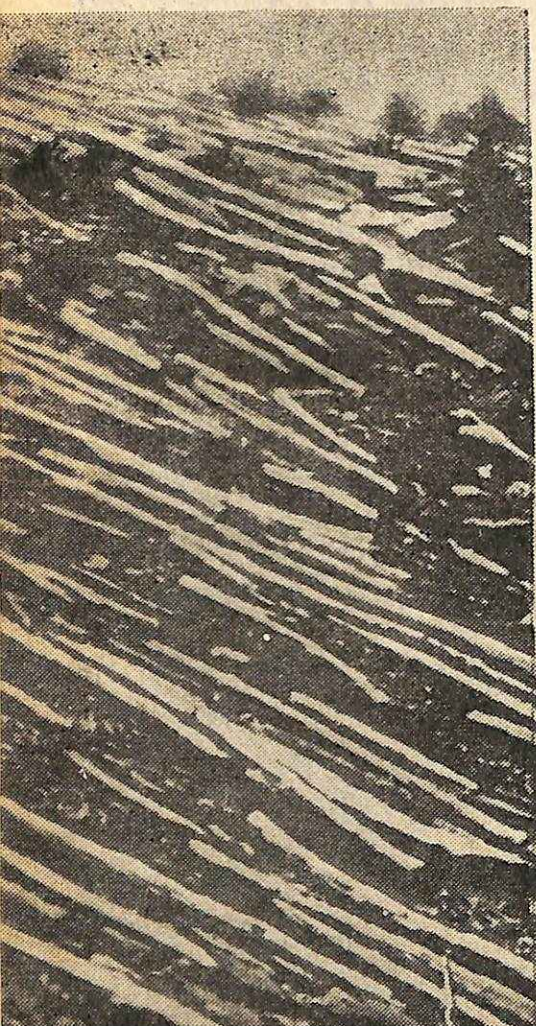
Οι ύπουργοί — όλοι της κυβερνήσεως Ρούσβελτ, γιατί δεν έχει γίνει καμμία μεταβολή — δγαίνουν από την αίθουσα, αλλ' ο Χένρυ Στίμσον, ύπουργός του πολέμου, μένει για λίγο πίσω. Πληροφορεί τον πρόεδρο πώς η κυβέρνηση Ρούσβελτ, που είναι τώρα δική του κυβέρνηση, έχει

αποφασίσει την κατασκευή ενός νέου, πανίσχυρου όπλου. Λίγες μέρες αργότερα, ο φυσικός Βάννεβαρ Μπάς έρχεται στον Λευκό Οίκο για να εξηγήσει στον πρόεδρο Τρούμαν τις αρχές της ατομικής ενέργειας. Και στις 25 'Απριλίου ο Στίμσον υποβάλλει στον πρόεδρο μια μακροσκελή έκθεση για την εξέλιξη των εργασιών: 'Η βόμβα θα είναι έτοιμη, το πολύ σε τέσσερις μήνες...

Ο Στίμσον, επίσης, ρίχνει την ιδέα

Ο πρόεδρος Τρούμαν, 'Ανώτατος 'Ηγέτης των πολεμικών δυνάμεων των 'Ην. Πολιτειών, ανέλαβε το βάρος της μεγάλης απόφασεως για την καταστροφή της Χιροσίμα με την πρώτη ατομική βόμβα.

Πώς είχαν καταλήξει τα μέλη της 'Ενδιάμεσης 'Επιτροπής στη τρομερή «σύσταση», να χρησιμοποιηθεί ή ατομική βόμβα έναντιον της 'Ιαπωνίας, χωρίς προειδοποίηση.

Οι επιστήμονες της συμβουλευτικής ομάδας απαντούν άδισταχτα: Όχι. 'Η ατομική ενέργεια, σχεδόν άγνωστη την εποχή εκείνη στο μεγάλο κοινό, δεν είναι κάτι το καινούργιο για τους επιστήμονες. Πολλοί φυσικοί σε πολλές χώρες έχουν ασχοληθεί με τη διάσπαση του ατόμου και ξέρουν τα πάντα για τις πολεμικές προσπάθειες. 'Αργά ή γρήγορα θα καταλήξουν να δοούν το μυστικό.

Ο "Άρθουρ Κόμπτον, ένας επιστήμονας της συμβουλευτικής ομάδας, ρωτάει αν είναι δυνατό να γίνει μια πρακτική «επίδειξη» της βόμβας μπροστά σε ξένους παρατηρητές. Μια τέτοια επίδειξη θα έπρεπε ίσως την 'Ιαπωνία να συνθηκολογήσει.

Τα μέλη της 'Επιτροπής συζητούν ζωηρά την ιδέα του Κόμπτον. 'Υπάρχει ο κίνδυνος ν' αποτύχει ή επίδειξη, να μην έκραξει ή βόμβα. Και τότε, ποιά θα ήταν η θέση των 'Ηνωμένων Πολιτειών; Οι 'Ιάπωνες, άλλωστε, μπορεί ν' άρνηθούν να στείλουν αντιπροσώπους στην επίδειξη. 'Οχι, η πρόταση του Κόμπτον είναι ανέφάρμοστη.

Κατόπιν συζητείται μια άλλη πρόταση: Οι 'Ιάπωνες να ειδοποιηθούν εκ των προτέρων για την καταστρεπτική δύναμη της βόμβας και να τους δοθεί μια προθεσμία για να συνθηκολογήσουν... 'Αλλ' υπάρχουν αντιρρήσεις και σ' αυτή την πρόταση: Οι 'Ιάπωνες μπορεί να μην τρομάξουν, να μην πιστέψουν... 'Η μπορεί να συγκεντρώσουν αιχμαλώτους πολέμου στα στρατηγικά σημεία για να δέσουν τα χέρια των 'Αμερικανών αεροπόρων. 'Η μπορεί να συγκεντρώσουν καταδωκτικά αεροπλάνα και ν' άποκρούσουν την επίθεση των αμερικανικών βομβαρδιστικών που θα μεταφέρουν την ατομική βόμβα...

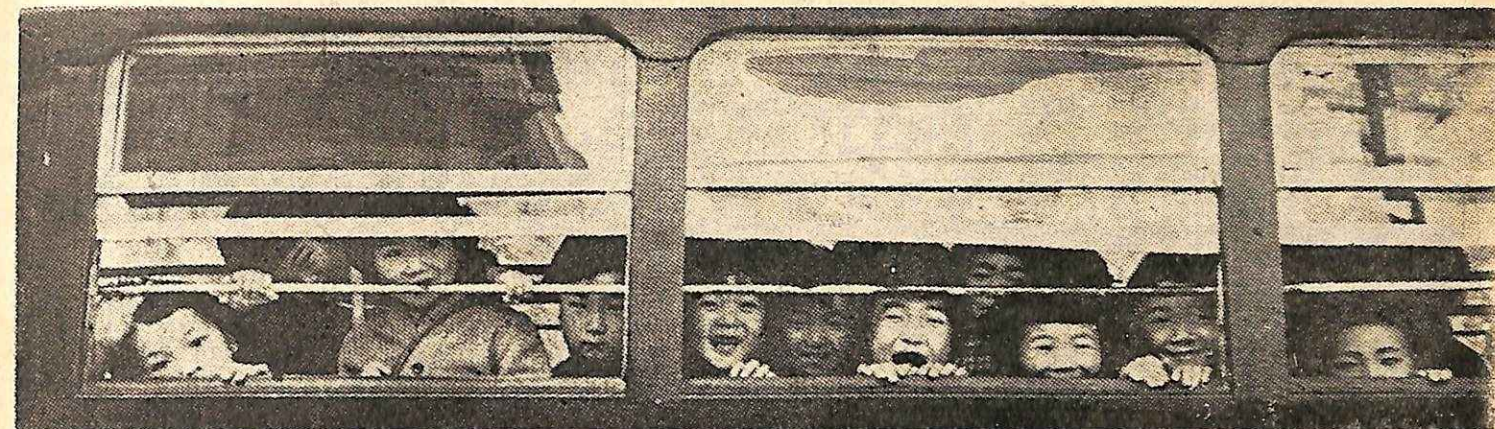
Στο τέλος, η 'Επιτροπή αποφασίζει πως μονάχα ένας τρόπος υπάρχει για να τελεσθεί γρήγορα ο πόλεμος και να σωθούν οι ζωές χιλιάδων 'Αμερικανών στρατιωτών: 'Η βόμβα πρέπει να μυχθεί στην 'Ιαπωνία όσο το δυνατόν πιο γρήγορα — χωρίς προειδοποίηση. 'Ο στόχος θα περιλαμβάνει τόσο τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις, όσο και τα γύρω ιδιωτικά κτίρια. 'Οτι πολλές άμαχος πληθυσμός πρέπει να θυσιάσθει, αυτό δεν αναφέρεται στην απόφαση της 'Επιτροπής — θεωρείται ως αυτονόητο.

'Ετσι κρίθηκε η τύχη δυο πόλεων και 152.000 ανθρώπων...

Τα πρακτικά της συνεδρίασης διαβιβάζονται στον πρόεδρο Τρούμαν την άλλη μέρα, 1η 'Ιουνίου. Περιέχουν μια «σύσταση» της 'Επιτροπής για τη χρήση της ατομικής βόμβας κατά της 'Ιαπωνίας. 'Ο πρόεδρος απαντάει ότι συμφωνεί απόλυτα. 'Από τη στιγμή εκείνη ο κυβερνητικός μηχανισμός κινείται ταχύτατα: 'Ο πτεράρχος Κώρτις Λεμαϊν, που έχει τη διοίκηση ενός τμήματος των αεροπορικών επιχειρήσεων στην 'Απω 'Ανατολή, έρωταται ποιές πόλεις της 'Ιαπωνίας έχουν μείνει σχετικώς άσικτες από τους βομβαρδισμούς. Αυτό έχει σημασία, γιατί η πρώτη ατομική βομβά, πρέπει να κάνει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη έντύπωση. 'Ο Λεμαϊν στέλνει τηλεγραφικά την απάντηση: «Κατά σειράν προτεραιότητας, Κυότο, Χιροσίμα, Νιγκάτα».

Στο μεταξύ, σημειώνονται ώρισμένες κινήσεις εκ μέρους των 'Ιαπώνων, που δίνουν ελπίδες ότι το τρομακτικό αυτό μεσο τερματισμού του πολέμου δεν είναι άπαραίτητο. Στις 'Ελβετία, δυο 'Ιάπωνες που υπηρετούν στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών της Βασιλείας προσεγγίζουν έναν Σουηδό οικονομικό σύμβουλο στην ίδια τραπεζα, τον Πέρ Γιάκομπσον. Τού ζητούν να έρθει σ' έπαφή μ' έναν 'Αμερικανό φίλο του, τον Άλβεν Ντάλλες, που διευθύνει τις αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών στην Εύρωπη. Οι Γιαπωνέζοι θέλουν να βολιδοσκοπήσουν τις διαθέσεις των 'Αμερικανών: Θα δεχθούν, άραγε, μια συνθηκολόγηση με όρους; Οι όροι των Γιαπωνέζων είναι οι έξης: Διατήρηση του Χιροχίτο στο θρόνο της 'Ιαπωνίας, καμιά μεταβολή στο καθεστώς της χώρας, συνέχιση της Ιαπωνικής κατοχής της Φορμόζας και της Κορέας, διεθνοποίηση της Μαντζουρίας.

Ο Γιάκομπσον συναντάει τον Ντάλλες στο Βισμάρντεν της Γερμανίας, στις 14 'Ιουλίου 1945. 'Αλλ' ο Ντάλλες, φυσικά, δεν έχει καμιά άρμοδιότητα να συζητήσει τέτοιες προτάσεις. 'Εκφράζει άπλως την προσωπική του γνώμη, ότι οι όροι είναι απαράδεκτοι, εκτός ίσως από τον πρώτο, αλλά και στην περίπτωση αυτή, οι 'Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα μπορούσαν να δεσμευθούν εκ των προτέρων. 'Ο καλύτερος τρόπος για να σώσει το θρόνο του ο Χιροχίτο, είναι να ήγηθεί μιάς κίνησης για τη συνθηκολόγηση... Μετά τη συνάντηση αυτή, ο Ντάλλες πηγαίνει στο Πότσδαμ, όπου δριςκόταν τότε ο ύπουργός Στίμσον, και αναφέρει τις Ιαπωνικές προτάσεις. 'Ο Στίμσον τις σημειώνει στο προσωπικό

'Η νέα γενεά της Χιροσίμα ζει άμέριμνη, υπό την προστασία των 'Αμερικανών. Ειδικοί γιατροί παρακολουθούν αυτά τα παιδάκια με προσοχή, για να διαπιστώσουν τις τραγικές συνέπειες της ραδιενέργειας πάνω στην κληρονομικότητα. Πολλά παιδιά της Χιροσίμα γεννήθηκαν έλαττωματικά μετά την καταστροφή.

του ήμερολόγιο, αλλά δεν είναι θέβαιο αν τις διάβασε στον πρόεδρο.

'Εξ άλλου, όλες αυτές οι κινήσεις των 'Ιαπώνων της 'Ελβετίας ήταν άχρηστες, γιατί η Ιαπωνική κυβέρνηση εξερευνούσε κιόλας άλλους τρόπους για τον τερματισμό του πολέμου. Στις 11 'Ιουλίου 1945 ο πρεσβευτής της 'Ιαπωνίας στη Μόσχα λαβαίνει ένα «άκρως άπόρρητο» τηλεγράφημα από το Τόκιο: «'Η έξωτερική και η έσωτερική κατάσταση της αυτοκρατορίας είναι πολύ σοβαρή και συζητείται άνεπισημώς ο τερματισμός του πολέμου... Προσπαθούμε να μάθουμε ως ποιο σημείο θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθεί ως μεσολαβητής η Σοβιετική 'Ενωση...».

Αυτό το «άκρως άπόρρητο» μήνυμα οι κρυπτογραφικές υπηρεσίες του αμερικανικού ναυτικού κατάφεραν να το άποκρυπτογραφήσουν και ο πρόεδρος Τρούμαν, που ταξίδευε τότε προς το Πότσδαμ, το πληροφορήθηκε σχεδόν ταυτόχρονα με τον 'Ιάπωνα πρεσβευτή στη Μόσχα.

Στη διάσκεψη, ο Στάλιν αναφέρει στον Τρούμαν τις βολιδοσκοπήσεις των 'Ιαπώνων και ο Τρούμαν αναφέρει στον Στάλιν την κατασκευή της ατομικής βόμβας, χωρίς να δώσει μεγάλη έμφαση στο γεγονός. Είναι προετοιμασμένοι ν' αντιμετωπίσει καταιγισμό έρωτήσεων, άλλ' ο Στάλιν άρκείται να χαμογελάσει και δεν ζητάει άπολύτως καμιά πληροφορία. Οι δυο μεγάλοι παίζουν το κρυφτούλι.

Στους δυο μήνες που ακολουθούν τη διάσκεψη του Πότσδαμ, η συζήτηση για τη χρησιμοποίηση της ατομικής βόμβας διευρύνεται. 'Εφτά κορυφαίοι «άτομοι» έπιστήμονες υποβάλλουν στον ύπουργό του πολέμου μια άναφορά, στην οποία εκφράζουν τις αντιρρήσεις τους κατά της βόμβας: «'Αν οι 'Ηνωμένες Πολιτείες χρησιμοποιήσουν πρώτες αυτό το μέσο μαζικής καταστροφής, θα θυσιάσουν την ύποστηρίξη της κοινής γνώμης σ' όλο τον κόσμο...».

'Αλλά στο μεταξύ, ο πρόεδρος καλεί τους άρχηγους των ένόπλων δυνάμεων στον Λευκό Οίκο για να έπεξεργασθούν τα όριστικά στρατηγικά σχέδια κατά της 'Ιαπωνίας. 'Ο στρατηγός Μάρσαλ έκθέτει το σχέδιο έισβολής στο Ιαπωνικό νησί Κιούσου, κατά την οποία θα χρησιμοποιηθούν 766.000 άνδρες. 'Ο ναύαρχος Κιγκ ύπολογίζει τις πιθανές αμερικανικές άπώλειες σε 31 — 41.000 άνδρες. 'Ο ύφυπουργός του πολέμου Μακκλόντ εκφράζει τη γνώμη ότι οι 'Ιάπωνες

πρέπει να ειδοποιηθούν. 'Ο ύφυπουργός των Ναυτικών Μπάρντ, που ήταν μέλος της «'Ενδιάμεσης 'Επιτροπής» και προσυέγραψε τη «σύσταση» για τη χρησιμοποίηση της ατομικής βόμβας, έχει στο μεταξύ αλλάξει γνώμη και σ' ένα ύπόμνημα του προς τον Πρόεδρο διατυπώνει τις αντιρρήσεις του: «Νομίζω πως είναι σκόπιμο να προειδοποιηθούν οι 'Ιάπωνες, πριν από δυο ή τρεις μέρες... 'Ισως η Ιαπωνική κυβέρνηση ζητάει μια πρόταση για να τερματίσει τον πόλεμο και η προειδοποίησή μας θα της προσφέρει αυτή την πρόταση...». 'Ο ναύαρχος Στραύς ύποστηρίζει ότι ο άμαχος πληθυσμός θα έπρεπε να ειδοποιηθεί να εκκενώσει την περιοχή όπου θα ριφθεί η πρώτη ατομική βόμβα. Τέλος, ο στρατηγός 'Αρνολντ προσθέτει ένα έπιχείρημα: 'Η βομβά δεν είναι άπαραίτητη για τον τερματισμό του πολέμου, έφ' όσον η 'Ιαπωνία έχει σχεδόν καταρρεύσει με τα κλασικά μέσα...

'Αλλ' οι αντιρρήσεις αυτές ώρισμένων στρατιωτικών ήγετών, πολιτικών και έπιστημόνων δεν ίσοσταθμίζουν την άντιθεση παράταξη, εκείνων που ύποστηρίζουν τη χρησιμοποίηση της βόμβας. Είναι οι κύκλοι των στρατιωτικών συμβούλων του Λευκού Οίκου, τα έφτα από τα όχτω μέλη της 'Ενδιάμεσης 'Επιτροπής, άκόμα και η συμβουλευτική ομάδα των έπιστημόνων (στούς όποιους, όπως έσημείωσαμε, περιλαμβάνονται οι 'Οππενγχάιμ και Φέρμι).

Ός ποιο σημείο έπηρεαζόταν ο Πρόεδρος από τους κύκλους αυτούς δεν είναι γνωστό. Πάντως, φαίνεται ότι μετά τη διάσκεψη του Πότσδαμ έχει πάρει όριστικά την άπόφασή του. 'Από δώ και πέρα, ξέρεi ότι μονάχα η ιστορία μπορεί να τον κρίνει...

'Εμφυχα και άψυχα

Ο ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ των στόχων είναι γνωστός: Κυότο, Χιροσίμα, Νιγκάτα. Αυτές είναι οι καταδικασμένες πόλεις. 'Αλλά λίγο πριν από την έκτέλεση, χάρη στην έπέμβαση του Στίμσον, το Κυότο διαγράφεται από τον κατάλογο. Είναι μια πόλη γεμάτη άρχαιολογικούς θησαυρούς, περίφημη για τα βουδδιστικά της μοναστήρια, και η έκτέλεσή της θα κάνει κακή έντύπωση στον κόσμο. Στο σημείο που βρισκόμαστε, τα άμυχια έχουν μεγαλύτερη σημασία από τα έμφυχα. 'Αντι του Κυότο,

προστίθεται στον κατάλογο η Κοκούρα. Και η άνατριχιαστική προετοιμασία της εκτέλεσως άρχίζει.

Ποιός θα είναι ο δήμιος; 'Ο στρατηγός Χάντν διαβιβάζει πληροφορίες τη διαταγή στο στρατηγό Σπάατς, που ώρίσθηκε άρχηγός της άποστολής που θα μεταφέρει την πρώτη ατομική βόμβα.

'Αλλ' ο Σπάατς ξέρεi καλά περί τίνος πρόκειται και δεν την παθαίνει:

— 'Ακουσε, Τόμ, αν πρόκειται να εκτελέσω 100.000 ανθρώπους, δεν θα το κάνω με προφορικές διαταγές. Θέλω ένα χαρτί!

'Ο Χάντν ξυνίζει τα μούτρα του, μιλάει για μυστικότητα, για έθνική ασφάλεια. 'Ο Σπάατς είναι άνένδοτος και στο τέλος θα πάρει το χαρτί που ζητάει.

Την τελευταία στιγμή ένα μήνυμα φτάνει στον Σπάατς: Μια τέταρτη πόλη προστίθεται στον κατάλογο των μελλοθανάτων: Λέγεται Ναγκασάκι.

Το «'Αγοράκι»

Η δεύτερη έδδομάδα του 'Ιουλίου το «'Αγοράκι» φτάνει στο νησί Τινιάν του άρχιπελάγους των Μαριανών. «'Αγοράκι» — Λίτλ Μπού — είναι το συνθηματικό όνομα της ατομικής βόμβας. 'Εξωτερικά, το 'Αγοράκι δεν έχει τίποτα το παράξενο. Είναι ένα ύπουλο 'Αγοράκι που κρύβει την τρομακτική του δύναμη, κάτω από μια συνηθισμένη έμφάνιση μεγάλης βόμβας. Κανείς δεν μπορεί να ύποπτευθεί ότι θα φέρει επανάσταση στην πολεμική τέχνη και θα θέσει ύπό άμφισβήτηση τον δυτικό πολιτισμό. Είναι ένας κυλινδρος, που δεν ζυγίζει παραπάνω από πέντε τόνους. 'Αλλ' έχει μέσα του ένα μικρό δοχείο γεμάτο ούράνιο 235.

Το ούράνιο μεταφέρθηκε πολύ προσεκτικά στο νησί Τινιάν. Αυτήν την εποχή, το ούράνιο είναι ακόμα ένα πολύτιμο και σπάνιο μέταλλο. 'Αν συμβεί κάτι στο δοχείο του ούρανίου, ή δηλ έπιχείρηση θα πρέπει να άναβληθεί. 'Ετσι, ο κυβερνήτης του καταδρομικού «'Ινδιανάπολις» που άνέλαβε τη μεταφορά, έχει σαφείς διαταγές: 'Αν το πλοίο τορπιλλισθεί, το ούράνιο θα έχει προτεραιότητα στις ναυαγοσωστικές βάρκες. Κανένας άπό το πλήρωμα δεν πρέπει να έπιχειρήσει να σωθεί, αν δεν έξασφαλισθεί πρώτα

ή σωτηρία του ουρανού.

Στις 26 Ιουλίου το «Ινδιανάπολις» άγκυροβόλησε στο Τινιάν. Το 'Αγοράκι αποβιβάσθηκε πρώτο, αφήνοντας πίσω του τη χροσουζιά. Τέσσερις μέρες αργότερα, το καταδρομικό торπιλλίσθηκε από τους Γιαπωνέζους.

Στα τέλη του Ιουλίου, οι πιλότοι των

ρουν τ' αποτελέσματα της αναγνωρίσεως στον σμήναρχο Πάλ Τίμπετς, που πρόκειται να μεταφέρει το 'Αγοράκι με το βομβαρδιστικό του. Δυό άλλα Β—29 θα συνοδεύσουν το αεροπλάνο του Τίμπετς ως το στόχο. Το ένα θα μεταφέρει τους επιστήμονες που θα μετρήσουν τη ραδιενέργεια, το άλλο τους φωτογράφους.

Ίσως να πρόκειται απλώς για κακό γούστο.

Η άνυπεράσπστη πόλη

ΤΗΝ Κυριακή, 5 Αυγούστου 1945, στις 11 το βράδυ τ' αναγνωριστικά απογειώνονται και κατευθύνονται προς τη Χιροσίμα, το Ναγκασάκι και την Κοκούρα.

Το «'Ηνολα Γκαίυ» απογειώθηκε στη 1.45' της Δευτέρας, ακολουθούμενο από τα δυό Β—29 με τους επιστήμονες και τους φωτογράφους. Στις 6.40' φάνηκαν οι ακτές της 'Ιαπωνίας. Το «'Ηνολα Γκαίυ» ύψώθηκε ως τα 10.000 μέτρα, που είχαν οριστεί ως ύψος ασφαλείας για το βομβαρδισμό. 'Η πρωινή όμιχλη σκέπαζε την 'Ιαπωνία, αλλά λίγο αργότερα, ο ούρανος ξεκαθάρισε. Τα προστία της Χιροσίμα φάνηκαν στις 7.09' το πρωί. 'Ενα στεφάνι από μικρά σύννεφα κρεμόταν πάνω από την πόλη, αλλά ανάμεσα στα σύννεφα σχηματιζόταν μία μεγάλη τρύπα διαμέτρου δέκα μιλίων. 'Ηταν ο ιδεώδης στόχος για ένα βομβαρδισμό. 'Η μοίρα είχε σημάδεψει τη μελλοθάνατη πολιτεία. Στο μεταξύ, τ' αναγνωριστικά που είχαν προηγηθεί, ανέφεραν πως οι μετεωρολογικές συνθήκες ήταν εξίσου καλές στο Ναγκασάκι και την Κοκούρα. 'Αλλ' ο Τίμπετς είχε φτάσει κιόλας στη Χιροσίμα και είχε πάρει την απόφασή του. 'Η Χιροσίμα θα ήταν ο στόχος. 'Ολοι διάζονταν, άλλωστε, να ξεφορτωθούν το 'Αγοράκι.

Το «'Ηνολα Γκαίυ» διέγραψε μερικούς κύκλους ψηλά, πάνω απ' την πόλη. Τα Β—29 έμειναν πίσω. Κανένα Ιαπωνικό καταδιωκτικό δεν σηκώθηκε για να το κυνηγήσει. 'Η 'Ιαπωνία ήταν κιόλας «γονατισμένη» και δεν ξόδευε τα καύσιμα και τα πυρομαχικά της για να διώξει ένα μεμονωμένο αεροπλάνο πάνω από μία επαρχιακή πόλη. 'Η Χιροσίμα ήταν άνυπεράσπστη.

Στις 8.15' το «'Ηνολα Γκαίυ» άφησε το 'Αγοράκι να γλυτρήσει από τα σπλάχνα του. 'Ο πιλότος και το πλήρωμα είχαν φορέσει τα ειδικά καπνισμένα γυαλιά, που θα τους επέτρεπαν να ιδούν την έκρηξη χωρίς να τυφλωθούν. 'Η βόμβα έπρόκειτο να έκραγει σέ 43 δευτερόλεπτα.

Το αεροπλάνο κλονίσθηκε. Μία τέρραστια λάμψη αναπήδησε από το έδαφος. 'Ηταν μία φλόγα διαμέτρου 600 μέτρων και θερμοκρασίας 100 εκατομμυρίων βαθμών. Το «'Ηνολα Γκαίυ» είχε προφτάσει ν' απομακρυνθεί. 'Επειτα από λίγο ο Τίμπετς το έστρεψε και πάλι προς τα περίχωρα της πόλεως. Το τέρραστιο μανιτάρι, κόκκινο στη βάση, 'ευκό στην κορφή, είχε άρχισει ν' ανυψώνεται. Σε λίγα λεπτά είχε φτάσει σέ ύψος πέντε χιλιομέτρων. 'Εξακολούθησε να μεγαλώνει, να μεγαλώνει, ένα φρικιαστικό σύμβολο του ολέθρου. 'Από την πόλη δεν φαινόταν τίποτα. Το πελώριο μανιτάρι του καπνού είχε καταπιεί τη Χιροσίμα. 'Η Χιροσίμα δεν υπήρχε πιά.

Το πλήρωμα του «'Ηνολα Γκαίυ» κύταζε σιωπηλό. 'Ο σμήναρχος Τίμπετς, κάτωχρος, έκλεισε για λίγο τα μάτια του και ψιθύρισε:

— Θεέ μου, τι κάναμε!

F. KNEBEL και C. BAILY

ΤΟ ΧΑΜΕΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΑΡΘΟΥΡ ΚΟΝΑΝ ΝΤΟΥΛ ΜΕΤ. ΝΙΚΟΥ Α. ΓΚΟΥΜΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

‘Ο νεαρός συντάκτης της «'Ημερησίας» 'Εδουάρδος Μαλόουν παίρνει μία συνέντευξη από τον καθηγητή Γεώργιο 'Εδουάρδο Τσάλλεντσερ, διάσημο σ' όλο το Λονδίνο για τις «λόξεις» του, όσο και για την πρωτοποριακή του επιστημονική εργασία στον τομέα της ζωολογίας. Πριν από δυό χρόνια, ο καθηγητής ταξίδεψε στη Νότιο 'Αμερική και ισχυρίζεται πως ανέκαλυψε μία απομονωμένη περιοχή του 'Αμαζονίου, γεμάτη από προϊστορικά μεγαθήρια. 'Αλλά σ' ένα ατύχημα κατά την επιστροφή του έχασε όλες τις φωτογραφίες και τ' άλλα αποδεικτικά στοιχεία του. Φυσικά, όταν άφηγεται τις περιπέτειές του κανείς δεν τον πιστεύει, όλοι τον θεωρούν «Μυχόχουζεν της επιστήμης». 'Αλλά κατορθώνει να κερδίσει τη συμπάθεια και την εμπιστοσύνη του νεαρού Μαλόουν, ο οποίος συζητεί για τις ανακαλύψεις του καθηγητή με τον φίλο του Τάρπ Χένρυ.

40ν

- Δεν υπήρξε ποτέ.
- Είδα τα σχέδιά του.
- Είναι τα σχέδια του Τσάλλεντσερ.
- Και νομίζεις ότι σχεδίασε αυτό το παράξενο ζώο;
- 'Ασφαλώς, πούδς άλλος θα το σχεδίαζε;
- Και οι φωτογραφίες;
- Δεν υπήρχε τίποτε στις φωτογραφίες. Είδες μονάχα ένα πουλί.
- 'Ηταν ένας πτεροδάκτυλος.
- Αυτό ισχυρίζεται ο καθηγητής. Σου υπέβαλε την ιδέα. Τι ξέρεις εσύ από παλαιοντολογία;
- Μα είδα τα κόκκαλα.
- Φίλε μου, δεν είναι δύσκολο να παραποιηθεί ένα κόκκαλο, όπως δεν είναι δύσκολο να παραποιηθεί μία φωτογραφία. 'Αρχισα να αισθάνομαι αμφιβολίες. 'Ισως είχα βιασθεί πολύ να πιστέψω τον καθηγητή. Ξαφνικά, είχα μάν ξιπνευση:
- Θα έρθεις στη διάλεξη; ρώτησα τον Τάρπ Χένρυ.
- Φάνηκε διστακτικός.
- Δεν είναι καθόλου δημοφιλής. αυτός ο Τσάλλεντσερ. Είναι ίσως ο πιο μισητός άνθρωπος στο Λονδίνο. 'Εχει πολλές εκκρεμείς διαφορές μ' ένα πλήθος ανθρώπων. 'Αν οι φοιτητές της Ιατρικής πάνε στη διάλεξη, θα γίνουν μεγάλες φασαρίες. Δέ θα ήθελα να βρεθώ σ' ένα θηριοτροφείο.
- 'Αν είσαι καλόπιστος άνθρωπος, έχεις τουλάχιστον υποχρέωση ν' ακούσεις την άποψή του.
- 'Ισως έχεις δίκιο. Τέλος πάντων, είμαι στη διάθεσή σου γι' άποψη.

★

Ο ΤΑΝ φτάσαμε στην αίθουσα του Ζωολογικού 'Ινστιτούτου το άκροατήριο ήταν κιόλας πολύ πυκνό, όσο περίμενα. Στην είσοδο, μία μακρά σειρά τροχοφόρων άδειαζαν το περιεχόμενό του — γενεοφόρους καθηγητές και άκομφες κυρίες — ενώ το ρεύμα των πεζών που συνωστιζόταν στο πεζοδρόμιο μαρτυρούσε ότι το άκροατήριο δέ θα ήταν αποκλειστικώς επιστημονικό. 'Αμέσως μόλις πιάσαμε θέσεις αντιληφθήκαμε ότι ένα πνεύμα νεανικό, άν όχι παιδιστικό, έπικρατούσε στην αίθουσα. Κυτάζοντας γύρω μας αναγνω-

ρίσαμε τις τυπικές μορφές των φοιτητών της Ιατρικής. 'Τηρχαν άμέτρητοι άπ' αυτούς. 'Η άτμόσφαιρα της αίθουσας ήταν χαρούμενη και κάπως έκρηκτική, σαν την άτμόσφαιρα μιάς τάξεως γυμνασιολαίων. 'Εδώ κι' εκεί ακούγονταν λαϊκά τραγούδια, παράξενα προανάκρουσμα μιάς επιστημονικής διαλέξεως! 'Ετσι, όταν ο δρ Μέλντσαμ, με το πασίγνωστο σ' όλο το Λονδίνο παράξενο καπέλλο του, πήρε θέση στην εξέδρα των επισήμων του 'Ινστιτούτου, ακούσθηκαν από παντού πειρακτικές κραυγές: «Τό φουγάρο, τό φουγάρο!» και ο άτυχος καθηγητής, κατακόκκινος από άμηχανία, διόσθηκε νό το έξαφανίσει κάτω άπ' την καρέκλα του. 'Όταν ο καθηγητής Γουόντλεϊ, που υπέφερε από ποδάγρα, έφτασε κοιτασίνοντας στη θέση του, τα πειραχτήρια βρήκαν την ευκαιρία να χασογελάσουν.

'Αλλ' οι πιο ζωηρές εκδηλώσεις ακούσθηκαν στην είσοδο της νέας μου γνωριμίας, του καθηγητή Τσάλλεντσερ. 'Η όχλαγωγή ήταν τόσο, ώστε για μία στιγμή φοβήθηκα ότι ο Τάρπ Χένρυ είχε δίκιο, ότι όλοι αυτοί οι νεαροί είχαν συγκεντρωθεί για να κάνουν φασαρία. 'Ωστόσο, ένοιωθα ότι κατά βάθος δεν όπήχε τίποτα το έχθρικό στις εκδηλώσεις των φοιτητών, άπλως ο καθηγητής, με την παραξενιά του, τους διασκεδάζει και τους κινούσε το ενδιαφέρον. 'Ο Τσάλλεντσερ Χαμογέλασε άνεκτικά και, χωρίς ίχνος άνησυχίας, κύταξε το άκροατήριο με τη διαπεραστική ματιά του. Είχε την άυτοπεποίθηση του έμπειρου θηριοδασκλή σ' ένα κλουβί σαρκόδοδρων.

'Η όχλαγωγή δεν είχε ακόμα κοπάσει όταν έκαναν την εμφάνισή τους ο καθηγητής Μάρσαλ, πρόεδρος του 'Ινστιτούτου, και ο κ. Γουόλντντον, ο όμιλητής. 'Ο Μάρσαλ, σ' ένα σύντομο λογίδριο που δεν άκουσε κανείς γιατί έχει την κακή συνήθεια να μιλάει χαμηλόφωνα, παρουσίασε τον όμιλητή στο άκροατήριο. Το άκροατήριο χροαχόρησε και ο κ. Γουόλντντον έτοιμάσθηκε ν' άρχίσει. 'Ηταν ένας στεγνός, νευρώδης άνθρωπος με ισχυρή φωνή κι' επιβλητικό ύψος. Είχε το χάρισμα ν' άφομιώνει τις ιδέες των άλλων, να τις εκλαϊκεύει μ' ευχάριστο τρόπο, να τις κάνει ενδιαφέρουσες στο μεγάλο κοινό. Είχε γνή-

σιο χιούμορ και μπορούσε να μιλήσει για τα πιο δύσκολα θέματα χωρίς να γίνει πληκτικός.

'Η διάλεξή του, με τίτλο «το χρονικό της Γής», είχε ως άντικείμενο τη δημιουργία όπως έρμηνεύεται από την έπιστήμη. Μάς μίλησε πρώτα για την όδρόγιο σφαίρα, που ήταν άρχικά μία πελώρια μάζα φλεγόμενων άερίων. 'Επειτα μάς έδωσε μία εικόνα της βαθμιαίας στερεοποίησεως αυτής της σφαίρας, πως άρχισε να ψύχεται, να ξαφώνει, πως έσχηματίσθηκαν τα βουνά, πως ή στεριά χωρίσθηκε από τη θάλασσα, πως προετοιμάσθηκε ή σκηνή πάνω στην όποια έπρόκειτο να παιχθεί το δράμα της ζωής. 'Όσο για την προέλευση της ζωής, ο όμιλητής απέφυγε να πει κάτι το συγκεκριμένο. Το μόνο βέβαιο, έίπε, είναι πως ή ζωή ήρθε άργότερα στον πλανήτη μας, γιατί σπέρματα ζωής ήταν άδύνατο να ύπάρξουν στη φλεγόμενη μάζα της Γής. Πώς δημιουργήθηκε ή ζωή; Μήπως από το μετασχηματισμό των άνοργάνων στοιχείων της φύσεως σε ζωντανή ήλη; Πιθανόν. Μήπως τα σπέρματα της ζωής έφτασαν από άλλους κόσμους πάνω στους μετεωρίτες; Πολύ άπίθανο. Πάντως, τόνισε ο όμιλητής, όσο λιγώτερο δογματικοί είμαστε σ' αυτά τα ζητήματα, τόσο το καλύτερο.

Κατόπιν, ο κ. Γουόλντντον άρχισε να μιλάει για την εξέλιξη της ζωής, πως εμφανίσθηκε πρώτα υπό μορφήν μαλακίων και άδύνατων θαλασσινών πλασμάτων, πως έφτασε στα έρπετα και τα ψάρια και τ' άλλα σπονδυλωτά για να καταλήξει στα πρώτα όποτυπώδη θηλαστικά, κατά πάσαν πιθανότητα μαρσιποφόρα, που ήταν οι πρόγονοι όλων των θηλαστικών και κατά συνέπειαν όλων των παρθευρισόμενων σ' αυτή την αίθουσα.

— 'Όχι, όχι!, ακούσθηκε μία φωνή από την τελευταία σειρά των καθισμάτων. — 'Αν ο νεαρός κύριος με την κόκκινη γραβάτα που φωνάζει «όχι, όχι» έχει την καλοσύνη να με περιμένει στο τέλος της διαλέξεως, θα ήμουν εύτυχης να γνωρίσω έναν άνθρωπο που έγκολάφηκε από ένα άδύο, άν αυτό είναι το νόημα της διαμαρτυρίας του... Γέλια στο άκροατήριο.

'Επειτα άπ' αυτό εύφυλόγημα εις βάρος του «κυρίου με την κόκκινη γραβάτα», ο όμιλητής εξακολούθησε την περιγραφή των πρώτων μορφών της ζωής. Οι ένδοξες κλιματολογικές συνθήκες, ή άφθονία της τροφής και άλλοι παράγοντες κατέληξαν στη δημιουργία των γιγαντιαίων εκείνων σαυροειδών, των δεινοσαύρων, των στεγοσαύρων, των θροισαύρων, των θραχισαύρων, των τεράτων εκείνων που μάς τρομάζουν στα μουσεία της φυσικής ιστορίας, αλλά τα όποια, έντυχώς, εξαφανίσθηκαν πολύ πριν πριν από την εμφάνιση του ανθρώπου στον πλανήτη μας...

— Σφάλμα! θρονοφώνησε κάποιος από την εξέδρα των επιστημών. 'Ο κ. Γουόλντντον πίστευε στην πει-

Μία μικρή, χαριτωμένη Γιαπωνέζα, που μάς θυμίζει τις γκέισες με το έξωτικό κάλλος, ζει με τον κίνδυνο να προσβληθεί από λευκαίμια, πληρώνοντας φόρο στον Μινώταυρο της ραδιενέργειας.

αεροπλάνων που πρόκειται να ρίξουν τη βόμβα, εξασκούνται σε αναγνωριστικές πτήσεις. Μία νέα διαταγή από την Ουάσιγκτον, έχει και πάλι τροποποιήσει τον κατάλογο των μελλοθανάτων πόλεων. 'Η Νιγκάτα διαγράφεται γιατί είναι πολύ μικρή. Μένουν ή Χιροσίμα, ή Κοκούρα και το Ναγκασάκι.

Το σχέδιο δράσεως είναι πολύ απλό: Τρία αναγνωριστικά αεροπλάνα τύπου Β—29 θα ξεκινήσουν από νωρίς, για να διαπιστώσουν τις μετεωρολογικές συνθήκες πάνω από τις τρεις πόλεις. 'Η πόλη που έχει τον καθαρότερο ούρανό θα είναι το θύμα, γιατί κανένα ένοχλητικό συννεφάκι δεν πρέπει να κρύψει την έκταση των καταστροφών. Τα Β—29 θ' αναφέ-

Στην 'Ιβοζίμα, άνάμεσα στο Τινιάν και την 'Ιαπωνία, ένα άλλο βομβαρδιστικό θα περιμένει, έτοιμο να παραλάβει το 'Αγοράκι σε περίπτωση που το αεροπλάνο του Τίμπετς θα πάθαινε κάποια βλάβη.

‘Ο σμήναρχος Τίμπετς ξέρει πως ή άποστολή του είναι ιστορική. Το αεροπλάνο του θα μείνει στην ιστορία, θα είναι το αεροπλάνο που μετέφερε την πρώτη άτομική βόμβα. 'Αποφασίζει να του δώσει ένα όνομα και διαλέγει το όνομα της μητέρας του, 'Ηνολα Γκαίυ. Γιατί να συνδεθεί τ' όνομα μιάς μητέρας με μία φρικτή όμαδική σφαγή; Αυτό μονάχα ο σμήναρχος Τίμπετς το ξέρει.

θαργία όσο και στην καλή συμπεριφορά. Με το διαβρωτικό του χιούμορ ήξερε να βάζει στη θέση του αυτόν που θα του μπόρεσε να τον διακόψει. 'Αλλ' αυτή η κραυγή ήταν τόσο απροσδόκητη, ώστε ο κ. Γουόλντρον έχασε τη συντησμένη του ετοιμότητα. Έμεινε για λίγο σιωπηλός, κατόπιν, ύψωνοντας τον τόνο της φωνής του, επανέλαβε προκλητικά την τελευταία του φράση:

— Τα όποια, ευτυχώς, εξαφανίστηκαν πολύ πριν από την εμφάνιση του ανθρώπου στον πλανήτη μας...

— Σφάλμα! ακούσθηκε πάλι η φωνή. 'Ο κ. Γουόλντρον κούταξε έκπληκτος γύρω του. 'Η ματιά του έπεσε στον καθηγητή Τσάλλεντσερ που, γυμνός στη ράχη της καρέκλας του, έμοιαζε να διασκεδάζει αφάνταστα από την άμηχανία του όμιλητή. 'Ο κ. Γουόλντρον ανακώσισε τους ώμους:

— 'Α, καταλαβαίνω, είναι ο φίλος μου ο καθηγητής Τσάλλεντσερ!

Το άκροατήριο ξέσπασε σε γέλια και ο κ. Γουόλντρον συνέχισε τη διάλεξή του χωρίς να δώσει μεγαλύτερη προσοχή. Μήπως όλο το Λονδίνο δεν ήξερε πως ο καθηγητής Τσάλλεντσερ είναι ανισόρροπος; 'Αλλά το έπεισόδιο δεν έληξε. Κάθε φορά που ο όμιλητής αναφερόταν στην εξαφάνιση των προϊστορικών μορφών ζωής, ο καθηγητής τον διέκοπε μ' ένα βουρχημό: «Σφάλμα». Το άκροατήριο έμαθε να περιμένει αυτή την κραυγή στην κατάλληλη στιγμή και προτού ο καθηγητής ανοίξει το στόμα του, έντοτα φωνές επανέλαβαν εν χορώ: «Σφάλμα». Κατόπιν άρχισαν να χτυπάνε τα πόδια τους ρυθμικά και να φωνάζουν: Σφάλμα, Σφάλμα, Σφάλμα! 'Ο πάταγος ήταν άπεριγραπτος. 'Ο κ. Γουόλντρον, άν και πεπεισμένος όμιλητής που είχε αντιμετώπισει πολλές φουρτούνες, αυτή τη φορά τα έχασε έντελώς. 'Ηταν κάτι το πρωτοφανές για έπιστημονική διάλεξη. 'Αρχισε να τραυλίζει, μπερδεύει τις φράσεις του, έχανε τον εαυτό, ξεχνάγε τι είχε πει δυο λεπτά πριν και το επαναλάμβανε. Στο τέλος δεν άνθεξε:

— Αυτό είναι άνυπόφορο! ούρλιαξε κατακόκκινος, έτοιμος να χυθεί πάνω στον καθηγητή. Πότε θα σταματήσουν επί τέλους αυτές οι άνανδρες και άμαθείς παρεμβάσεις;

Έγινε νεκρική σιωπή στην αίθουσα και οι φοιτητές περιέμεναν άκαμτοι να ιδούν τους καθηγητές ν' άρπάξουνται. 'Αλλ' ο Τσάλλεντσερ, απόλυτα ψυχραιμς, σηκώθηκε από την καρέκλα του μ' έπιστημότητα:

— Οι παρεμβάσεις θα σταματήσουν, κύριε Γουόλντρον, όταν πάψετε να μιλάτε για πράγματα που δεν έχετε και όταν πάψετε να διατυπώνετε θεωρίες που έρχονται σε αντίφαση με τα έπιστημονικά δεδομένα.

'Η θύελλα ξέσπασε στο άκροατήριο. 'Ανάμεσα στα γέλια, τα χειροκροτήματα και τα ποδοβολητά ακούσθηκαν κραυγές: «Αίσχος» «Βγάλε τον έξω!» Τό άκροατήριο φαινόταν διχασμένο, έτοιμο ν' άληλοσπαράξει. Μία άλλη παράταξη φώναζε: «Λόγο, λόγο!» «Νά μιλήσει ο Τσάλλεντσερ!» «Νά τον άκούσουμε!» «Τσάλλεν—τσερ, Τσάλλ—λεν—τσερ». 'Ο πρόεδρος του 'Ινστιτούτου είχε σηκωθεί και χειρονομούσε ζωηρά, άλλ' όπως συνήθως, κανείς δεν μπορούσε να τον άκούσει καλά. Τέλος, ο Τσάλλεντσερ άποκλήθηκε τυπικά και ξανακάθισε. Έγινε σχετική ήσυχία και ο κ. Γουόλντρον

βοήκη την εύκαιρία να κλείσει έσπευσμένα τη διάλεξή του, ρίχνοντας δολοφονικά βλέμματα στον καθηγητή. 'Ο πρόεδρος είπε κάτι που δεν άκούσθηκε και ο καθηγητής Τσάλλεντσερ άνέβηκε στο βήμα. Για χάρη του άρχισινάκτη μου του Μακάρντελ στενογράφησα όλη την όμιλία του καθηγητή:

★

ΑΚΟΤΣΘΗΚΑΝ μερικά σφυρίγματα από τις τελευταίες σειρές άλλ' ο καθηγητής άρχισε άτάραχος:

— Κυρίες και κύριοι (σφυρίγματα), συγγνώμη, ήθελα να πω κυρίες, κύριοι και παιδιά... Λυπούμαι ειλικρινά που παρέλειψα να προσφωνήσω ένα σημαντικό τμήμα του άκροατηρίου (όχλαγωγία). Λοιπόν, κυρίες, κύριοι και παιδιά, ή διοικούσα επιτροπή του 'Ινστιτούτου όρισε έμένα για να προτείνω μία ψήφο έγνωμοσύνης προς τον κύριο Γουόλντρον για την ώραία και γεμάτη φαντασία διάλεξή του που άκούσαμε πριν από λίγο. 'Τα άρχουν όριμένα σημεία σ' αυτή τη διάλεξη προς τα όποια διαφωνώ και θέωρησα καθήκον μου να εκφράσω τη διαφωνία μου κατά τη διάρκεια της όμιλίας του κ. Γουόλντρον. Παρ' όλα αυτά όφελω ν' αναγνωρίσω πως ο άξιότιμος όμιλητής άνέπτυξε το θέμα του καλά και μάς έδωσε μίαν άπλή και ενδιαφέρουσα περιγραφή της εξέλιξης του πλανήτη μας, τουλάχιστον όπως ο ίδιος φαντάζεται αυτή τη εξέλιξη. Οι έκλαϊκευτικές διαλέξεις είναι πολύ εδάραιστες να τις άκούει κανείς, άλλ' ο κύριος Γουόλντρον θα μου έπιτρέψει να παρατηρήσω πως οι έκλαϊκευτικές διαλέξεις δίνουν μίαν έπιπλοία και συνεπώς άπατηλή εικόνα των έπιστημονικών δεδομένων έφ' όσον ο όμιλητής είναι ύποχρεωμένος να κατέβει στο έπίπεδο ενός άμαθούς άκροατηρίου (γέλια, ποδοβολητά, σφυρίγματα). Οι έκλαϊκευτικές διαλέξεις είναι κατ' ανάγκην παραδειγματικές (Χειρονομία διαμαρτυρείται όχι μέρος του κ. Γουόλντρον). Έκμεταλλεύονται για κέρδος ή δόξα την εργασία των άφανών και άφιλοκερδών πρωτοπόρων της έπιστήμης. 'Η πιά άήμαντη έπιστημονική παρατήρηση που γίνεται στο εργαστήριο, το παραμικρό πετράδι που προστίθεται στο ναυ της έπιστήμης, άπεσταθμίζει κατά πολύ όλες τις από δέυτερο χέρι διαλέξεις που χρησιμοποιούν για να σκοτώνουν την ώρα τους οι άργόσχολοι, άλλά δεν όφελούν κανένα σε τίποτα. Διατυπώνω αυτές τις παρατηρήσεις όχι από προσωπική διάθεση ύποτιμής του κ. Γουόλντρον, άλλ' άπλως για να βάλω τα πράγματα στη θέση τους και να δώσω την άίσθηση των σωστών άναλογιών, έτσι, ώστε κανείς από το άξιότιμο άκροατήριο να μην κάνει το λάθος να συγχύσει τους καντηλανάφτηδες του ναού της έπιστήμης με τους μεγάλους έρεεις... (Σ' αυτό το σημείο ο κ. Γουόλντρον ψιθύρισε κάτι στον πρόεδρο και ο πρόεδρος άνασηκώθηκε και είπε άυστηρά κάτι που δεν άκούσθηκε). 'Αλλ' άρκετά γι' αυτό το ζήτημα... (Παρατεταμένα χειροκροτήματα). 'Ας έξοιμε τώρα σ' ένα θέμα που έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία. Τό σημείο στο όποιο διαφωνώ με τον όμιλητή μας άφορά τη διατήρηση όρισμένων προϊστορικών μορφών ζωής πάνω στη Γή. Δέ μιλάω γι' αυτό το ζήτημα σαν έρασιτέχνης, ούτε, μπορώ να προσθέσω, σαν έκλαϊκευτής. Μιλάω σαν έπιστήμονας που ή έπιστημονική του συ-

νείδηση τον ύποχρεώνει να μην ξεστράτισει από τ' αδστήρα έπιστημονικά δεδομένα και σαν έπιστήμονας ύποστηρίξω πως ο κ. Γουόλντρον άπατάται νομίζοντας επειδή ποτέ δεν είδε με τα ίδια του τα μάτια ένα από τα λεγόμενα προϊστορικά ζώα, τα ζώα αυτά δεν ύπάρχουν. Είναι πραγματικά, όπως μάς άνέπτυξε ο κ. Γουόλντρον, οι πρόγονοι του άνθρώπου, άλλ' οι πρόγονοι αυτοί, άν μου έπιτρέπεται να χρησιμοποιήσω την έκφραση, είναι σύγχρονοι πρόγονοι που ύπάρχουν ακόμα με όλα τα φοικώδη και τρομακτικά χαρακτηριστικά τους και μπορούν να όρεθούν όλοζώντανα, φτάνει να έχουμε το θάρρος και την άποφασιστικότητα να τ' άναζητήσουμε στα κρησφύγετά τους. Πλάσματα που ύποτίθεται πως άνήκουν στην ίουρασική περίοδο, τέτατα που θα μπορούσαν να κατατροπώσουν και να καταβροχθίσουν τα πιά αϊμοδόρα θηλαστικά μας, ύπάρχουν ακόμα... (Κραυγές από το άκροατήριο: «Κουταμάρες», «'Απόδειξέ το», «Σφάλμα», «Πώς το έχετε;»). Πώς το έρω, άκούω να με ρωτάνε. Τό έρω γιατί έπισκέφτηκα τ' άπόρρητα κρησφύγετά τους. Τό έρω γιατί τα είδα... (Χειροκροτήματα, όχλαγωγία και μία κραυγή από το δάθος: Ψεύτη!). 'Εγώ είμαι ψεύτης; (Θορυβώδεις έπιδεκμιασά). 'Ακουσα κάποιον σ' αυτή την αίθουσα να με φωνάζει ψεύτη; 'Ο κύριος που με φώναζε ψεύτη θα είχε την καλωσύνη να σηκωθεί όρθιος για να τον γνωρίσω; (Οι φοιτητές, για να σπάσουν πλάκα, σηκώνουν όρθιο έναν τρομοκρατημένο διαπροφύρο άνθροπάκο και φωνάζουν: «Αυτός είναι, κύριε καθηγητά!»). Μ' είπατε ψεύτη; ('Ο άνθροπάκος διαμαρτύρεται «όχι, όχι» προσπαθώντας άπεγνωσμένα ν' άπαγγαλει από τους φοιτητές»). 'Αν όποιοσδήποτε στην αίθουσα τουμάει ν' άμφοιωθεί την ειλικρίνεια μου, θα ήθελα πολύ να έξηγηθώ μαζί του μετά τη διάλεξη... (Κραυγή: «Ψεύτη!»). Ποιός με φωνάζει ψεύτη; (Και πάλι οι φοιτητές σηκώνουν διά της βίας τον άνθροπάκο που κοντεύει να βάλει τα κλάματα). 'Αν κατέβω κάτω. (Γέλια, ποδοβολητά και κραυγές: «κατέβα!» Σε λίγο όλη η αίθουσα φωνάζει ρυθμικά κα—τέ—βα,, κα—τέ—βα,, ενώ ο πρόεδρος σηκώνεται και λέει κάτι που δεν άκούγεται χειρονομώντας σά να διευθύνει όρχήστρα. 'Ο καθηγητής φαίνεται εξαγοιωμένος). Κάθε μεγάλος έρευνητής συναντάει την ίδια δυσπιστία, σύγνοση άπόδειξη πως ή γενεά του είναι μία γενεά ήλιθίων. 'Όταν ένας μεγάλος έπιστήμων προσπαθεί να εκθέσει τις άνακαλύψεις του, κανείς δεν έχει την ένδοση και τη φαντασία για να τις καταλάβει. Τό μόνο που έχετε να κάνετε είναι να ρίχνετε λάσπη σ' εκείνους που διακινδύνευαν τη ζωή τους για ν' άνοίξουν καινούργιους όρίζοντες στην έπιστήμη. Νά δώχνετε τους προφήτες, αυτό μονάχα έχετε να κάνετε. 'Ο Γαλιλαίος, ο Δαρβίνος κι' εγώ... (Παρατεταμένο γιονχάισμα, πανδαμώνιο, διακοπή της όμιλίας).

★

ΑΤΤΕΣ οι βιαστικές δημοσιογραφικές σημειώσεις είναι αδύνατον να δώσουν μία ιδέα του άπερίγραπτου χάους που βασίλευε στην αίθουσα κατά την άξιοσημείωτη αυτή διάλεξη. Τό πανδαμώνιο ήταν τόσο τρομακτικό, ή άτιμσφαιρα τόσο έκρηκτική, ώστε οι περισσότερες κυρίες του άκροατηρίου είχαν βιασθεί να έξαφανισθούν. 'Ο άναβρασμός ήταν γενικός. Είδα πολλούς ή

λικιωμένους άξιοσέβαστους άνθρώπους να φέρονται χειρότερα άπ' τους φοιτητές. Είχαν σηκωθεί όρθιοι, άφοισμένοι, κι' έδειχναν τις γροθιές τους στον καθηγητή ξεστομίζοντας βροσιές. 'Η αίθουσα έμοιαζε με ύπερθερμασμένο καζάνι έτοιμο να έκραγει. 'Ο καθηγητής προχώρησε ένα βήμα και σήκωσε τα δυο του χέρια. 'Τίποχε κάτι το άπερίγραπτα έπιβλητικό και άρρενωπό στη στάση του. 'Ο θόρυβος κόπασε σιγά—σιγά.

— Δέν άξίζει τον κόπο να σάς άπασχολήσω περισσότερο είτε ο καθηγητής. 'Η αλήθεια είναι αλήθεια και ο θόρυβος που κάνουν μερικά άνόητα παλιόπαιδα καί, πρέπει να προσέσω, όχι λιγώτερο άνόητοι παλιόγεροι του άκροατηρίου, ο θόρυβος, λέω, δεν έχει τη δύναμη ν' αλλοιώσει την αλήθεια. 'Ισχυρίζομαι ότι άνοιξα ένα καινούργιο πεδίο έρευνών στην έπιστήμη. Σεις το άμφοιωθείτε (κραυγές «ναί, ναί»). Πολύ ώραία, τότε σάς προκαλώ: Θέλετε να όρίσετε μερικούς έκπροσώπους σας που θα διαπισώσουν για λογαριασμό σας την αλήθεια των ίσχυρισμών μου;

'Ο κ. Σάμμερλη, συνταξιούχος καθηγητής της συγκριτικής άνατομίας, ένας ψηλός στεγνός μικρόχολος άνθρωπος, σηκώθηκε κι' είπε:

— Θα ήθελα να ρωτήσω τον καθηγητή κ. Τσάλλεντσερ άν οι άνακαλύψεις για τις όποιες μάς μίλησε πραγματοποιήθηκαν πριν από δυο χρόνια κα τά τη διάρκεια ενός ταξιδιού του στον 'Αμαζόνιο, ενός ταξιδιού για το όποιο πολλά ψιθυρίζονται τώρα τελευταία στο Λονδίνο...

— Μάλιστα, άπάντησε με βροντερή φωνή ο καθηγητής.

— Επίσης θα ήθελα να μάς έξηγήσει ο κ. Τσάλλεντσερ, συνέχισε ο Σάμμερλη, πως συνέβη ν' άνακαλύψει στον 'Αμαζόνιο πράγματα τα όποια δεν μπόρεσαν ν' άνακαλύψουν ο Γουάλλας, ο Μπέτς και άλλοι φυσιοδίφες — έξερευνητές παγκόσμιας φήμης.

— 'Ο κ. Σάμμερλη, άπάντησε ψυχρά ο καθηγητής, φαίνεται ότι συγγεί τον 'Αμαζόνιο με τον Τάμεση. Θα ήθελα να έπιστήσω την προσοχή του κ. Σάμμερλη στο γεγονός ότι ο 'Αμαζόνιος είναι ένα έποταμιά κάπως μεγαλύτερο από τον Τάμεση και άν δεν το πιστεύει άς άνοίξει τη σχολική του γεωγραφία της δευτέρας δημοτικής, άν βέβαια έχει περάσει άπ' το δημοτικό. Σε μία περιοχή πενήντα χιλιάδων τετραγωνικών μιλίων δύσβατης ζούγκλας δεν είναι δύσκολο να βρεί ένας έξερευνητής κάτι που δεν έ-

τυχε να βρεί εκείνος που προηγήθηκε. 'Ο Σάμμερλη άπάντησε με σαρκαστικό χαμόγελο:

— Είμαι βέβαιος ότι το άξιότιμο άκροατήριο, όσο κι' εγώ, γνωρίζει πως ύπάρχει πραγματικά μία σημαντική διαφορά μεταξύ του 'Αμαζονίου και του Τάμεσεως. 'Η διαφορά είναι ότι ενώ κάθε τι που λέγεται και γράφεται για τον Τάμεση μπορεί ν' άποδειχθεί με την άμεση παρατήρηση κατά τη διάρκεια ενός περιπάτου στα όρίχωρα του Λονδίνου, δέ συμβαίνει το ίδιο με τον 'Αμαζόνιο για τον όποιο μπορούν να έιπωθούν τα πιά έξωφρενικά παραμύθια χωρίς να μπορεί κανείς να έλέγξει την άξιοπιστία εκείνου που τα λέει. Θα είχε την καλωσύνη ο κ. καθηγητής να μάς δώσει τις συντεταγμένες τις περιοχής όπου ύποτίθεται ότι όρίσκονται αυτά τα προϊστορικά ζώα;

— Έχω σοδαρόν προσωπικούς λόγους να μη θέλω ν' άποκαλύψω αυτές τις συντεταγμένες, άπάντησε ο καθηγητής. 'Αλλ' είμαι πρόθυμος να τις άνακρινώσω υπό έχεμύθεια σε μία έπιτροπή διαλεγμένη από το άκροατήριο. Θα ήθελε μήπως ο κ. Σάμμερλη να περιληφθεί σ' αυτή την έπιτροπή;

Και ο Σάμμερλη, πάντα με το σαρκαστικό του χαμόγελο:

— Βεβαίωτα! (θορυβώδεις έπευφημίες).

— Τότε, μπορώ να σάς έγγυηθώ ότι θα έχετε στη διάθεσή σας όλα τ' άπαράτητα στοιχεία που θα σάς έπιτρέψουν να βρείτε το δρόμο σας. 'Όστόσο, έφ' όσον ο κ. Σάμμερλη πρόκειται να έλέγξει τους ίσχυρισμούς μου, είναι δίκαιο να τον συνοδεύσουν και μερικοί άλλοι που θα έλέγξουν τους δικούς του ίσχυρισμούς.

Δέ σάς άποκρύπτω πως ύπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι και δυσκολίες. 'Ο κ. Σάμμερλη θα χρειασθεί νεώτερους συντρόφους. Θα χρειασθούν έθελοντές...

★

Ετσι άπροσδόκητα βρίσκεται ένας άνθρωπος μπροστά στην κοίσιμη καμπί της ζωής του. Πώς μπορούσα να φαντασθώ, παίνοντας σ' αυτή την αίθουσα για ένα δημοσιογραφικό ρεπορτάζ, ότι έπρόκειτο να μπλεχθώ σε μία περιπέτεια πιά παράξενη από τα πιά τολμηρά όνειρά μου; Είχα πεταχθεί όρθιος χωρίς να έχω συνείδηση τί κάνω, μιλούσα χωρίς να έρω τί λέω. 'Ενοιωσα δίπλα μου τον Τόρτ Χένρι που με τραβούσε άπ' το σακάκι και μου ψιθύριζε:

— Κάτσε κάτω, Μαλόουν! Μή γίνεσαι γελοίος μπροστά σε τόσο κόσμο...

Λίγες σειρές πιά μπροστά ένας ψηλός, λεπτός άνδρας με κατάμαυρα μαλλιά είχε κι' αυτός σηκωθεί. 'Εστρεψε το κεφάλι του και με κύτταξε θυμωμένος, άλλά δεν έδωσα σημασία. Φώναξα ξανά και ξανά:

— Θα πάω εγώ, κύριε πρόεδρε!

— 'Ονομα, όνομα! φώναξαν από το άκροατήριο.

— 'Ονομάζομαι 'Εδουάρδος Μαλόουν. Είμαι συντάκτης της «'Ημερησίας» και τελείως άπροκατάλητος παρατηρητής.

— Και ποιά είναι το δικό σας όνομα, κύριε; ρώτησε ο πρόεδρος τον ψηλό άνταγωνιστή μου.

— Είμαι ο λόρδος Τζών Ρόξτον. Έχω ταξιδέψει στον 'Αμαζόνιο και νομίζω πως είμαι κατάλληλος γι' αυτή την άποστολή.

— 'Ο λόρδος Ρόξτον είναι πασίγνωστος ως άθλητής και έξερευνητής, είπε ο πρόεδρος. 'Όστόσο, νομίζω πως ή παρουσία ενός άντιπροσώπου του Τύπου είναι έξ' ίσου άπαραίτητη σε μία τέτοια άποστολή.

— Τότε, πετάχθηκε ο καθηγητής, προτείνω να λάβουν μέρος και οι δυο αυτοί κύριοι, ως άντιπρόσωποι του άκροατηρίου, στην άποστολή της όποιας θα ήγηθεί ο καθηγητής Σάμμερλη για να διαπιστώσει την αλήθεια των ίσχυρισμών μου...

'Ετσι άποφασίσθηκε ή μοίρα μου, άνάμεσα στην όχλαγωγία των φοιτητών. Τό πλήθος με πέρεσσε προς την πόρτα και πρόφτασα να ιδώ την όμπρέλα του καθηγητή που έπεφτε άδίσταχτα πάνω στα νεανικά κεφάλια άνοίγοντας δρόμο προς το άμάξι του που περιέμενε στην είσοδο. 'Ο Τσάλλεντσερ εξαφανίσθηκε ύπό τις έπευφημίες ή τα γιονχάισματα του πλήθους και σε λίγο βρέθηκε μόνος, παραζαλισμένος, κάτω από τους φανοστάτες της Ρήτζεντ Στρήτ.

Η ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στο έπόμενο

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΡΕΝΟΥΑΡ
(Αυτοπροσωπογραφία, 1897)

Ο ΤΑΝ, το 1919, ο Πιέρ - Όγκυστ Ρενουάρ πέθανε στη Γαλλία, ο μεγάλος Γάλλος κριτικός και ιστορικός της Τέχνης Έλι Φώρ έγραψε: «Είναι σαν να χάθηκε ο ήλιος από τον ουρανό». Και πραγματικά κανένας άλλος ζωγράφος δεν είδε τόσο ευτυχισμένα τη ζωή, ούτε συνέλαβε τόσο βαθειά τη λυρική διάθεση του Παρισιού στο τέλος του 19ου αιώνα, όσο ο Ρενουάρ. Οι πίνακές του μένουν πάντοτε δροσεροί, είναι το τελευταίο μεγάλο αιώρημα τραγούδι που έζησε τα καλά, τα ωραία και τα φυσικά πράγματα της ζωής. Η τέχνη του είναι η τέχνη ενός ανθρώπου, που έχει αγαθές σχέσεις με τη ζωή. Η έμπνευσή του — γράφει ο Αμερικανός τεχνοκρίτης Μίλτον Φόξ — είχε την πηγή της σε μιά απόλαυση του κόσμου με τις αισθήσεις κι' από τη γοητεία που ένιωθε ο Ρενουάρ, ξεχείλισε ένας χείμαρρος από πίνακες απaráμιλλους στο λυρισμό τους. Την τέχνη του δεν την βαρύνουν ιδέες, ούτε την βασανίζουν αγωνίες. Όπως όλοι οι αληθινοί καλλιτέχνες, ο Ρενουάρ μεταμόρφωσε ό,τι έβλεπε: έβλεπε όμως με μάτια έραστή και όλα τα στοιχεία της τέχνης του επιβεβαιώνουν το δράμα του.

Ήταν ένας πρόσχαρος, αξιαγάπητος και άπλος άνθρωπος, απαλλαγμένος από ένοχλητικές εντάσεις κι' από αγωνίες σαν αυτές που δίνουν ένα αίσθημα έπιτακτικής διάσωσης, που δείχνουν τη ζωγραφική σαν καταφύγιο ή παρηγοριά στο έργο μερικών από τους μεγάλους σύγχρονούς του, όπως του Βαν Γκόγκ, του Γκωγκέν, του Ντεγκά ή του Τουλούζ - Λωτρέκ. Ζωγράφιζε με τόση απόλαυση, ώστε η ευχαρίστηση που ένιωθε στην τέχνη και στα θέματά του μεταδίδεται άμέσως στο θεατή, που καταλήγει να πιστεύει ότι κανένας άλλος καλλιτέχνης δεν ζωγράφιζε ποτέ τόσο ελεύθερα, τόσο αιώρημα και με τόση χαρά.

Ο Έμπρεσιονισμός υπήρξε το σημαντικότερο καλλιτεχνικό κίνημα, στον τομέα της ζωγραφικής, τον περασμένο αιώνα. Γύρω από τον Μανέ, που είχε κηρύξει την επανάσταση του Έμπρεσιονισμού με την περίφημη «Όλυμπια» του, είχαν συγκεντρωθεί ο Μονέ, ο Πισσαρρό, ο Σισλέ, ο Μπαζιλ, ή Μπερτ Μοριζό κι' ο Ρενουάρ, όλοι νέοι, όλοι γιομάτοι ένθουσιασμό, όλοι άποφασισμένοι ν' ανανεώσουν τη ζωγραφική και ' αγωνισθούν χωρίς συμβιβασμούς για τις καλλιτεχνικές αντίληψεις τους. Ήταν μια ομάδα από ζωγράφους που είχαν έντονη ευαισθησία, που έβλεπαν τη φύση με ποιητική διάθεση και που έδιναν ιδιαίτερη σημασία στο παιχνίδι του φωτός επάνω στ' αντικείμενα και στις λεπτές αποχρώσεις της ατμοσφαιρας. Ήταν μια ομάδα από καλλιτέχνες που ζωγράφιζαν όχι με το μυαλό και με κανόνες, αλλά με την ευαισθησία τους. Και μέσα στους ζωγράφους αυτούς ο Ρενουάρ ήταν — όπως έχει αναγνωρίσει ο χρόνος — ο μεγαλύτερος. Το έργο του είναι μια από τις μεγάλες στιγμές στην ιστορία της Τέχνης.

Το έργο του Ρενουάρ

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΡΦΙΑΣ

Ο ΤΑΝ πρωτάρχισε να ζωγραφίζει αντίκρυσε τις επικρίσεις του Γκλεϋρ, καθηγητού στη Σχολή Καλών Τεχνών, που υπήρξε ο μοναδικός δάσκαλός του το 1862 και 1863.

— Δεν υπάρχει άμφιβολία ότι ασχολείσαι με τη ζωγραφική μόνο και μόνο για διασκέδαση, του είπε ο Γκλεϋρ, πιστεύοντας ότι ο μαθητής του δεν είχε κανένα ταλέντο.

— Και βέβαια. "Αν δεν με διασκέδαζε ή ζωγραφική, σ'ας βεβαιώνω ότι δεν θα ζωγράφιζα.

Και δεν υπάρχει αμβάδεια στην απάντηση του Ρενουάρ: θα του φαινόταν

χωρίς άλλο παράξενο ότι θα μπορούσε κανένας να ζωγραφίζει για όποιονδήποτε άλλο λόγο. Και όταν γέλασε και ήταν ένδοξος και τον θαύμαζαν και τον σέβονταν όλοι, έλεγε:

— Ήταν για μένα διασκέδαση να δάζω χρώματα στο μουσαμά σ' όλη μου τη ζωή.

Και οι δύο αυτές δηλώσεις του, σαν ένα ζευγάρι εισαγωγικά, κλείνουν μία σταδιοδρομία τόσο σπάνια σε ίσορροπία και αρμονία, ώστε μ'ας κάνει καλό να την ατενίζουμε.

Η τέχνη του Ρενουάρ διαφέρει από την τέχνη των άλλων έμπρεσιονιστών

Προσωπογραφία του Ζαν Ρενουάρ (γιού του ζωγράφου) σε παιδική ηλικία με τη γκουβερνάντα του Γαβριέλλα. Ο Ζαν Ρενουάρ, είναι σήμερα ένας από τους διασημότερους σκηνοθέτες του κινηματογράφου.

ζωγράφων: δεν είναι απλώς ένα καθρέφτισμα των ευχάριστων όψεων της ζωής. Την βλέπουμε μάλλον σαν θρίαμβο ενός ίστανικού εύτυχίας κι' όμορφιάς και σαν μια νίκη κατά της δυστυχίας. Είναι αξιοσημείωτο ότι στον τεραστίο όγκο του έργου του Ρενουάρ — μερικοί τον υπολογίζουν γύρω σε τέσσερις χιλιάδες πίνακες — δεν υπάρχει καμιά νύξη για μελαγχολική, ταραγμένη διάθεση. Ο ζωγράφος αυτός — που γεννήθηκε το 1841 και πέθανε το 1919 — πέρασε τα νεύατά του δύσκολα και αντίκρυσε σκληρά εμπόδια, που τα έκαναν πιο επικίνδυνα οι πολιτικές επιθέσεις εναντίον του έπειδή, ακολουθώντας την έμπρεσιονιστική σχολή, δεν συμμορφωνόταν με τα συντηρητικά πρότυπα της Τέχνης. Πέρασε μια περίοδο άμφιβολίας για τον εαυτό του — που είναι συχνά όληθρια για έναν καλλιτέχνη — μετά το 1880. Από τα σαραντα του υπέφερε κάθε τόσο από αρρώστιες και τα τελευταία δέκα πέντε χρόνια της ζωής του υπήρξαν ένα αδιάκοπο μαρτύριο από αρθριτικούς πόνους. Τα λίγα τελευταία χρόνια πριν πεθάνει ήταν πια τόσο άναπρος, ώστε δεν μπορούσε να περπατήσει και τον μετέφεραν σε πολυθρόνα με τροχούς και του έδεναν το πινέλο στο δύσκαμπο χέρι του. Και όμως κανένα ίχνος της προσωπικής δυστυχίας του δεν διακρίνεται πουθενά στο έργο του.

Τα θέματά του

Η ΤΕΧΝΗ του είναι πάντοτε καταφατική — μία βεβαίωση. Από ένστικτο ήταν προσκολλημένος στις ευτυχισμένες όψεις των γνώριμων και οικείων πραγμάτων γύρω του: στη ζωή του δρόμου, σε μιάν ωραία μέρα στην έξοχή, σε μιάν ανθοδέσμη ή σε μιάν άφθονία φρούτων, σε ανθρώπους που διασκεδάζουν ή που παίζουν μουσική, στα νεύατα, στην ύγεια, στα φρέσκα πρόσωπα και στα χρωματιστά φορέματα, στο γλέντι και στην ξεγνοιασιά. Άνταποκρινόταν στη λεπτή λουλουδένια φρεσκάδα ενός μικρού παιδιού και ζωγράφιζε τα παιδιά, προ πάντων τα κοριτσάκια, όπως βλέπουν τα δικά τους, με λατρεία, οι γονείς. Είχε μιάν αξιόλογη ικανότητα να συλλαμβάνει τα χαρακτηριστικά στοιχεία της εποχής του και να την απεικονίζει σωστά, και οι πίνακές του, μολοντί δεν κατεβαίνουν ποτέ στο επίπεδο μιάς απλής εικονογράφησης, εξακολουθούν πάντοτε να είναι ένα αξιοθαύμαστο λεύκωμα που μάς δείχνει πώς ήταν οι άνθρωποι του καιρού του, τι φορούσαν και τι έκαναν τις ώρες που δεν είχαν δουλειά. Και το εκζητημένο γούστο του τέλους του περασμένου αιώνα παίρνει ευχάριστη όψη στους πίνακες του Ρενουάρ, γιατί ο ζωγράφος αυτός περιώριζε τις υπερβολές του, μένοντας συνάμα πιστός στο χαρακτήρα του.

Ο,τιδήποτε άγγιζε, το προίκιζε με χάρη και γοητεία. Κανένας άλλος ζωγράφος δεν έχει ανακαλύψει, όπως αυτός, στις κοινές πράξεις της ανθρώπινης μορφής τόσο ζωντανές χειρονομίες και στάσεις, τόσο ζωηρές εκφράσεις του προσώπου. "Αν ο Ρενουάρ δεν είναι ένας από τους βαθύτερους προσωπογράφους — μολοντί είναι ένας από τους πιο ελίκρινεις, γιατί μάς δείχνει τα μοντέλα του όπως θα έβλεπε ένας ευγενικός οικοδεσπότης τους ξένους του — είναι όπωσδήποτε απάράμιλλος σαν ζωγράφος

του ανθρώπινου σώματος, γυμνού ή ντυμένου. Το γυναικείο γυμνό ήταν, προ πάντων, το θέμα του — δεν ζωγράφιζε σχεδόν ποτέ το πιο γωνιώδες, το οργανικά ολοφάνερο ανδρικό γυμνό — γιατί σ' αυτό εύρισκε απολαύσεις χρώματος και γραμμών, φόρμες που ήταν πλατειές και ζεστές και γονιμότητα και την υπόσχεση χαράς.

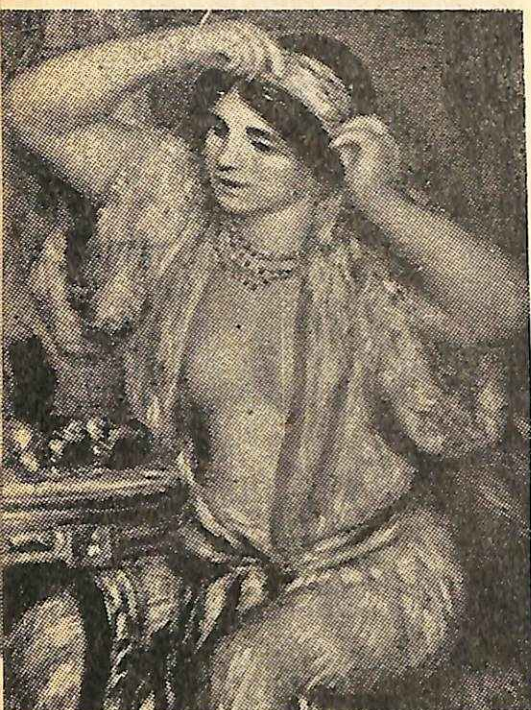
«Παραμάνα και βρόφος», ένας από τους πίνακες του Ρενουάρ, που δείχνει χαρακτηριστικότερα την καλλιτεχνική του ιδιοσυγκρασία.

Ο ΡΕΝΟΥΑΡ άρχισε να κερδίζει χρήματα με τη ζωγραφική του από την ηλικία των 13 χρόνων. Η οικογένειά του είχε εγκατασταθεί στο Παρίσι από τη Λιμόζ, όπου αυτός είχε γεννηθεί και ο Ρενουάρ έμαθε πρώτα να ζωγραφίζει σε πορσελάνη. Άργότερα διακόσμησε με εξαιρετική χάρη ριπίδια και γυναικείες όμπρέλλες, δανειζόμενος μόνιβα από τους Γάλλους δασκάλους του 18ου αιώνα — από το Βαττώ, τον Μπουσέ, τον Φραγκονάρ — που τους θαύμαζε σ' όλη του τη ζωή. Η παιδική και νεανική αυτή πείρα του εξασφάλισε, χωρίς άμφιβολία, τη διακοσμητική χάρη που υπάρχει πάντοτε στο έργο του, καθώς και την άφθαστη λάμψη του χρώματός του που μάς γοητεύει σαν νάναι μία

μουσική από χρώματα. Η ρεαλιστική ζωγραφική του 1860 τον έκανε να ριζώσει στέρεα στον ούσιαστικό κόσμο. Και σαν έμπρεσιονιστής ανακάλυψε πώς να εκφράζει τις περαστικές σκηνές σαν θέαμα, λούζοντας τους πίνακές του με φώς και γεμίζοντας τους με μία ζεστασία της ατμόσφαιρας που είναι σχεδόν ψηλαφητή.

Γρήγορα ανακάλυψε ότι ο Έμπρεσιονισμός ήταν πάρα πολύ περιοριστικός και τα μεταγενέστερα έργα του δείχνουν πώς προχώρησε πιο πέρα και έγινε απόλυτα πρωτότυπος και προσωπικός. Δεν έπαυσε ποτέ να μελετά τη μεγάλη τέχνη του παρελθόντος, στην οποία ήταν περισσότερο προσηλωμένος παρά οποιοσδήποτε άλλος ζωγράφος της γενιάς του.

Ζωγράφιζε διαφορετικά, με τον δικό του τρόπο, σύμφωνα με το πνεύμα και τις τάσεις της εποχής του, ήταν μοντέρνος για τον καιρό του, αλλά πίστευε ότι η τέχνη είναι μία διαρκής συνέχεια και ότι το παρόν δεν μπορεί να υπάρξει αν κόψει κάθε δεσμό με το παρελθόν. Έτσι μελετούσε αδιάκοπα τους μεγάλους ζωγράφους των περασμένων αιώνων και έ-

Η Γαβριέλλα

(Ένας από τους ωραιότερους πίνακες του Ρενουάρ).

παίρνε μαθήματα από το έργο τους. "Όταν τον ρώτησαν κάποτε που μαθαίνει κανένας να ζωγραφίζει, απάντησε φυσικώτατα:

— Στά μουσεία, που άλλο;

Τα τελευταία έργα του — και σ' αυτά συγκαταλέγονται μερικά θαυμάσια γλυπτά — ήταν σ' αρμονία με το πνεύμα της ζωγραφικής του είκοστου αιώνα, πραγματικά μοντέρνα με τη σημερινή σημασία του όρου: μολοντί εξακολουθούσε ν' απεικονίζει τον ορατό κόσμο, ο λυρισμός του είχε γίνει διαρκώς περισσότερο ρωμαλέος και διαχυτικός, επινοητικός και τολμηρός και ο Ρενουάρ έφθασε τόσο κοντά σ' εμείς μιά «άφηρημένη» χρωματική τέχνη, όσο το επέτρεπε η άφορσή του στα πράγματα που αγαπούσε.

Το μεγαλείο του πηγάζει από το χρώμα του που έχει μοναδική ακτινοβολία και πρωτοτυπία και που πλάθει τις φόρμες με λεπτότητα περσισμένη από απόχρωση σ' απόχρωση, από την αγάπη του στο χρώμα σαν να ήταν μια μαζική ουσία, από ένα αξιοθαύμαστο απλοποιημένο σχέδιο που, προ πάντων στο πιο ώριμο έργο του, αποκλείει το γωνιώδες, το τραχύ και το άκαμπτο και από το ένστικτό του για τη διακοσμητική σύνθεση. Έπάνω απ' όλα, υπήρχε η μεγάλη αγάπη του για τους ανθρώπους και για τον κόσμο. Και το αποτέλεσμα ήταν μια από τις πιο έορταστικές τέχνες που δημιουργήθηκαν ποτέ.

Μάγος του χρώματος

RENOUAR, από το 1860 ως το 1880 ήταν ο πιο γοητευτικός κι' ο πιο επιτυχημένος από τους έμπροσθονιστές. Οι πίνακές του της περιόδου

1870 — 1880 συγχώνευαν τις μεθόδους του Μονέ με το δικό του γεμάτο αγάληση ενδιαφέρον για τη ζωή. Οι πλούσιες και ποικίλες σκηνές του από την «Παρισινή Ζωή» φανερώουν μιά αγάπη για την ουσία και τις φόρμες των πραγμάτων, για το ίδιο το πνεύμα της ζωής, που τον φέρνουν πιο κοντά στον Μανέ παρά στον Μονέ ή τον Ντεγκά. Ο Ρενουάρ απεικόνισε τότε το δράμα του σ' εμείς μια σειρά από μεγάλες, έμπνευσμένες σειρές γιορτής και υπαίθρου, ανάμεσα στις οποίες είναι τα άριστουργήματά του «Ο μύλος της Γκαλλέτ» (1876) και το «Πρόγευμα στο πλοίο της έκδρομής» (1881). Στους πίνακες αυτούς ο Ρενουάρ πέτυχε μια διαφάνεια και φωτεινότητα τόνου που θυμίζει Βαττώ, Μπουσέ και Φραγκονάρ. Λουσμένα σ' μεταξένιο, στιλπνό φως, τα υπέροχα ανθρώπινα πλάσματα του λαμποκοπούν με το θαύμα της νιότης και των φλογερών αισθημάτων. Ωραιοί άνδρες έρωτοτροπούν με ώριμες γυναίκες: όλοι είναι στην καλύτερη φόρμα τους, στο κορψύμα του σωματικού και πνευματικού είναι τους, έρωτευμένοι μεταξύ τους και με τη φύση. Οι περιπαθείς στιγμές που εκφράζει ο Ρενουάρ, προ πάντων στις γυναίκες του, φιλτράρουν ένα αίσθημα της αγαλλισίας και της υποσχέσεως της νεότητας που μπορεί να συγκριθεί με τα λογοτεχνικά πορτραίτα, από τον Τολστόη, της νεαρής Νατάσσας καθώς στέκει ανυπόμονη στο κατώφλι της ζωής ή της "Αννας Καρένινα στο μέστωμά της. Ο λυρισμός του Ρενουάρ δεν είναι ποτέ τεχνητός, ούτε σκιάζεται ποτέ από μελαγχολία ή αναποφασιστικότητα. Ποτέ άλλοτε στους νεώτερους χρόνους δεν εκφράσθηκαν από άλλον ζωγράφο με τόση λάμψη τα νεύματα και η σωματική όμορφιά.

Από το 1880 ως το 1890 είναι η «πικρή περίοδος», όταν ο Ρενουάρ, άμφιβάλλοντας για τον Έμπροσθονισμό και τον εαυτό του, προσπάθησε να γυρίσει πίσω στην Αναγέννηση. Τότε πάλι χυνησε τα μετριώτερα έργα του. Μετά το 1890 ξαναβρήκε τον εαυτό του και δημιούργησε, ως το θάνατό του, μια σειρά από άθανατα άριστουργήματα. Οι τελευταίοι πίνακές του εικονίζουν τα αγαπημένα θέματά του: πρόσωπα νέων, το γυναικείο γυμνό, φρούτα, λουλούδια, ήλιόλουστα τοπία. Στους πίνακες αυτούς έφθασε, ωστόσο, σ' εμείς μια καινούρια σύνθεση χρώματος και συμπάντων όγκων και σ' ένα νέο πνεύμα μεγαλείου. Τα βαρεία γυμνά του, γενικευμένα, φαίνονται να ανήκουν σ' έναν επίγειο παράδεισο. Ομάδες προσώπων συνθέτονταν και ζωγραφίζονταν με τη ρυθμική ένεργητικότητα και τον αισθησιασμό μιάς «Κερμένης» (πανηγυριού) του Ροϋμπενς. Ο Ρενουάρ είναι προ πάντων ο ζωγράφος της σάρκας. Στο έργο της νεότητάς του τη ζωγράφιζε στην πρώτη ξέφρενη άνθισή της. Στο τέλος της ζωής του, έδωσε στη σάρκα την πληρότητα ώριμου φρούτου. Είχε φθάσει στο απόγειο της τέχνης του. Και σήμερα, οι πίνακές του είναι η μεγαλύτερη απόλαυση των ματιών.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΣΠΙΤΙΑ ΕΤΟΙΜΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 15

δυσκολίες αυτές αποφεύγονται και το κέρδος σ' χρόνο κατασκευής είναι τεράστιο. Υπολογίζεται ότι ένα στοιχείο του διαμερίσματος θα είναι έτοιμο σ' 27 λεπτά. Έξ' άλλου, στις άλυσιδες συναρμολογήσεως δεν θα χρησιμοποιούνται παρά μόνο άνειδίκευτοι εργάτες, που βρίσκονται πολύ πιο εύκολα από τους ειδικευμένους τεχνίτες. Έτσι, μια στεγαστική μονάδα 400 διαμερισμάτων θα μπορεί να συμπληρωθεί σ' έπεντε μήνες, ενώ με τις κλασικές μεθόδους δεν θα ήταν έτοιμη πριν από 25 μήνες.

★

ΚΑΙ όσοι δυσανασχετούν στην ιδέα, ότι μπορεί κάποτε να κατοικήσουν στις βιομηχανοποιημένες «κάσες» τύπου Λεκορμπυζιέ, αρκεί να σκεφθούν ότι η οικονομία χρόνου μεταφράζεται σ' εμείς μια σημαντική οικονομία χρήματος. Ο κλασικός εργολάβος είναι υποχρεωμένος να υπολογίζει στο κόστος του και τους κινδύνους της επιχειρήσεως από τις πιθανές «υπερβάσεις» του συμφωνημένου ποσού. Πρέπει να υπολογίζει ότι το προσωπικό του θα εργασθεί επί πολλούς μήνες, ούσιαστικά χωρίς επιτήρηση, συνήθως με ταχύτητα χελώνας, διασκορπισμένο σ' ένα χάος δέκα πατωμάτων. Το ράβε - ξήλωνε, οι ελαττωματικές κατασκευές, οι καθυστερήσεις, είναι συνήθιστα στη σύγχρονη οικοδομική και πληρώνονται, φυσικά, από την τσέπη του φτωχού οικογενειάρχη, που κάνει αίματηρες οικονομίες για να στεγάσει τα παιδιά του.

Ένας παραλληλισμός ανάμεσα στην εξέλιξη της κατασκευής των αυτοκινήτων και της οικοδομής, θα μ' έπιτρέψει να υπολογίσουμε το κέρδος που θα μπορούσαν ν' αποκομίσουν οι άνθρωποι από τη βιομηχανοποίηση της οικοδομικής. Το 1914 η τιμή ενός αυτοκινήτου ήταν διπλάσια από την τιμή μιάς κατοικίας τριών δωματίων. Το 1960 η παραγωγή των αυτοκινήτων έχει βιομηχανοποιηθεί, ενώ η οικοδομική, παρά τις προόδους που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια, είναι ακόμα πολύ καθυστερημένη. Το αποτέλεσμα είναι ότι η τιμή ενός αυτοκινήτου, δεν ξεπερνάει το ένα έκτο της αξίας ενός διαμερίσματος ανάλογης τάξεως. Και αυτό συμβαίνει, γιατί στην κατασκευή ενός αυτοκινήτου τα εργατικά δεν ξεπερνάνε το 10% της αξίας του, ενώ στην οικοδομική, τα εργατικά αντιπροσωπεύουν το 63% της αξίας ενός σπιτιού. Έτσι βλέπουμε σήμερα το φαινόμενο, που θα φαινόταν παράδοξο πριν από είκοσι χρόνια, να υπάρχουν άνθρωποι που μπορούν ν' αγοράσουν και να συντηρήσουν ένα αυτοκίνητο, αλλά δεν μπορούν ν' αποκτήσουν μια ιδιόκτητη στέγη.

Είναι αλήθεια ότι το σχέδιο του Λεκορμπυζιέ προϋποθέτει ένα προχωρημένο στάδιο βιομηχανικής ανάπτυξεως και απαιτεί μεγάλα κεφάλαια για την εγκατάσταση ενός εργοστασίου συναρμολογήσεως. Έτσι, η επιχείρηση δεν είναι αποδοτική παρά μόνον, αν εξασφαλίσει την κατασκευή 5.000 διαμερισμάτων το χρόνο, επί δέκα χρόνια. Συνεπώς η νέα τεχνική είναι άπρόσιτη στις φτωχές χώρες, τουλάχιστον προς το παρόν.

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

Λιουζέν Ρουζ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΛΩΤΡΕΚ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ο Άνρ' Τουλούζ - Λωτρέκ, ο μεγαλύτερος νέος της νεώτερης ζωγραφικής, γόνος μιάς από τις αριστοκρατικότερες οικογένειες της Γαλλίας προσβάλλεται σ' ηλικία 8 ετών από μια άγνηστη άρρωστεια που τον καθηλώνει στο κρεβάτι.

Μόνη του παρηγοριά είναι η μητέρα του και το πρώιμο ζωγραφικό του ταλέντο, που έχει χαρακτηριστεί από έναν ηλικιωμένο ζωγράφο ως «καταπληκτικό».

Η μητέρα του, που ο Άνρ' τη λατρεύει πραγματικά, είναι μια εξαίρετη γυναίκα που αγωνίζεται να δώσει την υγεία πίσω στον μικρό της Ριρή, πηγαίνοντάς τον σ' ελουργά, σ' εξοχές και σ' πλήθος γιατρούς. Παρ' όλες όμως τις προσπάθειες ο μικρός δεν γίνεται καλά. Φριχτοί πόνοι μαρμαρώνουν το κορμάκι του και τα πόδια του, που σπάζουν δυο φορές, ατροφούν. Πέρασαν πέντε χρόνια ταξιδεύοντας όπου τους συνιστούσαν προσπαθώντας να βρουν την θεραπεία κι' ακολουθώντας πιστά τις συμβουλές των γιατρών. Ένας διάσημος χειρουργός δοκίμασε και τούσπασε τα κόκαλα των άδυναμων ποδιών του, αλλά η θεραπεία αποδείχθηκε μάταιη.

Τελικά, ο Άνρ' κι' η μητέρα του πείστηκαν πώς δεν υπήρχε γιατρεία. Μια μέρα πέρα στη Νίκαια, το θαύμα έγινε. Ο πυρετός έπιασε κι' ο γιαντρός δήλωσε την απόλυτη θεραπεία. Το παιδί θα άρχιζε πάλι να μεγαλώνει. Κι' όπως είπε ο γιατρός, έτσι έγινε. Αλλά η ανάπτυξη του περιορίστηκε μονάχα στο επάνω μέρος του κορμιού. Με αφάνταστο τρόμο τον παρατηρούσε η μητέρα του να γίνεται μισό τέρας, μισό παιδί. Οι γιατροί είπαν πως κάποια παράξενη άρρωστεια των αδένων προκάλεσε αυτή τη μονόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Αρχίσανε να σκέφτονται τον γυρισμό. Κανείς όμως δεν ήθελε να γυρίσει στον πύργο.

5ον

Ένα πρωί, η κόρησα μπήκε στο δωμάτιο και κάθισε στην άκρη του κρεβατιού του. Εκείνος σκέφθηκε πως ποτέ του δεν την είχε δει τόσο κομμένη, χλωμή και αφάνταστα θλιμμένη. Τα λαμπιέρια, κατάμαυρα μαλλιά της είχαν πάρει ένα θαμπό καστανό. Στά μάτια της πλανιότανε σκιές ξαγρύπνιας, οντίδες πόνοι στις γωνιές των χειλιών της.

— Ριρή, μουμούρισε τελικά, οι γιατροί λένε πως είσαι καλά. Έκαναν ότι μπορούσαν. Αν θέλεις, μπορούμε να ξαναγυρίσουμε σ' Παρίσι.

Η άναπνοή της πνίγηκε σ' εμείς το λαιμό της. Σ' εμείς το λαιμό της έπεσε σ' εμείς το κρεβάτι, κρύβοντας στα σκεπάσματα το

πρόσωπό της. Ο γιός της δεν μπόρεσε να δει παρά τον άσπρο της σβέρο και την οσμή της που την τράνταζαν οι πνιγμένοι λυγμοί.

Η ΔΙΨΑΣΜΕΝΗ ΚΑΡΔΙΑ

ΕΙΜΑΙ περήφανη για σένα, Άνρ'. — Είσαι; Αλήθεια, μανούλα; — Ναι Ριρή, πολύ. Τρυφερά τον κούταξε. Δεν είχε αλλάξει. Θά λαχταρούσε πάντα τον καλή κουδέντα, σαν το μικρό αγοράκι που έτρεχε ύστερα απ' το σχολείο για να της δείξει τον Τιμητικό Σταυρό. Είλικρινά δεν το πίστευα, πως θα κατάφερνες να κερδίσεις τόσο χαμένο καιρό.

— Τό ξέρω. Γι' αυτό δούλεψα τόσο σκληρά. Τό καταλαβαίνεις, θέβαια, πως για το χατίρι σου πήρα αυτό το γελοίο άπολυτήριο. Έγώ προσωπικά δεν έδινα πεντάρα.

— Έλα, κάθισε εδώ, τού χαμογέλασε δείχνοντας το σκαμνάκι κοντά της, έκανες σαν να ήσουν αγοράκι.

Ο πόνος σκοτείνιασε τη μορφή της, καθώς εκείνος σηκώνονταν απ' την πολυθρόνα με τη βοήθεια του κοντού μπαστουνιού του, κάνοντας μερικά άσταθη βήματα προς το μέρος της.

— Μήπως θάθελες να πάρεις και δίπλωμα; δασκάλου; Τα βιβλία είναι μεγάλη παρηγοριά, ίσως η μεγαλύτερη.

Ναι, τα βιβλία υπήρξαν μεγάλη παρηγοριά. Τον έκαναν να ξεχάσει τη μοναξιά του, την πικρή του απελπισία μαθαίνοντας πως ο αδελφοποιός του είχε φύγει με την οικογένειά του απ' το Παρίσι και πως οι γιατροί είχαν κάνει

«Στά Σαράντα», σχέδιο του Λωτρέκ.

λάθος με τα πόδια του. Ω, ναι, ή αναπηρική πολυθρόνα άχρηστεύτηκε. Μπορούσε να σηκωθεί, ακόμη και να κάνει με τη βοήθεια του μπαστουνιού του λίγα, άσταθη βήματα. Ήξερε, πως τα πόδια του δε θα μεγαλώνανε ποτέ, δεν θα γιατρευότανε ποτέ άρκετα για να βυθίσει φυσιολογικά κι' ο πόνος δεν θα έπαυε. Δεν μιλούσε ποτέ του γι' αυτό, αλλά εκείνη το διάβαζε στα μάτια του. Τα βιβλία τον είχαν βοηθήσει να λησμονήσει. Ίσως να τον βοηθούσαν σ' εμείς να ζήσει...

— Τα βιβλία είναι πιστοί φίλοι, εξακολούθησε εκείνη, και πηγή μόνιμης εϊτυχίας.

— Όχι, μαμά. Δεν θέλω δίπλωμα. Τα βιβλία είναι καλά, αλλά θα πέθαινα από πλήξη, αν μου έμελλε να περάσω όλη μου τη ζωή μονάχα διαβάζοντας.

— Ίσως να μπορούσες να γράφεις. — Για ποιά πράγμα; Πρέπει πρώτα να ζήσεις κι' ύστερα να γράφεις. Λυπούμαι, μαμά.

— Μα τότε τί σκοπεύεις να κάνεις, μικρέ μου; Πώς θα περάσεις τον καιρό σου;

— Δεν ξέρω, είπε κούταζοντας τη φωτιά. Θα πρέπει να σκεφτώ.

Αφηρημένη εξακολουθούσε να τού χαϊδεύει τα μαλλιά. Ο νέος διψούσε για ζωή, γι' αγάπη. Δεν υποψιαζότανε πόσο σκληρή θάτανε γι' αυτόν η ζωή.

— Άνρ', τον ρώτησε σοβαρά. Έξακολουθείς να κάνεις την προχειρή σου; Τό σαγόνι του σκλήρυνε.

— Όχι, μαμά, δεν προσευχήθηκα από τη μέρα εκείνη στη Νίκαια, θυμάσαι, τη μέρα που έλαψες. Τότε αποφάσισα πως θάτανε καλύτερα να παραδεχτώ πως δεν υπάρχει Θεός, παρά να βρίσκω δικαιολογίες για ένα Θεό που αγαπά και τιμωρεί όσους αγαπά. Που κάνει τους αθώους να πληρώνουν για τους ενόχους και σ' έκανε έσένα να κλάψεις.

Σήκωσε το κεφάλι του άργα και την κούταξε.

— Σε παρακαλώ να με νοιώσεις, μαμά. Δεν μπορούσα να εξακολουθήσω να προσεύχωμαι σ' ένα Θεό που δεν καταλαβαίνω, δεν συγχωρώ, δεν σέβομαι, ούτε αγαπώ.

Απελπισμένη τον κούταξε κι' αυτή. Φτωχή Ριρή! Ανάτηρος, άσημος, πονεμένος, δίχως φίλους, είχε χάσει την πίστη, το μόνο πράγμα που θά τον έκανε ν' αντέξει τη μοίρα του. Τα νεύματα δεν συγχωρούσαν...

— Καταλαβαίνω, τού απάντησε άχρωμα. Θα δεις όμως πως θά σου είναι πιο δύσκολο τ' να ζήσεις δίχως τ' Θεό.

★

ΤΟ καλοκαίρι αυτής της χρονιάς το περάσανε στον πύργο του Μαρλομέ. Η σκυθρωπή μεγαλοπρέπεια του κάστρου σ' εμείς Αλμπ, της είχε γίνει άνωπορη ύστερα απ' το άτύχημα του Άνρ',

Ο Άνδρ' αγάπησε τὸ Μαλρομέ με τὶς πολύχρμες ντάλιες τοῦ γαλίνιου κήπου του.

Τὸ τελευταῖο θράδι, προτοῦ γυρίσουν στὸ Παρίσι, ὁ νέος καθότανε με τὴ μητέρα του στὴ θεράντα, ἀκούγοντας τὸ μονότονο σκόπτο τοῦ γυλλίου.

Ξαφνικά, στράφηκε πρὸς τὸ μέρος της. — Μαμά, τῆς εἶπε δειλά, θάθελα νὰ γίνω ζωγράφος.

— Ζωγράφος; Ξαφνιάστηκε ἐκείνη.

Ἐκτὸς ἀπὸ λίγους ἀξιολόγησους ἀκαδημαϊκούς, οἱ ζωγράφοι ἦταν κάτι ἀνήθικοι ἀλλήτες, ποὺ ζοῦσαν σὲ τρώγλες τῆς Μονμάρτης πίνοντας ἀφέντι καὶ ζωγραφίζοντας γυνὲς γυναικῆς. Ἀνῆκαν στὸ κατακάθι τῆς κοινωνίας σὰν τοὺς θεατρίνους, καὶ τοὺς μούζικάντηδες. Ἕνας Τουλούζ Λωτρέκ δὲν μπορούσε φυσικά, νὰ γίνεῖ ζωγράφος...

— Ἐξέω τί δὲ μοῦ πείς, τὴν διέκοψε, μαντεύοντας τὶς ἀντιρροήσεις της. Δὲν ἔχω, ὅμως, δικαίωμα ἐκλογῆς. Τί μπορῶ νὰ κάνω; Ἐξ ἄλλου, μοῦ ἄρεσε πάντα νὰ ζωγραφίζω. Βέβαια πρέπει νὰ ἐξακριβώσω πρῶτα, ἂν ἔχω ταλέντο, ἢ ὄχι. Σκέφθηκα πὼς ἴσως ὁ κύριος Πρενστάθ θυμάσαι τὸ γέρο ζωγράφο ποὺ εἶχα συναντήσει στοὺς ἱππευτικούς ἀγῶνες; Ἴσως νὰ ἤθελε νὰ μοῦ δώσει μερικά μαθήματα...

Σκεφτικὰ ἐκείνη βύθισε τὸ βλέμμα της στὴ φθινοπωρινὴ νύχτα. Λίγα μαθήματα δὲν δὲ τὸν δίδατταν. Θὰ τὸν κάνανε νὰ ξεχάσει τὴ μοναξιά του Κι' αὐτὸ ἦταν τὸ πῶς σημαντικὸ...

Π' τὴν ἀρχὴν μὴ θαθεῖα, τρυφερὴ φίλια ἔνωση τὸν ἠλικιωμένο κοφάλαλο καὶ τὸν δεκαεπτάχρονο ἀνῆτη. Ἐνοιωσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον σὲ μια γλώσσα ἀπὸ γνεψίματα, χαμόγελα καὶ κανένα σημειωματάκι.

Μολοντὸν δὲν ἦταν μεγάλος ζωγράφος, ὁ Πρενστάθ, ἀναγνώρισε ἀμέσως τὸ μεγάλο ταλέντο τοῦ μαθητῆ του. Ὁ νεαρὸς ἔκρυβε μέσα του ὅλο τὸν ἐμπροσθοιωνισμό. Εἶχε τόσο χρώμα, τόση πρωτοτυπία! Αὐτὸ ἦταν κακό. Ὁ κόσμος δὲν ἤθελε φανταζερέες, πρωτότυπες ζωγραφίες. Θέλενε, σκοτεινές, λεπτομερεῖες εἰκόνες σὰν τὶς δικές του. Γιὰ τὸ καλὸ του, θάπρεπε νὰ υποχρεώσει τὸ παλληκαράκι νὰ ζωγραφίσει μ' ἀκριβολογία. Ὅχι πᾶς χρώματα πολλά. Μαυρο καὶ πάλι μαύρο...

— Κύριε Πρενστάθ, διαμαρτυρότανε κάποτε με κινήσεις ἀπελπισίας, θὰ μ' ἀφήσετε νὰ ζωγραφίσω ποτέ;

Ἕνα πρῶτ' παρατήρησε στὸ τελάρο του ἕνα μαῦρο καμβά. Ἐπάνω ὑπῆρχε σκαλωμένο ἕνα σημειωματάκι. Ἐπὶ τὸν Πρενστάθ τὸν ἀγαπημένο καὶ ταλαντούχο του μαθητῆ.

— Ἰά, σὰς εὐχαριστῶ, κύριε Πρενστάθ! Δὲν ξέρω, πὼς νὰ σὰς εὐχαριστήσω.

Ἐσκυψε κι' ἄρχισε νὰ ξετρεῖε τὰ σωληνάρια με τὶς μογιές.

— Μὰ εἶναι τρομερὸ, παρατήρησε, δὲν ὑπάρχει διόλου κίτρινο. οὔτε πράσινο! Οὔτε γαλάζιο!! Καὶ καθόλου κόκκινο!! Κυττάξτε, καφὲ σκούρο, καφὲ ἀνοιχτό, κανελλί, μουνί, ὄχρα, καὶ βέβαια μαῦρο! Ἀρκετὸ μαῦρο γιὰ νὰ βαφτεῖ ὁλόκληρο τραῖνο! Κύριε Πρενστάθ, πὼς μπορέσατε νὰ κάνετε τέτοιο ἕνα πράγμα;

— Τὰ φωτεινὰ χρώματα εἶναι ἐπικίνδυνα, ἔγραψε ὁ γέρο ζωγράφος. Ὁ Ρέμπραντ κατάφερε νὰ δείχνει τὸ σκοτάδι φωτεινὸ. Μάθε νὰ κάνεις τὸ ἴδιο.

— Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι Ρέμπραντ! Διαμαρτυρήθηκε ὁ Ἄνδρ'. Δὲν θέλω νὰ ζωγραφίσω σὰν αὐτόν! Εἶναι παλιός.

Ὁ Πρενστάθ δὲν τοῦ ἀπάντησε. Ὁ καιρὸς κυλοῦσε γοργὰ στὸ ξεστῶ, ἡσυχὸ ἐργαστήρι, ἐνῶ ἡ χειμωνιάτικη βροχὴ χτυποῦσε στὰ παράθυρα.

Πότε - πότε, ὁ Ἄνδρ' πλησίαζε στὸ τελάρο τοῦ δασκάλου του καὶ με δραματικὲς χειρονομίες, παρακλητικὰ βλέμματα, ζητοῦσε λίγα χτυπητὰ χρώματα.

— Σὰς παρακαλῶ, σὰς ἱκετεύω, δώστε μου λιγάκι κίτρινο! Τὸ χρειάζομαι. Ἐλάτε νὰ δείτε.

— Τὸ κίτρινο εἶναι τὸ πῶς ἐπικίνδυνο ἀπ' ὅλα τὰ χρώματα. Πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται μονάχα σὲ μεγάλη ἀνάγκη.

Ἕνα στοργικὸ χαμόγελο ἀπλώνονταν στ' ὀλοστρόγγυλο, ξυρισμένο πρόσωπο τοῦ γέροντος. Ὅσοι πάλι με μὴ κίνηση τοῦ κεφαλοῦ ξαναγύρισε στὸ τελάρο του.

Λίγο πρὶν τὰ Χριστούγεννα, ὁ Πρενστάθ ἔπεσε βαρεῖα ἀρρώστως. Ὁ Ἄνδρ' τὸ κρεβάτι του ἔγραψε στὴν κόμμη σὰς ἔφευγε ἀπ' τὸ Παρίσι. Ὅσο γιὰ τὸν Ἄνδρ' θὰ μπορούσε νὰ γραφεῖ σὲ κανένα γνωστὸ ἀτελιέ, ὅπως στοὺς καθηγητῆς Μπουννά.

— Μήπως προτιμοῦσε νὰ πάρεις μαθήματα στὸ σπίτι; Ὁ Ἄνδρ' ἀπάντησε νὰ διαμορφώσουμε σὲ στούντιο ἕνα δωμάτιο. Τοῦ πρότεινε ἡ μητέρα του.

— Ἀλλά, μαμά, διαμαρτυρήθηκε ἔντονα ἐκείνος. Δὲν θάναί τὸ ἴδιο. Σκέψου τί ὑπέροχο, νὰ μπορῶ νὰ ζωγραφίσω με τὴν ἐπίβλεψη ἐνὸς Μπουννά, ἐνὸς ἀπ' τοὺς μεγάλους προσωπικογράφους τοῦ κόσμου! Ἐξ ἄλλου, πρόσθεσε χαμηλώνοντας τὴ φωνή, ἴσως ἐκεῖ νὰ μποροῦσα ν' ἀποκτήσω καὶ μερικοὺς φίλους.

Ἡ λαχτάρα ποὺ φανέρωνε ἡ φωνὴ του, τῆς ἔφερε δάκρυα στὰ μάτια, ἀλλὰ πείσε τὸν ἑαυτὸ της νὰ ἐξακολουθῇ.

— Θὰ μπορούσες ἀλλὰ εἶναι ρηφοκίνδυνο. Οἱ νεαροὶ εἶναι ἀναίδεις. Κι' ἐσὺ εἶσαι λιγάκι ντροπαλὸς με τὸν κόσμον καὶ μπορεῖ νὰ σὲ θεωρήσουν ἀκατάδεχτο. Καὶ κάτι ἄλλο. Αὐτοὶ οἱ νέοι θάναί πάντοτε ἐκείνη τὴν ἡλικία, ἐνῶ, ἐσὺ δὲν εἶσαι οὔτε δεκαοχτὼ. Ἴσως νὰ μὴ μπορέσεις νὰ τοὺς νοιώσεις καὶ νὰ ἰκεσία σου. Ἡ φωνὴ τῆς ὀρίσει σὲ μὴ ἰκεσία.

— Ἐξέω τί σκέπτεσαι. Τὰ πελώρια καστὰνὰ του μάτια καρφώθηκαν ἐπάνω της πονεμένα. Κι' ἐγὼ φοβάμαι. Ἀλλά δὲν μπορῶ νὰ κρύβωμαι στὸ σπίτι σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ, δὲν εἶν' ἔτσι;

★

ΜΕ τὰ χέρια στὴν πλάτη, ὁ καθηγητῆς Δεδὸν Μπουννά, ἔκρινε τὴν ἐβδομαδιαία του ἐπιθεώρηση, περιδιαβάζοντας ἀνάμεσα στὰ τελάρια, οὐχόντας μὴ ματιά στοὺς καμβάδες τῶν μαθητῶν.

— Ἡ προσωπογραφία, ἔλεγε, εἶναι ἡ ὑψηλότερη ἐκφάνση τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἡ πῶς ἀποδοτική. Γιὰ νὰ γίνετε ἐπιτυχῆς προσωπογράφος πρέπει νὰ θυμάστε τοὺς βασικοὺς κανόνες. Ἄν αὐτὸς ποὺ ποζάρει εἶναι κάποιος ἄνθρωπος δρῶντος, στατηγῆς, διομήχανος, πολιτικὸς πρέπει νὰ τὸν ζωγραφίζετε ὀρθοῦ, σὰν τὸν Ναπολέοντα. Ἄν πάλι εἶναι ἐπιστήμονας, συγγραφέας ἢ οὐχόντας τῆς Ἐκκλησίας, τότε, τὸν ζωγραφίζετε καθιστὸ ἀκουμπισμένο τὸ χέρι στὸ πηγούνι, μ' ἕνα σκεπτικὸ ὄψος.

Τρέμοντας ἀπὸ φόβο ὁ Ἄνδρ' ἔσκυβε στὸ χαμηλὸ σκαμνὶ δάχνοντας δισταχτικὰ πινελιές, κυττάζοντας τὸ μοντέλο, μετῶντας με τὸν ἀντίχειρα. Τὴ θάλα-

γε αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Μπουννά; Θὰ τὸν ρεζίλευε μπροστὰ σ' ὅλη τὴν τάξη ὅπως πάντα;

— Ὅταν, τελικά, ὁ καθηγητῆς ἔφτασε κοντὰ στὸν Ἄνδρ', διέκοψε τὴ διάλεξή του. Σιγὴ ἀπλώθηκε στὸ ἀτελιέ.

— Μήπως κατὰ τύχη, τὸ λὲς αὐτὴ ζωγραφική; Ἄρχισε με λεπτὴ εἰρωνία. Ἄν ναι, τότε θὰ πρέπει νὰ σὲ εἰδοποιήσω πὼς κάνεις λάθος. Ὅσοι πάλι με μὴν ἔκρηξε θυμοῦ. Ἐρεῖς πὼς τὸ λέω ἐγὼ; Κτηνωδία!

Γαύγισε τὰ λόγια στὸν Ἄνδρ', ἀνάμεσα στὰ πνιχτὰ γέλια τῶν μαθητῶν.

— Γιατί ἐπιμένεις νάρχεσαι ἐδῶ; Πιστεύεις ἀλήθεια πὼς θὰ γίνεις ποτέ σου ζωγράφος; Πόσες φορὲς πρέπει νὰ σοῦ πῶ, πὼς δὲν ἔχεις ἴχνος ταλέντου; Πὼς δὲν ἔχεις μάτι γιὰ τὴν ὁμορφιά, παρὰ μονάχα γιὰ τὴν ἀσκήμια, πὼς δὲν θὰ μπορούσες ποτέ σου νὰ ζωγραφίσεις καὶ θὰ μοῦ ἔκανες μεγάλη χάρη μένοντας σπίτι, γλυτώνοντας με ἀπ' τὴ δοκιμασία νὰ βλέπω τὶς χοντροκοπιές σου; Ἕνα λεπτὸ ἀργότερα φέρεσε τὸ ἡμίσηλο καὶ τὸ παλτό του κι' ἀναχώρησε. — Πέντε λεπτῶν διάλειμμα, φώναξε ὁ ἐπιμελητῆς χτυπώντας τὰ χέρια του.

Τὸ ἀκίνητο μοντέλο, ξαναζωντανέψαι καὶ τυλίχθηκε στὴν τριμμένη της ρόμπα. Ἐβγαλε μὴ ἐφημερίδα κι' ἄρχισε νὰ διαβάει, ἔχοντας τὰ δόντια της μ' ἕνα σπέρτο. Οἱ μαθητῆς, παρατώντας τὰ πινέλα τους ἀρχίσανε τὰ σιγοψιθυρίσματα.

Ὁ Ἄνδρ' ἐξακολούθησε νὰ ζωγραφίζει, πνιγώντας τὰ δάκρυά του. Ὅπως πῆρε λόγους νὰ ἐξακολουθήσει, νὰ γελιοποιοῖται κάθε ὀδομάδα, νὰ γίνεται τὸ κορόϊδο τῶν συμμητητῶν του; Ἡ μητέρα του εἶχε προειδοποιήσει πὼς δὲν θὰ δοκιμάζανε κἀν νὰ τὸν νοιώσουν. Εἶχαν ἀρνηθεῖ τὶς δεξιές του προσπάθειες, δίνοντας του νὰ καταλάβει σκληρὰ πὼς δὲν τὸν θέλανε. Γιατί, γιατί τὸν ἀντιπαθούσε τόσο. Ἐπειδὴ ἦταν σακάτης; Ὅχι, ὄχι αὐτό. Δὲν τοῦ συγχωρούσανε τὰ νιάτα του, τ' ἀκριβὸ τοῦ ρούχα καὶ τὸ πὼς κάθε μέρα τὸν ὠδήγούσε στὸ ἀτελιέ ἕνας ἐπίσημος ντυμένος ἀμαξάς. Γι' αὐτοὺς, ἦταν μονάχα ἕνας ἐρασιτέχνης, ὁ χαϊδεμένος μὴς πλουσίας μαμάς, ποὺ ἔπαιζε με τὴν τέχνη γιὰ νὰ περάσει τὸν καιρὸ του. Ἄν ἔφτανε! Τέλος, δὲν ἔφτανε κι' ἦταν ἀνώφελο νὰ ἐξακολουθήσει. Κάλιο νὰ τὰ παρατήσει. Ἴσως θάπρεπε νὰ ἐπιδιώξει τὸ δίπλωμα φιλολογίας, ὅπως ἔλεγε ἡ μαμά.

— Μὴν ἀφήσεις αὐτὸ τὸ γέρο - μπᾶσταρδο νὰ σὲ λυγίσει!

Ἡ τραχητὴ φωνὴ πίσω του, τὸν ξάφνιασε σὶς σκέψεις του. Στράφηκε πᾶνω στὸ σκαμνὶ του. Ἕνας πανύψηλος νέος με ριχτὴ ζακέτα, στενὰ παντελόνια κι' ἀνεμιστὴ γράβατα, τοῦ χαμογέλουσε σκεπτικῶς. Ὁ Ἄνδρ' τὸν εἶχε ξεχωρίσει ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἄλλους γιὰ τὸ μεγάλο του ὄψος, τὴ βαρεὶα προφορά του, μετὰ τὸ σγοιντὸ του μούσι ποὺ ἔκρυβε σὰ μαῦρος ἀφρὸς σχεδὸν ὅλο του τὸ πρόσωπο.

— Δὲν πᾶει νὰ ξεφωνίσεις; Τόνη πληρώεις, ἔτσι; Τὴ γνοιάξουν, τὸ λοιπὸν, Δὲ μπορεῖ νὰ σὲ διώξει καὶ σὰ θὲς, φτύστωνε κατὰμουτρα. Ἐμένανε με λένε Ρασοῦ, Ἄνδρ' Ρασοῦ. Τὴ θάλεγε νὰ τρώγαμε μαζί τὸ μεσημέρι, στῆς Ἀγίου στίνες; Κι' ἂν θὲς ἀργότερα σοῦ δείχνω καὶ τὸ ἐργαστήρι μου. Τίποτε τὸ σπουδαῖο, ἀλλὰ ἔχει μὴ θέα ἐξαιρετικὴ στὸ Νεκροταφεῖο τῆς Μονμάρτης. Πήγες ποτέ

σου στὴ Μονμάρτη;

★
Τὸ ἐστιατόριο τῆς Ἀθουστίνας ἦταν φίσκα, ὅταν φτάσανε ὁ Ἄνδρ' κι' ὁ σύντροφός του. Μαυροντυμένοι καλλιτέχνες με φαριεῖς ζῶνες ξεφωνίζανε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον, ἀνεμίζοντας τὶς τσαλακωμένες τους πετσέτες. Σὰν ἀφράτη Ἡρα, μὴ ὥραια μελαχροινὴ με ὄγρὰ μάτια, κυκλοφοροῦσε ἀνάμεσα στὰ τραπέζια, κουβαλώντας πιάτα με ἀχνιστὲς μακαρονάδες, χειρονομώντας, κυγαδίζοντας, γελώντας πλούσια.

— Ἐτοῦτ' εἶν' ἡ Ἀθουστίνια, ψιθύρισε ὁ Ρασοῦ. Ἦτανε ἄλλοτε μοντέλο.

Στὰ τριανταεπταετῆς της χρόνια ἡ Ἀθουστίνια Σεγκάτορι ἦταν μῦθος τῆς Μονμάρτης. Δεκάξη χρόνων ἔφτασε στὸ Παρίσι ἀπ' τὴ Σικελία ξυπόλητη, ἀπένταρη, καταπληκτικὰ ὥραια. Ἐξ ἡ μῆνης ἀργότερα εἶχε γίνεῖ τὸ πῶς περὶζήτητο μοντέλο τῆς ποικίλων ἑρμηνειῶν. Γνωστοὶ ἀκαδημαϊκοὶ ἐπιζητοῦσαν τὶς ὑπηρεσίες καὶ τὶς εὐνοίες της. Γλύπτες ἀποθανυμάζανε τὴν τελεῖότητα τοῦ κορμοῦ της, ἀρπάζοντας τὴ σμίλη με μεγαλύτερο ἔξοιο. Ἀπὸ κάποια ρομαντικὴ διάθεση εἶχε ἀφήσει πολλὰ μέτρα τοῦ ἑαυτοῦ της στὰ διάφορα στούντιο κι' εἶχε παρηγορηθεῖ λεγεῶνες ἀπὸ καλλιτέχνες με τὰ χάρια της. Πρὶν τρία χρόνια, ἄνοιξε τὸ ἐστιατόριό της κι' ἔνας χείμαρρος ζωγράφων τὴν βοήθησε μ' εὐγνωμοσύνη, σ' ἀνάμνηση τῶν σόντομων ρομάντων τους. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν δειγμάτων, φανέρωνε τὴ γενναὶ ὁδὸν φύσιν τῆς Ἀθουστίνας.

Ὁ Ἄνδρ' τὴν παρακολουθοῦσε νὰ σκύβει πᾶνω ἀπὸ ἕνα κοκκινομάλλι γλύπτη, παρακαλώντας τον.

— Σὲ παρακαλῶ, Ρομπέρτο, μὴ τρῶς τὸ πιάφι. Βάξω μέσα σκόρδο, καὶ ἔρεῖς πὼς τὸ σκόρδο φέρνει ἐφιάλτες. Πάρε καλύτερα λίγο πεπερόνι. Κορῶναι τὸ αἷμα κι' ἀπόψε θὰ ξαφνιασῇς τὴ γυναικα σου, κάνοντάς τὴν εὐτυχισμένη, ἔ;

Ἦταν γελαστὴ στράφηκε στοὺς δυὸ μαθητῆς.

— Ἄ, μπαμπίνι, πεινᾶτε, ἔ; Λοιπὸν θὰ σὰς δώσω πρῶτα μακαρονάδα. Μετὰ ἕνα μυραβιλίσιομο πιάφι. Τέτοιο ποὺ δὲν μεταφράζεται. Ἀπαλὸ σὰ μουσικὴ. Σὰν ἕνα χάρδι στὴν κοιλία.

Οἱ πελάτες τῆς Ἀθουστίνας ἦταν συνηθισμένοι στοὺς λυρισμούς της.

— Κι' ὅσοι θὰ σὰς δώσω...

— Ὅτι θέλεις, σιμοφώνησε ὁ Ρασοῦ, ποὺ λύσσαζε ἀπὸ πείνα. Ἔτσι κι' ἀλλοῦς αὐτὸ κάνουνε πάντα.

Στὸ διάστημα τοῦ φαγητοῦ δὲν μιλούσε καὶ πολλὰ, καταβορβίζοντας τὴν τροφή με πελώριες μπουκιές. Ὁ Ἄνδρ' ὅμως ἦταν τόσο παρατηρητικὸς, ποὺ δὲν μπορούσε νὰ φάει. Τὸ ὑπέροχο μέρος. Ποτέ του δὲ βρέθηκε σ' ἕνα τόσο εἱσθητικὸ ἐστιατόριο. Αὐτῆς οἱ παρῆενες μονοουδίες, αὐτὸς ὁ θόρυβος, ὅλοι αὐτοὶ ὁ ζωηροὶ καλλιτέχνες.

Μὴ στιγμὴ παρατήρησε ἕναν γέρο με ἀγαθὸ βλέμμα, ποὺ κοινοῦνταξε μ' ἕνα ξανθὸ νέο με λεπτὰ χαρακτηριστικά.

— Ὁ γέρος με τὴ μεγάλη ἀσπρη γενειάδα, εἶναι ὁ Πασάρο, εἶπε ὁ Ρασοῦ μπουκισμένος. Εἶναι ἐμπροσθοιωνιστῆς. Ὁ ἄλλος εἶναι ὁ Τεδὸν Βαν Γκόγκ. Ἔχει μαγαζὶ εἰδῶν Τέχνης. Μὰ, ποὺ νὰ παρ' ἡ δόξη, φάε τὸ ρεζέτο σου, γιατί ἡ Ἀθουστίνια θὰ τὰ δώσει μαζί σου.

Σὰν ἀποφάσανε πῆγαν στὸ ἐργαστήρι τοῦ Ρασοῦ.

ΣΤΟ ΕΠΙΟΜΕΝΟ: Ἡ συνέχεια.

Η " ΤΡΙΔΥΜΟΣ ΝΕΥΡΑΛΓΙΑ "

Ἑλπίδες γιὰ τὴν ὀριστικὴ θεραπεία της

★
ἈΠὸ ἑκατὸ σχεδὸν χρόνια ἡ ἱατρικὴ ἀσχολεῖται με μὴ μορφὴ νευραλγίας τοῦ προσώπου, τὴν ἀσθένεια τῆς «τριδύμου νευραλγίας» ἡ ὁποία προκαλεῖ στὸν ἄνθρωπο μὴ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ κατὰπτωση ποὺ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει ἀκόμα καὶ στὴν αὐτοκτονία. Μέχρι σήμερον δὲν ἔχει ἐπιτευχθεῖ καμμία ἀποτελεσματικὴ θεραπεία καὶ τὰ αἷτια τῆς ἀρρώστειας παραμένουν ἀγνωστά. Στὴν ἱατρικὴ οἱ πόνοι τῆς ἀρρώστειας αὐτῆς περιγράφονται ὡς «δυνατοί, διαπεραστικοί, ὀδυνηροί». Τὸ κέντρο τῶν ἀφόρητων αὐτῶν πόνων βρίσκεται στὶς διακλαδώσεις τῶν νεύρων τῆς ἄνω καὶ κάτω σιαγόνας καὶ τοῦ δοντικού νεύρου. Οἱ νευραλγικοὶ πόνοι ἐκδηλώνονται ἀποροδόχητα σὲ ὅλη τους τὴν ἔκταση. Ἡ ἀρρώστεια προσβάλλει συνήθως ἄτομα ἡλικίας 50 ὥς 70 ἐτῶν καὶ οἱ κρίσεις μποροῦν νὰ προκληθοῦν ἀπὸ ἀσχηματιστοὺς καθημερινούς ἐρεθισμούς, π. χ. ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τῆς θερμοκρασίας (κρύο ἢ ζέση), ἀπὸ ἕνα ρεύμα ἀέρος, ἀπὸ μὴν ἀπότομη κίνηση τοῦ προσώπου στὴν ὀμίλια, ἢ μὴ ἀπότομη στροφή τοῦ κεφαλοῦ. Οἱ ἐρεθισμοὶ αὐτοὶ ἐκδηλώνονται τὴν κατάστασιν καὶ μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀφορμὲς τῶν πόνων.

Τὸ πῶς ἀπαιλεῖ τὸν ὀδυνηρὸν κρίσεων, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ ξεσπάσουν σὲ κάθε στιγμὴ, ὁ ἀσθενὴς ὑποβάλλεται σὲ ἀπόλυτὴ ἀνιχνία. Ἀλλ' αὐτὸ ἔχει δυσάρεστα ἐπακόλουθα γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ ἀσχόλησιν καὶ τὴ ζωὴ του γενικά. Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ζεῖ σὰν ἀνὰ πηρος.

Σήμερα, ἴσως ἡ ἱατρικὴ κατορθώσει, με νέα φάρμακα, νὰ βοηθήσει αὐτοὺς ποὺ ὀπότερον ἀπὸ τριδύμη νευραλγία. Μὴ νέα θεραπευτικὴ μέθοδος με ἐνδιαφέροντικὰ ἀποτελέσματα ἐφαρμόσθηκε ἀπὸ Γερμανὸ νευρολόγο τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης. Ὡς τώρα, μοναδικὸ μέσο καταπολέμησης τῆς ἀρρώστειας ἔπαρετο ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβαση ποὺ συνίστατο στὴν ἀποκοπὴ ἐνὸς τμήματος τῆς διακλαδωσῆς τοῦ προσβεβλημένου νεύρου.

★
Πάντως, ἦταν γνωστὸν ἀπὸ καιρὸ ὅτι ὁ πόνος τοῦ τριδύμου νεύρου εἶναι συχνὰ ἐπακόλουθο τῶν φλεγμονῶν καὶ τῶν ἀποστημάτων τῆς στοματικῆς κοιλότητος καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἱγμορίων ἁνθρώπων. Ὁ Γερμανὸς καθηγητῆς Κόνραντ, μιλάοντας σ' ἕνα συνέδριο γιὰ τὴ νέα θεραπεία, τὴν ἐσχοχίασε ὡς ἐξῆς: «Μιλᾶμε γιὰ φάρμακα χωρὶς νὰ γνωρίζουμε τὶς ἐπιδράσεις τους, τὰ συνιστοῦμε γιὰ θεραπεία χωρὶς νὰ ξέρουμε τὴν προέλευσιν τῆς ἀρρώστειας ποὺ θέλουμε νὰ θεραπεύσουμε...»

οἱ ἐνέσεις ζεστοῦ νεροῦ καὶ με τὸν τρόπο αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνεῖ κατόπιν ἡ ἀφαίρεσίν του. Ἀλλὰ τὸ μοναδικὸ αὐτὸ μέσο γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς ἀρρώστειας ἔχει κριθεῖ ὡς ἐπιπικίνδυνο, γιὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ κρανίου καὶ ἡ ἀποκοπὴ τοῦ νεύρου μπορεῖ νὰ προκαλέσει γενικὴ παράλυση. Οἱ πρόσφατες ἐρευνες τείνουν στὴν καταπολέμηση τῆς ἀρρώστειας με ἡπιώτερα μέσα.

Ἐξ ἄλλου, πολλὲς θεραπείες ποὺ τὶς θεωροῦσαμε «κλασικὲς» βρίσκονται σήμερον ὑπὸ ἀμφισβήτηση, γιὰ τὴν ἐπεὶτα ἀπὸ λίγο οἱ πόνοι ἐκδηλώνονται καὶ πάλι. Πάντως, τὰ ριζικὰ μέτρα δὲν ἐνδεκνυνται στὴν θεραπεία τῆς τριδύμου νευραλγίας.

★

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης μᾶς δίνουν ἐλπίδες ὅτι καὶ στὶς βαρεῖς μορφὲς τῆς τριδύμου νευραλγίας εἶναι δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ μὴς νέας θεραπείας με τὴν ἀνάμειξη διαφόρων χημικῶν παρασκευασμάτων. Ἡ θεραπεία διαρκεῖ τέσσερις ἐβδομάδες. Δοκιμάσθηκε σὲ 26 περιπτώσεις ἐκ τῶν ὁποίων στὶς 14 σημειώθηκαν σημαντικὴ βελτίωση, στὶς 4 μερικὴ θεραπεία, ἐνῶ στὶς ὑπόλοιπες 8 ἡ μέθοδος δὲν εἶχε ἀποτέλεσμα.

Στὴ νέα θεραπεία χρησιμοποιεῖνται τὰ ἐξῆς φάρμακα: «Ντολαντίν, ὡς καταπραῖντικό τῶν πόνων, «Ατοβίλ», γνωστὸ ἀντιαιμωγικό. «Μεγαφέν» καὶ «Νεοροσίλ», γνωστὰ καταπραῖντικά ποὺ ἐνεργοῦν εἰδικότερα στὶς καταστάσεις φοβίας, νευρικῶν διαταραχῶν καθὼς καὶ στὶς περιπτώσεις ἐπιληψίας.

Ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἀπὸ τὰ μεχρὸν σήμερον ἀποτελέσματα, θεωρεῖται ἱκανοποιητικὴ. Μέχρι σήμερον δὲν ἦταν γνωστὰ τὰ αἷτια τῆς ἀρρώστειας, οὔτε καὶ οἱ ἀφορμὲς ποὺ μποροῦν νὰ προκαλέσουν τὴν ἐκδήλωση τῶν πόνων. Τώρα οἱ ἐπιστήμονες ἀρχίζουν νὰ διαπιστώνουν ὅτι ὑπάρχει κάποια σχέση μεταξὺ τῶν συμπτωμάτων τῆς τριδύμου νευραλγίας καὶ τῆς ἐπιληψίας. Ἐπίσης, φαίνεται ὅτι καὶ οἱ δυὸ αὐτὲς ἀρρώστειες καταστέλλονται, τουλάχιστον ἐν μέρει, με τὰ παρὶγογὰ τῆς «φενωδιαζίνης».

Πάντως, ἦταν γνωστὸν ἀπὸ καιρὸ ὅτι ὁ πόνος τοῦ τριδύμου νεύρου εἶναι συχνὰ ἐπακόλουθο τῶν φλεγμονῶν καὶ τῶν ἀποστημάτων τῆς στοματικῆς κοιλότητος καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἱγμορίων ἁνθρώπων.

Ὁ Γερμανὸς καθηγητῆς Κόνραντ, μιλάοντας σ' ἕνα συνέδριο γιὰ τὴ νέα θεραπεία, τὴν ἐσχοχίασε ὡς ἐξῆς: «Μιλᾶμε γιὰ φάρμακα χωρὶς νὰ γνωρίζουμε τὶς ἐπιδράσεις τους, τὰ συνιστοῦμε γιὰ θεραπεία χωρὶς νὰ ξέρουμε τὴν προέλευσιν τῆς ἀρρώστειας ποὺ θέλουμε νὰ θεραπεύσουμε...»

Ο Άνδρ' αγάπησε τὸ Μαλρομέ μὲ τὶς πολύχρονες ντάλλες τοῦ γαλήνιου κήπου του.

Τὸ τελευταῖο βοάδν, προτοῦ γυρίσουν στὸ Παρίσι, ὁ νέος καθότανε μὲ τὴ μητέρα του στὴ θεράντα, ἀκούγοντας τὸ μονότονο σκόπο τοῦ γρύλλου.

Ξαφνικά, στράφηκε πρὸς τὸ μέρος της. — Μαμά, τῆς εἶπε δειλά, θάδελα νὰ γίνω ζωγράφος.

— Ζωγράφος; Ξαφνιασμένη ἐκείνη.

Ἐκτὸς ἀπὸ λίγους ἀξιοσέβαστους ἀκαδημαϊκούς, οἱ ζωγράφοι ἦταν κατὰ ἀνθρώπου ἀλλήτες, ποὺ ζούσανε σὲ τρώγλες τῆς Μονμάρτης πίνοντας ἀφέντι καὶ ζωγραφίζοντας γυμνὲς γυναῖκες... Ἀνῆκαν στὸ κατακάθι τῆς κοινωνίας σὰν τοὺς θεατρίνους, καὶ τοὺς μουζικάντηδες. Ἔνας Τουλὸς Ἀωτρεζ δὲν μπορούσε φυσικά, νὰ γίνεῖ ζωγράφος...

— Ἐξέρω τὶ δὲ μοῦ πεῖς, τὴν διέκοψε, μαντεύοντας τὶς ἀντιρροήσεις της. Δὲν ἔχω, ὅμως, δικαίωμα ἐκλογῆς. Τί μπορῶ νὰ κάνω; Ἐξέ ἄλλω, μοῦ ἄρεσε πάντα νὰ ζωγραφίζω. Βέβαια πρέπει νὰ ἐξακριβώσω πρῶτα, ἂν ἔχω ταλέντο, ἢ ὄχι. Σκέφτηκα πὼς ἴσως ὁ κύριος Πρενστάθ θυμάσαι τὸ γέρο ζωγράφο ποὺ εἶχα συναντήσει στοὺς ἱππευτικούς ἀγῶνες; ἴσως νὰ ἤθελε νὰ μοῦ δώσει μερικὰ μαθήματα...

Σκεφτικὰ ἐκείνη βύθισε τὸ βλέμμα της στὴ φθινόπωρινὴ νύχτα. Λίγα μαθήματα δὲν εἶναι τὸν βλάπτανε. Θὰ τὸν κάνανε νὰ ξεχάσει τὴ μοναξιά του Κι' αὐτὸ ἦταν τὸ πῦρ σημαντικὸ...

★

Αἱ τὴν ἀρχὴ μὴ βαθεῖα, τρυφερὴ φίλια ἔνωσε τὸν ἡλικιωμένο κοφάλο καὶ τὸν δεκαεφτάχρονο ἀνέπηρο. Ἐνοιωσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον σὲ μιὰ γλώσσα ἀπὸ γενεήματα, χαμόγελα καὶ κανένα σημεῖοματάκι.

Μολοντὶ δὲν ἦταν μεγάλος ζωγράφος, ὁ Πρενστάθ, ἀναγνώρισε ἀμέσως τὸ μεγάλο ταλέντο τοῦ μαθητῆ του. Ὁ νεαρὸς ἐκρυβε μέσα του ὅλο τὸν ἐμπρεσιονισμό. Εἶχε τόσο χρώμα, τόση πρωτοτυπία! Αὐτὸ ἦταν καλὸ. Ὁ κόσμος δὲν ἤθελε φανταστερές, πρωτότυπες ζωγραφίες. Θέλανε, σκοτεινές, λεπτομερειανές εἰκόνες σὰν τὶς δικές του. Ἰὰ τὸ καλὸ του, θάπρεπε νὰ υποχρεώσῃ τὸ παλληκαράκι νὰ ζωγραφίξῃ μ' ἀκριβολογία. Ὅχι πιά χρώματα πολλά. Μαυρο καὶ πάλι μαῦρο...

— Κύριε Πρενστάθ, διαμαρτυρότανε κάποτε μὲ κινήσεις ἀπελπισίας, θὰ μ' ἀφήσετε νὰ ζωγραφίσω ποτέ;

Ἐνὰ πρῶτ' παρατήρησε τὸ τελάρο του ἕνα μαῦρο καμβά. Ἐπάνω ὑπῆρχε σκαλωμένο ἕνα σημειωματάκι. Ἐπὶ τὸν Ρενὲ Πρενστάθ τὸν ἀγαπημένο καὶ ταλαντούχο τοῦ μαθητῆ.

— Ὦ, σὰς εὐχαριστῶ, κύριε Πρενστάθ! Δὲν ξέρω, πὼς νὰ σὰς εὐχαριστήσω.

Ἐσκυψε κι' ἄρχισε νὰ ἐξετάζει τὰ σωληνάρια μὲ τὶς μπογιές.

Μὰ εἶναι τρομερὸ, παρατήρησε, δὲν ὑπάρχει διόλου κίτρινο... οὔτε πράσινο! Οὐτε γαλάζιο!! Καὶ καθόλου κόκκινο!! Κυττάζετε, καφὲ σκούρο, καφὲ ἀνοιχτό, κανελλί, μαοῖνι, ὄχρα, καὶ βέβαια μαῦρο! Ἀρκετὸ μαῦρο γιὰ νὰ βαφτεῖ δλόκληρο τραῖνο! Κύριε Πρενστάθ, πὼς μπορέσατε νὰ κάνετε τέτοιο ἕνα πράγμα;

— Τὰ φωτεινὰ χρώματα εἶναι ἐπικίνδυνα, ἔγραψε ὁ γέρο ζωγράφος. Ὁ Ρέμπραντ κατάφερε νὰ δείχνει τὸ σκοτάδι φωτεινὸ. Μάθε νὰ κάνεις τὸ ἴδιο.

Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι Ρέμπραντ! διαμαρτυρήθηκε ὁ Ἀνδρ'. Δὲν θέλω νὰ ζωγραφίσω σὰν αὐτόν! Εἶναι παλιός.

Ὁ Πρενστάθ δὲν τοῦ ἀπάντησε. Ὁ καιρὸς κυλοῦσε γοργὰ στὸ ζεστό, ἥσυχο ἐργαστήρι, ἐνῶ ἡ χειμωνιάτικη βορρὰ χτυποῦσε στὰ παράθυρα.

Πότε - πότε, ὁ Ἀνδρ' πλησίαζε στὸ τελάρο τοῦ δασκάλου του καὶ μὲ δραματικὲς χειρονομίες, παρακλητικὰ βλέμματα, ζητοῦσε λίγα χτυπητὰ χρώματα.

— Σὰς παρακαλῶ, σὰς ἱκετεύω, δώστε μου λιγάκι κίτρινο! Τὸ χρειάζομαι. Ἐλάτε νὰ δείτε.

Τὸ κίτρινο εἶναι τὸ πῦρ ἐπικίνδυνον ἀπ' ὅλα τὰ χρώματα. Πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται μονάχα σὲ μεγάλῃ ἀνάγκῃ. Ἐνὰ στοργικὸ χαμόγελο ἀπλωνότανε στ' ὁλοσκόγγυλο, ἑυρισμένο πρόσωπο τοῦ γέρου. Ὅποτε πάλι μὲ μιὰ κίνηση τοῦ κεφαλοῦ ξαναγύρισε στὸ τελάρο του.

Λίγο πρὶν τὰ Χριστούγεννα, ὁ Πρενστάθ ἔπεσε βαρεῖα ἀρρώστος. Ἀπ' τὸ κρεβάτι του ἔγραψε στὴν κόμησά του πὼς ἔφευγε ἀπ' τὸ Παρίσι. Ὅσο γιὰ τὸν Ἀνδρ' θὰ μπορούσε νὰ γράφει τὸ κανένα γνωστὸ ἀτελιέ, ὅπως στοῦ καθηγητῆ Μποννά.

Μήπως προτιμοῦσε νὰ πάρει μαθήματα στὸ σπίτι; Θὰ μπορούσαμε νὰ διαμορφώσουμε σὲ στούντιο ἕνα δωμάτιο. Τοῦ πρότεινε ἡ μητέρα του.

— Ἀλλά, μαμά, διαμαρτυρήθηκε ἔντονα ἐκεῖνος. Δὲν θάναί τὸ ἴδιο. Σκέψου τί ὑπέροχο, νὰ μπορῶ νὰ ζωγραφίζω μὲ τὴν ἐπίβλεψη ἐνὸς Μποννά, ἐνῶς ἀπ' τοὺς μεγαλύτερους προσωπογράφους τοῦ κόσμου! Ἐξέ ἄλλω, πρόσθεσε χαμηλώνοντας τὴ φωνή, ἴσως ἐκεῖ νὰ μποροῦσα ν' ἀποχτήσω καὶ μερικοὺς φίλους.

Ἡ λατρία ποὺ φανέρωνε ἡ φωνή του, τῆς ἔφερε δάκρυα στὰ μάτια, ἀλλὰ πίεσε τὸν ἑαυτὸ της νὰ ἐξακολουθήσει.

— Θὰ μπορούσε ἀλλὰ εἶναι ἐπιπικίνδυνον. Οἱ νεαροὶ εἶναι ἀναίδεις. Κι' ἐσὺ εἶσαι λιγάκι ντροπαλὸς μὲ τὸν κόσμο καὶ μπορεῖ νὰ σὲ θεωρήσουν ἀκατάδεχτο. Καὶ κατὰ ἄλλο. Αὐτοὶ οἱ νέοι θάναί πάνω ἀπὸ εἰκοσι χρόνων, ἐνῶ, ἐσὺ δὲν εἶσαι οὔτε δεκαοχτώ. ἴσως νὰ μὴ μπορέσεις νὰ τοῖς νοιώσεις καὶ νὰ σὲ νοιώσουν. Ἡ φωνή της ῥάγισε σὲ μιὰ ἱκεσία.

— Ἐξέρω τὶ σκέπτεσαι. Τὰ πελώρια καστὰνὰ τὸν μάτια καρφώθηκαν ἐπάνω της πονεμένα. Κι' ἐνῶ φοβόμην. Ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ κρύβωμαι στὸ σπίτι μ' ὅλη μου τὴ ζωὴ, δὲν εἶν' ἔτσι;

★

Με τὰ χέρια στὴν πλάτη, ὁ καθηγητῆς Λεὼν Μποννά, ἔκαμε τὴν ἐβδομαδιαία του ἐπιθεώρηση, περιδιαβάζοντας ἀνάμεσα στὰ τελάρα, ρίχνοντας μιὰ ματιά στοὺς καμβάδες τῶν μαθητῶν.

Ἡ προσωπογραφία, ἔλεγε, εἶναι ἡ ὑψηλότερη ἔκφραση τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἡ πῦρ ἀποδοτικῆς. Γιὰ νὰ γίνετε ἐπιτυχὲς προσωπογράφος πρέπει νὰ θυμάστε τοὺς βασικοὺς κανόνες. Ἀν αὐτὸς ποὺ ποζεῖ εἶναι κάποιος ἄνθρωπος δρασέως, στρατηγός, βιομήχανος, πολιτικός πρέπει νὰ τὸν ζωγραφίσετε ὄρθιο, κατ'ὀρθωμένον μὲ τὸ χέρι στὸ γέλο, σὰν τὸν Ναπολέοντα. Ἀν πάλι εἶναι ἐπιστήμονας, συγγραφέας ἢ πρίγκιπας τῆς Ἐκκλησίας, τότε, τὸν ζωγραφίσετε καθιστὸ ἀνομιμασμένο μὲ τὸ χέρι στὸ πηγούνι, μ' ἕνα σκεπτικὸ ὄψος.

Τρέμοντας ἀπὸ φόβο ὁ Ἀνδρ' ἔσκυβε στὸ χαμηλὸ σκαμνὶ βάθοντας διαταχτικὲς πινελιές, κυττάζοντας τὸ μοντέλο, μετρώοντας μὲ τὸν ἀντίχειρα. Τὶ δὲλα-

γε αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Μποννά; Θὰ τὸν ρεζίλευε μπροστὰ σ' ὅλη τὴν τάξη ὅπως πάντα;

Ὅταν, τελικά, ὁ καθηγητῆς ἔφτασε κοντὰ στὸν Ἀνδρ', διέκοψε τὴ διάλεξή του. Σιγὴ ἀπλώθηκε στὸ ἀτελιέ.

Μήπως κατὰ τύχη, τὸ λὲς αὐτὴ ζωγραφικὴ; ἄρχισε μὲ λεπτὴ εἰρωνία. Ἀν ναί, τότε θὰ πρέπει νὰ σὲ εἰδοποιήσω πὼς κάνεις λάθος. Ὅποτε μὰ μιὰν ἐκρηξὴ θυμοῦ. Ἐρεῖς πὼς τὸ λέω ἐγώ; Κτηνωδία!

Γαῦσε τὰ λόγια στὸν Ἀνδρ', ἀνάμεσα στὰ πνιχτὰ γέλια τῶν μαθητῶν.

Γιατί ἐπιμένεις νάχρῃσαι ἐδῶ; Πιστεύεις ἀλήθεια πὼς θὰ γίνεις ποτὲ σου ζωγράφος; Πόσες φορὲς πρέπει νὰ σοῦ πῶ, πὼς δὲν ἔχεις ἴχνος ταλέντου; Πὼς δὲν ἔχεις μάτι γιὰ τὴν ὁμορφίαν, παρὰ μονάχα γιὰ τὴν ἀσκήμια, πὼς δὲν θὰ μπορέσεις ποτὲ σου νὰ ζωγραφίσεις καὶ θὰ μοῦ ἔκαμνες μεγάλη χάρη μένοντας σπῆτι, γλυτώνοντάς με ἀπ' τὴ δοκιμασία νὰ βλέπω τίς χοντροκοπιές σου;

Ἐνὰ λεπτὸ ἀργότερα φόρεσε τὸ ἡμίψηλο καὶ τὸ παλτό του κι' ἀναχώρησε.

Πέντε λεπτῶν διάλειμμα, φώναξε ὁ ἐπιμελητῆς χτυπώντας τὰ χέρια του.

Τὸ ἀκίνητο μοντέλο, ξαναζωντάνεψε καὶ τυλίχτηκε στὴν τριμμένη της ρόμπα. Ἐβγάλε μιὰ ἐφημερίδα κι' ἄρχισε νὰ διαβάζει, ξίνοντας τὰ δόντια της μ' ἕνα σπῆτο. Οἱ μαθητές, παρατώντας τὰ πινέλα τους ἀρχίσανε τὰ συζητήματα.

Ὁ Ἀνδρ' ἐξακολουθεῖ νὰ ζωγραφίζει, πνίγοντας τὰ δάκρυά του. Ὅπως πῆγε λόγος νὰ ἐξακολουθήσει, νὰ γελιοποιεῖται κάθε ὁδομάδα, νὰ γίνεταί τὸ κορόϊδο τῶν συμπαθῶν του; Ἡ μητέρα τὸν εἶχε προειδοποιήσει πὼς δὲν θὰ δοκιμάζανε κὰν νὰ τὸν νοιώσουν. Εἶχαν ἀρνήσει τίς δεξιές του προσπαθεῖες, δίνοντάς του νὰ καταλάβει σκληρὰ πὼς δὲν τὸν θέλανε. Γιατί, γιατί τὸν ἀντιπαθεῖς τόσο. Ἐπειδὴ ἦταν σακάτης; Ὅχι, ὄχι αὐτό. Δὲν τοῦ συγχωροῦσαν τὰ νιάτα του, τ' ἀκριβὰ του ρούχα καὶ τὸ πὼς κάθε μέρα τὸν ὠδηγοῦσε στὸ ἀτελιέ ἕνας ἐπίσημος ντυμένος ἀμαξάς. Γι' αὐτοὺς, ἦταν μονάχα ἕνας ἐρασιτέχνης, ποὺ ἐπαίξε μὲ τὴν τέχνη γιὰ νὰ περάσει τὸν καιρὸ του. Ἀν ἔβρανε! Τέλος, δὲν ἔβρανε κι' ἦταν ἀνώφελο νὰ ἐξακολουθήσει. Κάλιο νὰ τὰ παρατήσει. ἴσως θάπρεπε νὰ ἐπιδιώξῃ τὸ διπλωμα φιλολογίας, ὅπως ἔλεγε ἡ μαμά.

Μὴν ἀφήσεις αὐτὸ τὸ γέρο - μπάσταρδο νὰ σὲ λυγίσει!

Ἡ τραβηχτὴ φωνὴ πίσω του, τὸν ξάφνιασε στὶς σκέψεις του. Στράφηκε πᾶνω στὸ σκαμνὶ του. Ἐνας πανύψηλος νέος μὲ ριχτὴ ξακέττα, στενὰ παντελόνια κι' ἀνεμιστὴ γραβάτα, τοῦ χαμογέλουσε σκυφτός. Ὁ Ἀνδρ' τὸν εἶχε ξεχωρίσει ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἄλλους γιὰ τὸ μεγάλο του ὄψος, τὴ βαρεῖα προφορά του, μὲ τὸ σγουρὸ του μούσι ποὺ ἔκρυβε σὰ μαῦρος ἀφρὸς σχεδὸν ὅλο του τὸ πρόσωπο.

Δὲν πᾶει νὰ ξεφωνίξει; Τόνε πληρώνεις, ἔτσι; Τὶ γνοιάξουναι, τὸ λοιπόν, Δὲ μπορεῖ νὰ σὲ διώξῃ καὶ σὰ θὲς, φτύστονε κατὰμουτρα. Ἐμένανε μὲ λένε Ρασοῦ, Ἀνδρ' Ρασοῦ. Τὶ θάλεγες νὰ τρώγαμε μαζί τὸ μεσημέρι, στῆς Ἀδγού στῖνας; Κι' ἂν θὲς ἀργότερα σοῦ δείχνω καὶ τὸ ἐργαστήρι μου. Τίποτες τὸ σπουδαῖο, ἀλλὰ ἔχει μιὰ θεὰ ἐξαιρετικὴ στὸ Νεκροταφεῖο τῆς Μονμάρτης. Πηγες ποτὲ

σου στὴ Μονμάρτη;

★

Ὁ ἐστιατόριο τῆς Ἀδγούστίνας ἦταν φίσκα, ὅταν φτάσανε ὁ Ἀνδρ' κι' ὁ σύντροφός του. Μαυροντυμένοι καλλιτέχνες μὲ φαρδεῖες ζῶνες ξεφωνίζανε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον, ἀνεμίζοντας τίς τσαλακωμένες τους πετσέτες. Σὰν ἀφράτῃ Ἡρα, μιὰ ὥρα μελαχροινὴ μὲ ὑγρὰ μάτια, κυκλοφοροῦσε ἀνάμεσα στὰ τραπέζια, κουβαλώντας πιάτα μὲ ἀχνιστὲς μακαρονάδες, χειρονομώντας, καυγαδίζοντας, γελώντας πλούσια.

Ἐτοῦτῃ εἰν' ἡ Ἀδγούστίνα, ψιδύρισε ὁ Ρασοῦ. Ἦτανε ἄλλοτε μοντέλο.

Στὰ τριανταεπνὰ τῆς χρόνια ἡ Ἀδγούστίνα Σεγκατόρι ἦταν μῦθος τῆς Μονμάρτης. Δεκάξῃ χρόνων ἔφτασε στὸ Παρίσι ἀπ' τὴ Σικελία ξυπόλητη, ἀπέναντι, κατακλητικὰ ὥρα. Ἐξέ μῆνες ἀργότερα εἶχε γίνεῖ τὸ πῦρ περὶζήτο μοντέλο τῆς ποικιλοφάνειας. Γνωστοὶ ἀκαδημαϊκοὶ ἐπιζητοῦσαν τίς ὑπηρεσίες καὶ τίς ἐννοίεες της. Γλύπτες ἀποθαρρύναν τὴν εὐδοκίαν τοῦ κορμοῦ της, ἀρπάζοντας τὴ σμίλη μὲ μεγαλύτερο ἔγχο. Ἀπὸ κάποια ρομαντικὴ διάθεση εἶχε ἀφήσει πολλὸ μέρος τοῦ ἑαυτοῦ της στὰ διάφορα στούντιο κι' εἶχε παρηγορηθεῖ λεγεῶνες ἀπὸ καλλιτέχνες μὲ τὰ χάρδια της. Πρὶν τρία χρόνια, ἀνοιξε τὸ ἐστιατόριό της κι' ἔβρανε χεῖμαρρος ζωγράφων τὴν βοήθησε μ' ἐδγνομοσύνη, σ' ἀνάμνηση τῶν σύντομων ρομάντιστων τους. Ὁ ἀεικίμης αὐτῶν τῶν δειγμάτων, φανέρωνε τὴ γενναὶ ὁδὸν τῆς Ἀδγούστίνας.

Ὁ Ἀνδρ' τὴν παρακολουθεῖ νὰ σκύβει πάνω ἀπὸ ἕνα κοκκινωμῆλλη γλύπτη, παρακαλώντας τον.

Σὲ παρακαλῶ, Ρομπέρτο, μὴ τρῶς τὸ πιλάφι. Βάζω μέσα σκόρδο, καὶ ἔρεῖς πὼς τὸ σκόρδο φέρονε ἐπιλάτες. Πάρε καλύτερα λίγο πεπερόνι. Κορῶναι τὸ αἷμα κι' ἀπόψε θὰ ξαφνιασῇς τὴ γυναῖκα σου, κάνοντάς την εὐτυχισμένη, ἔ;

Ἐτοῦτῃ γελαστὴ στράφηκε στοὺς δυὸ μαθητές.

Ἄ, μπαμπίνι, πεινᾶτε, ἔ; Λοιπὸν θὰ σὰς δώσω πρῶτα μακαρονάδα. Μετὰ ἕνα μυραβιλίσιο πιλάφι. Τέτοιο ποὺ δὲν μεταφάγατε. Ἀπαλὸ σὰ μουσική. Σὰν ἕνα χάρδι στὴν κοιλία.

Οἱ πελάτες τῆς Ἀδγούστίνας ἦταν συνηθισμένοι στοὺς λυρισμούς της.

Κι' ὅποτε θὰ σὰς δώσω...

Ὅτι θέλεις, συμφώνησε ὁ Ρασοῦ, ποὺ λύσσαζε ἀπὸ πείνα. Ἐτσι κι' ἀλλοῶς αὐτὸ κάνεις πάντα.

Στὸ διάστημα τοῦ φαγητοῦ δὲν μιλοῦσε καὶ πολύ, καταβροχθίζοντας τὴν τροφή μὲ πελώριες μουκιές. Ὁ Ἀνδρ' ὅμως ἦταν τόσο παραγμένος, ποὺ δὲν μπορούσε νὰ φράει. Τὶ ὑπέροχο μέρος. Ποτέ του δὲ δρόθηκε σ' ἕνα τόσο εἴθιμο ἐστιατόριο. Αὐτὲς οἱ παρᾶξενες μυρουδιές, αὐτὸς ὁ θόρυβος, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ζωηροὶ καλλιτέχνες.

Μιὰ στιγμὴ παρατήρησε ἕναν γέρο μὲ ἀγαθὸ βλέμμα, ποὺ κουβέντιαζε μ' ἕνα ξανθὸ νέο μὲ λεπτὰ χαρακτηριστικά.

Ὁ γέρος μὲ τὴ μεγάλη ἄσχη γεινάδα, εἶναι ὁ Πισσάρο, εἶπε ὁ Ρασοῦ μπουκαμένος. Εἶναι ἐμπρεσιονιστής. Ὁ ἄλλος εἶναι ὁ Τεὶν Βὲν Γκόγκ. Ἐχει μαγαζὶ εἰδῶν Τέχνης. Μά, ποὺ νὰ παρ' ἡ δόξη, φὰς τὸ ρυζέτο σου, γιατί ἡ Ἀδγούστίνα θὰ τὰ βάλει μαζί σου.

Σὰν ἀποφάγαμε πῆγαν στὸ ἐργαστήρι τοῦ Ρασοῦ.

ΣΤΟ ΕΠΙΟΜΕΝΟ: Ἡ συνέχεια.

Η ΤΡΙΔΥΜΟΣ ΝΕΥΡΑΛΓΙΑ

Ἐλπίδες γιὰ τὴν ὀριστικὴν θεραπεία της

Ἀπὸ ἑκατὸ σχεδὸν χρόνια ἡ ἱατρικὴ ἀσχολεῖται μὲ μιὰ μορφὴ νευραλγίας τοῦ προσώπου, τὴν ἀσθένεια τῆς «τριδύμου νευραλγίας» ἡ ὁποία προκαλεῖ στὸν ἄνθρωπο μιὰ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάπτωση ποὺ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ ἀκόμα καὶ στὴν αὐτοκτονία. Μέχρι σήμερα δὲν ἔχει ἐπιτευχθεῖ καμμιά ἀποτελεσματικὴ θεραπεία καὶ τὰ αἷτια τῆς ἀρρώστειας παραμένουν ἀγνωστα. Στὴν ἱατρικὴ οἱ πόνοι τῆς ἀρρώστειας αὐτῆς περιγράφονται ὡς «δυνατοί, διαπεραστικοί, ὀδυνηροί». Τὸ κέντρο τῶν ἀφόρητων αὐτῶν πόνων βρίσκεται στὶς διακλαδώσεις τῶν νεύρων τῆς ἄνω καὶ κάτω σιαγόνας καὶ τοῦ ὀπτικού νεύρου. Οἱ νευρικοὶ πόνοι ἐκδηλώνονται ἀπροσδόκητα σὲ ὅλη τους τὴν ἔκταση.

Ἡ ἀρρώστεια προσβάλλει συνήθως ἄτομα ἡλικίας 50 ὡς 70 ἐτῶν καὶ οἱ κρίσεις μποροῦν νὰ προκληθοῦν ἀπὸ ἀσήμαντους καθημερινὸς ἐρεθισμούς, π. χ. ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τῆς θερμοκρασίας (κρὸς ἢ ζέστη), ἀπὸ ἕνα ρεῖμα ἀέρος, ἀπὸ μιὰν ἀπότομη κίνηση τοῦ προσώπου στὴν ὀμίλια, ἢ μιὰ ἀπότομη στρόφῃ τοῦ κεφαλοῦ. Οἱ ἐρεθισμοὶ αὗτοι ἐπιδεινώνουν τὴν κατάσταση καὶ μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀφορμὲς τῶν πόνων.

Ἐπὶ τὴν ἀπειλὴ τῶν ὀδυνηρῶν κρίσεων, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ ξεσπάσουν σὲ κάθε στιγμὴ, ὁ ἀσθενὴς ὑποβάλλεται σὲ ἀπόλυτη ἀκίνησία. Ἀλλ' αὐτὸ ἔχει δυσᾶρεστα ἐπικολούθηθαι γιὰ τὴν επαγγελματικὴ ἀσχόληση καὶ τὴ ζωὴ του γενικά. Εἶναι ἀποχρεωμένος νὰ ζεῖ σὰν ἀνάπηρος.

Σήμερα, ἴσως ἡ ἱατρικὴ κατορθώσει, μὲ νέα φάρμακα, νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς ποὺ ὑποφέρουν ἀπὸ τριδύμη νευραλγία. Μιὰ νέα θεραπευτικὴ μέθοδος μὲ ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα ἐφαρμόσθηκε ἀπὸ Γερμανὸν νευρολόγο τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης. Ὡς τώρα, μοναδικὸ μέσο καταπολέμησης τῆς ἀρρώστειας ἔθεωρετο ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβαση ποὺ συνίστατο στὴν ἀποκοπὴ ἐνὸς τμήματος τῆς διακλαδῶσεως τοῦ προσβεβλημένου νεύρου.

★

ἈΛΛΟΤΕ χρησιμοποιοῦσαν ἐπίσης καὶ τίς ἐνέσεις νοβοκαΐνης ποὺ μπορούσαν ν' ἀναχαιτίσουν, ἂν ὄχι νὰ θεραπεύσουν τὴν ἀρρώστεια. Ἡ ἐνέση γινόταν στὸ γάγγλιο, στὴν ἀρχὴ τῆς διακλαδῶσεως καὶ στὸ κέντρο τῶν ἐγκεφαλικῶν νεύρων. Ὁ Γερμανὸς γινατρὸς Φρειδερίκος Χέρτελ χρησιμοποίησε πρῶτος αὐτὴ τὴν μέθοδο τὸ 1913. Σήμερα, ἡ μέθοδος ἔχει τελειοποιηθεῖ μὲ τὴν χρησιμοποίησιν ἐνὸς εἰδικοῦ ὁργάνου ποὺ ἐπιτρέπει τὸν προσδιορισμὸ τοῦ προσβεβλημένου νεύρου. Ἐπίσης, γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ γαγγλίου βοηθοῦν καὶ

οἱ ἐνέσεις ζεστοῦ νεροῦ καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ κατόπιν ἡ ἀφαίρεσή του. Ἀλλὰ τὸ μοναδικὸ αὐτὸ μέσο γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς ἀρρώστειας ἔχει κριθεῖ ὡς ἐπιπικίνδυνον, γιὰ τὸ ἀνοιγμὸ τοῦ κρανίου καὶ ἡ ἀποκοπὴ τοῦ νεύρου μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ γενικὴ παράλυση. Οἱ πρόσφατες ἐρευνες τεῖνουν στὴν καταπολέμηση τῆς ἀρρώστειας μὲ ἡπιότερα μέσα.

Ἐξ ἄλλου, πολλὲς θεραπείες ποὺ τίς θεωροῦσαμε «κλασικὲς» δοσκονταὶ σήμερα ὑπὸ ἀμφισβήτησιν, γιὰ τὴν ἐκτετατὴ ἀπὸ λίγους οἱ πόνοι ἐκδηλώνονται καὶ πάλι. Πάντως, τὰ ριζικὰ μέτρα δὲν ἐνδείκνυνται στὴν θεραπεία τῆς τριδύμου νευραλγίας.

★

Ἀ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης μὲ πρᾶξι δύνανται ἐλπίδες εἶναι καὶ στὶς βαρεῖες μορφές τῆς τριδύμου νευραλγίας εἶναι δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς νέας θεραπείας μὲ τὴν ἀνάμειξη διαφόρων χημικῶν παρασκευασμάτων. Ἡ θεραπεία διαρκεῖ τέσσερις ἐβδομάδες. Δοκιμάσθηκε σὲ 26 περιπτώσεις ἐν τῶν ὁποίων στὶς 14 σημειώθηκε σημαντικὴ βελτίωση, στὶς 4 μερικὴν θεραπεία, ἐνῶ στὶς ὑπόλοιπες 8 ἡ μέθοδος δὲν εἶχε ἀποτέλεσμα.

Στὴ νέα θεραπεία χρησιμοποιοῦνται τὰ ἑξῆς φάρμακα: «Ντολαντίν», ὡς καταπραῖντικό τῶν πόνων. «Ατοξίλ», γνωστὸ ἀντιαιμορρυστικό. «Μεγκαφέν» καὶ «Νεοροσίλ», γνωστὰ καταπραῖντικά ποὺ ἐνεργοῦν εἰδικότερα στὶς καταστάσεις φοβίας, νευρικῶν διαταραχῶν καὶ στὶς περιπτώσεις ἐπιληψίας.

Ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἀπὸ τὰ μέχρι σήμερα ἀποτελέσματα, θεωρεῖται ἱκανοποιητικὴ. Μέχρι σήμερα δὲν ἦταν γνωστὰ τὰ αἷτια τῆς ἀρρώστειας, οὔτε καὶ οἱ ἀφορμὲς ποὺ μποροῦν νὰ προκαλέσουν τὴν ἐκδήλωση τῶν πόνων. Τώρα οἱ ἐπιστήμονες ἀρχίζουν νὰ διαπιστώνουν εἰ τι ὑπάρχει κάποια σχέση μεταξὺ τῶν συμπτωμάτων τῆς τριδύμου νευραλγίας καὶ τῆς ἐπιληψίας. Ἐπίσης, φαίνεται ὅτι καὶ οἱ δυὸ αὐτὲς ἀρρώστειες καταστέλλονται, τοῦλάχιστον ἐν μέρει, μὲ τὰ παρὰ γὰρ τῆς «φενωδιαζίνης».

Πάντως, ἦταν γνωστὸν ἀπὸ καιρὸ ὅτι ὁ πόνος τοῦ τριδύμου νεύρου εἶναι συχνὰ ἐπικολούθητο τῶν φλεγμονῶν καὶ τῶν ἀποστημάτων τῆς στοματικῆς κοιλότητος καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἱμωρίων ἄνδρων.

Ὁ Γερμανὸς καθηγητῆς Κόνραντ, μιλώντας σ' ἕνα συνέδριο γιὰ τὴ νέα θεραπεία, τὴν ἐσχολίασε ὡς ἑξῆς: «Μιλάμε γιὰ φάρμακα χωρὶς νὰ γνωρίζουμε τίς ἀποδόσεις τους, τὰ συνιστοῦμε γιὰ θεραπεία χωρὶς νὰ ξέρουμε τὴν προέλευσιν τῆς ἀρρώστειας ποὺ θέλουμε νὰ θεραπεύσουμε...».

ΟΙ ΓΙΟΓΚΙ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΙΕΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΕΣ

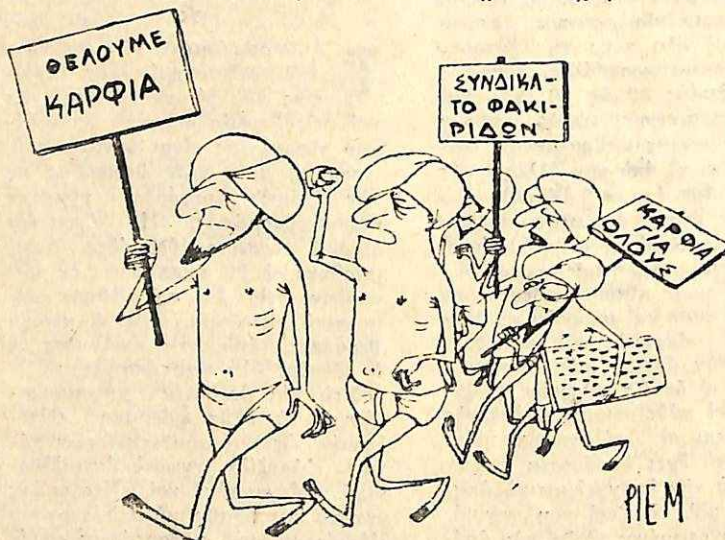
ΟΙ Γιόγκι παρά το πλευρό μας! Η κυβέρνηση του κ. Νεχρού, που αντιμετωπίζει δύσκολες καταστάσεις από την έποχή της επιδείνωσης των σινοϊνδικών σχέσεων, ανέπτυξε με ανακούφιση εδώ και μια βδομάδα διαπιστώνοντας ότι τουλάχιστον οι «άγιοι των Ινδιών» έχουν ταχθεί παρά το πλευρό της.

Μέχρι σήμερα, οι Γιόγκι των Ινδιών, άκαμπτοι εκπρόσωποι των αρχαίων παραδόσεων της χώρας, είχαν αντιταχθεί συστηματικά σε κάθε απόπειρα εκσυγχρονισμού, σε κάθε μορφή προόδου, σε

άπατενες. 'Αλλ' ο συνολικός τους όριθμος φτάνει τα πέντε εκατομμύρια και αντιπροσωπεύουν μια πολιτική δύναμη την οποία η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να υπολογίζει.

Στην αγόρευση του ο κ. Νεχρού κάλεσε τους Γιόγκι να συμβάλουν στην ανάπτυξη της χώρας τους προπαγανδίζοντας τα έθνικά ιδανικά στις απομακρυσμένες περιοχές όπου συνήθως κυκλοφορούν. Οι άγιοι συμφώνησαν αλλά... υπό όρους:

Η λατρεία των ιερών αγελάδων πρέπει να παραμείνει αλώβητη και η Κυβέρνηση πρέπει να παρατηθεί του σχεδίου της για τον περιορισμό

κάθε μεταρρυθμιστικό σχέδιο της Κυβέρνησης. 'Επειδή η έπιρροή τους στις άμορφες μάζες είναι μεγάλη, υπήρξαν ανέκαθεν μια τροχοπέδη στην πολιτιστική εξέλιξη της Ινδίας. 'Αλλά εφέτος για πρώτη φορά, στο Νέο Δελχί, όπου οργανώθηκε το έτήσιο συνέδριό τους, οι Γιόγκι αποφάσισαν να υποστηρίξουν τον προοδευτικό πρωθυπουργό Γιασβαρά Νεχρού που παρηκολούθησε αυτοπροσώπως τις εργασίες του συνεδρίου. Οι Γιόγκι «επέτρεψαν», στην Κυβέρνηση να εφαρμόσει το πενταετές πρόγραμμα οικονομικής αναπτύξεως και υποσχέθηκαν να την ενισχύσουν σὲν άγώνα της κατά της διαφθοράς. 'Η ένισχυση αυτή θα δοθεί με την ένταξη έφαρμογή της μεθόδου «γιόγκα» με άλλα λόγια οι Γιόγκι θα... προσευχηθούν για την Κυβέρνηση.

Η παρουσία του πρωθυπουργού στο έτήσιο συνέδριο των Γιόγκι φαίνεται έν πρώτης όφρεως έκπληκτική. 'Ακόμα και στην Ινδία είναι γνωστό πώς τα έλλατε αστήρα θρησκευτικά έθιμα των Γιόγκι έχουν μεταβληθεί σιγά — σιγά σε τουριστικές άτραξιόν και ότι τα 80% των Γιόγκι δέν είναι παρά

του άριθμού των αγελάδων. Οι ιερές αγελάδες φάνουν σήμερα τα 200 εκατομμύρια. Θα μπορούσαν να λύσουν τα προβλήματα διατροφής της Ινδίας, αλλά κανείς δέ τολμάει να τις άγγίξει. Κυκλοφορούν άνευόκλητες σ' όλη τη χώρα καταναλώνοντας το ένα τρίτο της γεωργικής παραγωγής της Ινδίας χωρίς να δίνουν σχεδόν τίποτα εις άντάλλαγμα.

Στο συνέδριο των Γιόγκι, οι 'Ινδοί γιατροί είχαν την εύκαιρία να γνωρίσουν και να θέσουν σε δοκιμασία ένας άπό τους γνωστότερους σύγχρονους «άγιους», τον Ραμανάναντα

Ο Ραμανάναντα είναι σήμερα 34 έτών. Πρίν άπό όχτώ χρόνια, είχε υποβληθεί σε χειρουργική επέμβαση που χώρισε τη γλώσσα του στα δυό. 'Από τότε είναι γνωστός ως ο «άγιος με τη διχλωτή γλώσσα». Κλεισμένος έρημικά σ' ένα φέρετρο, ο Ραμανάναντα έμεινε επί δέκα ώρες φράζοντας με τη μία του γλώσσα την τραγεία και με την έλλη τον οίσοφάγο. Κάθε κανονικός άνθρωπος, όπολογίζουν οι γιατροί, θα έπρεπε να είχε πεθάνει σε τέσσερις ώρες...

Η ΖΗΛΟΥΤΥΠΙΑ, ΣΗ

ΕΝΩ η Μπριζίτ Μπαρντό εξακολουθεί να εργάζεται υπό τη διεύθυνση του διάσημου σκηνοθέτη 'Ανρὺ Κλουζώ στο φιλμ «'Η 'Αλήθεια», ο νεαρός σύζυγός της Ζάκ Σαρριέ εξακολουθεί να νοσηλεύεται σε μια νευρολογική κλινική του Παρισιού. Αίτια: 'Η ζηλοτυπία! Ο γοητευτικός αυτός νεαρός ήθοποιός που θαυμάσαμε πέρσι στους «Ζαβολιάρδες», άπό τη στιγμή που παντρεύθηκε την Μπριζίτ Μπαρντό άρχισε να ζει στην τυπική κόλαση του νοσηρά ζηλότυπου συζύγου... Λέγεται πώς υπέφερε αφάνταστα παρακολούθοντας τις έρωτικές σκηνές που «γυρίζε» η Μπριζίτ στην άγκαλιά ενός άλλου άνδρός. Συνόδευε τη γυναίκα του στο κινηματογραφικό στούντιο, δέν την έχανε άπό το μάτι ούτε στιγμή κι' έκανε αίσθητή την παρουσία του, κάποτε με πολύ βίαιο τρόπο, κάθε φορά που νόμιζε πώς ο συμπρωταγωνιστής της την έσφιγγε κάπως περισσότερο άπ' όσο άπαιτούσε το σενάριο. Το άποτέλεσμα είναι γνωστό: 'Η Μπριζίτ έκνευριζόταν, ο Κλουζώ έχανε την ύπομνηή του... Στο τέλος, ο σκηνοθέτης πέταξε τον άτυχο σύζυγο έξω άπ' την πόρτα. 'Από τη στιγμή εκείνη, η κατάσταση του επιδεινώθηκε! 'Η ζηλοτυπία «φούντωσε» κι' έπειδή δέν μπορούσε να ξεσπάσει κατέληξε στη νευρική κατάπτωση... και στη νευρολογική κλινική.

ΕΤΣΙ τελείωσαν τα έπεισόδια και ήρθε η σειρά των γιατρών. Οι όρεπότεροι που παρακολουθούν όλα τα στάδια της θεραπείας του Σαρριέ και πληροφορούν κάθε μέρα το κοινό τους, μίλησαν για ήλεκτροσόκ, για ψυχρολουσίες και για... ζουρλομανδύα! 'Αν οι κρίσεις έφταναν σε επικίνδυνο σημείο (με τάσεις αυτοκαταστροφής και ιδέες αυτοκτονίας) οι γιατροί άσφαλώς θα κατέφευγαν στα δραστικά αυτά μέσα. Φαίνεται όμως πώς η κατάσταση δέν ήταν τόσο τραγική και δέν εφαρμόσθηκε παρά η ύπνοθεραπεία. Ο Ζάκ Σαρριέ θα κοιμηθεί επί δεκαπέντε ή είκοσι μέρες και όταν ξυπνήσει η ζηλοτυπία του θα έχει καταπαυθεί. Θα μπορούσε να ξεναγήσει με τη γυναίκα του και το παιδί του και θα έχει σχεδόν ξεχάσει τις παλιές έξιμονες ιδέες του...

'Αλλά τι είναι και πώς εκδηλώνεται η ζηλοτυπία στις νοσηρές μορφές της; Οι ιδέες που επικρατούν σχετικά με το ψυχολογικό αυτό φαινόμενο είναι άρκετά συγκεχυμένες. Οι 'Αγγλοσάξωνες ψυχίατροί έχουν την τάση να θεωρούν κάθε μορφή ζηλοτυπίας ως κάτι το άνώμαλο και το παθολογικό. 'Αλλά θα πρέπει να είμαστε έπιφυλακτικοί στην άποδοχή αυτής της άπόψεως, της όποιας το λογικό συμπέρασμα είναι το ακόλουθο: 'Η ζηλοτυπία δέν έχει καμιά σχέση με τον έρωτα. Αυτό το συμπέρασμα είναι προφανώς άτοπο. Στόν έρωτα, το φαινόμενο της ζηλοτυπίας είναι συχνότατο και κανένας έρωτευμένος άνθρωπος δέ θα μπορούσε να παραμείνει ψυχρός και άδιάφορος στις καταστάσεις που άπειλούν την εδδαμονία του. Σε όλα τα ζωντανά πλάσματα παρατηρούνται οι αντίδράσεις της ζηλοτυπίας που συν-

ΜΑΔΙ ΑΝΩΡΙΜΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΕΓΩ'ΙΣΜΟΥ

Πιστεύουμε συνήθως πώς ο ζηλότυπος είναι ο άνθρωπος με τη «φλογερή» ιδιοσυγκρασία και τα ισχυρά πάθη. Λάθος: ο ζηλότυπος είναι συνήθως ένας άνθρωπος «ψυχρός» που άγαπάει περισσότερο τον έαυτό του παρά το πρόσωπο, που ισχυρίζεται ότι λατρεύει. Είναι το αιώνιο «μεγάλο παιδί» που δέ θέλει να ώριμάσει...

Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΖΗΛΟΥΤΥΠΙΑΣ

Ένα συγκεχυμένο ψυχολογικό φαινόμενο

δέονται στενά με το άναπαγωγικό ένστικτο και δέν είναι λογικό να ισχυριζόμαστε ότι στους ανθρώπους το φαινόμενο είναι «άνώμαλο».

Υπάρχουν όμως άσφαλή κοιτήρια για να διακρίνουμε αυτήν τη «φυσιολογική» μορφή της ζηλοτυπίας, άπό την έλλη μορφή, που φτάνει στα όρια της νοσηρότητας και είναι γνωστή στους γιατρούς ως νοσηρό σύμπλεγμα ζηλοτυπίας. Στην πρώτη περίπτωση, η ζηλοτυπία είναι περαστική, δέν έχει χαρακτηρισά μονομανίας, δέν ένοχλεί τον άνθρωπο στη συνθησμένη του εργασία, δέν περιορίζει την όρεξη, δέ φέρνει άπηνία. Ο άνθρωπος που ζηλεύει άσφαλώς ήτοφέρει, αλλά κατά κανόνα όλοσκει το θάρρος να «έξηγηθεί» με το σύντροφό του. Σε μια συζήτηση με «άνοιχτά χαρτιά» άποκαλύπτει το μαρτύριό του και είναι σε θέση να εκτιμήσει την αξία των έξηγήσεων που θα του δοθούν. Με άλλα λόγια, ζει πάντα στην πραγματικότητα και προσανατολίζεται σ' αυτήν.

Στη δεύτερη περίπτωση, η εικόνα είναι πολύ διαφορετική: Ο νοσηρά ζηλότυπος τόπος δέν ζητάει έξηγήσεις και δέν κάνει τίποτα για ν' άπαλλαγεί άπό την ιδέα που τον βασανίζει. Κλείνεται στόν έαυτό του, αυτοβασανίζεται, καταστρώνει σχέδια έκδικήσεως και ξεσπάει έντελώς άπροσδόκητα. Κάθε τι που λείει και κάνει ο σύντροφός του έρμηνεύεται ως ύποκρισία και ποσοπάθεια συγκαλύψεως της «προδοσίας». Χάνει την όρεξή του και ήτοφέρει άπό άπηνίες. 'Η δίψα της εκδικήσεως τον βασανίζει.

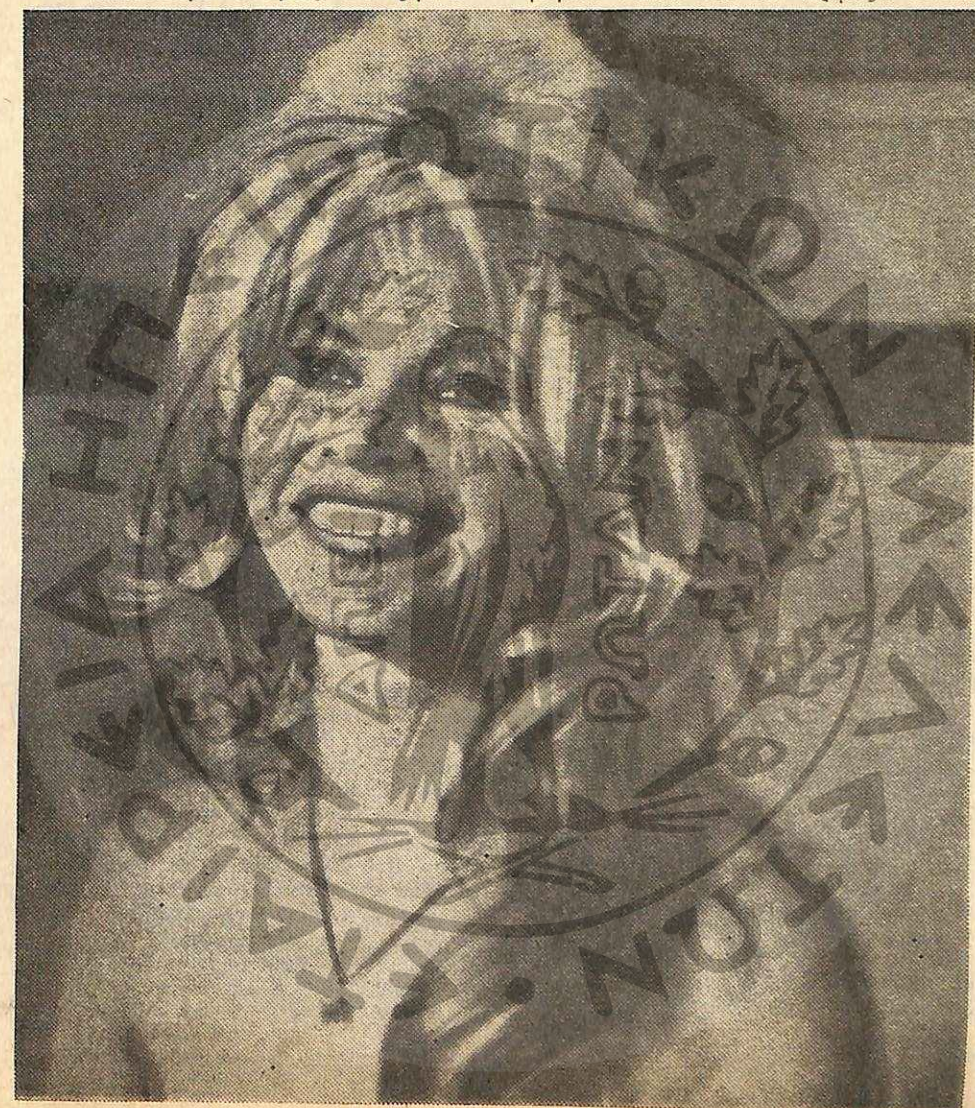
'Η εικόνα περιπλέκεται όταν μαζί με τη ζηλοτυπία εκδηλωθούν και διάφορες μορφές ψυχικής καταπτώσεως, πράγμα που συμβαίνει πολύ συχνά. 'Η ψυχανάλυση άπεκάλυψε πώς η κατάπτωση αυτή συμπίπτει με την άώλεια της αυτοεκτιμήσεως και δέν είναι παράδοξο ότι το φαινόμενο της ζηλοτυπίας συνδέεται συχνά με την τάση αυτοθυσιασμού (ναρκισσισμός). 'Ωρισμένοι άνθρωποι αισθάνονται περισσότερο άπό τους άλλους την ανάγκη της έπιδοκμασίας, του θαυμασμού. Έρμηνεύουν την «προδοσία» ως περιφρόνηση, ως ύποτίμηση

B.B. Ο μεγάλος στόχος, όδηγεί φίλους και συζύγους, σε νευρολογικές κλινικές.

πος είναι ο άνθρωπος (άνδρας ή γυναίκα) με τη «φλογερή» ιδιοσυγκρασία, ο άνθρωπος με τα ισχυρά πάθη. Αυτό δέν είναι αλήθεια. Ο ζηλότυπος είναι ένας άνθρωπος «ψυχρός», υπό την έννοια ότι άγαπάει περισσότερο τον έαυτό του παρά το πρόσωπο που ισχυρίζεται ότι λατρεύει.

'Αντιδρά κατά τρόπο παράλογο ή έπικίνδυνο όχι γιατί έχασε ή φοβάται ότι θα χάσει το αντικείμενο της άγάπης του, άλλ' έπειδή έχει χάσει την εκτίμηση προς τον έαυτό του, έπειδή αισθάνεται «παραδομένος», πράγμα που γι' αυτόν σημαίνει «περιφρονημένος». Καί είναι γεγονός ότι ο ζηλότυπος παρηγορείται πολύ εύκολα. 'Αρκεί να όρει έναν άλλο σύντροφο πρόθυμο να του προσφέρει θαυμασμό και την άγάπη του. Ο ζηλότυπος άποδέχεται πρόθυμα τη νέα περιπέτεια για να «έκδικηθεί» την παλιά.

'Η αλήθεια είναι πώς η νοσηρά ζηλοτυπία άποκαλύπτει ένα «έγω» όπερτροφικό, που είναι άνικανο να έμπνεύσει την εκτίμηση και την πίστη: «Όλα πάνε καλά ως την ήμέρα που «κάτι» αλλάξει στη συμπεριφορά του συντρόφου: «Ό,τι κι' αν είναι ο ζηλότυπος θα το έρμηνεύσει ως περιφρόνηση, και η περιφρόνηση είναι το μόνο που δέν μπορεί ν' άνεχθεί, άφού αισθάνεται τη νοσηρή ανάγκη να τον θαυμάζουν και να τον λατρεύουν όσο λατρεύει ο ίδιος τον έαυτό του. Ο ζηλότυπος αισθάνεται φρίκη για τη μοναξιά και την έγκατάλειψη γιατί ξέρεi πώς ο θαυμασμός των άλλων είναι ο μοναδικός του λόγος ύπάρξεως. Ο ζηλότυπος είναι το μεγάλο παιδί» που δέν ώριμάζει ποτέ...

Έξήντα χώρες, 300 εκατομμύρια άνθρωποι — το ένα δόγδο του πληθυσμού της Γης — ζουν υπό την απειλή των ακρίδων. Στην Ευρώπη, όπου φτάνουν μονάχα οι αντίλαλοι των καταστροφών που προκαλούν, είναι δύσκολο να φαντασθούμε πώς ένα σμήνος ακρίδων μπορεί να γίνει έξ' ισου τρομερό με μια επιδημία, ότι μπορεί να σκορπίσει το θάνατο σε μια μεγάλη περιοχή του κόσμου... Οι φυσιοδίφες προσπαθούν ν' αποκαλύψουν τα μυστικά των ακρίδων και να γνωρίσουν καλύτερα τη ζωή, τη ήθη και την παράξενη βιολογία των. Μια διεθνής συνθήκη που υπεγράφη πρόσφατα από 19 χώρες προβλέπει το συντονισμό των προσπαθειών κατά της φοβερής αυτής μαστίγος.

ΑΚΡΙΔΕΣ, ΤΑ ΤΕΡΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ...

ΤΟΥ CLAUDE EDELMANN

καμιόνια, φλογόβολα, τόννους όλόκληρους έντομοκτόνων, ένα σύνταγμα στρατού. Άλλα τα τέρατα της Αποκαλύψεως αποδείχθηκαν αήθητα, όπως πάντα. Εκεί που τα φλογόβολα κατέστρεφαν δέκα χιλιάδες ακρίδες, εκατό χιλιάδες έπαιρναν τη θέση τους. Όταν τ' αεροπλάνα τις ράντιζαν με δηλητήριο, τα τρία τέταρτα του σμήνους πετούσαν μακριά, ενώ τα νεκρά έντομα σάπιζαν στον ήλιο και ή δυσωδία ήταν αφόρητη.

Όταν, τέλος, σηκώθηκε ισχυρός άνεμος και ο τόπος ξεκαθάρισε από τις ακρίδες, οι ζημιές ερολογίσθηκαν σ' ένα δισεκατομμύριο φράγκα. Στο Ραμπάτ υπάρχει μια υπηρεσία καταπολεμήσεως των ακρίδων, αλλά τί μπορούσε να κάνει; Πώς να καταστρέψει αυτά τα σύννεφα που εκκολάπτονται στις άκτες της Ερυθράς Θάλασσας και πετάνε σε ύψος 2.400 μέτρων;

Γιατί, πραγματικά, ένα σμήνος μπορεί να διανύσει 5.000 χιλιόμετρα για να βρει την τροφή του — και οι ακρίδες δεν γνωρίζουν σύνορα. Λυμαίνονται μια ζώνη 23 εκατομμυρίων τετραγωνικών χιλιομέτρων από την Ασία ως την Αφρική.

Ένα σμήνος μετρίου μεγέθους περιλαμβάνει περίπου ένα δισεκατομμύριο ακρίδες και καταναλίσκει κάθε μέρα μια ποσότητα τροφής που ισοδυναμεί με το βάρος του, δηλαδή περίπου 3.000 τόννους. Ορισμένες χώρες πλούσιες σε γεωργική παραγωγή όπως η Αλγερία, η Αιθιοπία, η Κένυα, το Πακιστάν υποφέρουν ιδιαίτερα από τη μαστίγα των ακρίδων, αλλά σε άλλες χώρες πιο φτωχές, όπως το Αφγανιστάν και η Ινδία, μια μονάχα εισβολή, σημαίνει χρόνια λιμού και άπώλειες εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων υπέρβασης.

Έξήντα χώρες, 310 εκατομμύρια άνθρωποι — το ένα δόγδο του πληθυσμού της γης — ζουν υπό την απειλή των αποδημητικών ακρίδων...

ΟΙΕΣ βιολογικές διαφορές υπάρχουν μεταξύ των πεινασμένων αυτών εντόμων που φέρνουν τον όλεθρο και των ειρηνικών ακρίδων που βλέπουμε στις εξοχές μας; Πού γεννιούνται και πώς σχηματίζονται τα σμήνη; Γιατί φαίνονται τόσο πολυάριθμα τη μια χρονιά ενώ κατόπιν επί τέσσερα ή πέντε χρόνια εξαφανίζονται; Ποιό ένστικτο σπρώχνει τα σμήνη στην αποδημία;

Τα προβλήματα που έχουν σχέση με τ' αδηφάγα αυτά έντομα είναι άμετρητα. Σε λίγα μόνο μπορούμε να δώσουμε μια απάντηση. Οι περισσότερες από τις χώρες που απειλούνται διαθέτουν μια υπηρεσία καταπολεμήσεως των ακρίδων, αλλά το μεγαλύτερο κέντρο «αντιακρίδικών έρευνών» βρίσκεται στο Λονδίνο, σ' ένα εργαστήριο που διευθύνεται από τον Άγγλο φυσιοδίφη Ουδάρφ.

Ακόμα κι' όταν ένας παγερός άνεμος σαρώνει τους δρόμους του Λονδίνου, στις γυάλλες θήκης του εργαστηρίου βασίλευει μια ζέστη φλογισμένης ερήμου. Εκεί, κάθε χρόνο, οι συνεργάτες του Ουδάρφ τοποθετούν ένα εκατομμύριο αυγά και ανατρέφουν 50.000 ακρίδες για να μελετήσουν τη ήθη και τη φυσιολογία τους. Τηλεγραφήματα για τις κινήσεις των ακρίδων φτάνουν απ' όλο τον κόσμο στο κέντρο έρευνών του Λονδίνου. Από τις πληροφορίες αυτές συντάσσεται ένα μηνιαίο δελτίο προβλέψεων που διανέμεται στις ενδιαφερόμενες χώρες. Έτσι π. χ. αν σημειωθούν το 1960 έγκολάφεις αυγών στην Αιθιοπία, το Μαρόκο ειδοποιείται ότι πρέπει να περιμένει μιαν ελβολή για το 1961...

Στο μεταξύ, οι εμπειρογνώμονες των «ακρίδικών έρευνών» του Λονδίνου, του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Παρισιού, του πανεπιστημίου της Κωνσταντινουπόλεως, της Βομβάης, προσπαθούν ν' αποκαλύψουν τα μυστικά του έλθρου και να γνωρίσουν καλύτερα τη ζωή, τη ήθη και την παράξενη βιολογία του.

Στη φυλή των πεδητήρων της τάξεως των ορθοπτέρων ανήκουν δυο διαφορετικά έντομα που τα γνωρίζουμε ως ακρί-

δες. Η κοινή ακρίδα που συναντάται σ' όλες τις θεμερές ή τις εδικρατες χώρες είναι ένα μικρό έντομο με μικρές κεραίες και ξηρή πόδια εκ των οποίων τα δυο τελευταία είναι τόσο ισχυρά ώστε της επιτρέπουν να περπατά σε μήκος είκοσι φορές μεγαλύτερο απ' το σώμα της. Κατά τ' άλλα, είναι ένα ειρηνικό και μοναχικό ζώο (στις χώρες μας δεν συναντάται ποτέ κατά σμήνη) που τα παιδιά το συμπαθούν πολύ.

Οι ακρίδες της Αφρικής και της Ασίας δεν είναι καθόλου διαφορετικές. Διακρίνουμε τις «νομαδικές» ακρίδες, κοκκινωπά έντομα που βρίσκουμε κυρίως στο Μαρόκο, τις κυρινωτές «ακρίδες» — προσκυνήτες» της Αραβίας και τις ερυθρόφαιες «αποδημητικές» ακρίδες του Νίγηρος.

Τζέκυλ και Χάυντ της φύσεως

ΚΑΙ οι τρεις αυτές ποικιλίες, όπως μπορούμε να τις συναντήσουμε στην Αίγυπτο, στο Σουδάν, στην Ινδία και στο Μαρόκο, είναι ειρηνικές, φοβισμένες και μοναχικές όσο και οι ακρίδες των ευρωπαϊκών εξοχών. Κατόπιν, αϊφνίδια, από τη μια έποχή στην άλλη, ή ειδυλλιακή εικόνα μεταβάλλεται: Οι ειρηνικές ακρίδες αντικαθίστανται από τ' αδόσταχα εκείνα τέρατα των οποίων τα χρώματα και ή ανατομία είναι διαφορετικά. Τί έγιναν οι πρώτες; Από που έρχονται οι δεύτερες;

Ο δρ Ουδάρφ χρειάστηκε χρόνια μελετών στο εργαστήριό του, στο Λονδίνο, κι' επιτοπίων έρευνών στη Μέση Ανατολή, για να διαπιστώσει ότι τα δυο είδη ακρίδων, τόσο άνόμοια σε μορφή, χρώμα και ήθη, δεν είναι παρά ένα και το αυτό είδος σε δυο διαφορετικές φάσεις — ο δρ Τζέκυλ και ο μίστερ Χάυντ της φύσεως!

Η «ακρίδα προσκυνήτης» (SCHISTOCERAGRAGARIA) αν την κοιτάξουμε από κοντά, μοιάζει μ' ένα αληθινό αρθροπό ορομώτ. Η Βίβλος ήδη την περιγράφει σαν τέρας με κεφαλή αλόγου φαίνεται, πραγματικά, σαν άλογο με σιδερένια πανοπλία. Όταν τρώει, τα λαβιδειδή σαγόνια της υγραίνονται μ' ένα παχύρεστο σάλιο και λειτουργούν σα γαστρεστικό χαλύδιδνο μηχανήμα. Τα μεγάλα πολυεδρικά της μάτια έχουν σχήμα ήμισφαιρίου. Οι κεραίες της, πομποί και δέκτες μαζί, ανιχνεύουν τα εμπόδια όπως το ραντάρ. Αυτό είναι το τέρας που αντιμετωπίζεται τον άνθρωπο στον άγωνα για την τροφή.

Το μικρό άνοιχτοπράσινο έντομο που σαλπάζει στις έρημες περιοχές της Αίγυπτου, του Σουδάν και της Αραβίας φαίνεται σαν άκακο πλασματάκι. Λιάζεται, τρώει, β'τι βρει χωρίς αδηφαγία, δεν προκαλεί καμιά καταστροφή. Λίγο πριν από το καλοκαίρι, το άρσενικό αρχίζει το ερωτικό του «τραγουδί», τριβοντας τα πτερά του πόδια στα πτερά του. Οι ύπερηχοι που προκαλούνται από την τριβή δε συλλαμβάνονται από το ανθρώπινο αυτί, αλλά κανένα θηλυκό δεν μπορεί ν' αντισταθεί σ' αυτό το κάλεσμα.

Μετά το ζευγάρι, τ' αυγά θ' αποτεθούν στη ζεστή άμμο — και το γεγονός αυτό, υπό ώριμες συνθήκες, θα εξαπολύσει μιαν αλλοσιδωτή σειρά βιολογικών αντιδράσεων, μια «έκρηξη» που θα διηγήσει στην καταστροφή.

Το θηλυκό γεννάει στην άμμο περίπου 300 αυγά σε τρεις δόσεις κατά διαστήματα δέκα ημερών. Τ' αυγά είναι

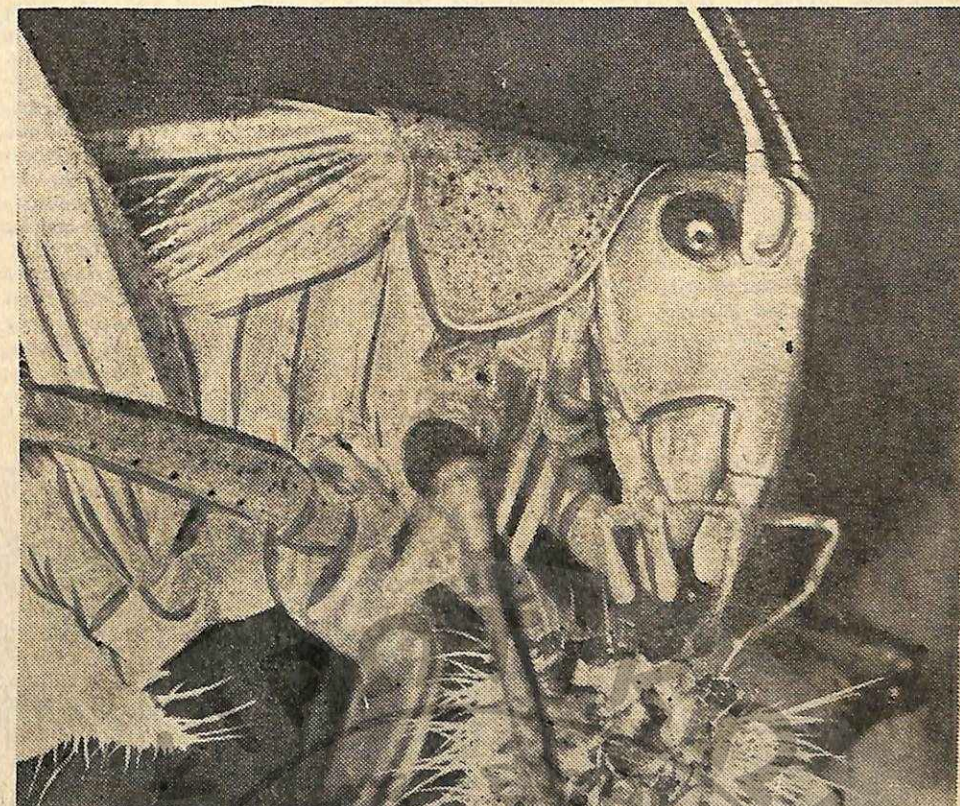
περιτυλιγμένα σε μια μεμβράνη, σαν τσάπια, και θάβονται στην άμμο σε βάθος 5 ως 7 εκατοστών.

Επιδράσεις της ομάδος

Α χρειασθούν δέκα ως είκοσι μέρες για να εκκολαφθούν οι προνύμφες — αλλά μονάχα εάν βρέξει. Με 300 αυγόνους για κάθε θηλυκό, ο αριθμός της αναπαραγωγής των εντόμων αυτών είναι ταχύτατος. Τπολογίζεται ότι 500.000 ακρίδες θα έδιναν σε δυο γενεές 45 δισεκατομμύρια απογόνους. Αν δεν υπήρχε καμιά ένησιμότητα, σε λίγα χρόνια, οι ακρίδες θα ήταν τόσο πολυάριθμες ώστε θα σκέπαζαν την επιφά-

γες ώρες συνέθη μια παράξενη μεταμόρφωση: Από άνοιχτοπράσινη ή ακρίδα έγινε σιγά - σιγά κίτρινη όπως οι αποδημητικές. Τα πτερά της μακρυναν, ο λαιμός της έγινε καμπυλωτός. Ο χαρακτήρας της άλλαξε: Έγινε νευρική, ανήσυχη, αδηφάγα. Κάποια βαθεία αναστάτωση πρέπει να συνέβη στις ορμονικές της λειτουργίες — ένα μαγικό ραβδί τη μεταμόρφωσε, από ειρηνικό και λιτοδίαιτο ακριδάκι των αγρών, σε τέρας της Αποκαλύψεως.

Ένα άλλο πείραμα του Ρεμύ Σωβέν είναι ακόμα πιο αποκαλυπτικό: Σε μια θερμή σέρρα ανέθρεψε λίγες συνηθισμένες ακρίδες. Τα έντομα έζησαν, πολλαπλασιάστηκαν, πέθαναν χωρίς καμμιάν

Κεφάλι αποδημητικής ακρίδας.

νεια των πέντε ηπείρων μ' ένα στρώμα πάχους δυο μέτρων! ΑΛΛ' εύτυχώς αυτό δε συμβαίνει, γιατί ή ξηρασία είναι κανόνας στις περιοχές της Μέσης Ανατολής.

Ωστόσο, άρκει μια μικρή βροχή, έστω και μια ψιχάλα, για να εκκολαφθούν κατά εκατομμύρια οι ακρίδες. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, τα νεογέννητα θα βρεθούν σε πολύ δύσκολη θέση: Ο «ερωτικός χόρος» των γονέων τους θα είναι τελείως ανεπαρκής για τη νέα γενιά. Έκατομμύρια νεαρές ακρίδες, στριμωγμένες ή μια δίπλα στην άλλη, θα βρεθούν σε μια «κονομική» κατάσταση έντελως καινούργια και θα υποστούν αυτό που οι επιστήμονες ονομάζουν «επίδραση της δμάδος».

Ο καθηγητής Ρεμύ Σωβέν, διαπρεπής Γάλλος φυσιοδίφης, επανέλαβε και πλούτισε τα πειράματα του Ουδάρφ στο κέντρο αντιακρίδικών έρευνών του Λονδίνου. Τοποθέτησε μια συνηθισμένη, ειρηνική ακρίδα σ' ένα κλουβί που περιείχε πολλές ακρίδες του αποδημητικού τύπου. Σε λί-

άξιοσημείωτη μεταμόρφωση. Άλλα σε μιαν άλλη σέρρα της ίδιας χωρητικότητας τοποθετήθηκαν ακρίδες του ίδιου είδους αλλά δέκα φορές περισσότερες. Οι ακρίδες πολλαπλασιάστηκαν, ή νέα γενιά γεννήθηκε με τα χαρακτηριστικά της προγονικής, ΑΛΛ' εξελίχθηκε κατόπιν στο αποδημητικό είδος!

Αυτές οι «επιδράσεις της ομάδος» που διαπιστώθηκαν από τους φυσιοδίφες, μάς διηγούν σε μια νέα και μάλλον εφιαλτική «φυσιολογία των όχλων» στα έντομα. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ή συμβίωση των εντόμων σε ανεπαρκή ζωτικό χώρο διαταράσσει την νευροενδοκρινική τους ισορροπία. Επί πολλές γενεές οι ακρίδες ζουν ήσυχες και ειρηνικές, όσο οι φυσικές συνθήκες (θερμοκρασία, ξηρασία) είναι αρκετά δυσμενείς για να εξολοθρευθούν τα έντομα δέκατα των απογόνων τους. ΑΛΛ' όταν, από μια μοιραία σύμπτωση (π. χ. μια βροχή στην κατάλληλη στιγμή) οι φυσικές συνθήκες ευνοήσουν την επιβίωση της νέας γε-

νεάς, ή φυσική ίσορροπία διασπάται. Οι ακρίδες γίνονται τόσο πολυάριθμες, ώστε είναι μοιραίο νά υποστούν τις επιδράσεις της ομάδας. Ο υπερπληθυσμός μεταβάλλει την ορμονική τους λειτουργία, τδ χρώμα, τις συνήθειες και την ανατομία τους — οι ακρίδες είναι έτοιμες νά ριχθούν στη μεγάλη περιπέτεια.

Τό κόκκινο σύννεφο

ΜΟΛΙΣ έκκολαφθούν, οι προνύμφες έξερευνούν για λίγο τη ζεστή άμμο γύρω τους, έπειτα αρχίζουν όλες μαζί νά σέρνονται προς την ίδια κατεύθυνση. Κάποιο ένστικτο τις οδηγεί και προχωρούν, προχωρούν διανύοντας 20 χιλιόμετρα την ήμέρα, συναντούν άλλες ομάδες στο δρόμο και ο αριθμός τους αυξάνεται συνεχώς. Δεν έχουν ακόμα φτερά, αλλά σέ μία θερμή νύχτα θά υποστούν την πρώτη τους μεταμόρφωση: Η λεπτή μεμβράνη πού καλύπτει τδ σώμα τους θά σχισθεί και μία δεύτερη σκληρή πανοπλία θ' αρχίσει νά σχηματίζεται. Θά υποστούν συνολικά πέντε μεταμορφώσεις, θ' αλλάξουν ισάριθμα χρώματα και στο τέλος θά εμφανισθούν τά μεγάλα τους φτερά. Στό μεταξύ, ή στρατιά τους έχει γίνει άπιστευτα μεγάλη και τδ θέαμα των δισεκατομμυρίων ακρίδων πού προχωρούν στην έρημο, σ' ένα μέτωπο δεκάδων χιλιομέτρων, είναι έφιαλτικό. Έπειτα από μερικές δοκιμαστικές πτήσεις, ή σεργιάννη στρατιά θά γίνει σύννεφο, ένα θορυβώδες, άστραφτερό, κοκκινωπό σύννεφο πού πετάει ψηλά στον ουρανό. Είναι τδ γαμήλιο ταξίδι. Τά ζευγαρώματα θά γίνουν στον άέρα και όταν τά θηλυκά γονιμοποιηθούν, θ' αρχίσουν νά κατεβαίνουν αναζητώντας τδ κατάλληλο σημείο για ν' αποθέσουν τ' αυγά τους. Τότε, αλλοίμονο στις καλλιεργημένες περιοχές πού θά βρεθούν στο δρόμο τους! Δέ θά μείνει ούτε πράσινο φύλλο.

Όταν τά σύννεφα των ακρίδων πέφτουν στο Μαρόκο, στην Κέννα ή στην Ινδία πούδς μπορεί νά πεί από πού έρχονται; Είναι άδηφάγα τέρατα πού έχουν ξεφυτρώσει κάπου στη ζεστή άμμο της έρήμου, αλλά κανείς δεν ξέρει ακριβώς πού.

Όστόσο, παρατηρήθηκε πώς υπάρχουν περιοχές όπου ή εκκόλαψη ενοείται ιδιαίτερα. Μία απ' αυτές τις ακριδογόνες περιοχές βρίσκεται στην ανατολική Αραβία, μία άλλη στη Μαδαγασκάρη, μία τρίτη στη Μαυριτανία. Οι χώρες αυτές, φυσικά, δεν έχουν τίποτα τδ ιδιαίτερο, εκτός από τις κλιματολογικές συνθήκες πού φαίνεται πώς ενοούν την εκκόλαψη και τδν υπερπληθυσμό των ακρίδων.

Έκστρατεία κατά των ακρίδων

ΟΙ ένδιαφερόμενες χώρες διαθέτουν υπηρεσίες καταπολεμήσεως των ακρίδων, οι προσπάθειες των οποίων συντονίζονται από την οργάνωση Τροφών και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών. Τδ 1957 χρησιμοποιήθηκαν 170 αεροπλάνα και ελικόπτερα, τά όποια σκόρπισαν χιλιάδες λίτρες έντομοκτόνων και κατόρθωσαν νά εξολοθρεύσουν 180 εκατομμύρια ακρίδων. Άλλ' αυτός ο άμείλικτος πόλεμος των ανθρώπων κατά των ακρίδων παρουσιάζει πολλές δυσκολίες. Χρειάζεται μιάν άληθινή υπηρεσία «κατασκοπείας» σέ παγκόσμιο κλίμακα. Γιατί εκείνο πού έχει σημασία είναι νά

καταστραφούν οι ακρίδες άμέσως μετά την εκκόλαψη τους. Όταν γίνουν σύννεφο, είναι συνήθως πολύ άργά. Έτσι, τδ 1951, έπειτα από μία βροχή, αναρίθμητες ακρίδες εκκόλαφθηκαν στις άκτες της Σομαλίας. Οι κάτοικοι των γειτονικών χωριών ειδοποιήσαν τις άρχές δυο μέρες άργότερα. Οι διοικητικές υπηρεσίες, άργούντες, ειδοποίησαν τδ Λονδίνο με κάποια καθυστέρηση. Τδ κέντρο αντακριδίων έρευνών έδωσε τδ σήμα τού κινδύνου σ' όλες τις χώρες της Μέσης Ανατολής. Άλλ' οι διεθνείς υπηρεσίες κατά των ακρίδων δεν ήταν ακόμα καλά οργανωμένες. Άρρησαν νά κινητοποιηθούν και οι ακρίδες της Σομαλίας πρόσφασαν νά βγάλουν φτερά και, τδν Ιανουάριο τού 1952, πέταξαν πάνω από την Λιβησία και την Έρυθρά Θάλασσα και κατευθύνθηκαν προς την έρημο της Αραβίας. Στό τέλος, τδ κέντρο αντακριδίων έρευνών τού Λονδίνου κατάφερε νά ξεσηκώσει, με τηλεγράφημα και τηλεφωνήματα, τις αγγλικές υπηρεσίες κατά των ακρίδων, την Αραβική Λεγεώνα της Αραβίας. Σχηματίστηκε έτσι μία διεθνής δύναμη πού χωρίσθηκε σέ τέσσερις ομάδες. Άλλά τδ έντομοκτόνο κατ' των ακρίδων - χλωριοϋχιο ύδατόν-θαλασσες - στοιχίζει πολύ. Καί μ' όλο πού δαπανήθηκαν 20 εκατομμύρια φράγκα σ' αυτή την έκστρατεία, τ' αποτελέσματα υπήρξαν μηδαμικά. Τδ μεγαλύτερο μέρος τού σμήνους πήρε τδ δρόμο προς τδ Ιράκ και την Ιορδανία. Τδ Φεβρουάριο τού 1952, ή Αραβική Λεγεώνα κατάφερε νά εξολοθρεύσει μερικά εκατομμύρια από τούς εισβολείς, αλλά τδ ύπόλοιπο σμήνος χωρίσθηκε στά δυο: Ένα τμήμα ξεχύθηκε στη Συρία, τδ δεύτερο εισέβαλε στο Πακιστάν. Στό μεταξύ, τ' αυγά πού είχαν αφήσει οι ακρίδες κατά την σύντομη διαβάση τους από την Αραβία, άρχισαν νά εκκολάπτονται. Νέες εκκολάψεις σημειώθηκαν στη Σομαλία. Έτσι, οι διεθνείς δυνάμεις θρέθηκαν διασκορπισμένες από την ανατολική Αφρική ως τδ Πακιστάν. Τι μπορούσαν νά κάνουν; Ο βιολογικός φαύλος κύκλος ήταν αδύνατο νά διασπασθεί. Έξ άλλου, ενώ οι ακρίδες δεν γνωρίζουν σύνορα, οι άνθρωποι χρειάζονται διαβατήρια. Και πολλές χώρες της Μέσης Ανατολής δυστροπούν στην είσοδο ξένων έμπειρογνομόνων στο έδαφός τους.

Έτσι, κάθε χρόνο σημειώνονται καινούργιες καταστροφές σέ διάφορες χώρες. Ο αντίπαλος των καταστροφών αυτών πού φτάνει στην Έθρώπη δέ μάς επιτρέπει νά φαντασθούμε πώς ένα σμήνος ακρίδων μπορεί νά γίνει έξ ίσου τρομερό με μία επιδημία, ότι μπορεί νά σκορπίσει την πείνα και τδ θάνατο σέ κάποια περιοχή τού κόσμου.

CLAUDE EDELMANN

Ένας εργατικός βγάξει τδ σακκάκι για νά εργασθεί πδ ελεύθερα. Αυτδ συνάδελφός του ζωγραφίζουν τότε στη φόδρα τού σακκακιού ένα «Ήράλι γαιδάρου». Όταν ο εργατικός παίρνει τδ σακκάκι του για νά τδ φορέσει και βλέπει τδ σχέδιο, λέει στους άλλους:

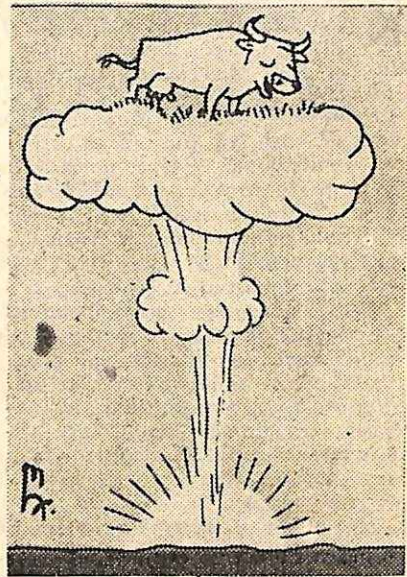
— Ποιός από σās σκούπισε τά μούτρα του στο σακκάκι μου;

Αυτδ φιλόλογοι συζητούν, αν ή λέξη «ήλιδιος» θέλει φιλή ή δασεία.

— Ούτε φιλή ούτε δασεία. Παρεμβαίνει ένας τρίτος. Γιατί, άπλούστατα, ο ήλιδιος δεν έχει.. πνεύμα!

Η ραδιενέργεια δεν προσβάλλει τις αγελάδες...

ΕΔΩ και δυο χρόνια ένα κοπάδι αγελάδων βόσκει στο τρομερότερο λειβάδι τού κόσμου: στο πεδίο ατομικών δοκιμών τού Λας Βέγκας. Οι Αμερικανοί επιστήμονες τις έστειλαν εκεί για νά διαπιστωθούν τ' αποτελέσματα της ραδιενεργείας στους ζωντανούς οργανισμούς. Καί όμως, αν πιστέψουμε μία πρόσφατη έκθεση της αμερικανικής Έπιτροπής Ατομικής Ένεργείας, τά ειρηνικά τετράποδα ποτέ δεν ήταν καλύτερα στην υγεία τους. Οι αγελάδες είναι τετράπαχες και δέ διαπιστώθηκε καμμία γενετική διαταραχή στον οργανισμό τους. Στά όσα μερικόν αγελάδων τού επικινδύνου λει-

βαδίου πού θυσιάστηκαν στο βωμό της επιστήμης, διαπιστώθηκε πώς ή περιεκτικότητα σέ ραδιενεργό «στρόντιο 90» ήταν απόλυτως φυσιολογική. Φαίνεται πώς οι αγελάδες δεν ένοχηθήσαν καθόλου από τη ραδιενέργεια...

Νά λοιπόν πού τίθεται και πάλι επί τάπητος τδ σοβαρό ζήτημα τού «επικινδύνου όρίου» της ραδιενεργείας. Η αμερικανική έκθεση φαίνεται περισσότερο εκπληκτική αν θυμηθούμε πώς οι Άγγλοι π. χ. ισχυρίζονται ότι τδ ποσοστόν στρόντιου 90 στα όσα των Άγγλοπαίδων διπλασιάσθηκε από την έποχή των μεγάλων ατομικών πειραμάτων τού 1958, και ότι οι πρόσφατες γαλλικές δοκιμές στη Σαχάρα, αν και λιγώτερο έκτεταμένες από τις αμερικανικές, έχουν αύξησει ελαφρά τδ ποσοστό ραδιενεργείας τού Λονδίνου.

Ιδιαίτερα παράδοξο είναι τδ γεγονός ότι — πάντα σύμφωνα με την αμερικανική έκθεση — τά όσα των αγελάδων στις γειτονικές περιοχές αποδείχθηκε ότι περιέχουν περισσότερο στρόντιο 90 από τις αγελάδες τού «ατομικού λειβαδιού». Πού είναι λοιπόν τδ «κανονικό» ποσοστό στρόντιου 90 στα ζώα ή στον άνθρωπο και πού είναι τδ επικίνδυνο όριο ραδιενεργείας; Επικρατεί ακόμα πολλή σύγχυση στα ζητήματα αυτά, σύγχυση πού επιδεινώνεται από την όμαδική ύστερία. Τδ δέβαιο είναι ότι έχουμε ακόμα πολύ λίγα πράγματα για τη ραδιενέργεια.

Η ΠΙΟ ΚΡΙΣΙΜΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ‘Η σπουδαιότερη έπιγραφή του πέμπτου π. χ. αιώνα

Δια φωτίζει συνολικά τη στάση τού Θεμιστοκλή τού έξόχου Αθηναίου πολιτικού και στρατηγού των Ελλήνων στους Μηδικούς πολέμους.

ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΤΙΣ άρχές τού 5ου π.Χ. αιώνα, ο έλληνοισμός δολόκληρος, γνώρισε από κοντά έναν αφάνταστο φόβερό κίνδυνο. Ο μεγαλύτερος λαός της έποχής, οι Πέρσες, πού είχε στην κατοχή του μιάν άπέραντη αυτοκρατορία στην Ασία κι' έξουσίαζε κιόλας πλήρη άλλων λαών, πάμπλουτος και πάνοπλος, ξεκίνησε για νά κυριέψει την μικρή Ελλάδα, πού ήταν χωρισμένη σέ πολλά μικρά κρατίδια, διαρκώς συγκρουόμενα μεταξύ τους.

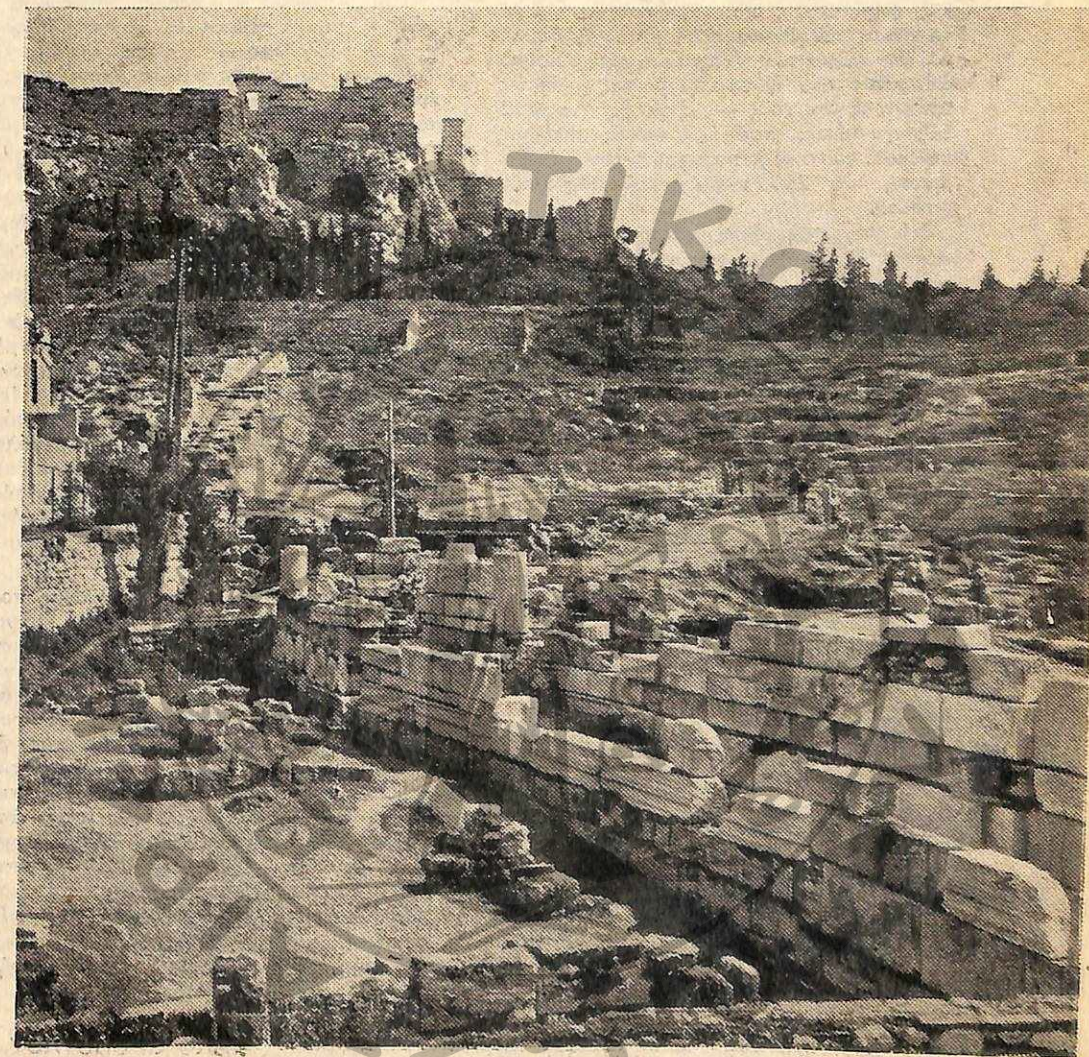
Η άφορμή ήταν πολύ άστεία, και όπως συνήθως γίνεται σέ τέτοιες περιπτώσεις, καλή ως πρόχειρη δικαιολογία για νά στηρίξει τις κατακτητικές βλέψεις των άρχηγών της Περσίας. Στην προσπάθειά τους οι Πέρσες ν' αύξήσουν όσο γινόταν περισσότερο τδ κράτος τους, κατέκτησαν τις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας. Ήρθε, όμως, μία στιγμή πού κι' αυτές οι σκλαβωμένες ελληνικές δυνάμεις αποζητήσαν την ελευθερία τους κι' έπαναστάτησαν. Απόφαση παράτολμη, διόλου καλά υπολογισμένη, πού πάρθηκε πολύ βιαστικά και γι' αυτό έλάχιστες ήταν οι έλπίδες επιτυχίας. Τά ελληνικά κράτη της ήπειρωτικής Ελλάδας, απ' όπου οι πόλεις της Ιωνίας περίμεναν κάποια βοήθεια, δεν έδειξαν ιδιαίτερη συγκίνηση για την άποστασία των μικρασιατικών πόλεων. Αντίθετα, αντίκρουσαν με μεγάλη επιφύλαξη τούς άπεσταλμένους, πού είχαν φτάσει ως τδ χώρο τους, για νά ζητήσουν βοήθεια. Συμβολικά μόνο ή Αθήνα και ή Έρέτρια έδωσαν, ή πρώτη είκοσι, κι' ή δεύτερη πέντε πλοία, πολύ άπλη συμβολή σ' έναν άγώνα υπέρ πάντων, όπως ήταν ή Ιωνική Έπανάσταση.

Τά αποτελέσματα είναι γνωστά. Η μιά μετά την άλλη οι πόλεις της Ιωνίας παραδίνονταν ή κουρσεύονταν από τούς έχθρους, πού ήταν οι Πέρσες κυρίαρχοι της άλλοτε άνθηρης ελληνικής επικράτειας στη Μ. Ασία, ώρκίστηκαν νά τιμωρήσουν με κάθε τρόπο τούς Έλληνες πού είχαν βοηθήσει την έπανάσταση.

Αποτέλεσμα ήταν πώς ή Έρέτρια, μικρή πόλη στο μυχό τού Εύβοϊκού μέσα, πλήρως πολύ σκληρά την ευγενική της

συμπεριφορά προς τούς Ιώνες. Όταν, τδ 490 π.Χ., οι Πέρσες με τδ στόλο τους μέσω θαλάσσης πέρασαν τδ Αιγαίο για νά φτάσουν ως την Αθήνα και νά την κυριέψουν, ή Έρέτρια πού βρέθηκε στο δρόμο τους, πριν βγούν στον Μαραθώνα, πλήρως ακριβά για τά καλά αισθήματα πού είχε δείξει άλλοτε. Την ξεθεμέλιωσαν, κυριολεκτικά, οι δάσβαροι, οδεύοντας για νά διαλύσουν την Αθήνα, πού τη θεωρούσαν τότε ακόμη εύκολη λεία.

Η μάχη τού Μαραθώνα έδειξε πόσο

είχαν γελαστεί. Λίγοι άποφασισμένοι, λιονταρόψυχοι άνθρωποι, τούς έφραξαν τδ δρόμο. Κι' ή Αθήνα δεν λύγισε, έμεινε ελεύθερη.

ΦΥΓΑΝΕ καταντροπιασμένοι οι Πέρσες. Χιλιάδες στρατιώτες, εκατοντάδες καράβια, όλα είχαν άποδειχτεί μάταια. Οι Έλληνες άντεχαν και πάλειαν. Φούντωσε μέσα τους ή διάθεση νά πάρουν άναπόδοση για τδν πληγωμένο τους έγωισμό, και νά ξανάρθουν άργότερα νά δείξουν ποιοι ήταν στην τραγικότητα.

Χωρισμένη ή Ελλάδα, τότε, σέ πλήθος μικρά κρατίδια, είναι ζήτημα αν θά άντεχε νά συγκρατήσει τά νέα στίφη — δυο εκατομμύρια τριακόσιες δεκαέξη χιλιάδες στρατιώτες — πού έφτασαν σέ δέκα χρόνια. Ήταν μία στιγμή φοβερή, πού παρόμοια σέ τραγικότητα δεν είχε άντιμετωπίσει ως εκείνη την περίοδο ο έλληνοισμός, άντι νά υπάρχει όμόνοια και όμογνωμία, ξεπεταχτήκαν και πάλι, πέρα από τδ φόβο πού δημιούργησε ο νέος κίνδυνος, μικροφιλοτιμίες και έγωισμοί. Οι Θράκες και οι Μακεδόνες έμήδισαν. Άλλες πόλεις είχαν ήδη προσφέρει «γην και ύδωρ» στους έχθρους. Τδ Μαντείο των Δελφών, όταν τδ ρώτησαν οι Αθηναίοι τι θά γινόταν, είχε φανερί αυτό άπελ-

πιστικό: «Φύγετε, είχε πει στους Άθη-
ναίους. Πηγαίνετε στις άκρες της γής...
ή όμορφη χώρα σας θα καταστραφεί και
ποτάμι το αίμα θα κυλήσει κατά γής
δρέχοντας το χώμα».

Οι Πελοποννήσιοι χώρυσαν τον Ίσθμο
για να έμποδίσουν τους Πέρσες, όταν
θα είχαν κυριεύσει την πόλη Έλλάδα να
περάσουν στη χώρα τους, που περιτρι-
γυρισμένη καθώς είναι από θάλασσα, σε
κάθε θήμα της πρόσφερε εύκολο λιμάνι
για να αποβιβασθούν οι ατέλειωτες έχθρι-
κές δυνάμεις.

★

ΠΟΙΟΣ έσωσε, τότε, την Έλλάδα
κι' αντί να την αφήσει να γίνει έρεί-
πιο, αντίθετα της χάρισε τη δυνα-
τότητα να κερδίσει την πιο όμορφη νίκη;
Ένας Άθηναίος στρατηγός: ο Θερμοστο-
κλής, γιός του Νεοκλή, ο Φρεάρριος.

Τις σχετικές με τη δραστηριότητά του
λεπτομέρειες τις δίνουν οι αρχαίοι συγ-
γραφείς, κυρίως ο Ήρόδοτος κι' ο Πλού-
ταρχος. Έτσι, γνωρίζουμε πάντα πόσο
πολύτιμη και μοναδική στάθηκε η συμ-
βολή του σ' εκείνη την κατάσταση στην
Άθήνα. Τον περασμένο μήνα, όμως
μια έπιγραφή που τυχαία αποκαλύφθηκε
στην Τροϊζηνία, από τον Άμερικανό θρη-
σκοιολόγο κ. Τζέημσον, προσφέρει λεπτο-
μέρειες άγνωστες, που κάνουν ακόμη πιό
πολύ ν' άπορεί κανείς με τη μεγαλοψυ-
χία, τη διορατικότητα, την εύψυχία και
την εύφύα του μεγάλου Άθηναίου στρα-
τηγού.

Πρόκειται για το μεγαλύτερο μέρος έ-
νός ψηφίσματος που έγινε ύστερα από
πρόταση του Θερμοστοκλή, από τη Βουλή
και τον Δήμο των Άθηναίων, και μ' αυτό
άποφασίστηκε η έκκένωση της Άθήνας
από τους άμαχους — άντρες πάνω από
50, γυναίκες, παιδιά, γέροντες, δούλους
και καθωρίστηκε λεπτομερέστατα η επάν-
δρωση των 200 πλοίων του αθηναϊκού
στόλου.

Η έπιγραφή είναι άρκετά κατεστραμ-
μένη στο άριστερό πλευρό (είναι χαρα-
γμένη πάνω σε μια πλάκα με έλαφρό
γείο στο επάνω μέρος). Δεν υπάρχει
όλοκληρη και πριν από ένα χρόνο την
μελετά ο κ. Τζέημσον, που θα δημο-
σιεύσει τα συμπεράσματά του και το
κείμενό της όλοκληρο, στον 2ο τόμο του
περιοδικού της Άμερικανικής Σχολής
Κλασικών Σπουδών στην Έλλάδα, τη
γνωστή «HESPERIA».

Θα ήταν πρόωρο να πει κανείς, διηγή-
ποτε, πριν ο Άμερικανός έπιστήμων πα-
ρουσιάζει το πλήρες κείμενο με όλοκληρη
την έργασία του. Έπειδή όμως η έπι-
γραφή αυτή είναι το σπουδαιότερο έπι-
γραφικό εύρημα της κλασικής περιόδου
και δίκαια κίνησε, από τη στιγμή που
άνακοινώθηκε η εύρεσή της, το παγκόσμιο
ένδιαφέρον, είναι χρήσιμο να δοθεί στις
γενικές του γραμμές, όσο από το κείμενό
της έγινε γνωστό, από ανταποκρίσεις
του ξένου τύπου.

★

ΥΣΤΕΡΑ άπ' αυτό το κείμενο που
συντάχθηκε δυο όλοκληρους μήνες
πριν από τη ναυμαχία της Σαλα-
μίνας, φαίνεται καθαρά πλέον, η μεγα-
λοφυΐα του Θερμοστοκλή, και όλοκληρώνε-
ται η εικόνα που έχουμε στη διάθεσή
μας για κείνον. Μέγιστος πολιτικός, είχε
προβλέπει την έπομένη κιάλας της μά-

χης του Μαραθώνα, πώς οι Πέρσες θα
ξαναγύριζαν πάνοπλοι και έπίμονοι να
πάρουν στην κατοχή τους το άσημαντο
κομμάτι γής, που λέγεται Έλλάδα. Ό
Ίδιος με ατέλειωτα τεχνάσματα, χρησιμο-
ποιώντας κάθε μέσον, είχε φροντίσει ν'
άποκτήσουν οι Άθηναίοι στόλο, να διευ-
θετηθεί το λιμάνι του Πειραιά, να ναι ξύ-
πνια ή ψυχή των Άθηναίων για την αντι-
μετώπιση του έχθρου, που όπως εκείνος
περίμενε, θα έρχόταν να άναμετρηθεί και
πάλι με τους άδύνατους ύλικά Έλλη-
νες.

Είναι γνωστός ο τρόπος που χρησιμο-
ποίησε, άλλοτε ύποχωρώντας σε μερι-
κούς, άλλοτε φιλοτιμώντας εκείνους που
έπρεπε από τους άρχηγούς των άλλων
Έλλήνων, να εισακούωνται οι προσωπι-
κές του γνώμες. Δίνοντας τη θέση που
του πρέπει, ο Ήρόδοτος και ο Πλούταρ-
χος δεν μπορούν να κρύψουν το θαυμασμό
για το άτομό του. Τονίζουν και οι δυο
τόσο τη δική του έξυπνίδα και προνοη-
τικότητα, αλλά και την τόλμη και το
θάρρος των πολιτών της Άθήνας, που
διαλέγοντας την αντίσταση στον έχθρο,
άντι για την άτιμωτική ύποχώρηση ή
ύποταξη, έσωσαν την έλευθερία όλης
της Έλλάδας».

Η άνεύρεση του αρχαίου ψηφίσματος
άποδείχνει, για μιάν ακόμη φορά, πόσο
— όσο κι' άν νομίζουμε ότι ξέρουμε έσ-
τω τις μεγάλες έποχές της αρχαιότη-
τας — είμαστε ελάχιστα πληροφορη-
μένοι γι' αυτές.

★

Σ τον περασμένο μήνα, υπήρ-
χε η γνώμη, ότι μόλις έσπασε η
γραμμή άμύνης στις Θερμοπύλες κι'
ένώ ο έλληνικός στόλος είχε φύγει από
το Άρτεμίσιο, μέσα σε έντεκα ώρες, με
άόριστη σπουδή και κάποιον πανικό,
άδειασε η πόλη της Άθήνας. Άκόμη, ότι
στη ναυμαχία του Άρτεμισίου είχαν λά-
βει μέρος και οι 200 τριήρεις των Άθη-
νών. Άπ' όσα ξέρουμε ως αυτή τη
στιγμή, γύρω από την έπιγραφή, καμιά
από τις δυο άπόψεις δεν φαίνεται ότι
είναι αληθινή. Η άπόφαση για την έκ-
κένωση της Άθήνας από τον πληθυσμό
κι' η έπιστράτευση των στρατεύσιμων,
παίρνεται δυο όλοκληρους μήνες πριν.
Η πόλη πρέπει να άδειασε με άπόλυτη τά-
ξη και η έπιστράτευση να γίνει με μεγάλη
άκρίβεια, γιατί την πόλη την κυβερνούσε
ως «στρατηγός αυτοκράτωρ», με άπό-
λυτη έξουσία, ένας θαυμασίος πολιτικός,
ο Θερμοστοκλής, που είχε για όλα φρον-
τίσει.

Μακαρίζει κανείς τους Άθηναίους πο-
λίτες της έποχής εκείνης, γιατί, μέσα
στην άπίστευτη περιπέτεια, τον πόνο και
τη συμφορά που δοκίμασαν, αφήνοντας
πίσω τους την πόλη που γεννήθηκαν και
τα ιερά των θεών, τους τάφους των προ-
γόνων κι' ότι ύλικό αγαθό διέθεταν, έ-
νοιωσαν, ώστόσο, ζεστή την ασφάλεια
να τους γεμίζει την ψυχή με κουράγιο
και έλπίδα, γιατί πίσω τους πάνω άπ'
αυτούς και για λογαριασμό τους, υπήρχε
ένας μεγάλος νοός, μια θέληση άκατα-
δάμαστη, ένας άνθρωπος που είχε άνα-
λάβει κάθε εύθυνη σ' εκείνες τις τραγικές
στιγμές, και άγρυπνούσε πασχίζοντας
για τη σωτηρία τη δική τους και της
άγαπημένης τους πόλεως.

ΑΘΗΝΑ Γ. ΚΑΛΟΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΕΜΒΟΛΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΟΜΥΕΛΙΤΙΔΟΣ

Σοβιετικό ή άμερικανικό; -
Τά συμπεράσματα ενός
συνεδρίου

Ο ΜΑΖΙΚΟΣ έμβολιασμός με ζων-
τανούς ιούς πολιομυελίτιδος μπο-
ρεί να έξασφαλίσει όλοκληρωτικά
την άρρώστεια αυτή.

Σ' αυτό το συμπέρασμα κατέλη-
ξαν οι έπιστήμονες που έλαβαν μέ-
ρος στο διεθνές συνέδριο για τα έμ-
βόλια κατά της πολιομυελίτιδος, που
συνήλθε πριν από λίγες μέρες στην
Ουάσινγκτον. Οι έπιστήμονες, έξ άλ-
λου, διεκήρυξαν ότι «παράκολουθούν
με ζωηρό ένδιαφέρον την έκστρατεια
για την έκρίζωση, της νόσου στη Σο-
βιετική Ένωση», όπου χρησιμοποιεί-
ται το έμβόλιο με ζωντανούς ιούς,
που λαμβάνεται από το στόμα. Έπί-
σης, στην έκθεση των πεπραγμένων
του συνεδρίου σημειώνεται ότι το έμ-
βόλιο Σώλκ (με νεκρούς ιούς) δεν
άποδείχθηκε άποτελεσματικό για την
έκρίζωση της άρρώστειας στις Ήνω-
μένες Πολιτείες, γιατί δεν μπορεί να
έξολοθρεύσει όλους τους νοσούντες
ιούς από τον γαστροεντερικό άγωγό
του ανθρώπου. Το έμβόλιο Σώλκ, ως
γνωστόν, χρησιμοποιείται υπό μορφή
ένεσων.

Το συνέδριο ώργανώθηκε υπό την
αίγίδα της Παγκόσμιας Έργασίας
Έγείας με σκοπό τη συγκριτική με-
λέτη των άποτελεσμάτων των δυο τύ-
πων έμβολίων που χρησιμοποιούνται
σήμερα. Οι έπιστήμονες δεν κατέλη-
ξαν σε όριστικό συμπέρασμα ως προς
την άξία των έμβολίων, μ' όλο που
από τα μέχρι σήμερα δεδομένα, φαί-
νεται πως το έμβόλιο Σώλκ έχει άπο-
τύχει. Άλλά και το έμβόλιο ζωντα-
νών ιών, που χρησιμοποιείται τώρα
στη Σοβιετική Ένωση, δεν έχει ά-
κόμα άποδείξει πλήρως την άποτε-
λεσματικότητα του. Το συνέδριο άπο-
φάσισε να ύποβάλει τα συγκεκριμέ-
να στοιχεία σε μια έπιτροπή εί-
δικών από έφτα χώρες, η όποια θα
κρίνει τελικά. Πάντως, προς το πα-
ρόν, η πλειοψηφία των έπιστημόνων
έκφράζεται ύπέρ του σοβιετικού έμ-
βολίου.

Στη Σοβιετική Ένωση έχουν έμ-
βολιασθεί 60 έκατομύρια άνθρωποι
κατά της πολιομυελίτιδος, δηλαδή το
ένα τρίτο του πληθυσμού. Το έμβό-
λιο χορηγείται υπό μορφή σιροπιού
ή καραμέλλας. Φαίνεται ότι δεν προ-
καλεί καμιά δυσάρεστη αντίδραση
στον όργανισμό.

— Λένε πως οι άνύπανδροι ζούνε
λιγότερο από τους παντρεμένους.
— Κολοκυθία! το ίδιο ζούν και
οι μόν και οι δέ. Άπλως στους παν-
τρεμένους η ζωή φαίνεται άτελειώτη!

★

— Άγάπη μου, λέει ο σύζυγος
στη γυναίκα του, πρέπει να πάμε
άπόψε στο θέατρο. Παίζουν ένα έργο
που έχουμε να δούμε εδώ και πολλά
χρόνια...

— Ποιό έργο;

— Την «οικόγενειακή γαλήνη»!

13ον

— Κι' άν γίνει αυτό, πάλι δεν θάνα
η πρώτη φορά που θάχω πει μύτρα, πριν
από μιάν έκτέλεση. Άλλά ύπάρχει και μι
διαφορά εδώ, κι' αυτή είναι, πως δεν έ-
χω ξαναδεί ένα Γάλλο κρεμασμένο. Μο
είπαν, πως πεθαίνουν πιο γρήγορα από
μās. Τα κόκκαλα του λαιμού τους είναι
πιο εύθραυστα και, χειρονομώντας, ξεκρί-
δωσε την πόρτα και φώναξε στον βοηθό
του: «Φέρε τρία ποτήρια κι' ένα κανάτι
μύτρας».

Όσων ώρα είχε γυρισμένη την πλάτη
του σ' αυτούς, η Ντόνα ρωτούσε με τα
μάτια τον φυλακισμένο και τα χείλια του
άσπεσαν χωρίς ήχο:

— Άπόψε, σίς ξντεκα! Έγεννε «ναί»
και ψιθύρισε:

— Ο Ούλλιαμ κι' εγώ.

Ο δεσμοφύλακας τους κύτταξε πάνω άπ'
τον ώμο του.

— Άν η έξοχότητά του μās πιάσει
έπ' αυτοφώω, θα τα πληρώσει ο διάβο-
λος, είπε.

— Θα σε άπαλλάξω άπ' την εύθύνη,
είπε η Ντόνα, αυτό είναι ένα άστείο που
θα εύχαριστήσει τη Μεγαλειότητά του,
όταν θα τον συναντήσω στην Αύλή. Πως
σε λένε άλήθεια;

— Ζαχαρία Σμιθ, λαίδη.

— Πολύ καλά, λοιπόν, Ζαχαρία, άν
προκύψει περίπτωση να σ' ένοχοποιήσουν,
θα σε ύπερασπίσω στον ίδιο το βασίλει.

Ο δεσμοφύλακας γέλασε και κίνησε τη
στιγμή ό βοηθός του, που έφτασε με τη
μύτρα, έκλεισε την πόρτα κι' έβαλε το
δίσκο στο τραπέζι.

— Ίσοθως εύχομαι κάθε εύτυχία σε
σās λαίδη, είπε, σε μένα εύχομαι ένα γε-
μάτο πουγγί και μι άρεξη καλή, και
σε σās κύριε, ένα γρήγορο θάνατο.

— Άδειασε τη μύτρα στα ποτήρια και η
Ντόνα, τσουγκρίζοντας το δικό της ποτήρι
με του δεσμοφύλακα, είπε:

— Άς πιούμε στην ύγεια του μέλλον-
τος λόρδου Γκοντόλφιν.

Ο δεσμοφύλακας έγληψε τα χείλια
του κι' έγειρε στο πλάι το κεφάλι του.

Ο φυλακισμένος σήκωσε το ποτήρι
του κι' χαμογέλασε στη Ντόνα.

— Δεν θάπρεπε να πιούμε και στην ύ-
γεια της λαίδης Γκοντόλφιν, που την
φαντάζομαι αυτήν τη στιγμή στεναχω-
ρημένη;

Κι' άκόμα, συμπλήρωσε η Ντόνα, στην
ύγεια του γιατρού, που θα ξεσταίνεται σί-
γουρα.

Καθώς έπινε, μι ιδέα πετάχτηκε ξα-
φνικά μέσα στο μυαλό της και, κντάζον-
τας στη μεριά του Γάλλου, κατάλαβε από
ένστικτο πως η ίδια σκέψη πέρασε κι' άπ'
το δικό του μυαλό, γιατί την κντούσε
επίμονα.

— Ζαχαρία Σμιθ, είσαι παντρεμένος;
ρώτησε.

Ο δεσμοφύλακας γέλασε.

— Άυό φορές κιάλας, είπε, και πατέρας
14 παιδιών!

Ο φύλακας έβαλε τα ποτήρια στο δί-
σκο.

— Άν ο λόρδος Γκοντόλφιν άποκτή-
σει γιό, είπε κλείνοντας το μάτι του, θα
ένθουσιαστεί τόσο πολύ άπ' το γεγονός,
που θα ξεχάσει να σε κρεμάσει το πρωί!

Η Ντόνα πήρε το σχέδιο με το γλάρο
άπ' το τραπέζι.

— Έγώ διάλεξα το δικό μου σχέδιο,
είπε. Και έπειδή η έξοχότητά του θα σε
δεί με το δίσκο, θα κατέβω μαζί σου, και
θ' αφήσουμε το φυλακισμένο σου με τα
μολύβια του και τα πουλιά.

— Άντίο, Γάλλε, και σο εύχομαι αυ-
ριο να φύγεις τόσο έλαφριά από τουτο
τόν κόσμο, όπως γίνεται με τα πούπουλα
στο στρώμα μου.

Ο φυλακισμένος ύποκλίθηκε.

— Όλα έξαστώνται, είπε από την
ποσότητα της μύτρας που ο φύλακας
μου θα πει με τον δόκτορα Ούλλιαμ.

— Πρέπει ναεί ένα πολύ χοντρό κε-
φάλι, άν θέλει να κανιέται πως μπορεί
να με νικήσει, είπε ο φύλακας και ξε-
κλειδώνοντας την πόρτα, την κράτησε ά-
νοιχτή για να περάσει εκείνη.

— Άντίο λαίδη, Σαιντ Κόλουμπ, εί-
πε ο φυλακισμένος, και κίνησε στάθηκε έ-
να λεπτό κντάζοντας τον, και νουάθον-
τας, πως το σχέδιο που είχαν κι' οι δυο
στο μυαλό τους ήταν περισσότερο ριφοκίν-
δυνο και το πιο παράτολμο από όποιόποτε
άλλο είχε, ως τότε, τολμήσει εκείνος. Και
πως, άν αυτό το σχέδιο άποτύγχανε, δεν
ύπήρχε πιά έλπίδα για σωτηρία, αφού αυ-
ριο θα τον κρεμούσαν άπ' το δέντρο, έ-
κει, στο πάρκο. Και τότε κείνος χαμογέ-
λασε σχεδόν μυστικά, και της φάνηκε
πως το χαμόγελό του ήταν η ίδια του
προσωπικότητα. Ήταν εκείνο που άγά-
πησε πρώτα σ' αυτόν, κάτι που θα λά-
τρενε παντοτεινά και η σκέψη της άγκά-
λιασε την εικόνα του «Γλάρου» με τον
ήλιο και τον άέρα της θάλασσας και τις
μαύρες σκιές της άκτής, τη φωτιά με
τα εύλα και τη σιωπή.

Βγήκε, χωρίς να τον ξανακντάξει,
με τα μαλλιά της έλεύθερα στον άέρα και
κρατώντας στο χέρι το σχέδιο με το γλά-
ρο — «δεν θα μάθει ποτέ» σκέφθηκε,
ποιά στιγμή τον αγαπούσα πιο πολύ». Ά-
κολούθησε το δεσμοφύλακα στη στενή
σκάλα, με την καρδιά της βαρεία και
το κορμί της άξαφνα κουρασμένο άπ' τις

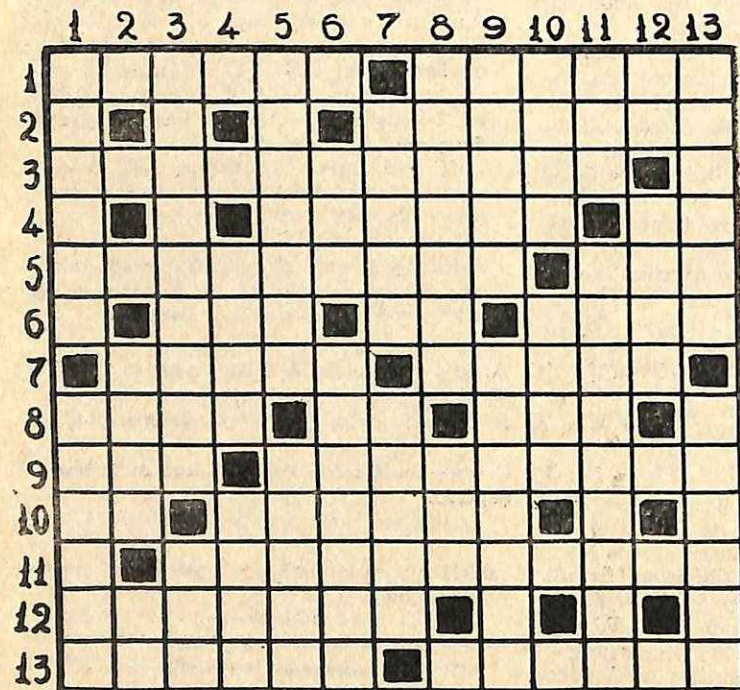
— Έχετε ραντεβού, Κύριε;

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

- 1) Είδε, μακάρι — Θέτει εκτός δράσεως τους αθλητές.
- 2) Χνουδι υφάσματος.
- 3) Νοθεύει το εθνικό νόμισμα.
- 4) Γραμμή των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών — Σας ανήκουν.
- 5) Ίσχυροποίησης θέσεως. — Τγρόν που θυμίζει τους βυζαντινούς χρόνους.
- 6) Άριθμος οπτικών. — Δεν παίρνουν περισιπωμένη. — Ποτό.
- 7) Νόστιμο θαλασσινό. — Ξενικό γυναικείο όνομα.

- Χωριάτικο ψωμάκι.
- Είδος πλεκτικής βελόνας. — Τό βλέπουμε με τη.. φαντασία μας.
- Πολλοί μαθητάι τὸ ἐγκατέλειψαν. — Άρχικά τραπέζης.
- Δὲν εἶναι εὐθύς. — Θεωροῦνται καὶ οἱ ἀνυπόληπτοι.
- Μύτη.. βελόνας. —... Κάλχουν: στὰρ τῆς δδόνης.
- Πόλις τῆς Τουρκίας στήν περιοχὴ τῶν Ἀδάνων. — Χημικὴ ἔνωση ἀνωτέρου βαθμοῦ.
- Ὁ πῶς ὀνομαστὸς Λουδοβίκος. — Τὸν Αὐγου.

- 8) Για τὸ Χόλλυγουντ ὁ θάνατός του ἦταν μεγάλη ἀπώλεια. — Οὐδέτερο... ἄθρο. — Σας παραπέμπει.
- 9) Ἀρχικά γνωστό (ιδρύματος). — Μιλᾷ γιὰ ἀπίθανα πράγματα.
- 10) Γειτονικὰ σύμφωνα τοῦ ἀλφαβήτου. — Τοῦ κόσμου δὲν προσδιορίζονται.
- 11) Ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ παραγκωνισμοῦ.
- 12) Εἶναι συνήθως τὰ φαγητὰ τῶν ἀρρώστων.
- 13) Σαλατικό. — Φρούτα τῆς ἐποχῆς.

- 13) Μπαίνει στὰ ὑποζύγια. — Ἀλλάζουν εὐκολα γνώμη.
- Α.
- ΛΤΣΙΣ ΠΡΟΗΓΟΤΜΕΝΟΤ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ
- 1) ΚΑΝΣΑΣ — ΜΑΛΑΜΑ
- 2) ΣΙΚΑΓΟΝ. 3) ΑΓΑΣ — ΓΑΙΩΜΑΤΑ 4) ΜΑΛΑΚΟΝ - ΔΑΝ 5) ΙΓ' - ΜΗΛΟΣ — ΜΟΝΑ 6) ΣΟΛΑΝΟΣ — ΤΑΧΤΣ. 7) ΝΕΤΟΣ — ΜΕΝΟΣ. 8) ΛΑΜΑΣ — ΤΕΛΕΣΙΣ. 9) ΑΤΟΣ — ΝΟΣΟΣ — ΣΤ 10) ΧΑΝ — ΘΑΝΑΣΗΣ. 11) ΑΣΑΡΩΤΟΙ — ΣΤΤΕ 12) ΛΑΡΕΙΟΣ 13) Ο. ΜΑΛΩΣ — ΛΑΣ. ΚΑΘΕΤΩΣ
- 1) ΚΡΑΤΗΣΙΣ - ΛΑΧΑΝΟ 2) ΓΟΝΑΤΑΣ-3) ΝΙΑΜ - ΔΕΜΟΝΑΔΑ 4) ΣΑΜΑΤΑΣ - ΡΑΛ 5) ΑΣ - ΛΗΝΟΣ - ΘΩΡΩ. 6) ΣΙΓΑΛΟΣ — ΝΑΤΕΣ. 7) ΚΑΚΟΣ — ΤΟΝΟΙ. 8) ΜΑΤ'ΟΣ ΜΕΣΑΙΟΣ 9) ΑΓΩΝ - ΤΕΛΟΣ - ΣΤ 10) ΔΟΜ — ΜΑΝΕΣΗΣ. 11) ΑΝΑΔΟΧΟΣ — ΣΤΤΑ 12) ΤΑΝΤΕΙΣ. 13) ΑΝΑΝΑΣ — ΣΤΙΕΙΣ.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Μιά εξαμελής αμερικανική επιστημονική αποστολή είχε ξεκινήσει πρόσφατα για την ανακάλυψη της Κιβωτού του Νώε. Άλλα στο όρος Άραράτ δὲ θεώθηκε παρὰ ἑνας ὄγκος ἀπὸ χῶμα καὶ λάβα πὺν εἶχε σχῆμα πλοίου. Πρόκειται γιὰ ἕνα μικρὸ ὕψωμα πὺν ἔχει τὶς διαστάσεις τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Νῶε, ὅπως ἀναφέρεται στὸ κεφάλαιο 10, ἐδάφια 14—16 τῆς Γενέσεως. Σύμφωνα με τὴν περιγραφή τῆς Βίβλου τὸ μήκος τῆς Κιβωτοῦ ἦταν 150 μέτρα καὶ τὸ πλάτος 50. Ὁ ὄγκος αὐτὸς βρίσκεται σὲ ὕψος 2000 μέτρων κοντὰ στὰ περσικὰ σύνορα καὶ νοτίως τοῦ Ἀραράτ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀπέχει 25 περίπου χιλιόμετρα. Παρατηρήθηκε ἀπὸ τουρκικὰ ἀεροπλάνα καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι νόμισαν ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε — ἀλλὰ γελάσθηκαν.

★

Ὁ Σοβιετικὸς ἀστρονόμος καθηγητὴς Μπαρμπάσωφ γράφει ὅτι ὁ πλανήτης Ἀφροδίτη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα βρίσκεται σήμερα στὴν περίοδο στὴν ὁποία βρισκόταν ἡ Γῆ πρὶν ἀπὸ ἑκατομμύρια χρόνια. Ἡ ὁργανικὴ ζωὴ στὴν Ἀφροδίτη μόλις ἀρχίζει νὰ ἀπάρχει σὲ μορφή ἐμβρυακή καὶ σὲ τύπους πὺν μᾶς εἶναι ἄγνωστοι. Ὁ Σοβιετικὸς ἐπιστήμων στήριζει τὸ συλλογισμό του στὸ γεγονὸς ὅτι, ὅπως ἀπέδειξαν οἱ παρατηρήσεις, στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀφροδίτης επικρατοῦν ὕψηλές θερμοκρασίες καὶ ὑπάρχουν ὕδατοι μονοξειδίου τοῦ ἀνθρακὸς καὶ ἐλάχιστον δξυγόνο. Χάρη στὰ ὑπερσύγχρονα μέσα, γράφει ὁ καθηγητὴς Μπαρμπάσωφ, πολλὸ σύντομα ἡ ἐπιστήμη θὰ ἐξικλινῇ τὰ μυστήρια τῆς Ἀφροδίτης ἡ ὁποία περιβάλλεται συνεχῶς ἀπὸ στρώμα νεφῶν πὺν ἐμποδίζουν τὴν παρατήρηση τῆς ἐπιφανείας τῆς.

★

Τὴν ἐρχομένην ἀνοιξὴ οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες θὰ προκαλέσουν ἐκρηξὴ 266 κιλῶν δυναμίδος σὲ ὕψος 38 χιλιομέτρων πάνω ἀπὸ τὴν ἔρημο Χουάιτ Σάντς τοῦ Νέου Μεξικού. Ἡ δυναμὴς θὰ τοποθετηθεῖ σὲ γιγαντιαῖο ἀερόστατο καὶ θὰ ἐκτραγεῖ μετὴν λεκατευθυνομένη διαταγή. Ἡ ἐπιχείρηση ἀποβλέπει στὴ μελέτη τῶν ἀποτελεσμάτων

χημικῶν ἐκρήξεων σὲ μεγάλῃ ὕψη.

★

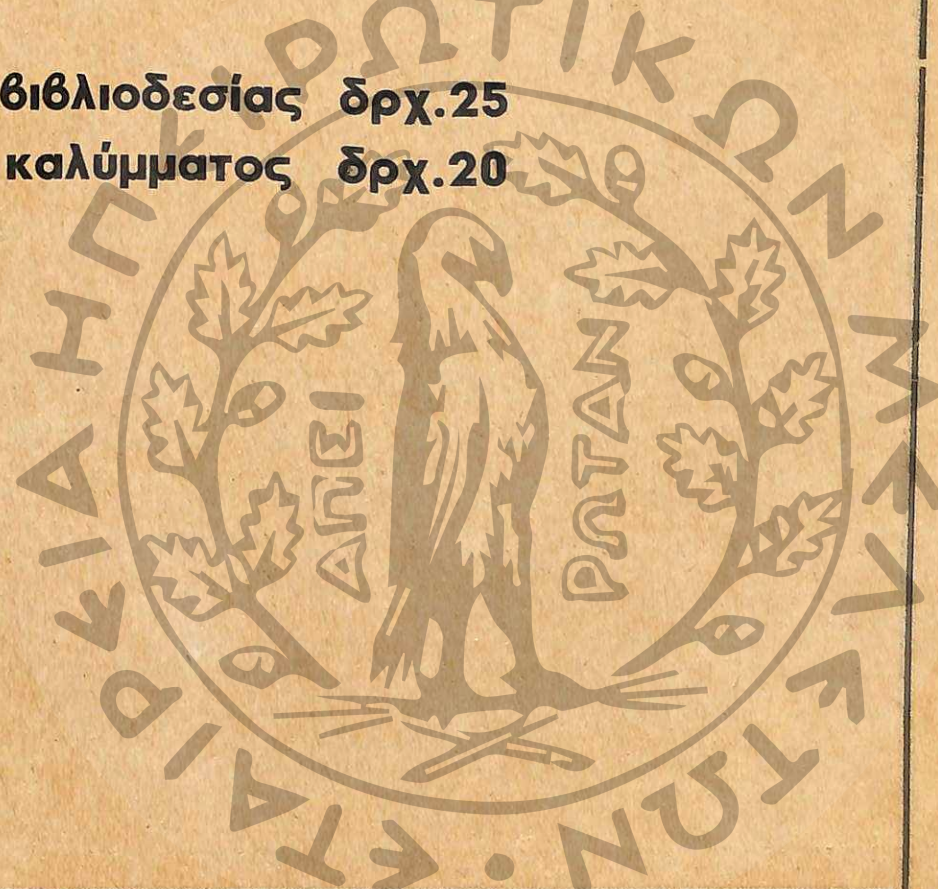
Ἐξ αἰτίας μᾶς ἀπροσεξίας στὸ χειρισμὸ ἀτομικοῦ ἀντιδραστήρος, ἐκατὸ ἀνθρώποι ἀπειλοῦνται μετὲ στείρωση καὶ λευχαιμία στὴν πόλη Ρεσίρε τῆς Βραζιλίας. Ὁ ἀτομικὸς ἀντιδραστήρας εἶχε προσφερθεῖ πρὸς μὴνὸς στὸ Ἰνστιτοῦτο Χημείας τῆς Ρεσίρε, πρῶτεύουσα τῆς πολιτείας τοῦ Περαμμπούκο, ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ πυρηνικῆς ἐνεργείας. Οἱ σπουδαστὲς τοῦ Ἰνστιτοῦτου, ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὸ νέο τους ἀπόκτημα, χρησιμοποίησαν τὸν ἀντιδραστήρα χωρὶς νὰ λάβουν τὶς ἀπαραίτητες προφυλάξεις. Μόνο ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς μέρες διαπιστώθηκε ὅτι ἀπὸ τὸν ἀντιδραστήρα ἐκχυνόταν ραδιενέργεια ἐπικίνδυνη γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ἀντιδραστήρας καλύφθηκε ἀμέσως ἀπὸ στρώμα παραφίνης καὶ ἀπεμονώθη.

★

Τὸ μουρουνόλαδο θὰ νικήσει τὴ θρόμβωση τῶν στεφανιαίων. Σὲ λίγα χρόνια, τὸ μουρουνόλαδο θὰ βρίσκεται στὸ τραπέζι κάθε ἀνθρώπου πάνω ἀπὸ 40 ἐτῶν ὡς ἀπαραίτητο καρδίκωμα μαζί με τὸ πιπέρι καὶ τὸ ἄλατι. Ἡ ἀνακοίνωση αὕτη ἔγινε τὴν περασμένη ἐβδομάδα στὸ Μιλάνο κατὰ τὴ διάρκεια ἑνὸς διεθνοῦς ἱατρικοῦ συνεδρίου, ἀπὸ τὸν δρ.α Κουτσίπερν τοῦ νοσοκομείου Σαιντ Μαίρν τοῦ Λονδίνου. Τὸ μουρουνόλαδο, βεβαιώνει ὁ Ἀγγλὸς ἐπιστήμων, ἀντίθετα πρὸς τὸ βούτυρο καὶ τὴν ἄλλα ζωὴκὰ λίπη, μειώνει τὸ ποσοστὸ τῆς χοληστερόλης στὸ αἷμα. Ἀντὶ ἄλλοι ἐρευνητὲς (δ. Ὀλλανδὸς Γκρόντ καὶ ὁ Ἀγγλὸς Ρήντ) εἶχαν ἀποδείξει ὅτι τὸ μουρουνόλαδο μειώνει τὸ ποσοστὸ τῆς χοληστερόλης (στὴν ὁποία ὀφείλεται ἡ ἀρτηριοσκλήρωση) στὰ ποντίκια. Ὁ δρ.α Κουτσίπερν πειραματίσθηκε τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ ἀποτελέσματα εἶναι θετικά. Σήμερα, οἱ χημικοὶ προσπαθοῦν ν' ἀπομονώσουν τὴν οὐσία πὺν ἐπιδρᾷ στὸ αἷμα καὶ νὰ τὴν παρασκευάσουν συνθετικά. Ἀλλοιῶς πολλὸ λίγοι ἀνθρώποι θὰ δεχόνταν νὰ φᾶνε μουρουνόλαδο πὺν δὲν εἶναι καθόλου ἐιδικό στὴ γεύση.

"Αρχισε ἀπὸ τὰ γραφεῖα μας Πατησίων 63 6' ἡ παράδοση τοῦ Β' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «ΚΟΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ» βιβλιοδετημένου σὲ χρῶμα μαῦρο καὶ βυσσινί

**Τιμὴ βιβλιοδεσίας δρχ.25
τιμὴ καλύμματος δρχ.20**

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΤΟ ΠΙΟ ΧΡΗΣΙΜΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Τὸ περιοδικὸ « ΚΟΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΗ-
ΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ » στήν ὀριστικὴ καὶ
ὠλοκληρωμένη μορφή του, ποὺ ἐγ-
καινιάζει μὲ τὴν εἴσοδό του στὸ
δεύτερο χρόνο τῆς ἐκδόσεώς του,
πρέπει νὰ γίνει ὁ ἀπαραίτητος σύν-
τροφος κάθε καλλιεργημένου ἄν-
θρώπου.

Αὔξηση τῆς κυκλοφορίας τοῦ « ΚΟΣ-
ΜΟΥ » σημαίνει ἄνοδο τοῦ μορφωτι-
κοῦ ἐπιπέδου καὶ ἀνάπτυξη τοῦ πο-
λιτισμοῦ στὸν τόπο μας.

